NICOLAI PEROTI PONTIFICIS SYPONTINI AD PYRRHVM PEROTVM NEPOTEM EX FRATRE SVAVISSIMVM RVDIMENTA GRAMMATICES.

DA litteras. A.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.n.o.p.q.r.ſ.t.u.x.y.z. Da ſalutatiōem beatæ Virginis. Aue Maria gratia plena: dominus tecum: benedicta tu in mulieribus: & benedictus fructus uentris tui Ieſus: Sancta Maria mater dei ora pro nobis peccatoribus. Amen. Da orationem dominicam. Pater noſter q es in celis ſanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat uoluntas tua: ſicut in cælo & in terra. Panem noſtrum quottidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis debita noſtra: Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Amen. Da ſymbolum. Credo in deum Patrem omnipotentē creatorem cæli & terræ. Et i Ieſum Chriſtum filium eius unicum dominum noſtrum. Qui conceptus eſt de ſpiritu ſancto: natus ex Maria uirgine. Paſſus ſub pontio pilato: crucifixus: mortuus & ſepultus Deſcendit ad inferos tertia die reſurrexit a mortuis. Aſcendit ad cælos: ſedet ad dexteram dei patris omnipotentis. Inde uenturus eſt iudicare uiuos & mortuos. Credo i ſpiritum ſanctum: & ſanctam eccleſiam catholicam: Sanctoꝝ cōmunionem: Remiſſionem peccatorum. Carnis reſurrectionem: Vitam eternam. Amē.

Quare optima a principio docenda ſunt? Quia tenacius hærent quæ nudis animis percipiuntur: ut ſapor quo noua imbuuntur: maxime durat.

Quare Pertinacius hærent: quæ deteriora ſunt? Quia bona facile mutantur in peius: nunq̄ in bonum uitia uertuntur.

Cur paulatim inſtruendi ſunt pueri? Quia ſicut uaſcula anguſtioris ſuperfuſam liquoris copiam ſic animi puerorum quæ nimia ſunt reſpuūt: ſenſim autem in ſtillationibus complentur.

Quomodo utēdum eſt remiſſionibus? Ita ut nec odium ſtudiorum faciant negatæ: nec ocii conſuetudinem nimiæ.

Quod eſt primum ingenii ſignum in pueris? Memoria.

Quod ſecundum? Imitatio.

Quotuplex eſt uirtus memoriæ? Duplex. Quæ? Facile percipere & fideliter cētinere. Cur in arte grāmatices prius inſtruendi ſunt pueri? Quia hæc eſt initium & fundamentum omnium diſciplinaꝝ: nec poteſt ad ullius rei ſum/

mam niſi precedentibus initiis perueniri.

Quid eſt grammatice? Eſt ars recte loquendi: recteq; ſcribendi: ſcriptorum: & poetarum lectionibus obſeruata

Grammatica. Vnde dicitur grammatice? a potu grammaton hoc eſt a litteris. Latine.n. litteraria dicitur q̃ ex litteris ſyllabæ fiant: ex ſyllabis dictiones: ex dictionib⁹ oratio: ex quibus diſciplina grammatices conſtituitur.

Quot ſũt partes grãmatices? Quattuor. Quæ. Littera: ſyllaba: dictio: et oro. Littera ut p. ſyllaba ut pyr. dictio ut pyrrh⁹: oro ut pyrrh⁹ incumbit uirtuti.

Quid eſt littera? Eſt minima pars uocis compoſitæ.

Quid eſt uox? Eſt aer ictus auribus accidens.

Vnde dicitur uox? a potu boao: quod eſt uoco.

Quid eſt uox. Quotuplex eſt uox? quadruplex. Articulata quæ ab aliquo ſenſu mẽtis ꝑficiſcitur. Inarticulata quæ a nullo ſenſu mẽtis ꝑficiſcitur. Litterata quæ ſcribi põt. Illiterata quæ ſcribi nõ põt. Articulatarũ aũt quædam poſſunt ſcribi ut Pirrhus: quædam nõ poſſunt ſcribi ut ſibili & gemitus hominum. Inarticulatarum etiã quædam ſcribi poſſunt: & litteratæ ſunt ut coax & cra: quædã ſunt illiteratæ: & ſcribi nõ poſſunt: ut ſtrepitus mugitus & ſimilia.

Littera Vnde dicta eſt littera? Littera dicta eſt: quaſi legitera: q̃ legentibus iter præbeat: uel a litturis: quia ueteres in cæratis tabulis ſcribebant.

Litteræ quot accidunt? Tria Nomen: figura: & poteſtas.

Quid intereſt inter litteras & elementa? Elementa dicuntur ipſæ ꝓnunciationes. littere uero ſunt ſigna elementorum: abuſiue tamen & litteræ pro elementis: & elementa pro litteris ponuntur.

Quot ſunt litteræ ſiue figuræ elementorum? Viginti duæ: a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y z.

Quot ſunt uocales? Sex: quinq; latinæ. a e i o u: & una græca ypſilon.

Conſonantes quot ſunt? Sexdecim: b c d f g k l m n p q r s t x z.

Ex conſonantibus quot ſunt mutæ? Nouem: b c d f g p q t. k

Quare dicũtur mutæ? quia incipiunt a ſeipſis: & deſinunt in uocales.

Quot ſunt ſemiuocales? Septem: l m n r ſ x z.

Semiuocales unde Quare dicuntur ſemiuocales? quia omnes fere a uocalibus incipientes & in ſe deſinentes ſimilem fere uocalibus ſonum habent.

Quot ſunt liquidæ quattuor: l m n r.

Quare dicuntur liqdæ: quia poſt mutas poſitæ in eadem ſyllaba faciunt præcedentem ſyllabam breuem eſſe communem, ut in pharetra.

Quot ſunt duplæ? duæ: x z.

Duple Quare dicuntur duplæ? qa ponuntur ꝓ duabus litteris. X enim ponitur pro c & ſ. Z uero ponitur pro duplici ſſ: ut greciſſo græcizo: i etiam & u ſi in principio dictionis ponanť: ſequente uocali: conſonantes ſunt ut iuno & uenus Si uero in medio dictionis ponantur non compoſitæ inter duas uocales: duplicium uim habent: ut maia & audiui.

H quare non ponitur inter litteras? quia non eſt littera: ſed aſpirationis nota
Quot ſunt uocales præpoſitiuæ? Tres a e o.
Quot ſunt ſubiunctiuæ? Duæ: e & u.
Quare dicunt ſubiunctiuæ: quia ſubiunctæ præpoſitiuis diphthõgos faciũt.
Quot ſunt diphthongi? quinque æ œ au eu & ei.
Quot ſunt diphthongi quæ ſcribuntur & non proferuntur? Tres æ œ ei.
Quot ſunt diphthongi quæ ſcribuntur & proferuntur? Due. au & eu.
Diphthongi ſunt longæ uel breues? Semper ſunt longæ niſi interdum ſequente uocali: ut apud Virgilium: Stipitibus duris agitur: ſubdibuſue præuſtis.

De ſyllaba.

Quid eſt ſyllaba? Eſt comprehenſio litterarum: quæ ſub uno accentu & uno ſpiritu profertur.
Vnde dicitur ſyllaba a potu ſyllambanin quod eſt comprehẽdere. licet abuſiue ſingularum uocalium ſonos ſyllabas nominamus. Syllaba.
Syllabæ quot accidunt? quattuor. Tenor ſpiritus: tempus & numerus.
Quot ſunt tenores ſyllabarũ? tres. Acutus. grauis & circunflexus.
Quot ſunt ſpiritus ſyllabarum? duo. aſper & lenis. Spiritus.
Quot ſunt tempora ſyllabarum? tria: Breue: longum: & medium: quibus omnis ſyllaba uel breuis uel longa uel communis efficitur.
Numerus quare accidit ſyllabæ? quia aut unius litteræ eſt ſyllaba: ut a: aut duarum ut ab: aut trium ut ars: aut quattuor ut mars: aut quinque ut ſtans: aut ſex ut ſtirps. Maioris autem numeri q̃ ſex litterarum nulla apud latinos ſyllaba inuenitur.

De Dictione.

Dictio quid eſt? Eſt minima pars orationis conſtructæ.
Quæ differentia eſt inter ſyllabam & dictionem? Syllaba eſt pars dictionis: & nihil per ſe ſignificat. Dictio autem per ſe ſignificat.
Dictio unde dicitur? a dicendo ꝙ dicat aliquid: hoc eſt ſignificat.
Quot ſyllabarum eſt maxima dictio apud latinos? Tredecim: ut Dioclitianopolitaniſſimorum.

De Oratione.

Quid eſt oratio? Eſt ordinatio dictionum congruam ſententiam perfectamq; demonſtrans. Oratio.
Partes orationis quot ſunt? octo. Nomen: uerbum: participium pronomen: præpoſitio: aduerbium: interiectio: & coniunctio.
Quot ſunt partes orationis declinabiles? quattuor. Nomen uerbum participium & pronomen.
Quot ſunt partes orationis indeclinabiles? quattuor. Præpoſitio: aduerbium interiectio: & coniunctio.

Quid eſt nomen: eſt pars orationis cum caſu: corpus aut rem proprie communiterue ſignificans.

Vnde dicitur nomen: Nomē dicitur quaſi notamen ꝗ hoc notemus uniuſcuiuſq; ſubſtantiæ qualitatem. Vel a græco quod eſt onoma.

Quot accidunt nomini? quinq;. ſpecies genus numerus figura & caſus.

Quotuplex eſt nomen? duplex. Subſtantiuum: & adiectiuum.

Quod eſt nomen ſubſtantiuum: Eſt illud cui præponitur unum articulare tā/tum: ut hic liber uel duo ad ſummum: ut hic & hæc homo.

Quotuplex eſt nomen ſubſtantiuum? duplex: proprium: & appellatiuum.

Quod eſt nomen proprium? quod uni ſoli conuenit: ut Pyrrhus & Penelope.

Quod eſt appellatiuum? quod eſt commune multorum: ut hic leo.

Quod eſt nomen adiectiuum? quod uariatur per tres diuerſas uoces: ut ꝓbus ba bum. uel per tres articulos: ut hic & hæc & hoc fœlix.

Quot ſunt ſpecies nominum tam propriorum ꝙ appellatiuorum? Duæ. Primitiua: ut iulus mons. Deriuatiua: ut iulius & montanus.

Spēs pro/priorū no/minum. Quot ſunt ſpecies propriorum nominum? quattuor. Prænomē quod præponitur differentiæ cauſa ut Caius. Nomen quod eſt cuiuſq; proprium: ut paulus. Cognomen quod eſt cognationis commune: ut Scipio: Agnomen quod ab aliquo euentu imponitur: ut africanus.

Spēs pri/mitiuorū. Quot ſunt ſpecies tam primitiuorum ꝙ deriuatiuorum nominum cōmunes? uigintiquinq;. Corporale: incorporale: omonymum: ſinonymum: ꝓprium: appellatiuum ſubſtātiuum adiectiuū: ad aliqd dictū: quaſi ad aliqd dictum: gētile: patrium: interrogatiuū: infinitum: relatiuum: collectiuū. diuiduū: fictitium: generale: ſpeciale: ordinale: numerale: abſolutum: temporale: locale.

Quod eſt nomen corporale? quod corpus ſignificat: ut homo.

Quod incorporale? quod non ſignificat corpus: ut uirtus.

Omonyma quæ ſunt? quæ uoce nō ſignificatiōe cōueniunt: ut nepos filius filii: uel luxurioſus.

Quæ ſunt ſinonyma? quæ nō uoce ſed ſignificatione cōueniunt: ut enſis gladius mucro.

Quod eſt ad aliquid dictum? quod ſine intellectu eius ad quod dicitur proferri nō poteſt? ut filius pater.

Quaſi ad aliquid dictum quod eſt? quod quāuis habeat aliquod cōtrarium & quaſi ſemper adhærens: tamē neq; ipſo nomine ſignificat etiam illud: nec ſecum interimit: ut nox dies.

Gentile quod eſt? quod gentem ſignificat: ut græcus latinus.

Patrium quod eſt? quod a patria ſumitur: ut Romanus.

Quid eſt interrogatiuum? quod cum interrogatione profertur: ut quis qualis quantus quotus.

Infinitum quod eſt: quod eſt interrogatiuo contrarium: ut quis qualis quātus: cum graui accētu proferuntur.

Relatiuum quod eſt? quod refert antecedẽs: ut qui quæ quod: talis & tantus.
Collectiuum quod eſt? quod in ſingulari numero multitudinem ſignificat: ut populus.
Diuiduum quod eſt? quod a duob⁹ uel a plurib⁹ ad ſingulos habeat relatõem uel ad plures i numeros pariter diſtributos: ut uterq̧ alter quiſq̧ ſinguli.
Fictitium quod eſt? quod a proprietate ſonorum factum eſt: ut turtur grus taratantara.
Quod eſt generale? quod i diuerſas ſpecies poteſt diuidi: ut animal arbor.
Quod eſt ſpeciale? quod a genere diuiditur: ut homo laurus.
Quod eſt ordinale? quod ordinem ſignificat: ut primus ſecundus.
Quod eſt numerale? quod numerum ſignificat: ut unus duo.
Quod eſt abſolutum? quod per ſe itelligitur: ut ens deus.
Quod eſt temporale? quod tempus ſignificat: ut menſis annus.
Quod eſt locale? quod locum ſignificat: ut propinquus lõginquus.
Quot ſunt deriuatiuorum nominum ſpecies propriæ: nouem: patronymicũ: poſſeſſiuum: cõparatiuum. ſuperlatiuum: diminutiuum: denominatiuum: uerbale: participale: aduerbiale.
Quod eſt nomẽ patronymicum: quod a nominibus propriis patrum deriuatur ſecũdum formam grecam: & ſignificat cum gtõ primitiui filium uel nepotem: ut æacides filius uel nepos æaci. Patrõymicum
Quod eſt nomen poſſeſſiuum? quod cum gẽitiuo. primitiui ſignificat aliquid eorum quæ poſſidẽtur: ut Euãdrius enſis. i. enſis Euãdri.
Comparatiuum quod eſt? quod ſignificat magis cum poſitiuo: ut fortior. i. magis fortis.
Quæ nomia comparãtur? Appellatiua dũtaxat qualitatem aut quãtitatem ſignificãtia: qualitatem ut bonus malus: quãtitatem: ut magnus paruus.
Comparatiuum cui caſui ſeruit? Ablatiuo utriuſq̧ numeri ſine præpoſitiõe: dicimus enim doctior illo: uel doctior illis.
Superlatiuum quod eſt? quod pſe ꝑlatum itellectum habet cum ualde aduerbio ſui poſitiui: uel ad plures ſui generis cõparatum ſupponitur omnibus: ut Aeneas piiſſim⁹. i. ualde pius: optimus teucroꝝ. i. bonus ſup oẽs. teucros.
Superlatiuum cui caſui ſeruit? Genitiuo tantum plurali: dicimus enim doctiſſimus poetarum. Diminutiuum quod eſt? quod diminutiõem ſui deriuatiui abſolute demonſtrat: ut regulus: ideſt paruus rex.
Quot cauſis proferuntur dimĩutiua? tribus. Neceſſariæ ſignificatiõis: urbanitatis: & adulatiõis gratia: ut tãtilus: ingeniolum: corculum.
Denominatiua quæ ſunt? quæ a nomine deriuãtur: ut a ſaxo ſaxoſus.
Verbalia quæ ſunt? quæ a uerbo deriuantur: ut a domo domitor.
Participalia quæ ſunt: quæ a participiis deriuãtur: ut amãdus & reuerẽdus: hoc eſt dignus amari et reuereri.
Aduerbialia quæ ſunt? quæ ab aduerbiis deriuantur: ut hodiernus craſtinus.

Genera noium

Quot ſunt genera nominum? ſeptem. Maſculinū: fœmininum: neutrum: cõmune: omne: pmiſcuū & incertum. Maſculinum cui preponitur unum articulare pnomen hic: ut hic Pyrhus. Fœmininum cui præponit̃ unū articulare pronomẽ hæc: ut hæc penelope. Neutrum cui præponitur unū articulare pnomen hoc: ut hoc animal. Cõmune cui duo articularia pronomina preponuntur hic & hæc: ut hic et hæc homo. Omne cui tria articularia pnomia præponunt̃: ut hic & hæc & hoc fœlix. Promiſcuum quod & epicœnū dicitur: quod ſub una uoce & uno articulo denotat animalia utriuſq; ſexus: ut hic paſſer: & hæc aquila. Incertum quod nulla ratione cogẽte ſola auctoritas ueterum ſub diuerſo genere protulit: ut hic uel hæc ſilex: finis: talpa: cortex: grux: dāma: dies: margo: bubo: panthera: clunis: ſerpens: lynx: aluus: adeps uel adipes. Prima Regula.

Propria uirorum Pyrrhus cui⁹ generis? Maſculini. quare? quia omnia nomina ppria uirorum cuiuſcunq; ſint terminatiōis: maſculini ſunt generis. Secunda Regula.

Penelope cuius generis? Fœminini. quia omnia nomia mulierum cuiuſcunq; ſint terīatiōis fœminini generis ſunt: ut Penelope: Gliceriū. Tertia Re.

Noia arborum Pirus cuius generis? Fœminini: quia omnia nomina arborum fœminini: ſunt generis: fructuum uero & lignoꝝ ut pleraque neutri. Excipiuntur hic oleaſter & hæc ficus pro fructu: nam hoc ſiler. hic rubus: & hic dumus nō numerantur inter arbores. Quarta Regula.

Noia menſium Aprilis cuius generis? Maſculini. quia omnia nomina menſium ſunt maſculini generis. Quinta Regula.

Noia numeralia Decem cui⁹ generis? omnis. qa oia nomina numeralia a quattuor uſq; ad centum ſunt omnis generis: & indeclinabilia: cætera uero & declinantur: & diſcreta ſunt: præter mille: quod triū geneꝝ & indeclinabile eſt. Sexta Re.

Noia fluuiorum Metaurus cuius generis? maſculini. qa omnia nomina fluuiorum ſunt generis maſculini. Septima Regula.

Conuiua cuius generis: communis. qa omnia nomina cuiuſcunque ſint terminationis ſi ex ipſa ſignificatione rerum ad mares uel fœminas ſolum pertinẽt maſculini uel fœminini ſunt generis. Sint utriuſq; ſexus eſſe poſſunt: niſi diuerſas habeant uoces: communia ſunt. Si in ſignificatione neutris etiā coniungi poſſunt: omnis ſunt generis: ut hic uir: hæc mulier: hic & hæc parricida: hic & hæc & hoc ſoſpes. Octaua Regula.

Bonus cuius generis? maſculini. quia eſt prima uox adiectiui. Bona? Fœminini. quia eſt ſecunda uox adiectiui. Bonum? neutri. quia eſt tertia uox adiectiui. Nona Regula.

Noia in a Muſa cuius generis? fœminini. quia omnia nomina latina quæ in nominati

no ſingulari deſinunt in a fœminina ſunt: ut aqua: cæra: pluralia uero quæ
deſinunt in a neutra ſunt: ut arma. Decima Regula.
Græca noīa cuius generis? græca quæ in as uel in is longam deſinunt & ſimili Græca no
ter in a apud eos deſinētia neutra: & quæcunq; terminatiōem ſuam ſeruāt: mina in as
genus ſuum apud nos ſeruant: ut hic boreas: crater: titā: Soſia: poeta: ſche/ uel in is
ma: & reliqua. Vndecima Regula.
Cubile cuius generis? neutri: quia omnia nomina quæ i nominatiuo ſingulari
in e correptam uel in i deſinunt. neutra ſunt ut monile gummi. Excipiuntur in e
a genitiuis cōpoſita omnis generis: ut eiuſmodi. Nam nihil: frugi: mancipi:
obliqui ſunt caſus cum omnibus caſibus & generibus figurate adiuncti.
Duodecima Regula.
Sermo cuius generis? maſculini: qa omnia nomina quæ in nominatiuo ſingu/
lari in o deſinunt: niſi ſint uerbalia antecedēte i: & niſi i do uel i go exeant: o in o
in i mutātia i genitiuo: fœminini ſunt generis: præter hic ordo cardo & cupi
do pro deo: ut hæc actio oratio dulcedo origo: maſculina ſunt: præter caro
carnis: quod eſt fœmininum. Margo tam maſculini q̄ fœminini generis in/
uenitur: Virgo cōmunis etiā generis inuenit̄. Decimatertia Regula.
Cornu cuius generis? neutri: qa omnia nomina i u uel in e uel in d uel in l uel i in u
m uel i t i nominatiuo ſingulari deſinentia neutra ſunt: ut genu lac aliquod
ceruical templum caput. Excipitur hic ſal quod tamen apud ueteres neutrū Sal
inuenitur: hic pugil: hic ſol: hic & hæc præſul: exul: uigil: hic & hæc & hoc al
nequam. Decima quarta Regula.
Nomen cuꝰ generis? neutri. quia omnia nomina in n deſinentia ſi producūt in n
ultimam: aut ſi a canēdo componūtur maſculina ſunt. Sin corripiunt: niſi a
canēdo compoſita neutra ſunt: ut hic lien ren ſplen hoc ſolamen ſemen fla/
men: hic tubicen cornicen fidicen. Excipitur hic pecten hic flamen ꝓ ſacer/
dote. Græca uero i n genus ſuum ſeruāt: ut hic titan: hæc ſyren: hic delphin
hæc eleuſin. Decimaquinta Regula.
Laquear cuius generis? neutri. quia omnia nomina deſinētia i ar neutra ſunt: ar
ut inſtar lacunar. Excipitur hic boſtar. hic lar. hic & hec & hoc par & ſua Boſtar
compoſita. Decimaſexta Regula.
Cācer cuius generis? maſculini. quia omnia nomina i er deſinētia maſculina er
ſunt præter nomia tertie declinatiōis b uel u loco cōſonātis ante r habētia:
uel terræ fœtus ſignificātia: ut hic puer ager auſter: hoc tuber ſuber cada/
uer: hoc ſiler papauer cicer. Excipitur hic imber & ab eo cōpoſita ſeptember
mulciber: hoc iter ſpinter cancer pro morbo. Degener pauper uber commu/
nis uel potius omnis ſunt generis. Decima ſeptima Regula.
Vir cuius generis? maſculini. quia i ir deſinētia nomia maſculina ſunt ut hic le/ ir
ſtir treuir abadir. Excipiuntur hoc gadir. & hoc ir. Decimaoctaua Re.
Honor cuius generis? maſculini. qa i or nomina deſinentia maſculina ſunt: ut or
labor lector: præter comparatiua quæ communis ſunt generis. Excipiun/

tur hic ſenior: hæc arbor: hoc marmor æquor ador cor: & hic & hæc mēmor immemor: & a decore corpore uel colore compoſita: quæ cōmunia ſunt: ut dedecor bicorpor diſcolor. Auctor etiã eſt cōmunis generis: niſi cum eum ſi/gnificat q auget: tunc enim auctrix facit fœmininũ. Decimanona Reg.

Robur cuius generis? neutri qa i ur deſinētia nomia neutra ſunt. ut iecur gut/tur: præter noia deo℞: uel gētilia: uel appellatiua auium x uel t ante ur ha/bētia: quæ maſculina ſunt: ut anſur aſtur turtur furfur. Verbalia uero quæ hoibus imponūt ſi ſunt tertiæ declinatōis cōia: ut augur fur triſur: qb⁹ addi/tur ligur. Sin ſecundæ: maſculina: ut ſatur. Vigeſima Regula.

Ciuitas cuius generis? fœminini. quia in as deſinētia nomia fœminina ſunt: ut pietas: præter patria & gētilia: quæ cōmunia ſunt: ut arpinas capenas ar/chas. Excipiunt hic mas maris: uas uadis: as aſſis. hoc ũa s uaſis fas nefas: & nugas omnis generis & indeclinabile. Vigeſimaprima Regula.

Gurges cuius generis? maſculini. quia i es correptam deſinētia: quæ nullam ſi/gnificatiōis naturalem cōmunionem habēt cum fœmininis maſculia ſunt: ut trames limes. Excipiuntur duo in ges: ut hæc ſeges & teges compes dies: item inquies quod omnis generis inuenitur. Vigeſima ſecūda Regula.

Clades cuius generis? fœminini: quia in es productam deſinentia fœminina ſunt: ut labes. Excipitur hic uerres pro porco: & dies quod i ſingulari incerti generis eſt: in plurali maſculini ſemper: ſicut ab eo compoſitum meridies: & hic pes pedis. Vigeſimatertia Regula.

Claſſis cuius generis? fœminini. qa in es deſinētia nomia fœminina ſunt. Ex/cipiuntur habētia n uel duas cōſonātes in eadem ſyllaba: uel duplicem con/ſonātem ante is: & quæ penultimam ſyllabam una ex liquidis terminant: uel una ſyllaba creſcunt i gētiuo quæ maſculina ſunt. Excipitur hic caulis. hæc bipēnis. hæc peſtis febris: neptis: ueſtis uallis: turris: peluis: pellis: cuſpis: caſ/ſis: lis. Moralis cum adiectiuum eſt communis eſt generis: cum ad dentē uel ad lapidem refertur mas eſt: Rudis cum uirgam ſignificat: qua gladiatores donabātur: fœmininum eſt: Finis & clunis incerti ſunt generis.

Vigeſimaquarta Regula.

Flos cuius generis. maſculini quia in os deſinētia maſculina: ſunt præter cos glos dos fœminina & cuſtos ſacerdos bos compos impos: communia: & os oris & os oſſis neutra. Vigeſimaquinta Regula.

Ventus cuius generis. maſculini: quia in us correptam deſinētia ſecundæ & quartæ declinatiōis maſculina ſunt: ut annus ſexus. Excipiunt hæc criſtal/lus coſtus phaſellus arctus: item hæc acus humus aluus: preterea hæc dom⁹ colus. Item anus nurus ſocrus & manus tribus & porticus. Idus tantum plu rale: hoc pelagus. hoc acus aceris purgamētum frumēti: uulgus tam maſcu/linum q̃ neutrum iuenitur: hoc etiam uirus & pus ideclinabilia. Specus uero & penus tam maſculini q̃ fœminini & neutri generis eſſe inueniuntur.

Vigeſimaſexta Regula.

Munus cuius generis? neutri. quia ī us correptam deſinētia tertiæ decliationis neutra ſunt. Excipitur hic lepus: hæc uenus: hic & hæc ligus: hic & hæc & hoc uet⁹: hæc pecus pecudis: nā hoc pec⁹ pecoris facit. Vigeſimaſeptia Re.

Rus cuius generis? neutri. quia in us productam deſinentia monoſyllaba neutra ſunt: ſupra ſyllabam uero fœminina: ut crus thus iuuentus ſenectus incus. Excipiuntur hic mus: hic & hæc ſus: grus. Vigeſima octaua Regula.

In aus deſinētia: fœminina ſunt: ut laus fraus. Vigeſimanona Regula. aus

In æs diphthongon? unum mas præs prædis & unum neutrum inuenitur æs æris. Trigeſima Regula.

In t deſinētia: neutra ſunt: ut caput occiput. Trigeſimaprima Regula. t

Pax cuius generis? fœminini. quia ī x deſinētia nomina fœminina ſunt ut fornax nox nix: niſi e ante a. habeāt ſupra ſyllabam: nec ſit fœt⁹ terræ: tunc eñi maſculina ſunt ut ueruex uertex exlex pulex culex apex cimex. Excipiuntur hæc pellex obex ſuppellex uibex: preterea hic rex. grex calix uarix fornix frutex natrix & anguis genus hic uel hæc cortex ſilex. Secūdū ꝙ uerbalia ī trix quis ſint fœminina in obliqs tamē caſibus ī plurali neutris etiam iunguntur: ut uictricia tollite ſigna? & uictrici ſigno. Trigeſimaſecunda Regula. x

Ars cuius generis? fœminini. quia in duas deſinētia conſonantes monoſyllaba fœminina. ſupra ſyllabam uero maſculina ſunt: ut gens fors ſcrobs ops frōs mors mens puls trabs lens urbs ſtirps: hic manceps auceps dodrans triens q̄drans adeps forceps. Excipiūt hic mons fons pons dens: & hec cohors hyēs. In duas cō ſonantes.

Quid in his agēdum in quibus ueteres genera confuderunt? Frequētiori auctorum uſui adhærendum eſt. De numero.

Quid eſt numerus? Eſt diſcretionis forma: quæ diſcretionem quantitatis facere poteſt.

Quot ſunt numeri nominum? duo Singularis ut homo. Pluralis ut homines. De figura.

Quot ſunt figuræ nominum? Tres. Simplex compoſita & decōpoſita Simplex ut animus. Compoſita ut magnanimus. Decompoſita ut magnanimitas.

Quot modis nomina componuntur? quattuor. Ex duobus integris ut ſuburbanus. Ex duobus corruptis ut efficax municeps. Quot modis cōponitur nomē.

Ex integro & corrupto: ut īſulſus ineptus. Ex corrupto & integro: ut nugigerulus. Aliquando ex compluribus: ut inexpugnabilis imperterritus.

De caſu.

Quid eſt caſus? Eſt motus: caſualium dictionum: qui maxime fit in fine.

Quot ſunt caſus nominum? ſex. Nominatiuus: genitiuus: datiuus: accuſatiuus: uocatiuus & ablatiuus.

Vnde dicuntur caſus? A cadendo: ꝙ quaſi a recto cadere uideantur. unde rectus improprie dicitur caſus.

Littere nominum terminales. Quot ſunt litteræ terminales nominum quibus latini utūtur? quatuordecim Vocales quinq; a e i o u. Semiuocales ſex l m n r s x. Mutæ tres c d t.

Declinationes. Quot ſunt declinatiões nominum? quinq;. Prima cuius genitiuus ſingularis in æ diphthongon: uel ſi græca ſint nomina in es longā deſinit: ut muſa muſæ: rhetorice rhetorices. Secunda cui⁹ genitiu⁹ ſingularis in i productam deſinit: ut herus heri. Tertia cuius genitiuus ſingularis in is correptam deſinit: ut pater patris. Quarta cuius genitiu⁹ ſingularis in us uel in u ꝑductam deſinit: ut uiſus uiſus & cornu cornu. Quinta cuius genitiuus ſingularis i ei diuiſas ſyllabas deſinit: ut dies diei.

De Prima declinatione.

Prima declinatio ꝑ quot genera declinatur? Tria: maſculinum: fœmininum: & commune.

Prima Regula.

Nominatiuus primæ declinationis quot terminationes habet? quattuor a e as es. & unam hebræam: ut poeta: rhetorice. Aeneas: Anchiſes: Abraam.

Secunda Regula.

Genitiuus & datiuus ſingularis & nõiatiu⁹ & uocatiu⁹ pluralis in æ diphthõgon deſinunt ſemꝑ. exceptis genitiuis ſingularibus eoꝝ quæ terminant in e longum: q genitiui terminãt in es ut rhetorice rhetorices.

Tertia Regula.

Accuſatiuus ſingularis in am uel in an uel in en terminatur: ut poetam Aenean anchiſen.

Quarta Regula.

Vocatiu⁹ ſingularis in a facit: uel in e quãdo uenit ab es uel ab e: uel in am quãdo uenit ab am ut o Aenea anchiſe rhetorice abraam.

Quinta Regula.

Ablatiuus ſingularis in a deſinit: uel in e quando fit ab es uel ab e. ut poeta anchiſe rhetorice.

Sexta Regula.

Genitiuus pluralis in arum deſinit: & plærunq; per cõciſionem in um: ut troiugenarum & troiugenum.

Septima Regula.

Datiuus & ablatiuus pluralis in is deſinunt. Fœminina tamen pauca tranſfigurata ex maſculinis non habentibus neutra quæ per ſexum diſcernuntur: faciunt datiuum & ablatiuum in bus: ut natabus: filiabus: libertabus: aſinabus: his adduntur animabus ambabus duabus.

Octaua Regula.

Accuſatiuus pluralis ſemper terminatur in as.

De modo examinandi.

Poeta quæ pars eſt? Nomen eſt. Quid eſt nomen? Eſt pars orationis cum caſu corpus aut rem proprie cõmuniterue ſignificans. poeta eſt pars declinabilis aut indeclinabilis? Declinabilis. Quot ſunt partes oratiõis declinabiles? quattuor. Nomen uerbum participium & pronomen.

Partes orationis. Quot ſunt partes oratiõis indeclinabiles? quattuor præpoſitio: aduerbium interiectio: & cõiunctio: Quare dicitur nomen: quaſi notamen q hoc notemus uniuſcuiuſq; ſubſtantiæ qualitatē. uel a græco quod eſt onoma. Nomini quot accidũt? qnq;. Species: genus: numer⁹: figura: & caſus. Cui⁹ ſpeciei:

deriuatiuæ. Vnde deriuatur? a poeſis. Q uot ſunt ſpecies noium? duæ. Primitiua ut iulus & mons. Deriuatiua ut iulius & montanus. Q uale nomē eſt? Subſtantiuū. Q uare? qa præponit̃ ei unum articulare tantum ut hic poeta. Q uotuplex eſt nomē? duplex. ſubſtantiuū & adiectiuū. Subſtātiuum cui præponit̃ unum articulare tātum: ut hic liber: uel duo ad plus: ut hic & hæc homo. Et adiectiuum quod uariat̃ p tres diuerſas uoces ut probus ba. bum: uel tres articulos: ut hic & hæc & hoc fœlix. Q uale nomē ſubſtantiuū ē poeta? appellatiuū. Q uotuplex eſt nomē ſubſtātiuū? duplex. Q uod? propriū quod uni ſoli cōuenit: ut pyrrhus & penelope. Et appellatiuū quod eſt cōe multorum ut homo leo. Cuius ſpeciei tam primitiuorum q̃ deriuatiuoꝝ eſt poeta? Corporalis: qa corpus ſignificat. Q uot ſunt ſpecies tam primitiuoꝝ q̃ deriuatiuoꝝ noium? Vigintiquinq;. corporale: icorporale: omonymum: ſimonimum: ꝓpriū: appellatiuum: ſubſtātiuum: adiectiuū: Ad aliqd dictū: Q uaſi ad aliqd dictū: Gētile: patriū interrogatiuū: infinitum: relatiuū: collectiuū: diuiduum: fictitiū: generale: ſpeciale: ordinale: numerale: abſolutū: temporale: locale. Cui⁹ ſpeciei deriuatiuoꝝ ꝓprie? denominatiuæ: qa a noie deriuatur. quod eſt poeſis. Q uot ſunt deriuatiuoꝝ nominum ſpecies proprie? nouem. Patronymicum: poſſeſſiuum: cōparatiuum: ſuplatiuum: diminutiuū: denominatiuū: uerbale: participale: aduerbiale. Cui⁹ generis poeta? maſculini. quia preponitur unum articulare pronomē hic. Q uot ſunt genera nominum: ſeptem. Maſculinū cui præponit̃ hic: ut hic pirrhus. Fœmininum cui hæc: ut hæc penelope. Neutrū cui præpōit̃ hoc ut hoc animal. Cōmune cui hic & hæc: ut hic & hæc homo. Omne cui tria articularia ꝓnoia ꝑponunt̃. ut hic & hæc & hoc fœlix. promiſcuū quod ſub una uoce & uno articulo denotat animalia utriuſq; ſexus: ut hic paſſer hæc aquila: incertum quod nulla ratiōe cogēte ſola auctoritas ueterum ſub diuerſo genere ꝓtulit: ut hic uel hæc ſilex: finis: talpa & reliqua. Poeta p quam regulā eſt generis maſculini. Per decimā de generib⁹: qua notat̃ ꝙ omnia nomina græca q̃ in as uel in is lōgam deſinunt: & ſimiliter i a apud eos deſinētia neutra: & quecūq; termiationē ſuā ſeruāt: gen⁹ ſuū apud nos ſeruāt: ut hic boreas: titā: Soſia: poeta: & reliq. Pria decliatio p quot genera decliat̃? tria. Maſculinū: fœmininū & cōe. Cui⁹ numeri poeta: ſingularis qa ſingulariter ꝓfert̃. Q uid eſt numerus? eſt dictionis forma quæ diſcretionem quātitatis facere poteſt. Q uot ſunt numeri noium? duo. Singularis ut homo: pluralis ut hoies. Cuius figuræ poeta? ſimplicis. quare? qa ſimpliciter profert̃. Q uot ſunt figuræ nominum? Tres. ſimplex ut animus. Compoſita ut magnanimus. Decompoſita ut magnanimitas. Q uot modis nomina componuntur? quattuor: ex duobus integris ut urbanus. Ex duobus corruptis ut efficax municeps. Ex integro & corrupto ut ineptus, inſulſus. Ex corrupto & integro ut nugigerulus. Aliquando ex pluribus ut impterritus. Capſis quomodo componiturē? Ex pluribus corruptis: cape ſi uis. Poeta cuius caſus? nominatiui: uocatiui & ablatiui ſingula/

Duplex eſt nomen.

Species tā primitiuorū quā deriuatiuorum

Deriuatiuoꝝ nominum ſpēs

ris: qte qa in talib⁹ calib⁹ declinādo repit. Poetæ cuius caſus? genitiui & dati ui ſingularis noīatiui & uocatiui pluralis. In hoc loco Poeta currit: Poeta cu ius caſus? noīatiui: qa eſt ſuppoſitū hui⁹ uerbi currit: quod reqrit ante ſe noīa tiuum. Quid eſt caſus? Eſt motus caſualium dictionum: q maxime fit i fine. Vnde dicitur caſus a cadendo: quod quaſi a recto cadere uideatur: unde re/ ctus improprie dicit̃ caſus.

Caſus

Quot ſunt caſus nominum? Sex: nominatiuus: genitiuus: datiu⁹: accuſatiuus: uocatiuus & ablatiu⁹. Qua littera terminat̃ poeta? a uocali. Quot ſunt termīales litteræ quibus latini utūtur? xiiii. Vo/ cales quinq͡ a e i o u. Semiuocales ſex l m n r ſ x. Mutæ tres c d t. Quot ſunt declinationes nominum? quinq͡. Prima cuius genitiuus ſingularis in æ diph thongon: uel in es longam deſinit: ut poeta poetæ: rhetoricæ rhetorices. Secunda cuius genitiuus & reliqua ut ſupra. Poeta cui⁹ declinatiōis? primæ qa eius genitiuus ſingularis in æ diphtōgon deſinit. Nominatiuus ſingula/ ris primæ declinationis quot terminationes habet? quattuor a e as es: & unā hebræam am: ut poeta rhetorice: Aeneas: Anchiſes: Abrahām. Poeta quo modo facit ī genitiuo? facit in genitiuo & datiuo ſingulari: & nominatiuo & uocatiuo plurali poetæ. Per quam regulam? p ſecundam declinationis: qua dicitur ꝙ genitiuus & datiuus ſingularis: & nominatiuus & uocatiuus plu/ ralis in æ diphtōgon deſinunt ſemper: exceptis genitiuis ſingularibus eorum quæ terminant in e longum qui genitiui terminant in es.

Poeta quomodo facit ī accuſatiuo ſingulari? poetam. Per quam regulam? per tertiam primæ declinatiōis: qua notatur ꝙ accuſatiu⁹ ſingularis ī am uel in

an uel i en

an uel in en termīatur: ut poetam: Aenean: Anchiſen. Quomodo facit ī uo catiuo ſingulari? facit ī uocatiuo & ablatiuo ſingulari poeta. per quam regu/ lam? per quartam & quintam primæ declinatiōis: qbus notatur: ꝙ uocatiu⁹ & ablatiuus ſingularis in a terminātur uel in e quādo ueniunt ab es uel ab e. ut o Aenea Anchiſæ rhetoricæ: ab Aenea Anchiſæ rhetoricæ. Quomodo facit ī genitiuo plurali? poetarum. per quam regulam? per ſextā primæ decli/ nationis: qua notatur ꝙ genitiuus pluralis in arum deſinit: & plerumq͡ per conciſionem in um: ut troiugenarum & troiugenum. Quomodo facit ī da/ tiuo plurali? facit in datiuo & ablatiuo plurali poetis. per quam regulam per ſeptimam primæ declinationis: qua notatur ꝙ datiuus & ablatiuus plura'is in is deſinunt. Fœminina tamen pauca & reliqua. Poeta quomodo facit ī ac cuſatiuo plurali? poetas: per quam regulam? per octauam primæ declinatio/ nis: qua notatur ꝙ accuſatiuus pluralis ſemper terminatur in as.

Poeta quomodo declinatur?

Noīatiuo hic poeta. Gēitiuo huius poetæ. Dtō huic poetæ. Actō hunc poetā. Vocatiuo o poeta. Ablatiuo ab hoc poeta. Et pluraliter nomīatiuo hi poete. Genitiuo horum poetarum. Datiuo his poetis. Accuſatiuo hos poetas. Vo/ catiuo o poetæ. Ablatiuo ab his poetis.

Ntō hæc muſa. Gtō huius muſæ. Datiuo huic muſæ. Actō hanc muſam. Vo

catiuo o muſa: Abltō ab hac muſa. Et pluraliter ntō hæ muſæ. Gtō harum
muſaꝝ. Dtō his muſis. Actō has muſas. Vtō o muſæ. Abltō ab his muſis.
Ntō hic & hæc aduena. Gtō huius aduenæ. Dtō huic aduenæ. Actō hūc &
hāc aduenam. Vtō o aduena. Abltō ab hoc & ab hac aduena. Et pluraliter
ntō hi & hæ aduenæ. Gtō horum & harum aduenatum. Dtō his aduenis.
Actō hos & has aduenas. Vocatiuo o aduenæ. Ablatiuo ab his aduenis.

De Secunda Declinatione. Prima Regula.

Pria regu/la

NOminatiuus ſecundæ declinationis quot termina/
tiones habet? Sex: Er ir us um eus: ut caper alexā/
der hiber hiſpanus & fluuius: qui etiam hiberus
dicitur: quod ſolum produxit er in hac declinatio/
ne & ab eo compoſitum celtiber: nam pro gente
quæ eſt iuxta armenos hiber hiberis dicitur. In ir
& in ur latinorum tantum maſculinorum ut uir — Hiber
& ſatur: in us ut platanus: in um neutrorum. figu/
rate fœmininorum: ut regnum Glycerium: in eus
græca tantum & maſculina: ut Theſeus Tideus.

Secunda declinatio per quot genera declinatur? Tria. Maſculinum. fœmini
num & neutrum. Secunda Regula. — Secunda regula
Gtūs ſingularis in i deſinit. Et in ir uel in ur uel in eus deſinētia: una ſemp ſylla
ba uincūt in gtō: in us uero & in um pares habēt ſyllabas. Tertia Regula. — Tertia re/gula
Dtūs & abltūs ſecūdæ decliatiōis fiūt a gtō i mutata in o: ut hui⁹ luciferi. huic
& ab hoc lucifero. hui⁹ Tiphœi: huic & ab hoc Tiphœo. Quarta Regula. — Quarta re/gula
Accuſatiuus ſingularis ſecundæ declinationis deſinit i um: ut priamum The
ſeum. Græca uero in eus deſinunt etiam in a. Cætera uero i on terminātur:
ut Theſea Priamon. Quinta Regula. — Quinta re/gula
Vocatiuus ſingularis ſecundæ declinatiōis quādo in r uel in m deſinit ntūs ſi/
milis ei eſt. in eus uero deſinentibus propriis græcus eſt uctūs: qui a ntō fit ab
lata s: ut o Theſeu. in us deſinentia mutata us in e faciunt uctūm: ſi tamen
ante us i ſit in propriis: abiecta us facimus uctūm: ut Virgilius o Virgili. Di/
cimus etiam fili pro filie. Dicunt etiam chriſtiani deus agnus uulgus popu/
lus pelagus fluuius in uocatiuo. Sexta Regula. — Sexta regu/la
Pluralis ntūs & utūs tam maſculinus q̄ fœminin⁹ ſecundæ declinatōis ſimilis
eſt gtō ſingulari. Neutri uero generis ntūs actūs & uctūs plurales finiūt i a.
In oib⁹ enim neutris tres caſus ſunt ſimiles: ntūs actūs & uctūs: & in plurali
numero ſemp deſinūt i a niſi ſint græca: ut tempe cepe. Septima Regula. — Septima.
Gtūs pluralis ſecundæ declinatōis fit in omni genere addita rum abltō ſingu
lari: ut magiſtro magiſtrorum. Multa tamen per ſyncopen dicuntur. ut de/
num ſeptenum ſenum tricenum nummum ſeſtertium modium liberum fa/
brum elementum iugerum. Octaua Regula. — Octaua
Datiuus & ablatiuus pluralis ſecundæ declinationis fiunt ab ablatiuo ſin/

Nona gulari mutata o in is longam. Nona Regula.

Decima Accuſatiuus pluralis ſecundæ declinationis tam maſculinus q̄ fœmininus ſit addita s ablatiuo ſingulari. Decima Regula.

Nomina quæ ſecundum modum pronominis declinantur ſunt octo. unus totus ſolus alius ullus uter alter quis uel qui cum ſuis compoſitis quæ etiam ſecundum mobilium noium regulā ueteres declinabāt præter qs: neuter tamē neutra neutrum cum utroq̧ mō ſicut ſimplex ſuū diceret: apud iuniores ſecundum mobilia nomina declinatur. Horum fœminina ſunt una tota ſola alia ulla altera utra: quæ Neutra: unū ſolum totum aliud ullum alterū utrū quid uel quod: quorum genitiui unius ſolius totius alius ullius utrius: & corripiunt & producunt penultimam. Alterius ſemper corripit.

Nominatiuo hic magiſter. Gtō huius magiſtri. Dtō huic magiſtro. Actō hūc magiſtrum. Vocatiuo o magiſter. Ablatiuo ab hoc magiſtro. Et pluraliter nominatiuo hi magiſtri. Genitiuo horum magiſtrorū. Datiuo his magiſtris. Accuſatiuo hos magiſtros. Vocatiuo o magiſtri. Ablatiuo ab hīs magiſtris.

Nominatiuo hæc pinus. Gtō huius pini. Datiuo huic pino. Accuſatiuo hanc pinum. Vocatiuo o pinus. Ablatiuo ab hac pino. Et pluraliter nominatiuo hæ pini. Genitiuo harum pinorum. Datiuo his pinis. Accuſatiuo has pinos. Vocatiuo o pini. Ablatiuo ab his pinis.

Ntō hoc templum. Gtō huius templi. Dtō huic templo. Actō hoc templum. Vocatiuo o templum. Abltō ab hoc templo. Et pluraliter ntō hæc templa. Genitiuo horum templorum. Datiuo his templis. Actō hec templa. Vocatiuo o templa. Ablatiuo ab his templis.

Ntō ullus ulla ullum. Gtō ullius. Dtō ulli. Actō ullum ullam ullum. Ablatiuo ab ullo ab ulla ab ullo. Et pluraliter nominatiuo ulli ullæ ulla. Gtō ullorum ullarum ullorum. Dtō ullis. Actō ullos ullas ulla. Ablatiuo ab ullis.

De Tertia Declinatione. Prima Regula.

Tertia declinatio Tertia declinatio per quot genera declinatur? per omnia.

Q uot ſunt terminationes noium tertiæ declinationis? Q uinquaginta quattuor. quæ? in a ut pœma: in e ut monile: in o ut leo: in ac ut lac in ec ut alec: in id hebræa & barbara ut dauid: in al ut ſal: in el ut mel: in il ut pugil: in ol ut ſol: in ul ut conſul: in an ut titan: in en ut ſplen: in in ut phorcyn: in on ut ſidon: in ar ut par: in er ut pater: in ir ut gadir: in or ut amor: in ur ut turtur: in as ut pallas: in es ut comes: in is ut collis: in os ut compos: in us ut lepus: in abs ut trabs: in ebs ut celebs: in ibs ut calybs: in obs ut ſcrobs: in urbs ut urbs: in uls ut puls: in ems ut hyems: in ans ut dodrans: in ens ut dens: in ins ut tyrins: in ons ut frons: in uns ut aruns: in aps ut daps. i eps ut manceps: in ips ut cynips: in ops ut ops mater deorum. in irps ut ſtirps: in ax ut fax: in ex ut fex: in ix ut fœnix: in ox ut uelox: in ux ut crux: i æs ut præs: in aus ut fraus: in ut ut caput: in alx ut calx: in anx ut lanx: in arx ut arx: in unx ut coniunx. Secunda Regula.

Genitiuus ſingularis tertie declinatiõis in is correptam deſinit: Excipitur uis huius uis quod producitur. Secũda re/gula

Tertia Regula.

Dtũs ſingularis tertiæ declinatiõs fit a gtõ abiecta s. Tercia

Quarta Regula.

Accuſatiuus ſingularis tertiæ declinatiõis fit a gtõ ſingulari mutata is i em: in is tamẽ terminata propria uel græca ſimilem habẽtia ntũm gtõ: i im ter/minãt accuſatiuum ut tybrim: ararim: Neapolim. Præterea latina hæc inueniuntur turrim tyberim: burim: ſecurim: pupim: ſitim: reſtim: peluim: tuſſim maguderim: pũppem etiam & ſecurem & turrem & reſtem inenies: in græ/cis uero tam in hac q̃ in aliis declinatiõibus græca termiatio in a inuenit̃: ut pæana titana. Quarta de actõ

Quinta Regula.

Vocatiu⁹ ſingularis tertiæ declinatiõis, ſimilis eſt noĩatiuo ſingulari: niſi ſit uocatiu⁹ græcus: qui fit a noĩatiuo ablata s. uel a genitiuo ablata tis: ut thebai Chalcas: Palla: Xenophon. Quinta de uocatõ

Sexta Regula.

In e neutra correptam niſi ſint propria ſimilem habẽt ablatiuum ſingularem dtõ ſingulari: ut ab hoc mari natali monili. Excipitur ab hoc gauſape quod ueteres & hic gauſapes & hec gauſapa & hoc gauſape & gauſapiũ dixerũt. Sexta de abltõ

Similiter in ar neutra & ĩ al penultimã in obliquis ꝓducẽtia: & ĩ er & in is ad/iectiua ſi faciunt in e neutra: & quæ in im tãtum terminãt accuſatiuum & in is uel in er noĩa menſium: in i productam faciunt ablatiuum ſingularem: ut tribunali lupanari celeri utili tybri aprili ſeptẽbri. Excipitur ab hoc farre.

Oĩa uero q̃ in ĩm uel ĩ em faciũt accũm et quæ oĩs generis ſunt & quæ ĩ uis uel ĩ ctis uel ĩ ptis uel ĩ mnis uel ĩ gnis uel ĩ guis exeũt: & noĩa fere quæ duas ante is cõſonãtes ĩ eadẽ hẽnt ſyllaba cõpatiua & ſimiliter oĩa ĩ x fœminina uerba/lia: & circũflexa. quæ apud ueteres ĩ tis deſinebãt: tam in e q̃ in i faciunt ablatiuũ ut ſecure uel ſecuri: uigile uel uigili: uetere uel ueteri: pare uel pari: ino/pe uel inopi: ancipiti: naue uel naui: uecte uel uecti: nepte uel nepti: amne uel amni: igne uel igni: angue uel angui: poſte uel poſti: minore uel miori: uictri/ce uel uictrici: arpiate uel arpiati. Hoſpes & ſoſpes cum ſint oĩs generis hoſpite & ſoſpite faciũt nec ſunt cõtra regulam cum habeãt femininum in a. Ex/cipitur ueſtis teſtis peſtis: & pauper degener uber q̃ p e ſolam faciũt abltũm.

Memore uel memori dicitur quoniam ntũs memoris & hoc memore dictum eſt: ut cõcorde uel cõcordi. Inuenitur etiam cõcordis & hoc concorde ſicut amentis & hoc amẽte. Omnia nomia tertiæ declinotiõis præter ſupradicta in e faciunt abltũm: ut parte claſſe. Auctoritas tamen & in i quãdoq; ꝓfert: ut Virgilius: adductum æneam claſſi.

Septima Regula.

Nominatiuus pluralis: tertiæ declinatiõis in maſculinis fœmininis & cõmu/nibus fit a genitiuo ſingulari mutata is in es: ut matres fœlices. Excipiuntur ſardis tralis alpis ſyrtis: quæ is productam habent pro græca diphtongo. Septĩa no/miatiui pluralis

Neutra uero ſi ablatiuus in i ſolam uel in i & in e deſinit præter comparatiua correpta i & addita a. Si uero in e ſolam ſimiliter comparatiua mutata e in a faciunt ntũm pluralem: ut monilia paria fœlicia tempora maiora. Excipiun

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

tur uetera ludrica pluria uel plura aplustria uel aplustra. Octaua Regula.

Octaua gti pluralis — Genitiu⁹ pluralis tertie declinatõis cum in i ſolum uel in e & in i deſinit abla/tiuus i ium facit: ut ſedili ſedilium fœlici uel fœlice fœlicium. Comparatiua uero in um faciunt: ut a maiore uel maiori maiorum: a minore uel ri minorꝝ. In e uero ſolam facientia ablatiuum ſi nominatiuus in duas terminat̃ conſo/nãtes: in ium faciunt: ut fonte fontium: frõte frontium. Exceptis in ms uel in ps ſi nõ ſint a capite cõpoſita quæ in um faciunt ut hyemum: municeps mu/nicipum. A capite: cõpoſita in ium terminant gtũm: ut triceps tricipitium. Quæ uero gtũm parem habẽt ntõ in ium faciũt: ut collis collium cædes cæ/dium. Excipitur iuuenum canum panum. Vet⁹ uigil memor ſupplex artifex q̃uis in e & in i terminẽt abltũm: nõ tamẽ in ium ſed i um faciunt gtũm. Plu/ralia in es quæ carent ſingularib⁹ gtũm in ium faciũt: ut uires uirium pena/tes penatium. Similiter in is lõgam deſinẽtia: ut lis litium ſamnis ſamnitium. Nox etiam noctium facit. Cætera oia deſinunt in um ut poema poematum Excipitur boum a boue pro bouium. In es terminata pares habẽtia ſyllabas cum gtõ & in as frequẽtius per ſyncopen dicuntur. ut uatum probitatum. Nam ſupplicum artificum differentiæ cauſa dicta ſunt. Nona Regula.

Nona datiui plu. — Datiuus & ablatiu⁹ pluralis tertiæ declinationis naſcitur a genitiuo ſingulari interiecta bu: ut fœlicibus hominibus penatib⁹: excipitur bobus. Frequẽter tamen græca neutra in a: in is longam terminãt. datiuos & ablatiuos plura/les: ut poematis: probleumatis. Decima Regula.

Decima acti plural. — Actũs & uocatiuus plurales tertiæ declinatiõis ſimiles ſunt ntõ plurali: ut la/trones minores: ſyrtis: alpis. Omnia quæ habẽt ſimilẽ ntõ gtũm: & quæ in i ſolam terminãt ablatiuum: & quæ pluralia ſunt i ns & i rs deſinẽtia plærũq; per is: raro per es terminãt accuſatiuum pluralem: ut omnis alacris penatis fontis partis. In x uero deſinẽtia trium generum raro per is. plures & lites tã pes q̃ per is. Ntõ hic pater. Gtõ hui⁹ patris. Dtõ huic patri. Actõ hũc patrẽ. Vocatiuo o pater. Abltõ ab hoc patre. Et pluraliter noiatiuo hi patres. Gtõ hoꝝ patrum. Datiuo his patribus. Actõ hos patres. Vocatiuo o patres. Abla tiuo ab his patrib⁹. Ntõ hæc uirtus. Gtõ hui⁹ uirtutis. Dtõ huic uirtuti. Ac/cuſatiuo hanc uirtutem: Vtõ o uirt⁹. Abltõ ab hac uirtute. Et pluraliter ntõ hæ uirtutes. Gtõ haꝝ uirtutũ. Dtõ his uirtutib⁹. Actõ has uirtutes. Voca/tiuo o uirtutes. Abltõ ab his uirtutib⁹. Ntõ hoc opus. Gtõ hui⁹ operis. Dtõ huic operi. Actõ hoc opus. Vocatiuo o opus. Abltõ ab hoc opere. Et plurali/ter ntõ hæc opera. Gtõ hoꝝ opeꝝ. Dtõ his operib⁹. Actõ hæc opera. Voca/tiuo o opera. Abltõ ab his operibus.

Ntõ hic & hæc homo. Gtõ hui⁹ hominis. Dtõ huic homini. Actõ hũc & hãc hoiem. Vtõ o homo Abltõ ab hoc & ab hac homine. Et pluraliter ntõ hi & hæ homines: Gtõ hoꝝ & haꝝ hominũ. Dtõ his hominib⁹. Accuſatiuo hos & has homines. Vtõ o homines. Abltõ ab his hominibus.

Nominatiuo hic & hæc omnis & hoc omne. Genitiuo huius omnis. Datiuo

hui e omni. Accuſatiuo hūc & hāc omnem & hoc omne. Vocatiuo o omnis & o omne. Ablatiuo ab hoc & ab hac & ab hoc omni. Et pluraliter nominatiuo hi & hæ omnes & hæc omnia. Genitiuo horum & harū & horū oium. Dtō his omnib⁹. Acc͂ō hos & has omnes & hæc omnia. Vocatiuo o omnes & o omnia. Ablatiuo ab his omnibus.

Nominatiuo hic & hæc pulchrior & hoc pulchri⁹. Gtō hui⁹ pulchrioris. Dtō huic pulchriori. Accuſatiuo hunc & hanc pulchriorem & hoc pulchri⁹. Vocatiuo o pulchrior & o pulchrius. Ablatiuo ab hoc & ab hac & ab hoc pulchriore uel pulchriori: Et pluraliter nomiatiuo hi & hæ pulchriores: & hæc pulchriora. Genitiuo hoꝝ & harū & horū pulchriorū. Datiuo his pulchrioribus. Accuſatiuo hos & has pulchriores & hæc pulchriora. Vocatiuo o pulchriores & o pulchriora. Ablatiuo ab his pulchrioribus.

Nominatiuo hic & hæc & hoc fœlix. Gtō huius fœlicis. Datiuo huic fœlici. Acc͂ō hunc & hanc fœlicē & hoc fœlix. Vocatiuo o fœlix. Abltō ab hoc & ab hac & ab hoc fœlice uel fœlici. Et pluraliter nominatiuo hi & hæ fœlices & hæc fœlicia. Genitiuo horū & harum & horū fœlicium. Datiuo his fœlicibus. Accuſatiuo hos & has fœlices & hæc fœlicia. Vocatiuo o fœlices & o fœlicia. Ablatiuo ab his fœlicibus.

De quarta declinatione.

QVarta declinatio per quot genera declinatur? Tria maſculinum fœmininum & neutrum. Quarta d̄clinatio.

Prima Regula.

Quot terminationes habet noiatiu⁹ quartæ declinatiōis? duas in us correptam maſculinorum & fœmininorū: & in u productam neutroꝝ: quæ etiam indeclinabilia ſunt in ſingulari numero. Prima re.

Secunda Regula.

Genitiu⁹ ſingularis quartæ declinationis fit a ntō pducta us. Seconda.

Tertia Reg.

Datiuus ſingularis quartæ declinationis fit a genitiuo abiecta s & addita i penultima correpta ut currui. Tertia.

Quarta Regula.

Accuſatiuus ſingularis quartæ declinalionis fit a nominatiuo mutata s in m: ut ſenatum. Quarta.

Quinta Regula.

Vocatiuus ſimilis eſt nominatiuo ut o ſenatus. Quinta.

Sexta Regula.

Ablatiuus fit a nominatiuo remota s: ut a ſenatu.

Septima Regula.

Nominatiuus accuſatiuus & uocatiuus plurales quartæ declinationis ſimiles ſunt genitiuo ſingulari: ut ſenatus.

Octaua Regula.

Genitiuus pluralis quartæ declinationis fit a nominatiuo ſingulari abiecta s & addita um: ut curruum.

Nona Regula.

Datiuus & ablatiuus plurales quartæ declinationis fiunt a nominatiuo ſingulari mutata u in i: & interpoſita bu: ut manib⁹ ſenatibus. Excipitur differentiæ cauſa artubus arcub⁹ partub⁹. portubus uero tribubus lacubus ficubus acub⁹ quercub⁹ ſpecub⁹ nulla cogente cauſa differentiæ. Nona.

Decima Re.

Neutra quartæ declinatiōis correpta u nominatiui ſingularis: & aſſumpta a faciūt nominatiuū accuſatiuū & uocatiuū plurales: in reliqs calib⁹ ſequunt̄ declinationem maſculinorū & fœmininorū: ut ſupra. Decima.

Nominatiuo hic uiſus. Genitiuo huius uiſus. Datiuo huic uiſui. Accuſatiuo hunc uiſum. Vocatiuo o uiſus. Ablatiuo ab hoc uiſu. Et pluraliter nominatiuo hi uiſus. Genitiuo horum uiſuum. Datiuo his uiſibus. Accuſatiuo hos uiſus. Vocatiuo o uiſus. Ablatiuo ab his uiſibus.

Nominatiuo hæc manus. Genitiuo huius manus. Datiuo huic manui. Accuſatiuo hāc manum. Vocatiuo o man⁹. Abltō ab hac manu. Et pluraliter ntō hæ manus. Gtō harum manuū. Dtō his manibus. Actō has manus. Vtō o manus. Abltō ab his manibus. Ntō hoc cornu. Gtō huius cornu. Datiuo huic cornu. Actō hoc cornu. Vocatiuo o cornu. Ablatiuo ab hoc cornu. Et pluraliter ntō hæc cornua. Gtō hoꝝ cornuum. Dtō his cornibus. Actō hæc cornua. Vtō o cornua. Abltō ab his cornibus.

De quinta declinatione.

Quita declinatio. QVinta declinatio per quot genera declinatur? per unum maxime fœmininum.

Prima Regula.

Quinta declinatio quot terminationes habet? Vnam in es productam.

Secunda Regula.

Genitiuus & datiuus quintæ declinationis fiunt a ntō ſingulari abiecta s: & aſſumpta i: ut fides fidei: & acies aciei.

Tertia Regula.

Accuſatiuus ſingularis quintæ declinationis fit a nominatiuo mutata s in m. ut hanc rem diem.

Quarta Regula.

Vocatiuus ſingularis & nominatiuus & accuſatiuus & uocatiu⁹ plurales quintæ declinationis ſimiles ſunt nominatiuo ſingulari.

Quinta Regula.

Abltūs ſingularis qntæ declinatiōis fit a ntō ſingulari abiecta s.

Sexta Reg.

Genitiuus pluralis quintæ declinatiōis fit a nominatiuo ſingulari abiecta s & addita rum.

Septima Regula.

Datiuus & ablatiuus plurales fiunt ab abltō ſingulari addita bus: ut diebus.

Nominatiuo hæc res. Genitiuo huius rei. Datiuo huic rei. Accuſatiuo hanc rem. Vocatiuo o res. Ablatiuo ab hac re. Et pluraliter nominatiuo hæ res. Genitiuo harum rerum. Datiuo his rebus. Accuſatiuo has res. Vocatiuo o res. Ablatiuo ab his rebus.

Nominatiuo hic uel hæc dies. Genitiuo huius diei. Datiuo huic diei. Accuſatiuo hunc uel hanc diem. Vocatiuo o dies. Ablatiuo ab hoc uel ab hac die. Et pluraliter nominatiuo hi dies. Genitiuo horum dierum. Datiuo his diebus. Accuſatiuo hos dies. Vocatiuo o dies. Ablatiuo ab his diebus.

Nominatiuo hæc ſpes. Genitiuo huius ſpei. Datiuo huic ſpei. Accuſatiuo hāc ſpem. Vocatiuo o ſpes. Ablatiuo ab hac ſpe. Et pluraliter noīatiuo hæ ſpes. Accuſatiuo has ſpes. Vocatiuo o ſpes. Reliquis caret.

Quomodo declinantur adiectiua quæ uariantur per tres uoces?

Nomīatiuo bonus bona bonum. Genitiuo boni bonæ boni. Datiuo bono bonæ bono. Accuſatiuo bonum bonam bonum. Vocatiuo o bone bona bonū. Ablatiuo a bono bona bono. Et pluraliter nominatiuo boni bonæ bona. Genitiuo bonorum bonarum bonorum. Datiuo bonis. Accuſatiuo bonos bo/

nas bona. Vocatiuo o boni bonæ bona. Ablatiuo a bonis.

Pluraliter ntõ hi duo hæ due & hæc duo. Gtõ horũ duorum harũ duarum hoꝝ duoꝝ. Dtõ his duob⁹ duab⁹ duobus. Accuſatiuo hos duos has duas & hæc duo. Vocatiuo o duo o duæ & o duo. Abltõ ab his duobus duab⁹ duob⁹.

Pluraliter ntõ ambo ambæ ambo. Gtõ amboꝝ ambarum amboꝝ. Dtõ ambobus ambabus ambobus. Actõ ambos ambas ambo. Vtõ o ambo ambæ ambo. Abltõ ambobus ambabus ambobus.

De Verbo. — De uerbo

VErbum quod eſt? eſt pars orationis declinabilis cum modis & temporibus ſine caſu agendi uel patiendi ſignificatiua.

Vnde dicitur uerbum? a uerberatu aeris: ꝗ ꝓferendo aer uerberaẗ.

Licet.n. hoc accidat omnibus partibus orationis tamen præcipue in hac dictione quaſi proprium eius accipitur: quia hac frequentius utimur in omni oratione.

Verbo quot accidunt? Octo: genus: tempus: modus: ſpecies: figura coniugatio perſona: & numerus.

Quot ſunt genera uerboꝝ? quinq̧: actiuũ: paſſiuum: neutrũ. cõe: & deponẽs

Quod eſt uerbũ actiuum? quod in o deſinẽs facit ex ſe paſſiuum in or.

Quod eſt uerbum paſſiuũ? quod in or deſinens deſcendit ab actiuo.

Quod eſt uerbum neutrũ? quod in o deſinẽs nõ facit ex ſe paſſiuum.

Quod eſt uerbum cõmune? quod in or deſinens nõ deſcendit ab actiuo: & retinet utrãq̧ ſignificationem.

Quod eſt uerbũ deponens? quod in or deſinens nõ deſcendit ab actiuo: & retinet unam ſignificationem.

Quot ſunt tempora uerboꝝ? quinq̧: præſens prætetitum impfectum præteritum pfectum: præteritum pluſquam perfectũ: & futuꝝ.

Amo cui⁹ temporis? præſentis: quia præſentem habet ſignificationem.

Amabam cuius temporis? præteriti imperfecti: quia ſignificat quod cœpit geri: & nondũ eſt perfectum.

Amaui cui⁹ temporis: præteriti perfecti: quia res perfecta monſtratur.

Amaueră cui⁹ tpis? præteriti pluſquam pfecti. qa res pridem pfecta oſtẽditur.

Amabo cui⁹ tpis? Futuri. qa res futura monſtraẗ.

De modis uerborum. — Modi uerborum

QVid eſt modus? Eſt inclinatio animi declinatiõem uerbi ſignificans.

Quot ſunt modi uerboꝝ? qnq̧. Indicatiu⁹. imperatiu⁹. optatiuus. ſubiunctiuus & infinitiu⁹.

Quis eſt modus indicatiu⁹? quo indicam⁹ qd agitur.

Quis eſt modus impatiu⁹? quo ut fiat aliqd imperam⁹.

Quis eſt modus optatiu⁹ q eget aduerbio optãdi ut pfectũ ſignificet ſenſum.

Quis eſt modus ſubiunctiu⁹ q non ſolum eget aduerbio uel cõiunctione: ueꝝ etiam altero uerbo: ut perfectum ſignificet ſenſum.

Quis eſt modus infinitiu⁹? qui caret numeris & perſonis: & eget aliquo alioꝝ modoꝝ: ut perfectum ſignificet ſenſum.

Quid iter/ eſt iter infi/ nitiuū & i/ perſonale

Quid intereſt inter infinitiuum & ipſonale: q infinitiuus altero uerbo fini/ to oīno eget. Impſonale uero pfectum actum ſignificat per omnes modos.

Indicatiuus quot tempora habet? quinq3 preſens: ptūm imperfectum: præteri tum perfectum: præteritum pluſquam perfectum & futurum.

Imperatiuus quot tempora habet? duo: præſens & futurum.

Optatiu9 quot tpa habet? duo coniuncta uidelicet præſens & præteritum im/ perfectum: ptūm perfectum & pluſq̄ perfectum & futurum per ſe.

Subiunctiuus quot tempora habet? quinq3: per ſe ſicut indicatiuus.

Infinitiu9 quot tpa habet? quinq3: duo cōiūcta & unū p ſe ſicut optatiuus.

Quam uim habet infinitiu9? Habet uim nominis rei ipſius. unde nomē uerbi dictum eſt: ut ſi dicam bonum eſt legere: ideſt bona eſt lectio.

Gerundia loco īfiniti ui

Gerundia infiniti uice fungūtur: quod ſolet apud græcos articulis iungi. Et in actiuis ac in cōmunib9 uerbis utranq3 habent ſignificationem: In neutris & deponentibus alteram.

De ſpeciebus uerborum.

Quot ſunt ſpecies uerborum? duæ: Primitiua & deriuatiua. Primiti/ ua eſt quæ primam poſitionem a natura accepit: ut ferueo. Deriua/ tiua quæ a primitiuis deriuatur ut feruеſco.

Quot ſunt ſpecies deriuatiuorum uerborum? quinq3: inchoatiua meditatiua. frequentatiua: deſideratiua. diminutiua.

Inchoa/ tiuum

Quod eſt uerbum inchoatiuū quod initium actus paſſionis primitiui ſignifi/ cat & format ſemper a ſecūda perſona primitiui addita co præter hio: quod facit hiſco. & ſua cōpoſita: ut dehiſco fatiſco. Omnia inchoatiua tertiæ ſunt coniugationis: & ſunt neutra & carent præteritis & ſupinis.

Medita/ tiuum

Quæ ſunt meditatiua? quæ deſinunt in rio: & ſignificant meditatiōem cū pri mitiuo. Formāt ab ultimo ſupino addita rio: ut eſurio: micturio. Oīa medita/ tiua ſunt q̄rtæ cōiugatiōis & ſunt neutra: & carent præteritis & ſupinis.

Frequenta tiuum

Frequētatiua ſunt quæ frequentiam actus primitiui ſignificant: ut agito: ideſt frequenter ago.

Quō formant frequētatiua? Si præteritū primitiui deſinit in gi formantur a ſecūda pſona præſentis abiecta s & addita to: ut agito: cogito: legito: quod & lectito dicit. Si nō deſinit in gi formant ab ultimo ſupino u mutata in o: a quoq3 in i breuē: ſi ſunt a pria coniugatiōe: ut merſo curſo: imperito. Oīa fre quētatiua ſunt cōiugatiōis primæ: & ſeruāt ſignificatōem primitiuoꝝ.

Deſidera/ tiua

Quæ ſunt deſideratiua? Deſideratiua ſunt quæ ſignificant infinitiuū primiti/ ui cū cupio: ut uiſo arceſſo faceſſo. i. cupio uidere: arcere facere. Oīa deſide/ ratiua ſunt tertiæ cōiugationis. Quæ ſunt diminutiua? quæ in lo deſinūt: & diminutionē ſignificant: ut ſorbeo ſorbillo. Sunt aliæ quoq3 deriuatiōes uer/ boꝝ a noībus: ut a pater patro & patriſſo: a græco græciſo & græcor: a poe/ ta poetor. A uerbis: ut ab albo albico: a uello uellico. Ab aduerbiis: ut a perē die perendino: a cras procraſtino: a præpoſitiōibus: ut ab intra intro: a ſu/ pra uel ſuper ſupero ſupera.

De figuris uerborum.

QVot ſunt figuræ uerborum?tres:ſimplex compoſita & decompoſita.
Cupio cuius figuræ?ſimplicis?quia ſimpliciter profertur.
Concupio cuius figuræ?compoſitæ:quia componit̃ ex con & cupio.
Concupiſco cuius figuræ?decompoſitæ:quia non per ſe componitur ſed a con cupio compoſito uerbo deriuatur.

Quæ ſunt uerba cōpoſita quorū ſimplicia nō inueniuntur. Sunt autem hæc Defendo percutio.allicio:aſpicio:compleo:reperio:ſuffragor:appello:deleo defenſor defenſaris.

Simplicia q̄ in uſu non ſunt.

Notādū q̄ quācunq̄ litteram habuerit poſitio uerbi in ſuo loco ſeruamus per q̄ēm declinationem:prætere ago egi:eo iui uel ii. Cū quot partibus orōnis cō ponitur uerbum?Cū quattuor:noīe:uerbo:aduerbio:& præpoſitione:ſicut participia ut amplifico.calefacio:maledico:produco.

De coniugatione.

QVid eſt coniugatio? Eſt conſequens uerborum declinatio quæ uoca/libus ſecundæ perſonæ comprærhenditur.

Quot ſunt coniugationes uerborū:quattuor:prima eſt quæ in ſecū da pſona præſentis idicatiui hēt a pductum ante s uel ante ris:ut amo amas & amor amaris.Secunda quæ in ſecunda perſona præſentis indicatiui ha/bet e productum ante ris:ut doceo doces & doceor doceris. Tertia quæ in ſe cunda perſona præſentis indicatiui habet i correptam ante s uel e correptā ante ris:ut lego legis & legor legeris.Quarta quæ habet i productam ante s uel ante ris:ut audio audis:& audior audiris.Et oīa uerba quartæ coniuga/tionis in o deſinunt:præter queo & eo & ueneo cum compoſitis.

De perſonis uerborum.

PErſonæ uerborum quot ſunt?tres.prima : ſecunda & tertia : ut lego legis legit. Quæ eſt prima perſona?quæ de ſe ſola uel cum aliis loqui tur ut dico dicimus.

Quæ eſt ſecūda perſona?ad quam uel ſola uel cum aliis prima loquitur: ut di/cis dicitis.Que eſt tertia perſona?de qua extra ſe & illā poſita:ad quam diri/git ſermonem:loquit̃ pria ut dicit dicunt.Notandum q̄ prima perſona & ſe cunda uerborū ſolis pronominibus iungi poſſunt. Exceptis uerbis ſubſtan/tiæ uel uocandi:ut Priſcianus ſum uel priſcianus uocor. Tertia uero cunctis nominibus iungitur.

Pria & ſe/cōda pſōa pnoib' iun gitur.

Quare iperatiuus caret prima pſona in ſingulari?qa naturaliter null' ſibi im/perat.Infinita oīa & imperſonalia gerūdia & ſupīa carēt numeris & pſonis.
Pluit tonat fulminat & ſimilia quare primis & ſecūdis pſonis carent?qa ad ho mines nō ptinēt:niſi figurate p apoſtrophen iuppiter itroducat̃.

primis & ſe dis carent.

De nūeris.

QVot ſunt numeri uerborū?duo ſingulari:& pluralis:ſingularis ut le/go:pluralis ut legimus.

Prima Regula.

Docebā cui' tpis?pteriti iperfecti.qa qd coepit geri nondū eſt pfectū. Vnde formatur?a ſecunda perſona præſentis indicatiui: quia prima & ſecun/da coniugatio abiecta s ſecundæ perſonæ præſentis indicatiui tertia & quar

Impfectū quō forma tur.

ta oppoſitõe mutata ĩ e lõgã & addita bã faciũt præteritũ impfectũ: ut amabã docebã legebã: audiebã dicim⁹ tñ ibam ueniebã q̄bam. Secũda Regula

Ptũ pfe/ctum. Omne præteritum perfectum in i deſinit: & mutata i in e correptam & aſſumpta ram facit præteritũ pluſq̄ perfectum. Tertia Regula.

Futurum. Futuꝝ indicatiui modi in prima & ſecũda cõiugatiõe fit a ſecũda pſona pſentis indicatiui abiecta s & addita bo: ut doceo doces docebo. In tertia & q̄rta o poſitiõe mutata in am: ut audiã: excipi' eo & queo ueneo q̄rte cõiugatiõis: q̄ ſecũdũ primã & ſecũdã cõiugationẽ formant futurũ. Quarta Regu.

Secũda im peratiui. Secũda pſona ſingularis præſentis impatiui modi fit a ſecũda pſona pſentis indicatiui abiecta s. In tertia tñ cõiugatione abiecta s & i in e mutata. Tertia pſona ſingularis impatiui modi fit o poſitione uerbi mutata in prima coniugatione in et: & in aliis in at. Prima pſona pluralis tam præſentis q̄ futuri impatiui fit a ſua tertia ſingulari abiecta t & addita mus. Secũda pſona pluralis fit a ſua ſecunda ſingulari addita te. ſed in tertia in i reuerti'. Tertia fit a ſua tertia ſingulari n littera ante t interpoſita. Secũda uel tertia pſona ſingularis futuri imperatiui fit a tertia ſingulari indicatiui addita o: & producta penultima præter q̄ in tertia coniugatiõe. Secunda pluralis futuri impatiui fit a ſua ſecũda uel tertia ſingulari addita te ſyllaba. Tertia pluralis futuri fit a tertia præſentis pluralis indicatiui addita o. Quinta Regula.

Pñs optatiui. Prima perſona præſentis & præteriti impfecti optatiui modi: & præteriti impfecti ſubiũctiui fiũt a ſecũda pſona ſingulari impatiui addita rem: Præteritũ perfectũ & pluſq̄ perfectũ optatiui: & præteritũ pluſq̄ perfectum ſubiũctiui formãtur a prima perſona præteriti indicatiui addita ſem. Futurum optatiui & præſens ſubiũctiui formant' a prima poſitiõe uerbi o in prima cõiugatiõe mutata in em in cæteris in am. Præteritũ pfectũ ſubiũctiui formatur a præterito pfecto indicatiui mutata i in e correptã & addita rim. Futurũ ſubiũctiui

Pluſq̄ pfe/ctũ futurũ formatur a præterito perfecto eiuſdẽ modi mutata rim in or. Sexta Regu.

Infinitiuũ. Infinitiuũ fit a priã pſona ĩpatiui addita re. pteritũ pfectũ & pluſq̄ pfectũ infinitiui fit a pterito pfecto ĩdicatiui addita s & ſe. Futuꝝ cũ ſupino in um & ire uel addita eẽ naturali pticipio futuri: ut amatũ ire uel amatuꝝ eẽ. Septiã R.

Impſõalia. Imperſonalia in tur formantur a tertiis perſonis ſingularibus actiuis addita ur: ut amatur. Octaua Regula.

Paſſiua unde. Amor unde format'? a prima perſona præteriti perfecti indicatiui. quare? quia omnia actiua quæ in o deſinunt addita r: quæ uero in m mutata m in r faciunt paſſiua: præteritũ perfectum & quæ ab eo fiũt per participium præteriti temporis: & ſum es eſt. Imperatiui ſecũda pſona præſentis ſingularis numeri fit a ſingulari actiua addita re: & eſt ſimilis actiuo ĩfinitiuo pſentis & pteriti perfecti temporis. tertia addita ur. Prima pluralis a ſua actiua mutata s in r. Secunda pluralis impatiui a ſecunda preſentis indicatiui actiui abiecta s: & addita mini: & eſt ſimilis ſecũdæ plurali preſentis ĩdicatiui paſſiui. Tertia a tertia addita ur. Prima pluralis impatiui futuri tpis fit a ſua actiua mutata s in

r. Secunda futuri paſſiui imperatiui fit a ſecunda ſui præſentis mutata i in or. Infinitiuum paſſiui ab actiuo mutata e in i: quæ mutatio in tertia coniugatione fit prius abiecta re.

Nona Regula.

Actiua ſi in o deſinunt addita r. Si uero in t addita ur. Si in em uel in is in plurali numero ultima littera mutata in r. in ſingulari interpoſita ri uel re: & ſi ante s i breuis eſſet: mutata in e faciunt conſimiles paſſiuorum perſonas.

Decima Regula.

Quot ſunt a'nomala uerba: id eſt inæqualiter declinata? quattuor: quæ? fero edo uolo & ſum. Sed fero per ſincopē ſecundam & tertiā pſonā habet: ut fers fert. In cæteris ſequitur regulam tertiæ cōiugationis: ita tamē ut quæ naſcū tur a conciſis: ſecundum formationis regulam conciſa proferantur.

De præteritis perfectis primæ coniugationis. Prima Regula.

AMo quomodo facit in præterito? Amaui: per quam regulam? quia primæ coniugationis uerba a ſecunda perſona præſentis indicatiui abiecta s & addita ui faciunt præteritum pfectum. Excipiuntur ſexdecim: quo ū duodecim abiecta s & addita ui ſyllabas diuiſas formant præteritum. Domo domui: crepo crepui: frico fricui: ſeco ſecui ſono ſonui: tono tonui: ueto uetui: plico plicui: cubo cubui: nexo nexui: mico micui: increpo increpui: præter hæc ſto facit ſteti: do dedi iuuo iuui.

Regula p̄teriti primæ cōiugationis.

Secunda Regula.

Amico compoſitum dimico dimicaui facit.

Plico cum nomine compoſitum in aui facit: ut duplicaui. Cum præpoſitione plærūq; in ui: ut implicui.

Tertia Regula.

Neco necas cū ferro peremptum ſignificat: necaui necatum facit. Cum alia ui necui nectum.

Quarta Regula.

Do das cum monoſyllabis compoſitum tranſit in tertiam coniugationem & ſemper duplicat præteritum: ut reddidi credidi. Circundo a diſſyllabo compoſitum primæ coniugationis facit circundedi.

De præteritis perfectis ſecundæ coniugationis. Prima Regula.

FErueo quomodo facit præteritum? ferui. p quā regulā? qa in ueo uerba ſecundæ cōiugationis: eo in u mutata: & producta penultima faciunt præteritum: ut moueo moui: faueo faui: conniueo tamē quod & cōniuo dicitur tam conniui q̄ connixi facit & in ferbeo cum per b dicitur ferbui facit præteritum.

Preterita ſeconde cōiugationis.

Secunda Regula.

Ardeo q̄uo facit præteritum? arſi: per quam regulam? in deo deſinentia uerba ſecundæ coniugationis: ſi longa uocalis uel ar antecedit: deo in ſi conuerſa. Si uero e uel i breues præcedunt deo, p̄ductis eiſdem: & eo mutata in i faciunt p̄teritū: ut ſuaſi: riſi: arſi: ſedi: uidi. Excipit' ſtrideo quod q̄uis producat i tamen ſtridi facit. Si uero prima ſyllaba in deo terminatorum: mutam aliquā uel m ſemiuocalem uel o correptas habuerint in aliquam liquidam: deſinentes: quam deo ſequaſ: duplicata p̄ia ſyllaba: & eo in i cōuerſa: & puriori ge-

Secūda re.

minatarum ſyllabarum extrema cõſonante ſubtracta faciunt præteritum: ut pepēdi: momordi: ſpopondi: quod s euphoniæ cauſa ſubtraxit. Si autem au diphthongus ante deo fuerit: p participium declinat: ut auſus ſum: gaui/ ſus ſum: Inuenitur tamen auſim in ſubiunctiuo. Alia uero omnia in deo mu tata eo in ui diuiſas ſyllabas faciunt præteritum: ut candui ſtudui. Excipitur prandeo prandi & pranſus ſum.

Tertia Regula.

Tertia. Turgeo quomodo facit præteritum? Turſi. per quam regulam? In geo uerba l uel r antecedente: geo in ſi: naturaliter uero longa uocali: geo in xi. Alia om nia eo in u i diuiſas ſyllabas conuerſa faciunt præteritum ut indulſi mulſi ter ſi. Quidam differentiæ cauſa mulxi dixerunt. Præterea luxi auxi frixi: egui frigui rigui.

Quarta Regula.

Quarta. Fleo quomodo facit præteritum? Fleui. per quam regulam? In leo uerba quæ ante l aliam cõſonantem habent in eadem ſyllaba & aboleo & leo compoſi ta: o in ui ſyllabam. Alia omnia in leo: eo in ui diuiſas ſyllabas cõuerſa faciũt præteritum: ut impleui ſuppleui exoleui deleui obſoleui. Oleo cum redoleo adoleo aboleo tam in eui q̃ in ui diuiſas ſyllabas faciunt præteritum. Præte/ rea dilui callui excellui.

Quinta Regula.

Quinta. Habeo per quam regulam habui facit? quia omnia alia uerba ſecundæ coniu/ gationis quacunq; conſonante antecedẽte: eo in ui diuiſas ſyllabas conuer/ ſa faciunt præteritum: ut emicui rubui docui timui iacui. Licui a liqueo. Li/ ceo quoq; licui facit. Excipiũtur iuſſi ſorpſi uel ſorbui: mulſi: manſi: neui hæ ſi: luxi: polluxi: torxi quod ſolum in queo ſecundæ coniugationis inuenitur. Sic compoſita eius contorqueo: extorqueo contorxi extorxi.

De præteritis tertiæ coniugationis. Prima Regula.

Tertie ptã. IAcio quomodo facit in præterito? ieci. Dic regulam? In cio deſinentia uerba tertiæ coniugationis a uel i antecedẽte: mutant eam in e produ ctam: & ſi a præcedit io in i longam. Si uero in cio in xi conuerſa fa ciunt præteritum: ut feci. abieci: aſpexi: pellexi: allexi: quæ & allicui pellicui ueteres protulerunt. Excipitur elicui.

Secunda Regula.

Secũda in dio & gio. Fodio & fugio quare in ptõ faciunt fodi & fugi? quia in dio & i gio deſinentia tertiæ coniugationis uerba o in i longam conuerſa & producta penultima fa ciunt præteritum.

Tertia Regula.

Tertia ipio Capio & cupio quõ faciunt in præterito? Capio facit cœpi: & cupio cupiui uel cupii: ſicut rapio rapui ſapio ſapui cœpio quod non eſt in uſu cœpi: pario pe/ peri: percutio & omnia a quatio: in ſi faciunt præteritum: ut pcutio percuſſi.

Quarta Regula.

Quarta in uo. Suo quõ facit præteritum? Sui. p quã regulam? In uo diuiſas ſyllabas deſinen/ tia uerba tertiæ cõiugationis o in i conuerſa faciũt præteritum ut ſpui dilui metui. Excipitur fluxi ſtruxi: Nã ungo tingo lingo mingo ſtringo in xi faci/ unt ptũm: coquo coxi: linquo liqui: ſed hæc qm̃ u amittit uim litteræ regulã eorum ſequuntur quæ in go uel in co deſinunt.

Quinta Regula.

Soluo quõ facit ptũm? Solui per quam regulam? In uo deſinẽtia uerba tertiæ cõiugatiõis u loco cõſonãtis poſita: ſi penultima in l deſinit o in i: ſi i uocalem natura lõgã o in xi cõuerſa faciunt ptũm ut uolui uixi. Sexta Regula. Quinta

Scribo quomodo facit ptũm? Scripſi per quam regulam? in bo deſinẽtia uerba tertiæ coniugationis: ſi nõ antecedit longa uocalis: o in i. Si antecedit bo in pſi conuerſa faciũt ptũm: ut bibi nupſi. Excipiunť a cubo compoſita ſiue primæ ſiue tertiæ ſint cõiugatiõis quæ in ui diuiſas faciunt ptũm. Nupſi ſcribitur per b uel per p? quare? quia nunq̃ b ante s in principio ſyllabæ poteſt inueniri. Septima Regula. Sexta in bo

Vinco quomodo facit in ptõ? Vici. per quam regulam. In co deſinentia uerba tertiæ cõiugatiõis ſi n præcedit: abiecta n: & o in i cõuerſas uero præcedẽte co in ui ſyllabam: Si autem uocalis præceſſerit natura longa co in xi cõuerſa faciunt præteritum: ut uinco uici linquo liqui: quieui: aſciui: creui: paui: con ſueui item dixi duxi. Excipiť cõpeſco compeſcui: & geminata didici: popoſci: parco peperci: & parſi. Ico penultima breui præteritũ ici facit penultima longa. Gliſco caret præterito. Octaua Regula. Septima in co

Lædo quõ facit ptũm? Læſi. per quã regulam? In do deſinentia uerba tertiæ cõiugatiõis: lõga uocali naturaliter præcedẽte do in ſi: in cæteris uero o in i conuerſa: & ſi ante n uel i habuerint ea abiecta faciunt præteritum: ut læſi: raſi: roſi: uaſi: luſi. Claudo uel cludo clauſi uel cluſi: ſcadi: fudi: ſcidi. Findo quoq; fidi licet qdam fiſi putauerint. Excipitur cædo ceſſi: diuido diuiſi: ſtrido ſtridi: ab eo quod eſt ſido præteritum nõ inueniť cudo cuſi uel cudi: & ea quæ duplicant principalem ſyllabam cædo cecidi: tendo tetẽdi: pendo pependi: pedo pepedi: tundo tutudi. Nona Regula. Octaua in do

Mergo quõ facit ptũm? Merſi p quam regulam? In go deſinẽtia uerba tertiæ cõiugatiõis s ſi go antecedit r: go in ſi: aliter i xi cõuerſa faciũt præteritum ut merſi: ſparſi: terſi: cinxi: iunxi: anſi. Nec obſtant regulæ porrigo porrexi: pergo perrexi: ſurgo ſurrexi: quoniã a rego cõpoſita ſunt: & cõpoſita primitiuorum declinationẽ ſequunť. ſic ẽt erigo corrigo arrigo in exi faciunt. Excipiũtur fregi egi legi. Cogo & dego ab ago p ſyncopẽ coegi & degi. Intelligo tũ quod antiq inter lego proferebãt: negligo & diligo a lego cõpoſita ĩ xi faciũt intellexi: & neglexi: dilexi. Pango quoq; pegi & pepigi & panxi facit: tango tetigi: pungo pupugi uel punxi. Expũgo uero expunxi. Decima Regula. Nona go.

In ho aſpirata deſinentia uerba mutata ho in xi faciunt ptũm: ut ueho uexi traho traxi. Vndecima Regula. Decima in ho

Alo quõ facit præteritum? Alui. Per quã regulã in lo deſinẽtia uerba tertiæ cõiugatiõis o in ui diuiſas ſyllabas: ſed ſi duplicãt l: & a mutata ĩcipiũt gemiata principali: nec ubiq; eadem uocali ſeruata aliter o in i cõuerſa faciunt præteritum: ut alo alui: colo colui: malui: conſului: pello pepuli: fallo: fefelli: tollo tuli: pro quo frequentius utimur ſuſtuli. & cætera huiuſmodi. A tulo etiam ueteres tetuli dicebant: Præterea pſallo pſalli: uello uelli uel uulſi percello & Vndecima in lo

excello quoq; ſimplex in uſu non eſt perculi & exculi: uel ut alii excellui ab excelleo.

Duodecima Regula.

Duodecia mo

In mo deſinētia uerba tertiæ cōiugatiōis lōga uocali antecedēte o in pſi: aliter in ui diuiſas cōuerſa faciūt præteritū: ut como compſi promo prōpſi: uomo uomui: gemo gemui. Excipit' emo emi: præmo præſſi.

Decimatertia Re.

Tertia decima in no

Sino ſinui p quam regulam? In o deſinētia uerba tertiæ cōiugatiōis niſi o. uel g uel a uel m antecedat i ui ſyllabam faciūt præteritū: ut ſino ſiui. ſterno ſtra ui: cerno creui: ſperno ſpreui: lino liui lini uel leui: præterea pōno poſui gigno genui. cano cecini: temno tēpſi. Sed a canendo cōpoſita in ui diuiſas faciunt præteritū ut ſuccino ſuccinui: cōcinui: occinui: quod etiam occanui dicitur. Saluſtius. Iuſſu Metelli cornicines occanuere.

Decimaq̃rta Reg.

Deciaq̃rta in po

Carpo carpſi. Per quā regulam? In po deſinētia uerba tertiæ cōiugatiōis l uel r uel e productam ante po habētia o in i: e uero breuem habentia in penultima o i ui diuiſas cōuerſa faciunt præteritū ut ſculpſi: carpſi: ſepſi: ſerpſi repo repui: crepui: rumpo quod ſolum habet m ante p eiecta m & cōuerſa o in i facit preteritum: ut rupi corrupi abrupi.

Decima quinta Reg.

Deciaqnta in ro

Tero triui p quam regulam? In ro deſinētia uerba tertiæ cōiugatiōis per ui ſyllabam termināt ptūm: quæro quæſiui: ſero ſeui facit tamen etiā ſerui: unde inſero inſerui: & participium ſitus inſitus nō inſert'. Gero & uro duplicant s geſſi & uſſi. Verro uerſi & uerri: curro cucurri: & i compoſitis utroq; modo: ut decurri & decucurri.

Decimaſexta Regula.

Decia ſexta in ſo

Laceſſo laceſſui: per quam regulam? In ſo deſinētia uerba tertiæ cōiugationis niſi ſint deriuatiua o in i cōuerſa: & aſſumpta ui ſyllaba faciūt pteritum: ut laceſſo laceſſiui: capeſſo capeſſi: uiſo: uiſi: Pinſo pinſui facit præteritum.

Decimaſeptima Regula.

Decima ſeptima in to

Pecto quomodo facit ptūm? ut pleriq; dicunt pexui: ut Aſper pecti uel pectui ut Caiſius protulit pexi. Necto tā nectui q̃ nexi: flecto flexi: meto meſſui: uerto uerti: ſterto ſtertui mitto geminata t miſi. Siſto quādo actiuū eſt caret præterito: quādo abſolutum habet cum ſto cōe: ut reſto reſtiti: cōſiſto uel conſto conſtiti: perſiſto uel preſto perſtiti.

Decimaoctaua Regula.

Decima octaua in xo

In xo deſinentia quot uerba inueniunt'? Duo. Quæ? Texo & nexo faciunt præterita nexui & texui.

De quarta coniugatione.

Prima Regula.

De quarta

AVdio quomodo facit præteritum? audiui. per quam regulam? Quartæ cōiugationis uerba abiecta s ſecundæ perſonæ præſentis: & addita ui faciunt præteritum perfectum: ut audiui. Excipiuntur in cio deſinentia excedentia numerum duarum ſyllabarum ſimplicia n antecedente: cio in xi. Si uero non habuerint: cio in i uertitur: ut uincio uinxi: ſancio: ſanxi: farcio farſi: fulcio fulſi: quāuis nonnulli differentiæ cauſa fulſi poſuerunt. Excipiuntur uenio ueni: haurio hauſi ſenſi: aperui: opui: comperui. Reperio duplicauit p diminute una ſyllaba reppeti. Simile eſt

in cio

præteritum a comperio comperi. Deponentia uero a pereo experior & operi or expertus & opertus participia faciunt: ſalio ſaliui uel ſalii: cambio campſi.

De ſupinis. Prima Regula.

De ſupino cuiuſcūq; coniugationis.

Munio muniui quō facit ſupinum? munitum. per quā regulā? in ui ſyllabam faciētia præteritum cuiuſcūq; cōiugatiōis ui mutata in tum faciunt ſupinum: ut ſopitum: abolitum potatum: & p ſyncopen potum: cupitū: ignotum: ſcitum: auditum: Excipiūtur differentiæ cauſa lautū uel lotum: quod etiam inuenitur: cautum: fautum: ſolutum: paſtum: amictum: & quæ corripiūt penultimam in ſupino: ſatum a ſero ſeui: nam a ſerui ſertum facit. ſitum litum itum quitum citum quādo eſt a ſecunda cōiugatione. nam a quarta producit. Compoſita tam producta q̄ correpta inueniuntur agnitum cognitum & agnotum & cognotum. A caluo calui a quo puto calumniam deriuari ſupinum non inuenitur.

Secunda Regula.

De his quę ptūm in ui faciūt.

Habeo quō facit ſupinum? habitū. Dic regulā: In ui diuiſas faciētia præteritū cuiuſcūq; cōiugatiōis ſunt c uel l uel r antecedēte ui ī tum. Si uero ſunt a uerbis ī uo ſeparatis i in tū & pducta penultima ī cæteris: niſi x antecedat: ui in i breuem mutata & addita tū faciūt ſupinū: ut frictum: mictū: doctū: cultū: cōſultum altum quod & alitum facit: deſertum: apertū: indutum: annutū: cōpeſcitum: abolitum: tonitum quāquam. Oratius intonata ſcripſit. Excipiuntur miſſum: toſſum: tentū: ſenſum: elicitum: raptum: piſtum: mœſtum excelſum: explicitum: nā explicatū ab explicaui: rutum uel ruitum a mico micui ſupinum nō eſt ī uſu: a cano compoſita ſimplicis ſeruāt ſupinū: a: quam in præſenti mutāt in i breuem: in e cōuerſa: ut cātum: ſuccētum accentum: nexum: pexum: a xi terminatōne potius ſunt. Ab alo tā altum q̄ alitum dicitur A uolo nomē participiale uultus: E antecedēte x tria inueniuntur pexui: nexui: texui. quæ faciunt ſupina pexum nexum: textum.

Tertia Regula.

De ſupinis in deo terminatis.

Mordeo quō facit ſupinum? morſum: quā ob regulā? Oīa in deo: uel in dio uel ī do uerba: & in dior deponētia ſecūdæ uel tertiæ cōiugatiōis nō faciētia præteritum in ui diuiſas nec a do das compoſita deo uel dio uel dior uel do in ſum mutata faciūt ſupinum. Et notandum q; habentia n ante do: quæ n ante do amittunt: eādem amittūt ī ſupino: & geminant s ſi penultima præteriti corripiatur. Si uero pducitur unā s habēt: ut morſum: auſum: riſum: exorſum: ingreſſum: luſum: raſum: tonſum: fiſſum: ſciſſum: fuſum: tuſum. Excipitur gauiſum qd aſſumpſit i euphoniæ cauſa. Cedo. ceſſū: foſſū: cuſſū: geminant ſ. Do das datū facit & ab eo cōpoſita que ī tertiā cōiugationē tranſeunt uertunt a in i quæ uero primā ſeruāt: a quoq; ſeruāt: ut cōditū: creditū: ueditū: circūdatū. Præterea paſſum qd nō ſolū a pādo ſed etiam a pateo & a patior dicitur: comeſum & comeſtum: tentū & tenſum: & oſtendo ab eo compoſitū ſimiliter facit. A pedo ſupinum in uſu nō inuenitur.

Quarta Regula.

in do

Lædo quō facit ſupinum? Leſum. per quam regulam? Omnia uerba quæ in

ſi faciunt præteritum ſecũdæ aut tertiæ coniugationis ſi in ſum: quartæ uero ſi in tum conuerſa faciunt ſupinum: ut leſum arſum alſum fultum. ſartum. Excipitur idultum uel indulſum: mulctum uel mulſum a mulgeo: nam mulceo mulſum facit ſolum. Item tortum uel torſum: hauſtum: uſtum: greſſum: miſſum: duplicata s. Præterea ſenſum auſum capeſſitum.

Quinta Regula.

De geo. Lugeo luxi quomodo facit ſupinum: Luctum per quam regulam? In xi facientia præteritum cuiuſcũq; coniugationis ſint: xi in ctum conuerſa faciunt ſupinum: ut luctum: uinctum: frictum intellectum: unctum. Excipiuntur ſictum: pictum: ſtrictum: mictum: quæ cauſa euphoniæ abiiciunt. n. præterea fluxum & fluxurum: q̃uis uetuſtiſſimi & fluctus pro fluxus: & flucturus pro fluxurus dixerint: unde & fluctus motus aquarum. Sexta Regula.

De cio. Facio quomodo facit ſupinum? Factum. Da regulam? In ci facientia præteritum tertiæ coniugationis ci in ctum conuerſa faciunt ſupinum: ut factum: ictum uictum. liqui lictum derelictum. Feci fectum deberet facere: ſed in omni uerbo: ſiue in ultima: ſiue in penultima ſit a in ſimplicibus ſeruatur etiam. in ſupino q̃uis mutet' in præterito: In cõpoſitis uero ſi mutatur a in i in præſenti: hæc uertitur in ſupino in e: niſi in do uel in go deſinat poſitio uerbi tũc n. in ſupino ſemper ſeruatur a ut captum raptum caſum: inceptum infectum ereptum: occaſum: infractum: impactum: exactum. Excipitur poſcitum diſcitum: parco parſum a parſi. Septima Regula.

De go. Iungo iunctum: per quam regulam? in go deſinẽtia omnia tertiæ cõiugatiõis uerba: niſi in ſi terminent præteritũ: go in ctum mutata & ſi a uel i ante n habeant in penultima abiecta n faciunt ſupinum: ut iunctum: pũctum: fractũ pactum ſtrictum mictum: ringo rictum. Excipiuntur quæ ſeruant n cinctũ tinctum anctum. Octaua Regula.

De gio. Fugio fugitum: per quam regulam? in gio uerba o in tum mutata faciunt ſupinum: ut fugitum. Nona Regula.

De bo. Bibo quomodo facit ſupinum? bibitũ. Da regulã? In bi terminantia præterita correpta & aſſumpta tum faciunt ſupinũ. ut bibitum. Decima Regula.

Emo emptũ p quã regulã? Oia in mi uel in ni: uel in pi: uel in pſi terminantia: præteritũ tertiæ cõiugationis in ptũ faciũt ſupinũ. ut adeptũ captũ ruptum. ſcalptũ comptum demptũ promptũ ſcriptũ. Vndecima Regula.

De lo. Fallo quomodo facit ſupinũ? falſum. Per quã regulã? in Lo deſinẽtia uerba tertiæ coniugationis duplicantia l in ſum faciunt ſupinum: ut falſum pulſum uulſum excelſum perculſum. Nõ inuenitur a pſallo ſupinum nec a tollo. ſed pro eo utimur ſublatum. Duodecima Regula.

De ro. Curro curſum: per quã regulam? In ro deſinẽtia duplicãtia r ante o i pſenti ro in ſum cõuerſa faciũt ſupinũ: ut curro curſum: uerro uerſum. Quæ uero duplicant s ante i: mutant ſi in tum: ut geſſi geſtum. In rio unum pario: quod facit ſupinum parutũ: & participium partus & paritum. Decimatertia Re.

A uerto ſicut uerro uerſum dicitur: texto textum: & nexo nexum facit ſupinũ de ●
a ſto ſtatũ & cõpoſita aſtitum uel aſtatũ uel præſtatum. Decimaquarta Re.
Labor lapſum ꝑ quã regulam? Cõmunia uel deponẽtia tertie cõiugationis in de bor
bor: mutata ea in ipſum faciũt ſupinum: ut lapſum. In gor uero mutant gor
in ctum: ut functum. In tor mutant eam in ſum: ut uſum niſum. iuenitur ẽt
nixum. In quor mutata quor in cu: & aſſumpta tum faciunt ſupinum: ut lo/
cutum ſecutũ. Deponentia in ſcor habẽtia in antepenultima a uel i uel e cor/
reptas in ctum faciunt ſupinum: ut paciſcor pactum. proficiſcor profectum:
expergiſcor experrectum nãciſcor nactum. Alia uero abſque r in tum faciũt
ſupinum: ratum ultum oblitum: Excipitur defeſſum.
Præterea cõminiſcor & adipiſcor q̃uis i breuem habeant in ante penultima de cor
cõmentum faciunt & adeptum. A reminiſcor nõ inuenitur ſupinũ. Ab ori/
or ortum & ortu: unde oriturus. A morior moritũ & in præterito geminat u
mortuus. A potior potitum: a reor ratum: miſereor miſertum: cõfiteor con/
feſſum: quæritur quæſtum: metior meſſum: quæ a pario uidẽtur deriuari r ha
bent ante tum compertum: repertum: expertum: opertum.

De examinatione uerbi.

AMo que pars eſt? Verbum eſt. quare eſt uerbũ? Quia eſt pars oratio
nis declinabilis: cũ: modis & temporib9 ſine caſu agendi uel patiẽdi
ſignificatiua.
Vnde dicit̃ uerbum. A uerberatu aeris qa proferendo aer uerberatur.
Verbo quot accidũt? octo: genus: tempus: modus: ſpecies: figura: coniugatio:
perſona: & numerus.
Cuius generis? actiui: qa in o deſinẽs facit ex ſe paſſiuum.
Quod eſt ei9 paſſiuum? amor. qa in or deſinens deſcẽdit ab actiuo.
Quod eſt ei9 imperſonale? amatur.
Quomodo declinatur actiuum? Amo amabam amaui amaueram amabo.
Quomodo declinat̃ paſſiuum? Amor amabar amatus ſum uel fui: amat9 erã
uel fueram amabor.
Quomodo declinatur imperſonale? Amatur amabatur.
Quot ſunt genera uerboꝝ? quinq; Actiuum quod i o deſinens facit ex ſe paſ/
ſiuum. Paſſiuũ quod in or deſinẽs: deſcendit ab actiuo. Neutrũ quod i o de/
ſinens nõ facit ex ſe paſſiuum. Cõmune quod in or deſinẽs non deſcendit ab
actiuo: & habet utranq; ſignificationem. Deponẽs quod in or deſinens non
deſcendit ab actiuo: & retinet unam ſignificationem.
Cuius temporis? præſentis: quia preſentem habet ſignificationem.
Quot ſunt tẽpora uerboꝝ? qnq;: preſens quod præſentem habet ſignificatio/
nem. præteritũ imperfectũ: quod ſignificat quod cœpit geri: & nondum per
fectum eſt: præteritũ ꝑfectũ quo res ꝑfecta mõſtrat̃: preteritũ pluſq̃perfectũ:
quo res perfecta iam pridem oſtenditur. Futurum quo res futura monſtrat̃.
Cuius modi amo? Indicatiui: quia hoc indicamus quod agitur.

Quid eſt modus? Eſt inclinatio animi declinationem uerbi ſignificans.
Quot ſunt modi uerboꝝ? quinqꝫ. Indicatiuus quo indicamus quid agit. Imperatiuus quo ut fiat aliquid imperamus. Optatiuus qui eget aduerbio optandi: ut perfectum ſignificet ſenſum. Subiunctiuus qui nõ ſolum eget aduerbio: uel cõiunctiõe: uerum etiam altero uerbo: ut perfectum ſignificet ſenſum. Infinitiuus qui caret numeris et pſonis: & eget aliquo aliorum modorum: ut perfectum ſignificet ſenſum.

Inter infinitiuũ & impſonale

Quid intereſt infinitiuum & impersonale: q infinitiu' altero uerbo finito omnino eget. Imperſonale uero pfectum actum ſignificat per oẽs modos. Indicatiuus quot tempora habet: quinqꝫ. Impatiuus? duo: preſens & futurum. Optatiuus quinqꝫ? duo cõiuncta: et unum per ſe. Subiunctiuus quot? quinqꝫ per ſe ſicut indicatiuus. Infinitiuus? quinqꝫ: duo cõiuncta & unum p ſe ſicut optatiuus. Quot ſunt ſpecies uerborum? duæ Primitiua: quæ primam poſitionem a natura accepit: ut ferueo. Deriuatiua quæ a primitiuis deriuãtur: ut feruesco. Cuius ſpeciei amo? primitiuæ: q̃ a nullo deriuatur: ſed primam poſitionẽ accipit a natura. Quot ſunt ſpecies deriuatiuoꝝ? quinqꝫ Inchoatiua: quæ initium actus uel paſſionis primitiui ſignificant: ut hiſco. Meditatiua quæ ſignificant meditationem cum primitiuo: ut eſurio. Frequentatiua quæ frequentationem actus primitiui ſignificant. ut agito.
Deſideratiua quæ ſignificant infinitiuum primitiui cum cupio. Diminutiua: quæ in lo deſinunt: et diminutiõem ſignificant.
Quæ aliæ ſunt deriuationes uerborum præter ſupradictas? quattuor. Aut.n. a nominibus fiunt: ut a patre patriſſo: aut a uerbis: ut a uello uellico: aut ab aduerbiis ut a perendie perendino: aut a præpoſitiõibus: ut ab intra intro.
Quot ſunt figuræ uerboꝝ? tres: ſimplex quæ ſimpliciter profertur. ut cupio. Compoſita quæ ex duab' aut pluribus uocibus componit: ut concupio. Decõpoſita quæ non per ſe cõponitur: ſed a compoſito uerbo deriuatur: ut concupiſco. Cui' figuræ amo? ſimplicis: quia ſimpliciter profert.

Que ſunt uerba compoſita

Que ſunt uerba compoſita quorum ſimplicia non inueniũtur. Sunt hæc. defendo. percutio: allicio: compleo: aſpicio: reperio: comperio: ſuffragor: appello: deleo: defenſor: ſaris. Cum quot partib' oratiõis componit uerbum? cum quattuor. Nomine: uerbo: aduerbio: & præpoſitione: ſicut participia: ut amplifico: calefacio: maledico: produco. Cui' cõiugationis amo? primæ: quare? quia habet a productam ante s. Quot ſunt coniugationes uerborum? quattuor. prima quæ in ſecũda perſona preſentis idicatiui habet a productã ante s uel ante ris: ut amo amas & amor amaris. Secunda quæ habet e pductam ante s uel ante ris: ut doceo doces et doceor doceris. Tertia quæ habet i correptam ante s uel e ante ris. ut lego legis & legor legeris. Quarta quæ habet i productam ante s uel ante ris. ut audio audis & audior audiris Cui' perſonæ amo? primæ: quare? qa de ſe ſola loquitur. Quot ſunt perſonæ uerborum? tres. Prima quæ de ſe ſola uel cum aliis loquitur: ut dico dicim'. Secũda ad/

quam uel de qua uel ſola uel cum aliis prima loquitur: ut dicis dicitis. Tertia de qua extra ſe & illam poſita ad quam dirigit ſermonem prima loquitur: ut dicit dicunt. Quare imperatiuus caret prima perſona ſingulari? quia naturaliter nullus ſibi imperat. Pluit tonat fulgurat & ſimilia: quare caret primis & ſecundis perſonis? quia ad hoīes non pertinent: habent tamen primas & ſecundas perſonas ſi figurate per apoſtrophen Iuppiter introducatur. Cuiꝰ numeri amo? Singularis: quare: quia ſingulariter profert᷑. Quot ſunt numeri uerbo℞? duo. Singularis: ut lego pluralis: ut legimus.

Amo quomodo facit præteritū impfectum? amabam. quare? Quia prima & ſecunda coniugatio abiecta s ſecundæ perſonæ indicatiui: & addita bam faciunt præteritum imperfectum. Quomodo facit præteritum perfectum amaui? per quam regulam? Primæ coniugationis uerba a ſecunda perſona preſentis indicatiui abiecta s & addita ui faciunt ptūm perfectum. Quomodo facit præteritum pluſquam perfectum? Amaueram: per quam regulam? omne ptūm perfectum in i deſinit: & mutata i in e correptam: & aſſumpta ram facit ptūm pluſquam perfectum. Quomodo facit futurum? Amabo: ꝑ quam regulam? quia futurum indicatiui modi in prima & ſecunda coniugatione fit a ſecunda perſona præſentis idicatiui abiecta s & addita bo ut amas amabo. Quomodo facit ſecūdam perſonā imperatiui præſentis? Ama: q̄re? quia ſecunda pſona ſingularis imperatiui modi fit a ſecūda perſona præſentis indicatiui abiecta s. In tertia coniugatiōe abiecta s & in e mutata. Quomodo facit tertiam perſonam ſingularis imperatiui? Amet: quare: qa tertia perſona fit o poſitione uerbi mutata in prima coniugatione in et: in aliis in at. Quomodo facit primā perſonam pluralis tam præſentis q̄ futuri imperatiui? Amemꝰ. per quam regulam? quia primæ perſonæ plurales impatiuo℞ fiunt a ſua tertia ſingulari abiecta t & addita mus. Quomodo facit ſecūdā? Amate. quare? quia ſecunda pſona pluralis præſentis impatiui fit a ſua ſecūda addita te: & in tertia cōiugatione e mutata in i. Quomodo facit tertiam? Ament: quare: qa fit a tertia ſingulari n littera iterpoſita ante t. Quomodo facit ſecundam & tertiam perſonā ſingularis futuri? Amato: quare: quia fit a tertia ſingularis præſentis indicatiui addita o. Quomodo facit ſecūda pluralis futuri? Amatote. quare: quia fit a ſecūda ſingularis uel tertia addita te ſyllaba. Quomodo facit tertiā pluralis futuri? Amanto: quare? quia fit a tertia pſentis pluralis indicatiui addita o. Pria perſona præſentis & pti impfecti optatiui modi: & pti imperfecti ſubiūctiui quō facit? Amarem. quare: qa fiūt a ſecunda perſona ſingularis impatiui addita rem. Ptūm perfectum & pluſq̄ perfectum optatiui & ptūm pluſquam perfectum coniunctiui quomodo formant primam perſonam? A prima perſona præteriti indicatiui addita s & ſem. Amo quomodo facit primā perſonam futuri optatiui & præſentis cōiunctiui? Amem. quare: quia format᷑ ab ipſa poſitiōe uerbi o in pria cōiugatiōe mutata i em: in cæteris i am. Quomodo facit ptūm perfectum ſubiunctiui?

Formatio quorūcūq3 uerbo℞ & modo℞

Amauerim.quare:quia formātur a ptō pfecto indicatiui mutata i in e corre-
ptam & addita rim. Quomodo facit futuꝝ ſubiunctiui: amauero.quare:qa
formatur a ptō perfecto eiuſdem modi mutata rim i ro. Quomodo facit præ
ſens & ptūm imperfectum infinitiui: amare.quare:quia fit a prima perſona
impatiui addita re. Quomodo facit præteritū perfectum et pluſquā pfectum
īfinitiui? amauiſſe.quare:qa fit a ptō perfecto indicatiui addita s & ſe. Quo
modo facit futuꝝ infinitiui? amatum ire uel amaturum eſſe.quare: quia fit
cum ſupino ī um: & ire uel addita eſſe neutrali participio futuri. Quomodo
facit ſupinum? amatū: p quā regulam. In ui ſyllabā facientia ptūm cuiuſcūq;
cōiugationis ui mutata ī tum faciunt ſupinum. Quō facit impſonale? ama-
tur.quare:qa imperſonalia in tur formātur a tertiis perſonis ſingularib⁹ acti-
uis addita ur. Quō facit præſens & ptūm imperfectum paſſiui indicatiui?
amor & amabar.quare:qa oīa actiua quæ in o deſinunt: addita r: quæ uero ī
m: mutata m in r faciunt paſſiuum: Quomodo facit præteritum pfectū paſ
ſiui indicatiui: & quæ ab eo fiunt? amatus ſum uel fui: amatus eram uel fue-
ram: amat⁹ eſſem uel fuiſſem: & reliqua.quare:quia ptūm pfectum: & quæ
ab eo fiūt: formant per participiū pti tpis & ſum es eſt. Quō facit ſecūdam
pſonam pñtis impatiui ſingularis? amare: quare: quia fit ab actiua addita re.
Quō facit tertiam? ametur: quare: qa fit a tertia addita ur. Quo facit pri-
mam pluralis? amemur: quare: qa fit a ſua actiua mutata s in r. Quō facit ſe
cundam pluralis? amamini: quare: quia fit a ſecunda præſentis indicatiui re-
mota s & addita mini. Quomodo facit tertiam? Ametur.quare: quia fit a ter
tia actiui addita ur: Quomodo facit ſecundā & tertiam futuri imperatiui?
amator.quare? quia fit a ſua actiua amato addita r. Quō facit primā plura-
lis imperatiui? amemur.quare:qa fit a ſua actiua mutata s in r. Quō facit
ſecundam pluralis futuri impatiui? amaminor: quare: quia fit a ſecunda ſui
præſentis mutata i in or. Quō facit infinitiuū? amari.quare: qa fit ab acti-
uo: mutata e in i: q̄ mutatio in tertia coniugatiōe fit prius abiecta re.

AMo quomodo declinatur? Sic.
Indicatiuo modo tpe præſenti Amo amas amat. Et pluraliter ama-
mus amatis amant. Præterito imperfecto amabam amabas amabat
Et pluraliter amabam⁹ amabatis amabant. Ptō pfecto amaui amauiſti ama
uit. Et plr̄ amauimus amauiſtis amauerunt uel amauere. Ptō pluſq̄ perfecto
amaueram amaueras amauerat. Et plr̄ amaueramus tis rant. Futuro ama-
bo bis bit. Et plr̄ amabimus bitis bunt.
Imperatiuo modo tpe preſenti ad ſecundam & tertiam perſonam ama amet.
Et plr̄ amemus amate ament. Futuro amato tu amato ille. Et plr̄ amemus
amatote amanto.
Optōmodo tpe præſentī & ptō impfecto utinā amarem amares ret. Et plr̄
utinā amarem⁹ retis rent. ptō pfecto & pluſq̄ pfecto utinā amauiſſem ſes ſet
Et plr̄ utinam amauiſſemus ſetis ſent. Futuro utinam amem ames amet. Et

pluraliter utinam amemus ametis ament.
Coniũctiuo mõ tpe pñti cũ amem ames amet. Et plr̃ cum amem⁹ ametis amẽt: ptõ inperfecto cũ amarem res ret. Et plr̃ cum amaremus retis rent. ptõ perfe cto cũ amauerim ris rit. Et pluraliter cũ amauerim⁹ ritis rint. ptõ pluſquam perfecto cũ amauiſſem ſes ſet. Et plr̃ cum amauiſſem⁹ ſetis ſent. Futuro cum amauero ris rit. Et pluraliter cum amauerimus ritis rint.
Infinitiuo modo numeris & perſonis tpe præſenti: & ptõ imperfecto amare. Ptõ perfecto & pluſq̃ perfecto amauiſſe. Futuro amatũ ire uel amaturũ eſſe.
Gerundia ſunt hæc amandi amando amandum.
Supina ſunt hæc amatum amatu.
Quot ſunt participia quæ trahunť ab hoc uerbo actiuo? Duo unum præſen/tis & pti imperfecti tpis in ans uel in ens ut amans & docens: alterum futuri in rus: ut amaturus & docturus.

De uerbo paſſiuo.

INdicatiuo modo tpe præſenti amor amaris uel amare amatur. Et plr̃ amamur amamini amanť. Ptõ ĩperfecto amabar baris uel bare bať. Et plr̃ amabamur mini banť. Ptõ perfecto amatus ſum uel fui: es uel fuiſti: eſt uel fuit. Et plr̃ amati ſumus uel fuim⁹ eſtis uel fuiſtis: ſunt fuerũt uel fuere. Ptõ pluſq̃ perfecto amatus eram uel fueram: eras uel fueras: erat uel fuerat. Et plr̃ amati eram⁹ uel fueramus eratis uel fueratis: erant uel fuerãt. Futuro amabor amaberis uel amabere amabiť. Et plr̃ amabimur mini būť.
Imperatiuo modo tempore præſenti ad ſecundam & tertiam perſonam ama/re ameť. Et pluraliter amemur amemini amenť. Futuro amator tu amator ille Et plr̃ amemur amaminor amantor.
Optõ modo tpe præſenti & ptõ imperfecto utinam amarer reris uel amarere amareť. Et plr̃ utinam amaremur mini renť. Ptõ perfecto & pluſq̃ perfecto utinam amatus eſſem uel ſem: eſſes uel ſes: eſſet uel ſet. Et pluraliter utinam amati eſſemus uel ſemus: eſſetis uel ſetis eſſent uel ſent. Futuro utinã amer ameris uel amere ametur. Et pluraliter utinam amemur amemini amentur.
Coniunctiuo mõ tpe pñti cũ amer ameris uel re ameť. Et pluraliter cum ame/mur mini amenť. præterito impfecto cum amarer reris uel rere retur. Et plu raliter cum amaremur mini renť. præterito pfecto cũ amatus ſim uel fuerim ſis uel fueris ſit uel fuerit Et plr̃ cũ amati ſim⁹ uel fuerim⁹: ſitis uel ritis: ſint uel rint. Ptõ pluſq̃ pfecto cũ amatus eſſem uel fuiſſem: eſſes uel fuiſſes: eſſet uel fuiſſet. Et plr̃ cum amati eſſem⁹ uel fuiſſemus: eſſetis uel fuiſſetis: eſſent uel fuiſſent Futuro cũ amatus ero uel fuero: eris uel fueris: erit uel fuerit. Et plr̃ cum amati erimus uel fuerim⁹: eritis uel fueritis: erint uel fuerint.
Infinitiuo mõ numeris & pſonis tpe præſenti & ptõ imperfecto amari. Ptõ p fecto & pluſq̃ pfecto amatum eſſe uel fuiſſe. Futuro amatum iri.
Quot pticipia trahũť ab hoc uerbo paſſiuo? Duo unũ præteriti pfecti & pluſ q̃ pfecti tpis ĩ tus. uel in ſus: uel ĩ xus: ut amat⁹: alteꝝ futuri in dus ut amãd⁹.
Nota ꝙ actiui uerbi regulã neutrale uerbũ ſequiť. Paſſiui cõe & deponens.

DOceo quõ declinatur? Doceo uerbum actiuum indicatiuo modo dictum temporis præſentis: numeri ſingularis: figuræ ſimplicis: perſonæ tertiæ coniugationis ſecundæ: ſic declinatur.

Indicatiuo modo tpe præſenti doceo doces docet. Et plr̃ docem⁹ docetis docẽt. Præterito impfecto docebã bas bat. Et pluraliter docebamus batis bant. Præterito pfecto docui docuiſti docuit. Et plr̃ docuimus docuiſtis docuerunt uel docuere. Ptõ pluſquã perfecto docueram ras rat. Et pluraliter docueramus ratis rant. Futuro docebo bis bit. Et pluraliter docebimus docebitis docebũt.

Impatiuo mõ tpe pñti ad ſecundã & tertiã pſonã doce doceat. Et plr̃ doceamus docete doceãt. Futuro doceto tu doceto ille. Et plr̃ doceam⁹ docetote docẽto.

Optatiuo modo tpe præſenti & ptõ impfecto utinã docerem doceres doceret. Et pluraliter utinã doceremus doceretis docerent. Ptõ pfecto & pluſq̃ pfecto utinam docuiſſem ſes ſet. Et pluraliter utinã docuiſſemus ſetis ſent. Futuro utinam doceã doceas doceat. Et pluraliter utinam doceamus doceatis ceãt.

Cõiunctiuo mõ tpe pſenti cũ doceã ceas ceat. Et plr̃ cũ doceam⁹ ceatis ceant. Ptõ impfecto cũ docerem res ret. Et plr̃ cum docerem⁹ retis rent. Ptõ perfecto cũ docuerim ris rit. Et plr̃ cum docuerimus ritis rint. Ptõ pluſq̃ perfecto cum docuiſſem ſes ſet. Et plr̃ cum docuiſſemus ſetis ſent. Futuro cum docuero docueris docuerit. Et pluraliter cum docuerimus docueritis docuerint.

Infinitiuo modo numeris & perſonis tpe pñti & ptõ imperfecto docere. Ptõ perfecto & pluſq̃ perfecto docuiſſe. Futuro doctum ire uel docturum eſſe.

Gerundia docendi docendo docendum. Supina doctum doctu.

Participia docens & docturus.

DOceor quomodo declinatur?

Indicatiuo mõ tpe præſenti. Doceor doceris uel docere docetur. Et pluraliter docemur mini centur. præterito impfecto docebar baris uel bare batur. Et pluraliter docebamur mini bãtur. Præterito perfecto doctus ſum uel fui: es uel fuiſti eſt uel fuit. Et pluraliter docti ſumus uel fuimus eſtis uel fuiſtis: ſunt fuerũt uel fuere. Ptõ pluſq̃ perfecto doctus eram uel fueram: eras uel fueras: erat uel fuerat. Et plr̃ docti eramus uel fueramus: eratis uel fueratis: erant uel fuerant. Futuro docebor beris uel bere bitur. Et pluraliter docebimur docebimini docebuntur.

Impatiuo mõ tpe pñti docere doceať. Et plr̃ doceamur docemini doceantur. Futuro docetor tu docetor ille. Et plr̃ doceamur doceminor docentor.

Optõ mõ tpe pñti & ptõ impfecto utinã docerer reris uel rere retur. Et plr̃ utinam doceremur mini rentur. Ptõ pfecto & pluſq̃ perfecto utinam doctus eſſem uel fuiſſem: eſſes uel fuiſſes: eſſet uel fuiſſet. Et plr̃ utinam docti eſſemus uel fuiſſemus: eſſetis uel fuiſſetis: eſſent uel fuiſſent. Futuro utinam docear ris uel doceare doceatur. Et plr̃ utinam doceamur doceamini doceantur.

Cõiunctiuo mõ tpe pñti cũ docear docearis uel doceare doceať. Et plr̃ cum do

ceamur doceamini doceanť. Ptõ impfecto cum docerer reris uel rere retur. Et plr̃ cum doceremur mini rentur. Ptõ pfecto cum doctus ſim uel fuerim: ſis uel fueris. ſit uel fuerit. Et plr̃ cum docti ſim⁹ uel fuerim⁹: ſitis uel ritis: ſint uel rint. Ptõ pluſq̃ pfecto cũ doctus eſſem uel fuiſſem: eſſes uel fuiſſes: eſſet uel ſet. Et plr̃ cum docti eſſemus uel fuiſſemus: eſſetis uel fuiſſetis: eſſent uel fuiſſent. Futuro cnm doct⁹ ero nel fuero: eris uel fueris: erit uel fuerit. Et plr̃ cum docti erimus uel fuerimus: eritis uel fueritis: erint uel fuerint.

Infinitiuo modo numeris & pſonis tpe pñti & ptõ impfecto doceri. Ptõ perfecto & pluſq̃ perfecto doctum eſſe uel fuiſſe. Futuro doctum iri.

Quot ſunt participia huius uerbi? duo. unum præteriti temporis doctus: alterum futuri docendus. De declinatione tertiæ coniugationis.

LEgo quomodo declinatur? Indicatiuo modo tpe pñti. lego legis legit. Et plr̃ legimus legitis legũt Ptõ imperfecto legebam bas bat. Et plr̃ legebamus legebatis bant. Ptõ perfecto legi legiſti legit. Et plr̃ legimus legiſtis legerunt uel legere. Ptõ pluſquam perfecto legeram legeras legerat. Et pluraliter legeram⁹ tis rant. Futuro legam leges leget. Et plr̃ legemus legetis legent.

Imperatiuo modo tpe preſenti lege legat. Et plr̃ legam⁹ legite legant. Futuro legito tu legito ille. Et plr̃ legamus legitote legunto.

Optõ modo tpe preſenti & ptõ impfecto utinã legerem legeres legeret. Et plr̃ utinam legèremus legeretis legerent. Ptõ pfecto & pluſq̃ perfecto utinã legiſſem legiſſes legiſſet. Et plr̃ utinam legiſſemus legiſſetis legiſſent. Futuro utinam legam legas legat. Et plr̃ utinam legamus legatis legant.

Cõiunctiuo mõ tpe præſenti cũ legã legas legat. Et plr̃ cum legamus legatis legant. Ptõ imperfecto cum legerem legeres legeret. Et plr̃ cum legerem⁹ legeretis legerent. Ptõ perfecto cum legerim legeris legerit. Et plr̃ cum legerim⁹ legeritis legerint. Ptõ pluſq̃ perfecto cum legiſſem legiſſes legiſſet. Et plr̃ cũ legiſſemus legiſſetis legiſſent. Futuro cum legero legeris legerit. Et plr̃ cum legerimus legeritis legerint.

Infinitiuo modo numeris & pſonis tpe præſenti & ptõ imperfecto legere. Ptõ perfecto & pluſquam pfecto legiſſe. Futuro lectum ire uel lecturum eſſe. Gerundia legendi legendo legendum. Supina lectum lectu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo? Duo. Vnum præſentis tpis legens: & alterum futuri lecturus.

LEgor quomodo declinatur? Indicatiuo modo tẽpore præſenti. Legor legeris uel legere legitur. Et pluraliter legimur legimini leguntur. Ptõ imperfecto legebar legebaris uel legebare legebať. Et pluraliter legebamur legebamini legebantur. Præterito perfecto lectus ſum uel fui: es uel fuiſti: eſt uel fuit. Et pluraliter lecti ſumus uel fuimus: eſtis uel fuiſtis: ſunt fuerunt uel fuere. Præterito pluſq̃ perfecto lect⁹ erã uel fuerã: eras uel fueras: erat uel fuerat. Et plr̃ lecti

eramus uel fueram⁹: eratis uel fueratis. erant uel fuerãt. Futuro legar legeris uel legere legetur. Et pluraliter legemur legemini legent̃.

Impatiuo modo tpe pñti legere legatur. Et plr̃ legamur legimini legant̃. Futuro legitor tu legitor ille. Et plr̃ legamur legiminor leguntor.

Optõ modo tpe pñti & ptõ imperfecto utinam legerer legereris uel legerere legeret̃. Et plr̃ utinã legeremur legeremini legerent̃: Ptõ perfecto & pluſquã pfecto utinam lect⁹ eſſem uel fuiſſem: eſſes uel fuiſſes. eſſet uel fuiſſet. Et plr̃ utinam lecti eſſemus uel fuiſſemus: eſſetis uel fuiſſetis: eſſent uel fuiſſent. Futuro utinam legar legaris uel legare legat̃. Et plr̃ utinã legamur mini gant̃.

Cõiunctiuo modo tpe pñti cum legar legaris uel legare legat̃. Et plr̃ cum legamur mini gantur. Ptõ imperfecto cum legerer reris uel rere ret̃. Et plr̃ cum legeremur legeremini legerent̃. Ptõ pfecto cum lectus ſim uel fuerim: ſis uel fueris: ſit uel fuerit. Et pluraliter cum lecti ſimus uel fuerimus: ſitis uel fueritis: ſint uel fuerint. Ptõ pluſquam perfecto cum lect⁹ eſſem uel fuiſſem: eſſes uel fuiſſes: eſſet uel fuiſſet. Et plr̃ cum lecti eſſemus uel fuiſſemus. eſſetis uel fuiſſetis: eſſent uel fuiſſent. Futuro cum lect⁹ ero uel fuero: eris uel fueris: erit uel fuerit. Et plr̃ cũ lecti erim⁹ uel fuerim⁹: eritis uel fueritis: erint uel fuerint.

Infinitiuo modo numeris & pſonis tpe pñti & ptõ impfecto legi. Ptõ pfecto & pluſquam perfecto lectum eſſe uel fuiſſe. Futuro lectum iri.

Quot participia trahunt̃ ab hoc uerbo: duo. Vnum præteriti perfecti temporis lectus: Alteꝝ futuri legendus.

De declinationæ quartæ coniugationis.

Audio quomodo declinatur?

Indicatiuo mõ tpe præſenti. Audio audis audit. Et plr̃ audim⁹ auditis audiunt: ptõ imperfecto audiebam bas bat. Et plr̃ audiebamus batis bant. Ptõ perfecto audiui audiuiſti audiuit. Et plr̃ audiuimus audiuiſtis audiuerunt uel audiuere. Ptõ pluſq̃ perfecto audiueram audiueras audiuerat. Et plr̃ audiueramus audiueratis audiuerant. Futuro audiam audies audiet. Et plr̃ audiemus audietis audient.

Imperatiuo modo tempore præſenti audi audiat. et plr̃ audiam⁹ audite audiãt. Futuro audito tu audito ille Et plr̃ audiamus auditote audiunto.

Optatiuo modo tpe præſenti & ptõ imperfecto utinam audirem res ret. et plr̃ utinam audiremus retis rent. Ptõ perfecto & pluſquã perfecto utinam audiuiſſem ſes ſet. Et plr̃ utinam audiuiſſemus ſetis ſent. Futuro utinã audiam as at. Et plr̃ utinam audiamus audiatis audiant.

Coniunctiuo modo tpe præſenti cũ audiam audias audiat. Et plr̃ cum audiamus atis ant. Ptõ imperfecto cum audirem audires audiret. et plr̃ cum audiremus audiretis audirent. Præterito perfecto cum audiuerim audiueris audiuerit. et pluraliter cum audiuerimus audiueritis audiuerint. Præterito pluſq̃ pfecto cum audiuiſſem audiuiſſes audiuiſſet. et plr̃ cum audiuiſſemus audiuiſſetis ſent. Futuro cum audiuero ris rit. et pluraliter cum audiuerimus au-

diueritis audiuerint.

Infinitiuo modo numeris & perſonis tempore præſenti & præterito imp̃fecto audire .ptō perfecto & pluſquam perfecto audiuiſſe. Futuro auditum ire uel auditurum eſſe.

Gerundia audiendi audiendo audiendum.

Supina auditum auditu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo? duo. Vnum præſentis temporis audiens: alterum futuri auditurus.

Audior quomodo declinatur.

Indicatiuo modo tp̃e præſenti: Audior ris uel audire auditur . et plr̃ audimur audimini audiuntur. Præterito imperfecto audiebar baris uel bare batur. et plr̃ audiebamur bamini bantur. Præterito perfecto audit⁹ ſum uel fui: es uel fuiſti: eſt uel fuit. et plr̃ auditi ſumus uel fuimus: eſtis uel fuiſtis: ſunt fuerunt uel fuere. ptō pluſquam perfecto auditus eram uel fueram: eras uel fueras: erat uel fuerat. et plr̃ auditi eramus uel fueramus: eratis uel fueratis: erant uel fuerant. Futuro audiar audieris uel audiere audiet̃ . et plr̃ audiemur audiemini audientur.

Imperatiuo modo tp̃e præſenti audire audiatur . et plr̃ audiamur mini antur. Futuro auditor tu auditor ille. et plr̃ audiamur audiaminor audiuntur.

Optō modo tempore præſenti & præterito imperfecto utinā audirer reris uel rere retur. et plr̃ utinam audiremur remini rentur. ptō perfecto & pluſq̃ perfecto utinam auditus eſſem uel fuiſſem: eſſes uel fuiſſes: eſſet uel fuiſſet . et plr̃ utinā auditi eſſemus uel fuiſſemus: eſſetis uel fuiſſetis eſſent uel fuiſſent. Futuro utinam audiar audiaris uel audiare audiatur . et pluraliter utinam audiamur amini antur.

Cōiunctiuo mō tp̃e præſenti cum audiar aris uel are audiatur. et plr̃ cū audiamur mini ant̃. Ptō imperfecto cū audirer reris uel rere retur. et pluraliter cū audiremur remini rent̃. Ptō p̃fecto cū audit⁹ ſim uel fuerim ſis uel ris: ſit uel rit. et plr̃ cū auditi ſim⁹ uel fuerim⁹: ſitis uel ritis: ſint uel rint. Ptō pluſq̃ perfecto cū audit⁹ eēm uel ſem: eſſes uel ſes: eſſet uel ſet. et plr̃ cū auditi eſſem⁹ uel ſemus eſſetis uel ſetis: eſſent uel ſent. futuro cū auditus ero uel fuero. eris uel ris: erit uel rit. et plr̃ cum auditi erimus uel rimus: eritis uel ritis: erūt uel rint.

Infinitiuo mō numeris & p̃ſonis tp̃e p̃ñti & ptō imp̃fecto audiri. ptō p̃fecto & pluſq̃ perfecto auditum eſſe uel fuiſſe. Futuro auditum iri. Quot participia deriuantur ab hoc uerbo? duo. Vnum præteriti temporis: ut auditus alterū futuri ut audiendus.

De uerbis anomalis.

Quot ſunt uerba anomala? quattuor. Sum: uolo fero edo: q̃re dicunt̃ anomala? quia nulli⁹ cōiugatōis regulā ſequūtur. et ideo quaſi inæq̃lia ſunt: anomalon inæquale ſignificat. Sum quomodo declinatur. Anomala.

Indicatiuo modo tempore præſenti. Sum es eſt. et plr̃ ſumus eſtis ſunt. ptō imperfecto eram eras erat. et pluraliter eramus eratis erant. præterito perfecto

fui fuiſti fuit. Et plr̃ fuimus fuiſtis fuerunt uel fuere. Præterito pluſquã perfe cto fueram ras rat. Et plr̃ fueramus fueratis rant. Futuro ero eris erit. Et plr̃ erimus eritis erũt. Impatiuo modo tpe præſenti ſis uel es ſit. Et plr̃ ſimus eſte ſint. Futuro eſto tu eſto ille. Et plr̃ ſimus eſtote ſunto uel ſuntote.

Optatiuo modo tempore præſenti & præterito imperfecto utinam eſſem eſſes eſſet. Et pluraliter utinam eſſem⁹ eſſetis eſſent. præterito perfecto & pluſquã pfecto utinam fuiſſem ſes ſet. Et pluraliter utinã fuiſſemus ſetis ſent. Futuro utinã ſim ſis ſit. Et pluraliter utinam ſimus ſitis ſint. Coniunctiuo modo tem pore pñti cum ſim ſis ſit. Et plr̃ cum ſimus ſitis ſint. Ptõ impfecto cũ eſſem eſ/ ſes eſſet. Et plr̃ cum eſſemus eſſetis eſſent. Præterito perfecto cum fuerim fueris fuerit. Et pluraliter cum fuerimus fueritis fuerint. Ptõ pluſquam per/ fecto cum fuiſſem ſes ſet. Et pluraliter cum fuiſſemus fuiſſetis fuiſſent. Futu ro cũ fuero fueris fuerit. Et plr̃ cum fuerimus fueritis fuerint. Infinitiuo mo/ do tempore præſenti & præterito imperfecto eſſe. Præterito perfecto & pluſ quam perfecto fuiſſe. Futuro caret.

Gerundia eſſendi eſſendo eſſendum. Supinis caret.

Quot participia deriuantur ab hoc uerbo? unum: ens.

VOlo quõ declinat᷑? Indicatiuo mõ tpe pñti. Volo uis uult. Et plr̃ uolu/ mus uultis uolunt. Ptõ imperfecto uolebam bas bat. Et plr̃ uoleba/ mus batis bant. Ptõ perfecto uolui uoluiſti uoluit. Et pluraliter uolui mus uoluiſtis uoluerunt uel uoluere: Præterito pluſq̃ perfecto uolueram ras rat. Et pluraliter uolueramus tis rant: Futuro uolam les let. Et plr̃ uolemus tis ent. Impatiuo modo caret: ſed in cõpoſitione habet noli & nolite. Futuro nolito. Et plr̃ nolitote. Optatiuo modo tempore præſenti & præterito ĩperfe cto utinam uellem uelles let. Et plr̃ utinam uellemus letis lent. Ptõ perfecto & pluſq̃ perfecto utinam uoluiſſem ſes ſet. Et plr̃ utinam uoluiſſemus ſetis ſent. Futuro utinã uelim uelis uelit. Et plr̃ utinam uelimus uelitis uelint.

Coniunctiuo mõ tpe præſenti cum uellim lis lit. Et plr̃ cum uellimus litis lint. Ptõ impfecto cũ uellẽ les let. Et plr̃ cũ uellemus tis lent. Ptõ pfecto cũ uolue/ rim ris rit. Et plr̃ cũ uoluerimus ritis rint. Ptõ pluſq̃ perfecto cum uoluiſſem ſes ſet. Et plr̃ cũ uoluiſſem⁹ ſetis ſent. Futuro cũ uoluero ris rit. Et plr̃ cum uo luerimus ritis rint. Infinitiuo mõ numeris & pſonis tpe pñti & ptõ impfecto uelle ptõ perfecto & pluſq̃ perfecto uoluiſſe. Futuro caret.

Gerundia uolendi uolendo uolendum. Supinis caret.

Quot participia deriuantur ab hoc uerbo? unum. Volens.

FEro quõ declinat᷑? Indicatiuo mõ tpe præſenti. Fero fers fert. Et plr̃ fe rimus tis runt. Ptõ imperfecto ferebam bas bat. Et plr̃ ferebamus ba tis bant. ptõ perfecto tuli tuliſti tulit. Et plr̃ tulimus ſtis runt uel tule/ re. ptõ pluſquam pfecto tuleram tuleras tulerat. Et pluraliter tuleramus tu/ leratis tulerant. Futuro feram feres feret. Et pluraliter feremus feretis ferẽt. Imperatiuo modo tpe præſenti fer ferat. Et pluraliter feramus ferte ferant.

Futuro ferto tu ferto ille. Et pluraliter feramus fertote ferunto.
Optatiuo modo tpe præſenti & ptõ impfecto utinam ferrem res ret. Et plr̃ uti
nam ferremus retis rent. ptõ perfecto & pluſq̃ pfecto utinam tuliſſem ſes ſet.
Et plr̃ utinam tuliſſemus ſetis ſent. Futuro utinam feram ras rat. Et plurali/
ter utinam feramus ratis rant.
Coniunctiuo modo tpe pſiti cũ feram ras rat. Et plr̃ cum feramus feratis rant.
ptõ impfecto cum ferrem res ret. Et pluraliter cum ferremus retis rent. ptõ
pfecto cũ tulerim tuleris tulerit. Et plr̃ cum tulerimus tuleritis rint. ptõ pluſq̃
perfecto cum tuliſſem ſes ſet. Et plr̃ cum tuliſſemus ſetis ſent. Futuro cum tu
lero tuleris tulerit. Et plr̃ cum tulerimus tuleritis tulerint.
Infinitiuo modo numeris & perſonis tpe præſenti & ptõ imperfecto ferre præ
terito perfecto & pluſquã perfecto tuliſſe. Futuro latum ire uel laturum eſſe
Gerundia ferendi ferendo ferendum. Supina latum latu.
Quot participia trahuntur ab hoc uerbo: duo. Vnũ præſentis tẽporis ferens.
Alterum futui i laturus.
FEror q°o declinat'. Indicatiuo mõ tpe præſenti. Feror ferris uel ferre
fertur. Et plr̃ ferimur ferimini ferunt'. Præterito imperfecto ferebar
baris uel bare bat'. et plr̃ ferebamur bamini bant'. ptõ perfecto latus
ſum uel fui: es uel fuiſti eſt uel fuit. et plr̃ lati ſumus: uel fuimꝰ: eſtis uel fuiſtis:
ſunt fuerũt uel fuere. ptõ pluſq̃ pfecto latus eram uel fuerã: eras uel fueras:
erat uel fuerat. et plr̃ lati eramꝰ uel ramus: eratis uel ratis: erant: uel rant. Fu
turo ferar fereris uel ferere ret'. et plr̃ feremur mini rent'. Impatiuo modo tpe
præſenti ferre feratur. et plr̃ feramur mini rant'. Futuro fertor tu fertor ille
et plr̃ feramur minor feruntor. Optatiuo modo tempore præſenti & præteri
to imperfecto utinam ferrer ferreris uel ferrere ferretur. et pluraliter utinam
ferremur ferremini ferrentur. præterito perfecto & pluſquam perfecto utinã
latus eſſem uel fuiſſem: eſſes uel fuiſſes: eſſet uel fuiſſet. et pluraliter utinam
lati eſſemus uel fuiſſemus: eſſetis uel fuiſſetis: eſſent uel fuiſſent. Futuro uti
nam ferar feraris uel ferare feratur. et pluraliter utinam feramur feramini
ferantur. Coniunctiuo modo tempore præſenti cum ferar feraris uel ferare
feratur. et pluraliter cum feramur mini rantur. præterito imperfecto cũ fer
rer reris uel rere retur: et plr̃ cum ferremur mini rentur. præterito perfecto
cum latus ſim uel fuerim ſis uel fueris: ſit uel fuerit. et pluraliter cum lati ſi/
mus uel fuerimus: ſitis uel ritis: ſint uel rint. præterito pluſq̃ perfecto cum la
tus eſſem uel fuiſſem: eſſes uel ſes: eſſet uel ſet. et pluraliter cum lati eſſemus
uel fuiſſemus: eſſetis uel fuiſſetis. eſſent uel fuiſſent. Futuro cum latus ero
uel fuero: eris uel ris: erit uel rit. et pluraliter cum lati erimus uel fuerimus:
eritis uel ritis: erint uel fuerint. Infinitiuo modo tpe præſenti & præterito im
perfecto ferri. præterito perfecto & pluſquã pfecto latum eſſe uel fuiſſe. Fu
turo latum iri. Quot participia trahuntur ab hoc uerbo: duo unum præteri
ti temporis in tus: ut latus. Alterum futuri in dus ut ferendus.

EDo qūo declinat? Indicatiuo mō tp̄e p̄ſti. Edo es eſt. Et plr̄ edimus tis dunt. præterito imperfecto edebam bas bat: et plr̄ edebam⁹ batis bant. ptō perfecto edi ediſti edit. et pluraliter edimus ſtis ederunt uel re. ptō pluſq̄ perfecto ederam ras rat. Et pluraliter ederamus ratis ederant. Futuro edam edes edet. Et pluraliter edemus edetis edent.

Imperatiuo modo tempore præſenti ede edat. et pluraliter edamus eſte edant. Futuro edito tu eſto ille. et pluraliter edamus eſtote edunto.

Optō modo tempore præſenti & præterito imperfecto utinā eſſem eſſes eſſet. et pluraliter utinam eſſemus eſſetis eſſent. Ptō perfecto & pluſquā perfecto utinam ediſſem ſet ſet. et plr̄ utinam ediſſem⁹ ediſſetis ediſſent. Futuro utinā edam edas edat. et pluraliter utinam edamus edatis edant.

Cōiunctiuo mō tp̄e præſenti cum edam edas edat. et plr̄ cum edamus tis dāt. ptō impfecto cum eſſem eſſes eſſet. Et plr̄ cum eſſemus ſetis ſent. ptō pfecto cū ederim ris rit: Et plr̄ cum ederim⁹ ritis rint. ptō pluſq̄ perfecto cū ediſſem ſes ſet. Et pluraliter cum ediſſemus ſetis ſent. Futuro cum edero ris rit: Et plr̄ cū ederim⁹ ederitis ederint. Infinitiuo mō tp̄e præſenti & præterito imperfecto eſſe. ptō perfecto & pluſq̄ pfecto ediſſe. Futuro eſum ire uel eſurum eſſe. Gerundia edendi edendo edendum. Supina eſum eſu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo? Duo. Vnum præſentis tpis edens. Alterum futuri eſurus.

EO is it. Et plr̄ imus itis eunt. præterito imperfecto ibam ibas ibat. Et plr̄ ibamus tis ibant. præterito perfecto iui iuiſti iuit. Et plr̄ iuimus iui ſtis iuerunt uel iuere. Præterito pluſq̄ perfecto iueram iueras iuerat. Et plr̄ iueramus tis rant. Futuro ibo ibis ibit. Et pluraliter ibimus tis ibunt.

Imperatiuo modo tempore præſenti i eat. Et pluraliter eamus ite eant. Futuro ito tu ito ille. Et pluraliter eamus itote eunto.

Optō mō tempore præſenti & ptō impfecto utinā irem ires iret. Et plr̄ utinam iremus iretis irent. ptō perfecto & pluſq̄ pfecto utinā iuiſſem ſes ſet. et plr̄ utinam iuiſſemus ſetis ſent. Futuro utinā eā eas eat. et plr̄ utinā eamus eatis eāt.

Cōiunctiuo modo tp̄e p̄ſti cū eam eas eat. Et plr̄ cum eamus eatis eāt. ptō imperfecto cū irem ires iret. et plr̄ cum iremus tis rent. ptō perfecto cum iuerim ris rit. et plr̄ cum iuerimus ritis rint. ptō pluſq̄ perfecto cnm iuiſſem ſes ſet. et plr̄ cum iuiſſemns ſetis ſent. Futuro cū iuero ris rit. et plr̄ cum iuerimus iueritis iuerint. Infinitiuo mō numeris & perſonis tempore præſenti & ptō imperfecto ire. ptō perfecto & pluſq̄ perfecto iuiſſe. Futuro itum ire uel iturum eſſe. Gerundia eundi eundo eundum. Supina itum itu.

Quot participia deſcendunt ab hoc uerbo? Duo Vnum præſentis tēporis iēs euntis. Alterum futuri iturus itura iturum.

FIo quō declinat? Indicatiuo mō tp̄e p̄ſti. Fio fis fit. et plr̄ fimus fitis fiunt ptō imperfecto fiebam bas bat. et plr̄ fiebamus batis bant. Ptō pfecto factus ſum uel fui es uel fuiſti eſt uel fuit. et plr̄ facti ſum⁹ uel

fuimus:eſtis uel fuiſtis:ſunt fuerunt uel fuere. Ptõ pluſq̃ pfecto fact⁹ erã uel fueram:eras uel fueras:erat uel fuerat. Et plr̃ facti eram⁹ uel fueram⁹: eratis uel fueratis:erant uel fuerant. Futuro fiam fies fiet. Et plr̃ fiem⁹ fietis fient.

Imperatiuo modo tempore præſenti fi fiat. et pluraliter fiamus fite fiant. Futuro fito tu fito ille. et pluraliter fiamus fitote fiunto.

Optõ mõ tpe pñti & ptõ impfecto utinã fierẽ res ret. et plr̃ utinã fieremus retis rent. Ptõ pfecto & pluſq̃ pfecto utinã fact⁹ eſſem uel fuiſſem:eſſes uel fuiſſes eſſet uel fuiſſet. et plr̃ utinã facti eſſem⁹ uel fuiſſem⁹:eſſetis uel fuiſſetis: eſſent uel fuiſſent. Futuro utinã fiã fias fiat. et pluraliter utinã fiam⁹ fiatis fiant.

Cõiunctiuo mõ tpe pñti cum fiam fias fiat. et plr̃ cum fiamus fiatis fiant. Ptõ impfecto cũ fierẽ res ret. et plr̃ cũ fierem⁹ retis rent. Ptõ pfecto cũ factus ſim uel fuerim:ſis uel fueris:ſit uel fuerit. Et plr̃ cũ facti ſim⁹ uel rim⁹: ſitis uel tis: ſint uel rĩt. Ptõ pluſq̃ pfecto cũ fact⁹ eſſẽ uel ſem:eſſes uel ſes:eſſet uel ſet. et plr̃ cũ fcĩ eſſem⁹ uel ſem⁹:eſſetis uel ſetis:eſſẽt uel ſent. Futuro cũ fact⁹ ero uel fuero:eris uel ris:erit uel rit. et plr̃ cũ fcĩ erim⁹ uel m⁹:eritis uel tis:erũt uel rĩt.

Infinitiuo modo tempore præſenti & ptõ imperfecto fieri. Ptõ pfecto & pluſ/quam perfecto factum eſſe uel fuiſſe. Futuro factum iri.

Gerundiis caret. Supina ſunt hæc factum factu.

Quot participia deriuanť ab hoc uerbo?unum factus facta factum.

GAudeo quõ declinať? Indicatiuo mõ tpe pñti. Gaudeo des det. et plr̃ gaudem⁹ detis dẽt. Ptõ impfecto gaudebã bas bat. et plr̃ gaudebam⁹ batis bant. Ptõ pfecto gauiſus ſum uel fui:es uel fuiſti. eſt uel fuit. et plr̃ gauiſi ſum⁹ uel mus:eſtis uel ſtis:ſũt fuerũt uel fuere. ptõ pluſq̃ pfecto gauiſus erã uel fuerã:eras uel ras:erat uel rat. et plr̃ gauiſi eram⁹ uel ram⁹:era/tis uel ratis:erãt uel rãt. Futuro gaudebo bis bit. et plr̃ gaudebim⁹ bitis bũt.

Impatiuo mõ tpe pñti gaude gaudeat. et plr̃ gaudeamus gaudete gaudeant. Futuro gaudeto tu gaudeto ille. & plr̃ gaudeamus gaudetote gaudento.

Optõ mõ tpe pñti & ptõ impfecto utinã gauderem res ret. & plr̃ utinã gauderem⁹ retis rent. Ptõ pfecto & pluſq̃ pfecto utinã gauiſus eſſẽ uel fuiſſe: eſſes uel ſes:eẽt uel ſet. & plr̃ utinã gauiſi eſſem⁹ uel fuiſſem⁹:eſſetis uel ſetis: eẽnt uel ſent. Futuro utinã gaudeã deas deat. & plr̃ utinam gaudeam⁹ deatis deãt

Cõiũctiuo mõ tpe pñti cũ gaudeã as at. & plr̃ cũ gaudeam⁹ atis ant. Ptõ imp/fecto cũ gauderẽ res ret. & plr̃ cũ gauderem⁹ retis rẽt. Ptõ pfecto cũ gauiſus ſim uel fueri:ſis uel ris:ſit uel rit. & plr̃ cũ gauiſi ſimus uel rim⁹: ſitis uel ritis: ſint uel rint. Põ pluſq̃ pfecto cũ gauiſus eſſem uel ſem: eſſes uel ſes:eſſet uel ſet. & plr̃ cum gauiſi eſſem⁹ uel ſemus:eſſetis uel ſetis:eſſent uel ſent. Futuro cum gauiſus ero uel fuero:eris uel fueris:erit uel fuerit. & pluraliter cũ gauiſi erim⁹ uel fuerim⁹:eritis uel fueritis:erunt uel fuerint.

Infinitiuo modo tpe præſenti & ptõ impfecto gaudere. Ptõ pfecto & pluſquã pfecto gauiſum eſſe uel fuiſſe. Futuro gauiſum ire uel gauiſurum eſſe.

Gerundia gaudendi gaudendo gaudendum. Supina gauiſum gauiſu.

Quot participia deriuātur ab hoc uerbo? Tria. Vnum præſentis tpis gaudēs: alterum præteriti gauiſus: aliud futuri gauiſurus.

Memini quō declinaſ? Indicatiuo mō tpe pſīti & ptō impfecto & ptō pfecto Memini ſti meminit. Et plr̄ meminimus meminiſtis meminerunt uel meminere. Ptō pluſq̄ perfecto memineram memineras meminerat. Et plr̄ memineramus neratis meminerant. Futuro caret.

Impatiuo modo tpe pſīti caret. Futuro meméto tu. Et plr̄ mementote uos.

Optō modo tpe præſenti & ptō perfecto & pluſq̄ perfecto utinam meminiſſem ſes ſet. Et plr̄ utinam meminiſſemus ſetis ſent.

Cōiunctiuo modo tpe pſīti & ptō pfecto cū meminerim ris rit. Et plr̄ cū meminerim⁹ ritis rint. Ptō pluſq̄ pfecto cū mēiniſſem ſes ſet. Et plr̄ cū meminiſſemus ſetis ſent. Futuro cū meminero ris rit. Et plr̄ cū meminerim⁹ ritis rint.

Infinitiuo mō tpe pſīti: ptō impfecto: ptō pfecto & pluſq̄ pfecto mēiniſſe: Futuro gerūdiis ſupinis: & participiis caret. Similiter declinaſ. Odi odiſti odit. Noui nouiſti nouit. Cœpi cœpiſti cœpit.

De impſonalium declinatiōe.

Impersonalia quæ deriuanſ a uerbis in o ſignificantibus actionem quomodo declinantur? tertiis tantum perſonis hoc modo.

Indicatiuo modo tpe præſenti amaſ. Ptō impfecto amabaſ. Ptō perfecto amatum eſt uel fuit. Ptō pluſquam perfecto amatum erat uel fuerat. Futuro amabiſ.

Imperatiuo modo tempore præſenti ameſ. Futuro amator.

Optō modo tpe præſenti & ptō impfecto utinam amareſ. Ptō pfecto & pluſquam perfecto utinam amatum eſſet uel fuiſſet. Futuro utinam ameſ.

Coniunctiuo modo tpe pſīti cum ameſ. Ptō imperfecto cum amareſ. Ptō perfecto cum amatum ſit uel fuerit. Ptō pluſq̄ perfecto cum amatum eſſet uel fuiſſet. Futuro cum amatum erit uel fuerit.

Infinitiuo modo tpe præſenti & ptō imperfecto amari. ptō perfecto & pluſq̄ perfecto amatum eſſe uel fuiſſe. Futuro amatum iri.

Verbo imperſonali indicatiuo modo tpe præſenti oportet. Ptō impfecto oportebat. Ptō perfecto oportuit. Ptō pluſquā perfecto oportuerat. Futuro oportebit.

Impertaiuo modo tempore præſenti oporteat.

Optō mō tpe præſenti & ptō impfecto utinā oporteret ptō pfecto & pluſquā pfecto utinā oportuiſſet. Futuro utinam oporteat.

Cōiunctiuo mō tpe pſīti cū oporteat. Ptō impfecto cū oporteret. Ptō pfecto cū oportuerit. Ptō pluſq̄ perfecto cū oportuiſſet. Futuro cum oportuerit.

Infinitiuo modo tempore præſenti & ptō imperfecto oportere. Ptō perfecto & pluſquam perfecto oportuiſſe. Futuro caret.

Quot ſunt uerba quæ imperatiuo patiunſ apocopen? quattuor dic duc fac fer.

De participio.

Participiū qd eſt? Eſt pars oratōis declīabilis: quæ p uerbo poniſ ex

quo deriuatur genus: & caſum habens ad ſimilitudinem nominis.
Quare dicit̃ participium? qa partẽ capit a nomine partem, a uerbo. Participio quot accidunt? Sex. Genus: caſus: tempus: ſignificatio numerus & figura.
Quot ſunt genera participiorũ? quattuor: maſculinum ut amatus: fœmininũ ut amata: neutrum ut amatum: omne ut hic & hæc & hoc amans.
Amatus cuiꝰ gñis? maſculini? q̃re qa oẽ pticipiũ deſinẽs ĩ us eſt maſculini gñis.
Amata cuiꝰ gñis? fœminini: q̃re? qa oẽ pticipiũ deſinẽs in a eſt fœminini gñis.
Amatũ cuiꝰ gñis? neutri: quare? qa oẽ pticipiũ deſinẽs in um eſt neutri generis.
Amans cuiꝰ gñis? oĩs: quare? qa omne participiũ deſinens in ns eſt oĩs generis.
Caſus participiorũ quot ſunt? ſex: ntũs: gtũs: dtũs: actũs: uocatiuus & abltũs.
Q̃o declinantur participia? Ad regulam noium exceptis illis quæ naſcuntur a uerbo quartæ coniugationis in eo quorum genitiuus in e uocales in eu mutata: ut iens euntis: quiens queuntis: rediens redeuntis.
Quot ſunt numeri participiorũ? duo: ſingularis: ut amans: pluralis ut amãtes.
Quot ſunt tp̃a participiorũ? qnq̃3. præſens & ptũm impfectũ ſimul oĩum participiorũ in ans uel in ens deſinẽtium: ut amans & legẽs ptũm perfectum & pluſq̃ pfectum ſimul oĩum participiorũ in tus ſus & xus deſinẽtiũ: ut amatꝰ: uiſus: nexus: & mortuus quod ſolũ in uus terminat̃: futurũ p ſe oĩum participiorũ in rus & in dus deſinentiũ: ut amaturus: & amãdus. Legens cuiꝰ tp̃is? pñtis & ptĩ imperfecti. quare? qa omne participium deſinens in ans uel in ens pñtis & ptĩ imperfecti tp̃is eſt. Amatus cuius tp̃is ptĩ perfecti & pluſquam perfecti. quare? quia omne participium deſinens in us uel in a uel in um: d uel r non antecedente: præteriti perfecti & pluſquam perfecti temporis eſt.
Lecturus & legendus cuius temporis? Futuri. quare? quia quotienſcũq̃3 participium deſinit in dus eſt futuri temporis.
Participia in ns deſinentia quomodo formant̃? A prima perſona præteriti imperfecti indicatiui modi: bam mutata in ns: ut amabam amans. Excipiuntur in eo deſinentia quartæ coniugationis: ut iens quiens a diens. participium in rus q̃uo formatur? Ab extremo ſupino addita rus: ut amatu amaturus. participium in dus q̃uo formatur? A genitiuo ſui præſentis participii: tis ſyllaba mutata in dus: ut amandus.
Participium ptĩ tp̃is q̃uo format̃? Ab extremo ſupino correpta u & addita s: ut amatu amatꝰ. Quot ſunt ſignificatiões pticipiorũ? qnq̃3: actiua cũ ab actiuo deſcẽdit pticipiũ: ut ab amo amans. paſſiua: ut ab amor amatus. Neutra: ut a ſedeo ſedẽs. Cõis ĩ utraq̃3 ſignificatione: ut ab hortor hortatꝰ. Deponẽs ut a pficiſcor pfectus & profectꝰ. A uerbo actiuo quot pticipia deſcẽdũt? duo in ns: & in rus quãdo nõ carent ſupino. A uerbo paſſiuo quot participia deſcendunt? duo. Vnum præteriti & alterum futuri temporis in dus.
A uerbo cõi quot participia deſcẽdũt? quattuor. Duo ĩ actiua ſignificatõe ĩ ns & in rus: ut criminãs & criminaturꝰ. In paſſiua unũ ĩ dus ut criminãdus. Et in cõmuni unũ præteriti pfecti & pluſquã perfecti temporis: ut criminatus.

Tẽpora participiorum.

Ab actiuo duo participia ans & rus.

A paſſiuo tus & dus.

A deponen/ti ns rus tus

A uerbo deponēti quot pticipia deſcēdūt? Tria? Vnū ins: alteꝝ rus: & unū in tus præteriti pfecti & pluſq̄ pfecti tpis. A uerbo neutro quot pticipia deſcēdunt? duo. Sicut ab actiuo: niſi ſint tranſitiua: a qbus deſcēdunt quattuor: ut arans araturus aratus & arandus. Sunt tū aliqua neutra: q̄ tria in uſu hēnt participia: & ſunt hæc cœnans cenat⁹ cœnaturus: prādēs pranſus prāſur⁹: placens placitus placiturus: nubens nupta nuptura: aſſueſcens aſſuet⁹ aſſuetur⁹: qeſcens quietus quieturus: carens caſſus cariturus: titubans tituba⁹ titubaturus: & neutro paſſiua quinq̄: gaudens gauiſus gauiſurus: audēs auſus auſurus: ſolens ſolitus ſolitur⁹: fidens fiſus fiſur⁹: fiens factus futur⁹ differentiæ cauſa ne ſi factur⁹ dicamus a facio eſſe uideaẗ. Sunt etiam alia: patēs paſſus paſſurus: mœrens mœſtus mœſturus: licens licitus liciturus: tacēs tacitus taciturus: iurans iuratus iuraturus. Q uæ ſunt quæ in formādis participiis duplicare uidentur ſupinum? ortus oriturus mortus moriturus: partus pariturus: natus naſciturus: rutus ruiturus: fructus fruiturus: ignotus ignoſcitur⁹. lauo lauturus uel lotur⁹. Ouidi⁹ tū dixit. Sacra lauaturus mane poſcebat aquas. Omnia uerba q̄ carent ſupinis: carent participiis que deſcendunt ab eis. Q uæ ſunt uerba quæ carent ſupin s. Oia meditatiua: inchoatiua: impersonalia: & plæraq̄ alia: quæ in uo diuiſas ſyllabas: & neutra ſecūdæ coniugatiōis faciētia ptūm in ui diuiſas ꝑterea q̄cūq̄ carēt ptō ut ambigo: ſcando: uideo: uergo: arceo: mando: ſtrideo: ſimiliter gliſco: ſiſto ferio ueſcor medeor reminiſcor. Q uæ ſunt uerba ſecūdæ cōiugatiōis q̄ q̄uis præteritum in ui diuiſas faciant: tamē habēt ſupina. Noceo: ualeo: placeo: careo: pareo: liceo: oleo: taceo torreo: doleo. Q uæ ſunt q̄ carēt pticipiis præſentis temporis? Odi noui cœpi memini: qa præſ nti carent: q̄uis ueteres meminēs dixerint.

Participia que duplici ter efferūẗ.

Q uæ ſunt participia: quæ duplicato ſupino dupliciter efferuntur. Salitus & ſaltus: ſoniturus & ſonaturus: altus: & alitus: aſſitum & aſſatum: præſtitum & præſtatum. Q uæ ſunt quæ cum formā habeant participiorū: quia tamen carent tpe ſemper noia ſunt? Galeatus: ſcutatus: pileatus: tunicatus: manicatus: caligatus: brachatus: penulatus: bacchatus: paludatus: prætexatus: trabeatus: comatus: ſoleatus: chriſtatus: ocreatus: haſtatus: lunatus: ſtellatus: litteratus: turritus: politus: cornutus: aſtutus: hirſutus.

Q uot ſunt figuræ participiorū? tres. Simplex ut fractus. Compoſita ut effractus. decompoſita ut effractio.

Q uot mo/dis in uim nois trāſit.

Q uot modis i uim nois trāſeūt pticipia? quattuor modis. Compoſitiōe. cōſtructiōe: comparatiōe: & tpis amiſſione. Cōpoſitiōe ſi dictioni adiungiẗ: quæ cū uerbo ſuo nō componiẗ: ut inocens. Cōſtructione ſi nō habet caſum: q a uerbo regiẗ. ut amans iuſticiæ. Cōparatiōe: cū cōparatur: ut indulgēs indulgētior. Tpis amiſſiōe ut amādus. i. dign⁹ amari. Legēs participiū q̄ō declinaẗ? Ntō hic & hæc & hoc legēs. Gtō hui⁹ legentis. Dtō huic legenti. Accuſatiuo hūc & hāc legētem & hoc legēs. Vtō o legens. Ablatiuo ab hoc & ab hac & ab hoc legente uel legenti. Et plī ntō hi & hæ legentes & hæc legentia. Gtō

hoꝝ & haꝝ & hoꝝ legentium. Dtō his legētibꝰ. Actō hos & has legētes & hæc legentia. Vtō o legentes & o legentia. Abltō ab his legentibus.

Ntō lectꝰ lecta lectum Gtō lecti lectæ lecti. Dtō lecto lectæ lecto. Actō lectum lectam lectum. Vtō o lecte lecta lectū. Abltō a lecto lecta lecto. Et pluraliter ntō lecti lectæ lecta. Gtō lectoꝝ lectaꝝ lectoꝝ. Dtō lectis. Actō lectos lectas lecta. Vtō o lecti lectæ lecta. Abltō a lectis.

De pronomine.

Quid eſt pronomen? Eſt pars orationis declinabilis: quæ pro nomine proprio uniuſcuiuſq; accipitur: perſonaſq; finitas recipit.

Pronomini quot accidunt? ſex. Species: genus. numerus: figura: perſona & caſus.

Quot ſunt ſpēs pronominum? duæ. primitiua ut ego: deriuatiua ut meus.

Quot ſunt pronomina primitiua? octo. Ego: tu: ſui: ille: ipſe: iſte: hic & is.

Quot ſunt pronomina demonſtratiua? quattuor. Ego: tu: hic: & iſte.

Quot ſunt pronomina relatiua? duo. Sui & is.

Quot ſunt pronomina modo demonſtratiua modo relatiua? duo: ille & ipſe.

Quot ſunt ꝓnomina deriuatiua? Septē: meus: tuus: ſuus: noſter & ueſter: noſtras & ueſtras. Quot ſunt genera pronoīum? qnq;: maſculinū ut meꝰ fœminum ut mea: neutrum ut meū: cōe ut equalis: trium geneꝝ: ut ego: tu ſui.

Quot ſunt numeri pronoīum? duo. Singularis ut ego: pluralis: ut nos.

Quot ſunt figure pronoīum? due. ſimplex & cōpoſita. ſimplex ut is: cōpoſita ut idem. Quot ꝓnoīa cōponunť p noīatiuos. Tria: iſte: hic: is. Iſte & hic ſecū cōponunť: ut iſtic: iſtæc: iſtoc. Is uero cum aduerbio demum componiť & fit idem: quod ſignificat is demum: ideſt iterum is.

Cū quot ptibꝰ orōnis cōponunť ꝓnoīa? cū quattuor. Cū noībꝰ: ut huiuſcemodi: eiuſmodi: iſtiuſmodi. cū ꝓnoībꝰ: ut iſtic: meme: tete: ſeſe. Cum aduerbiis: ut eccū eccā: eccos eccas. cū ꝑpoſitiōe: ut mecū: tecū: ſecū: nobiſcū: uobiſcū. Cum qbus cōponunť partibus

Quot ſunt pſonæ pronoīum? tres. pria ut ego: ſecunda ut tu: tertia ut ille.

Ego cuius perſonæ? primæ quare: quia omnia nomina & ꝓnomina ſunt tertiarum perſonaꝝ exceptis ego quod eſt perſonæ primæ & tu quod eſt ſecundæ & uocatiuis caſibus alioꝝ. qui ſunt perſonæ ſecundæ.

Perſonæ quō ſe cōcipiunt? prima tam ſecundam q̄ tertiam concipit: ut ego & uos & ille fecimus. Secunda uero tantum tertiam: ut uos & illi feciſtis. Tertia uero tertiam ſolam: ut iſti & illi fecerunt.

Quot ſunt caſus ꝓnoium? ſex. ntūs: gtūs: dtūs: actūs: uocatiuus & ablatiuus.

Quot ꝓnoīa habent uocatiuū? quattuor. Tu meus noſter & noſtras.

Quot ſunt modi declinationum in ꝓnoībus? quattuor: primus modus eſt cuiꝰ genitiuus in i uel in is deſinit: & datiuus in i.

Quot pronomina declinantur hoc modo? Tria ego tu ſui.

Ntō ego. Genitiuo mei uel mis. Dtō mihi. Actō me. Ablatiuo a me. Et pluraliter nominatiuo nos. Genitiuo noſtrum uel noſtri. Datiuo nobis. Accuſatiuo nos. Ablatiuo a nobis.

A genitiuo mei deriuatur meus mea meum.

A genitiuo noſtri deriuatur noſter noſtra noſtrum: & noſtras.

Nominatiuo tu. Gtō tui uel tis. Dtō tibi. Actō te. Vocatiuo o tu. Abltō a te. Et pluraliter noiatiuo uos. Gtō ueſtrum uel ueſtri. Dtō uobis. Accuſatiuo uos. Vocatiuo o uos. Ablatiuo a uobis.

A genitiuo tui deriuatur tuus tua tuum.

A genitiuo ueſtri: deriuatᷣ ueſter ueſtra ueſtrum: & ueſtras.

Genitiuo ſui. Datiuo ſibi. Actō ſe. Abltō a ſe. Et pluraliter genitiuo ſui. Dtō ſibi. Actō ſe. Abltō a ſe.

A genitiuo ſui deriuatᷣ ſuus ſua ſuum.

Secūdi modi ꝓnoia ſūt quæ gtūm ſingularē i ius terminãt & dtūm in i præter ꝓnomē hic: quod facit dtūm huic: addita c: ut differat ab hui interiectione:

Quot pronoia declinanᷣ hoc modo? quinq;: iſte: ille: is: hic: ipſe.

Nominatiuo ille illa illud. Gtō illiꝰ. Dtō illi. Actō illum illam illud. Abltō ab illo ab illa ab illo. Et pluraliter ntō illi illæ illa. Gtō illoꝝ illaꝝ illoꝝ. Dtō illis. Actō illos illas illa. Abltō ab illis.

Ntō iſte iſta iſtud. Gtō iſtiꝰ. Dtō iſti. Actō iſtum iſtam iſtud. Abltō ab iſto ab iſta ab iſto. Et pluraliter ntō iſti iſtæ iſta. Gtō iſtoꝝ iſtarum iſtoꝝ. Dtō iſtis. Actō iſtos iſtas iſta. Abltō ab iſtis.

Ntō ipſe ipſa ipſum. Gtō ipſiꝰ. Dtō ipſi. Actō ipſum ipſam ipſum. Abltō ab ipſo ab ipſa ab ipſo. Et pluraliter ntō ipſi ipſe ipſa. Gtō ipſoꝝ ipſaꝝ ipſorum. Dtō ipſis. Actō ipſos ipſas ipſa. Abltō ab ipſis.

Ntō hic hæc hoc. Gtō huiꝰ. Dtō huic. Actō hunc hanc hoc. Abltō ab hoc ab hac ab hoc. Et pluraliter ntō hi hæ hæc. Gtō hoꝝ haꝝ horum. Dtō his. Accuſatiuo hos has hæc. Ablatiuo ab his.

Ntō is ea id. Gtō eius. Dtō ei. Actō eum eam id. Abltō ab eo ab ea ab eo. Et pluraliter ntō ii eæ ea. Gtō eorum earum eoꝝ. Datiuo eis. Accuſatiuo eos eas ea. Ablatiuo ab eis.

Noia quæ ſecundo modo ꝓnominum declinanᷣ quot ſunt? octo. Vnus: totus: ſolus: alius: ullus: uter: alter: quis: uel qui cum ſuis compoſitis.

Ntō quis uel qui quæ quod uel quid. Gtō cuius. Dtō cui. Actō quē quā quod uel qd. Abltō a quo uel a qui: a qua uel a qui: a quo uel a qui. Et pluraliter nominatiuo qui quæ quæ. Gtō quoꝝ quarum quoꝝ. Dtō quis uel quibus. Accuſatiuo quos quas quæ. Abltō a quis uel a quibus.

Ntō alius alia aliud. Gtō alius. Dtō ali. Actō alium aliam aliud & cætera.

Ntō alter altera alteꝝ. Gtō alterius. Dtō alteri: & cætera.

Ntō uterq; utraq; utrūq;. Gtō utriuſq;. Dtō utriq;. Actō utrūq; utrāq; utrūq;. Abltō ab utroq; ab utraq; ab utroq;. Et pluralī ntō utriq; utræq; utraq;. Gtō utrorūq; utrarūq; utrorūq;. Dtō utriſq;. Actō utroſq; utraſq; utraq;. Abltō ab utriſq;. Ntō neuter neutra neutrum. Gtō neutrius. Dtō neutri. Actō neutrum neutram neutrū. Abltō a neutro neutra neutro. & reliqua.

uiter. Da quātitatis: multū paꝝ minimū magnope. Da dubitādi: fors fortaſſis fortaſſe forſan forte. Da ꝑſonalis: mecū tecū ſecū nobiſcū & uobiſcū. Da uocādi heus o. Da reſpōdēdi eu oe o. Da ſeparādi ſeorſum ſecꝰ ſecreto ſigillatim bifariā oīfariā. Da cōgregādi: ſimul una pariter cōiūctim. Da iurādi: ædepol caſtor hercle mediuſfidiꝰ. Da eligēdi potiꝰ imo. Da ꝓhibēdi ne. Da euentꝰ forte caſu forte fortuna. Da hortandi eia age agite. Da remittendi: ſenſim paulatim pedetentim. Da intēdendi ualde nimium prorſus penitus omnino. Da cōparatiui magis minus plus celerius tardius. Da ſuperlatiui maxime minime ocyſſime quod a potu ocys græco uocabulo deriuatur.

Quot ſunt figuræ aduerbioꝝ? Tres. Simplex ut diu huc. Compoſita ut interdiu adhuc. Decompoſita quæ a cōpoſitis deriuantur: ut a miſericorde miſericorditer ab indocto indocte: ab efficace efficaciter.

De interiectione.

Quid eſt iteriectio? Eſt pars orōnis īdeclinabilis uoce incognita mentis affectū ſignificans. Quare dicit̄ interiectio? quia interiacet aliis partibus orōnis. Cur græci interiectionē inter aduerbia ponunt? Quoniā hæc quoqȝ uel adiungit̄ uerbiſ: ut ſi dicam pape quid uideo: uel uerba ei ſubaudiunt̄ ut ſi dicam pape etiam ſi non addat̄ miror: habet in ſe eius uerbi ſignificationem. Interiectioni quot accidunt? Vnum tantum: ſignificatio.

Quot ſunt ſignificationes interiectionū? diuerſæ. Aut enim dolentis ſunt: ut heu: hei ah. Aut gaudentis: ut euax: io: heu: oe: eu: euge. Aut metuentis. ut atat. Aut admirantis. ut pape. Aut excreantis: ut ac. Aut illudendi: ut euge euge. Aut ridendi: ut ahah.

De coniunctione.

Quid eſt cōiunctio? Eſt pars orōnis indeclinabilis: annectēs ordinanſqȝ ſententiā. Coniunctioni quot accidunt? Tria: quæ? ſpecies: figura: & ordo. Quot ſunt ſpecies coniunctionū? decē & octo. Copulatiua. cōiunctiua: ſubcōtinuatiua: adiūctiua: cauſalis: approbatiua: diſiunctiua: ſubdiſiunctiua: diſertiua: electiua: aduerſatiua: abnegatiua: collectiua: uel illatiua rationalis: dubitatiua: completiua: effectiua: diſtributiua: diminutiua.

Quæ ſunt cōiūctōes copulatiuæ? q̄ copulāt tā uerba q̄ ſenſum ut & qȝ ac atqȝ qdē quoqȝ aſt ſed aut uero. Quæ ſunt cōiunctiones continuatiuæ? quæ cōtinuationē & conſequētiā reꝝ ſignificāt: ut ſi cū ei græcū ſignificāt quādo enī ſignificat con cauſalis eſt. ſimiliter ſiue ſin ſeu tam cōtinuatiuæ q̄ cauſales: ut ſi cū uolo manere quid ad te? & ſi ſtertit dormit. Quæ ſunt ſubcōtinuatiuæ? q̄ cauſam continuationis oſtendunt cōſequentē cum eſſentia reꝝ: ut qa quoniā: ut qa ſol eſt ſupra terrā dies eſt. Quæ ſunt adiūctiuæ: quæ uerbis ſubiunctiuis adiungunt̄: ut ſi cum dum & quatinus: tamē ex his ſunt etiā cauſales.

Quæ ſunt cauſales? quæ adiunctæ uerbo indicatiuo ſignificāt cauſam præcedentem: & hoc intereſt inter cauſales & adiunctiuas: ꝙ cauſales cum affirmatione: adiunctiuæ cum dubitatione proferuntur.

Quæ ſunt approbatiuæ? quæ approbāt rem: ut quidem equidem: & aliquādo ſi: ut apud Vir. Dii ſi qua eſt coelo pietas.

Quæ ſunt diſiunctiuæ? quæ quāuis dictiones coniungant: ſenſum tamen diſ/iungunt: & alteram quidem rem eſſe: alteram uero non eſſe ſignificant: ut ue uel aut ſeu ſiue: ut aut lux eſt aut tenebræ.

Quæ ſunt ſubiūctiuæ? quæ uoce diſiūctiuarū utrūq; tamen eſſe ſignificāt uel ſimul uel diſcrete. Simul ut apud Terētiū: uel rex ſemp maxias tibi grās agebat ꝑ etiā rex: & Alexāder ſiue Paris ꝑ Alexāder q & Paris dicit᷑. Diſcrete: ut toto die uel legit iſte uel cogitat: ſignificat enī utrūq; facere: ſed nō ſimul.

Quæ ſunt dubitatiuæ? quæ dubitationem oſtendunt: ut aut prodeſt aut non prodeſt diuitias quærere.

Diſertiuæ uel electiuæ quæ ſunt? Cum diuerſis propoſitis aliquod ex eis nos eligere oſtendimus: ut diues uolo eſſe q̄ pauper. terentius quæ inhoneſte hic uoluit diuitias parare q̄ honeſte in patria uiuere.

Aduerſatiuæ q̄ ſūt? quæ aduerſā couenieti ſignificāt: ut tā q̄q̄ q̄uis & ſi etiāſi.

Abnegatiuæ quæ ſunt? quæ uerbis cōiunctiuæ poſſe rem fieri oſtendunt: ſed propter cauſam aliquam impediri: ut iuiſſem niſi hoſtes impediſſent.

Collectiuæ uel rōnales quæ ſūt? quæ rōne cōfirmāt ſupradicta: ut ergo igit᷑ ita q; qn alioqn imo utiq; atqn. Dicūt᷑ ēt illatiuæ q; præpoſitis aliis inferuntur.

Interrogatiuæ q̄ ſūt? q̄ dubitationē cū iterrogatōe ſignificāt: ut an ne: necne.

Cōpletiuæ q̄ ſunt? Hæ uero aūt qdē eqdē quoq; enī nā nāq;: & fere ubicunq; cōiunctiōes ornatus cauſa uel metri nulla ſignificatiōis neceſſitate ponunt᷑.

Effectiuæ quæ ſunt? quæ ſignificāt effectum ex cauſa: ut legi nam doct⁹ ſum.

Diſtributiuæ q̄ ſūt? q̄ diuerſis diuerſa diſtribuunt: ut ego lego: tu uero dormis:

Diminutiuæ quæ ſunt? quæ diminutionē ſignificant: ut ſi non potes utrunq; concedere ſaltem concede alterum. Quot ſunt figuræ cōiunctionum? duæ ſimplex ut at ſed: compoſita ut atq; enim. Ordo coniunctionum quotuplex eſt Triplex: aut.n. præpoſitiuæ ſunt coniunctiones: aut cōes. Quæ ſunt con/iunctiones præpoſitiuæ: quæ ſemp præponunt᷑ in ordine orōnis: ut aſt aut ac uel nec neq; ſi quin quatinus ſin ſeu ſiue ni. Quæ ſunt cōiunctiones ſubiun/ctiuæ? quæ ſemper ſubiunguntur in ordine orōnis ut q; ue ne: quæ etiā encleticæ dicuntur: qdem quoq; autē. Quæ ſunt cōiunctiones mediæ? quæ indif/ferenter ſubiungi & præponi poſſunt. Ergo igitur itaq;: & aliæ pene omnes coniunctiones.

De conſtructione orationis.

Cōſtructio

Quid eſt conſtructio? eſt debita diſpoſitio partium orōnis in ipſa orōne Adiectiuum cum ſubſtantiuo in quot accidentibus conuenire debet? In tribus. In genere numero & caſu: ut Pyrrhus modeſtus & penelope pudica. Nomiatiuus cum uerbo in quot accidentibus conuenire debet? in duobus. pſona & numero: ut Pyrrhus diſcit. Relatiuum cum antecedente in quot accidētib⁹ cōuenire debet? in genere: numero: pſona: & aliquādo ī caſu ut Pyrrhus q legit. penelope quæ cantat: tēpla quæ ædificantur. urbē quā ſta tuo ueſtra eſt. Quæ ſunt uerba quæ tā ante ſe q̄ poſt ſe exigunt ntūm caſum? Duo ſubſtātiua uerba ſum & exiſto: ut ſum bon⁹: ſum doct⁹. Itē gnq; uocatiua

Ntõ aliquis aliqua aliquod: uel aliquid. Gtõ alicuius. Dtõ alicui. Actõ aliquẽ aliquã aliquod uel aliqd. Abltõ ab aliquo ab aliqua ab aliquo. Et plr̃ ntõ ali/qui aliquæ aliqua. Gtõ aliquorum aliquarum aliquo℞. Dtõ aliquib⁹. Actõ aliquos aliquas aliqua. Abltõ ab aliquibus.

Ntõ qdam quædam quoddam uel quiddam. Gtõ cuiuſdã. Dtõ cuidam. Actõ quendã quãdã quoddam uel quiddam. Abltõ a quodam a quadã a quodam. Et plr̃ ntõ qdam quædam quædã. Gtõ quorũdam quarũdam quorũdã. Dtõ qbuſdam. Actõ quoſdam quaſdam quædam. Abltõ a quibuſdam. Notan/dum ꝙ interrogatiua infinita abnegatiua diſtributiua relatiua quoniã carẽt demonſtratione: carẽt etiam utõ caſu: ut qs qualis: talis: alius: nullus: alter: uter: bini: terni: & ſimilia. Tertii modi pronoĩa ſunt quæ p oẽs caſus ſequũt̃ declinationẽ mobilium noium declinatiõis ſecundæ. Quot pnoia hoc modo declinant̃? quinq;: meus: tuus: ſuus: noſter. & ueſter. Sed me⁹ in uocatiuo cũ deberet facere o mee: duas ee breues in i lõgã cõuertit: & facit o mi. Ntõ me/us mea meũ. Gtõ mei meæ mei. Dtõ meo meæ meo. Actõ meũ meã meum. Vtõ o mei mea meum. Abltõ a meo mea meo. Et plr̃ ntõ mei meæ mea. Gtõ meo℞ mea℞ meo℞. Dtõ meis. Actõ meos meas mea. Vtõ o mei meæ mea. Abltõ a meis. Ntõ tuus tua tuum: eodem modo declinat̃ & caret uocatiuo. Ntõ ſuus ſua ſuũ. Ntõ noſter noſtra noſtrũ. Veſter ueſtra ueſtrũ eodẽ modo.

Quarti modi pnoia ſũt: quæ p oẽs caſus ſequũt̃ tertiã declinatiõem ut noſtras & ueſtras: quæ antiq ẽt in ntõ dicebãt noſtratis & ueſtratis: ideo circũflectũt̃ qa ſunt p ſyncopẽ dicta. Ntõ hic & hæc noſtras & hoc noſtratæ. Gtõ huius noſtratis. Datiuo huic noſtrati. Actõ hunc & hanc noſtratẽ & hoc noſtrate. Vocatiuo o noſtras & o noſtrate. Abltõ ab hoc & ab hac & ab hoc noſtrate uel noſtrati. Et pluraliter nominatiuo hi & hæ noſtrates & hæc noſtratia. Gẽitiuo horum & harum & horum noſtratium. Datiuo his noſtratib⁹. Ac/cuſatiuo hos & has noſtrates & hæc noſtratia. Vtõ o noſtrates & o noſtratia Ablatiuo ab his noſtratibus.

Nominatiuo hic & hæc & hoc ueſtras & reliqua.

De præpoſitione.

Quid eſt præpoſitio? eſt pars orõnis indeclinabilis: quæ aliis partibus orõnis in appoſitione uel in compoſitione præponitur.

Præpoſitioni quot accidunt? unum: Quid? caſus tantum.

Qui caſus accidunt præpoſitioni? accuſatiuus & ablatiuus.

Quæ ſunt præpoſitiones ſeruientes actõ caſui. Ad apud ante aduerſus uel ad uerſũ cis citra circũ circa cõtra erga extra iter itra infra iuxta ob pone p ppe ppter ſecundũ poſt trãs ultra ſupra præter circiter uſq; ſecus penes. Dicimus .n. ad patrẽ: apud uillã: ante ædes: aduerſum inimicos. cis rhenũ: citra fo℞: circũ uicinos: circa tẽplũ: cõtra hoſtẽ erga propiquos: extra termĩos: iter na/tes: itra mœnia: ĩfra tectũ: iuxta macellũ: ob auguriũ: pone tribunal p parie tẽ: ppe feneſtrã: ppter diſciplinã: ſecũdũ fores: poſt terga: trãs ripã: ultra fine præter officium: ſupra cælum: uſq; oceanum penes arbitros: circiter annos. Præpoſitiones actõ.

Quæ ſunt præpoſitiões ſeruientes ablatiuo caſui? A ab abs cū corā clā de e ex
Ablatiue pro præ palam ſine abſq̧ tenus. Quō? Dicim⁹.n.a domo: ab hoīe: ab hoſte: abs te cum exercitu: coram teſtib⁹: clam cuſtodibus: de foro: e rure: ex præfe/ ctura: ꝓ clientibus: præ timore: palam omnibus ſine labore: abſq̧ iniuria: te/ nus pube quod nos dicimus pubetenus.

Quæ ſunt præpoſitiones utriq̧ caſui ſeruientes? In ſub ſuper & ſubter.

Accuſati/ ue ad locū Quando actō caſui ſeruiunt? Quando uel nos uel quoſlibet ad locum ire iſſe uel ituros eſſe ſignificamus: quando ablatiuo? quādo uel nos uel quolibet in loco eſſe uel fuiſſe uel futuros eſſe ſignificam⁹. In actō caſu: Itur ī antiquam

Ablatiue ī loco ſiluam. In ablatiuo caſu. Stans celſa in puppi. Sub accuſatiuo caſu: poſteſq̧ ſub ipſos. Nituntur gradibus. Sub ablatiuo caſu. Arma ſub aduerſa poſuit radiantia quærcu.

Quæ ſunt præpōnes quæ dūtaxat in cōpoſitiōe repiunt'. Di dis re ſe an & cō.
Quō? Dicimus enim diduco diſtraho recipio ſecubo amplector congredior.

Quæ ſunt quæ componi non poſſunt? Apud & penes.

Quæ coniunguntur & ſeparantur? Reliquæ omnes.

Quot præpoſitiões deſinunt ī x. Vna tātū. quæ eſt ex: nulla alia pars orōnis deſinit ī x præter noīa: & uix: & mox: & pax aduerbiū comicū. De aduerbio.

Quid eſt aduerbium? Eſt pars orōnis indeclinabilis quæ adiecta uerbo ſignificationem eius explanat & implet.

Quare dicit' aduerbiū? quia ſtat ad uerbum: hoc eſt iuxta uerbum.

Aduerbio quot accidunt? Tria. quæ: ſpecies ſignificatio & figura.

Quot ſunt ſpecies aduerbioꝝ? Duæ: primitiua ut ſæpe: deriuatiua ut ſæpiſſi/ me. Aduerbia unde deriuāt' uel ab aliis aduerbiis: ut clam clāculum: a ſæpe ſæpi⁹: uel a noīb⁹ ut tullius tulliane: latinus latine: uel a uerbo ſiue participio ſeu participali noie: ut ſentio ſenſus ſenſim: ſto ſtat⁹ ſtatim: ſingultio ſingult⁹ ſingultim: uel a nomine & uerbo. ut a pede & tento pedetētim: uel a prono/ mine: ut hic illic ab hic & illic: uel a præpōnib⁹ ut ex extra: in ītra: con cōtra.

Quot ſunt deriuatiuorum aduerbiorum ſpecies? Tres. Aut enim cōparatiua ſunt aut ſuperlatiua: aut dimiutiua: ut bene: melius: optime: belle: clare: cla/ rius: clariſſime: primum: primulum: longe longule.

Significa/ tiones ad/ uerbiorum Quot ſūt ſignificatões aduerbioꝝ? Diuerſæ. Aut.n. tpis ſūt: aut loci: aut nu meri: aut negādi: præterea affirmādi demōſtradi optādi hortādi ordinis iter/ rogādi ſimilitudīs q̄litatis q̄titatis dubitādi: Aliq̄ ēt ſūt aduerbia ꝑſōalia uocā di reſpōdēdi ſepandi iurandi eligēdi cōgregādi ꝓhibēdi euētus cōparandi.

Da aduerbia loci: hic uel ibi illuc ide itro foras int⁹ fortis. Da tpis hodie nuper cras aliquādo nūc olim iamiam tādudū. Da numeri. Semel bis ter q̄ter decies cēties milies. Da negandi. Haud non neq̧ nequaq̄. Da affirmandi. profecto q̄ppe uidelicet qd ni. Da demōſtrādi: en ecce. Da optādi o ſi o utinā. Da ordi/ nis. deīde deīceps poſtea ꝑterea. Da iterrogādi: cur q̄re q̄obrē. Da ſimilitudi/ nis ceu q̄ſi uelut ut uti. Da q̄litatis: bene male docte pulchre fortiter & ſuaſ/

Timeo	mes	ui	
Metuo	is	ui	ca.ſu. per temere
Interdico	cis	xi	ctum per interdire

Nota ꝙ non poteſt dici hoc uerbum non eſſe actiuum quia habet in uſu paſ/ſiuum interdicor.

Nec pōt dici ꝙ hēre poſſit actūm poſt ſe. Nō.n.poſſum⁹ dicere interdico tibi aquā & ignē. nec iterdico te aqua & igni: ſed dūtaxat dicim⁹ iterdico tibi aq̄ & igni q̄q̄ paſſiue poſſum dicere tu iterdict⁹ es aq̄ & igni: & aq̄ & ignis inter/dict⁹ ē tibi: & tibi iterdictū ē aqua & igni: ſed hoc poſtremū ē magis impſonale. Officio etiā officiis hui⁹ ordinis ē.i. noceo: cui⁹ paſſiuū ē officior. Lucre. in ii. Officiūt uti cogant tardius ire. Inuideo cui⁹ figuræ? cōpoſitæ. Vnde componit? ex in & uideo: ꝙ oculos & aium i eos qb⁹ inuidem⁹ cōtinue intētos te/neam⁹: ꝓpter quod ueteres hoc uerbū nō dtō ſed actō iungebāt: ut Ennius: Quiſnam liberum florem inuidit meum?

Interdico / Officio / Inuideo

De uerbo paſſiuo.

QVid eſt uerbum paſſiuum? quod in or deſinens formatur ab actiuo. Quot ſunt ordies uerboꝶ paſſiuoꝶ? ſeptē: ſicut actiuoꝶ: & oēs exi/gunt ante ſe ntūm pſonæ patiētis: & poſt abltūm cū a uel ab pſonæ agētis: ut ꝑceptor amat Pyrrhum: pyrrhus amat a ꝑceptore: ꝑceptor docet pyrrhum: Pyrrh⁹ docet a ꝑceptore caſus.n.q ultra duos principales ſunt nō mutant in paſſiuo: ut ego doceo te grāmaticā: tu doceris a me grammaticā: ego ſūmo ſtudio ſcribo mihi librū calamo in mēbranis: bonitate ei⁹: utilitate mea quocūq; loco & tpe. A me ſummo ſtudio ſcribitur mihi liber calamo in mēbranis: bonitate eius: utilitate mea: quocunq; loco & tempore.

Diligor	ris	ctus	ſum	per eſſere amato
Emor	ris	ptus	ſum	per eſſere comprato
Dor nō ē i uſu	ris	tus	ſum	per eſſere dato
Spolior	ris	tus	ſum	per eſſere ſpoliato
Audior	ris	tus	ſum	per eſſere odito
Inuideor	ris	ſus	ſum	per eſſere inuidiato.

De uerbis neutris.

QVid eſt uerbū neutrū? quod i o deſinens non format paſſiuum in or. Vnde dicit neutrū? ga hæc uerba neutra ſunt. hoc eſt nec actiua nec paſſiua. Quot ſunt ordies uerboꝶ neutroꝶ? nouē: ſubſtantiuum: q̄q̄ improprie dicat neutrum: ga nō deſinit in o, poſſeſſiuum: acquiſitiuum: trāſitiuum, effectiuum: abſolutum: impfectum: neutrum: paſſiuū: & neutro paſ/ſiuum. Quæ ſunt uerba neutra primi ordinis? Quæ dicunt ſubſtantiua: ut ſum es eſt: quod per ſe ſubſtat: ut ego ſum: & i ipſum cætera uerba reſoluuntur: ut ego amo ideſt ſum amans: legebam ideſt legens eram: & ab eo compoſita: ut abſum adſum. Copulat autem ſimiles caſus. ut ego ſum fortis. Conſtruuntur etiam cum genitiuo: ut hic liber eſt Pyrrhi: & cum datiuo.

Subſtātiua uerba

Sum quot conſtruitur modis

ut eſt mihi pater: & cum ablatiuo ut ſum magno aio: & cum duob' datiuis: ut ſum tibi curæ: ſum tibi impedimēto. & cū abltō cū præpoſitiōe in uel ſub, uel apud: ut ſum in foro: ſubiecto: apud macellum: interdum ſi cāſu poſte/riore: ut deus eſt: deus fuit ſemper & deus erit ſemp. Cōpoſita autē iungunt ferē ſemp datiuo: ut ego interſum lectiōi: illi ineſt uirtus: multa mihi deſunt.

Sum	es	eſt	fui	per eſſere
Interſum	es	eſt	fui	per eſſere præſente
Obſum	es	fui		per nocere.
Proſum	es	fui		per giouare.
Adſum	es	fui		per eſſere appreſſo.
Abſum	es	fui		per eſſere abſente
Deſum	es	fui		per mancare.
Inſum	es	fui		per eſſere dentro.
Subſum	es	fui		per eſſere ſotto.
Superſum	es	fui		per eſſere di ſopra e auanzare.

Adſum

Nota ꝙ adſum non ſignificat præſens ſum: ut quidam exiſtimant: ſed prope ſum. ſicut abſum ſignificat lōge ſum: quod ex ipſa ſignificatiōe præpoſitiōis componentis intelligit'. Ad. n. ſignificat apud & quaſi prope. Cice. de officiis inter hominem & bæluam hoc maxime intereſt: ꝙ hæc tantum quantum ſenſu mouetur ad id ſolum quod adeſt: quodꝙ præſens eſt ſe accōmodat: hoc eſt ad id quod prope eſt: & quod præſens eſt: quod ipſemet declarat: ſubiun/gens. paululum admodum ſentiens præteritum aut futurum. i. ſentiens tan/tum quod adeſt: hoc eſt quod mox abiit: uel mox futurum eſt.

Quæ ſunt uerba neutra ſecūdi ordinis? quæ dicunt' poſſeſſiua & exigūt noia/tiuum ante ſe & poſt ablatiuū ſine præpoſitione: ut Pyrrhus abundat libris.

Egeo	es	ui	caret ſupino	
Indigeo	es	ui	caret ſupino	per hauere biſogno.
Careo	es	ui	tum uel ſum	per mancare.
Abundo	as	aui	tum	
Affluo	is	xi	[illegible]	
Exubero	as	aui	atum	per abundare.
Satago	is	egi	ctum	per eſſere diligente

Egeo indi/geo ſatago

Quæ ſunt ex his quæ & gtō iungunt'? Egeo idigeo: ſatago. ut Terentius hic ſatagit reꝝ ſuaꝝ. i. anxius & curioſus eſt rerum ſuarum. Memini hu' ordi/nis neutrum eſt. licet in o nō deſinat: & tamen aliquando iungit' accuſatiuo: ut Virg. Forſan & hæc olim meminiſſe iuuabit. Aliquādo etiam iungit' abla/tiuo cum de præpoſitione: ſed quando accuſatiuo & gtō iungitur ſignificat re. ordari ut non memini hanc rem uel huius rei: hoc eſt non recordor. quan do autem iungitur ablatiuo cum præpoſitione; uel interdum genitiuo ſigni/ficat mentionem facere: ut Priſcianus non meminit de hac re: uel huius rei: hoc eſt mentionem non fecit.

Memini

Quæ ſunt uerba hui⁹ ordis? q poſt primū actūm pũt hēre abltūm loco ſecun/ di acti? ſũt hæc. Cigo: calceo: exuo: ueſtio: induo. Dicim⁹. n. induo te ueſtē & ueſte. Adcingo me gladiū uel gladio: calceo me coturnos uel coturnis: exuo me & iduo & ueſtio pallium & pallio. peto etiā & poſtulo plerūq; ablatiuum habent cum a uel ab: ut ego peto & poſtulo hæc abs te.

Quæ p[illegible] hēre abl[illegible] uum.

Quæ ſunt uerba actiua quinti ordinis? quæ exigũt ntūm & actūm cū ablatiuo ſine præpoſitione: ut paſce te liberalibus ſtudiis.

Spo[illegible]	as	aui	atum	per ſpoliare
Priuo	as	aui	atum	per priuare
Onero	as	aui	atum	
Aggrauo	as	aui	atum	
Premo	is	eſſi	ſum	per premere
Exonero	as	aui	atum	
Leuo	as	aui	atum	per allegerire
Impleo	es	eui	etum	
Imbuo	is	ui	tum	per impire
Euacuo	as	aui	atum	per uotare
Inficio	cis	eci	ctum	per tengere
Farcio	cis	ſi	ctum	per inſacare
Orno	as	aui	atum	
Exorno	as	aui	atum	per ornate
Alo	lis	ui	alitum	
Nutrio	tris	ui	tum	per nutrire
Lacto	as	aui	atum	per lactare
Munio	is	iui	itum	per fortificare
Inquino	as	aui	atum.	
Maculo	as	aui	atum	pee machiare
Tego	gis	xi	ctum	
Cooperio	ris	rui	tum	per coprire
Impartio	tis	iui	tum	per fare participe
Cibo	as	aui	atum	per paſcere
Edúco	cas	aui	atum	per alleuare

Paſco quot mōis cōſtruit? octo. Dicim⁹. n. boues paſcũt herbā herba paſcit boues: boues paſcũt herba: herbis paſcũt boues: ego paſco boues: ego paſco herbā boues paſcũt: boues paſcũt. Lacto & lacteo quō differunt iter ſe? Lactare ē lacte nutrire: ut mr̃es lactāt pueros. Lactere uero ē lac ſugere ut ifãtes lactēt hoc ē lac ſugũt: Imptio quot modis cōſtruit? q̃ttuor. Dicim⁹. n. iptio tibi bōa mea: ipartio te bōis meis. ipartior te bōis meis: & tu ipartiris a me bōis meis.

paſco q̄d[illegible] ſtruit mo[illegible] dis.

Quæ ſunt uerba quæ ſuſcipiũt ēt datiuū? Sũt hæc ſeptē. Onero exonero ſpargo fundo figo ſterno leuo ut onero te donis: & onero tibi dona: figo terrā haſta: & figo haſtā terræ: ſterno lectū lodice: & ſterno lodicē lecto: ſpargo fūdo

Quæ ſu[illegible] piũt dtū[illegible]

tibi aquā ſpargo fundo te aqua: leuabo te hoc falce: & leuabo tibi hōc falcē.
Poſſunt addi huic ordini etiam aliorū ordinū uerba: ut tango te digito: uideo te oculis: fœcundo te erūnis: audio te auribus. cū alioquin primi ordinis ſint hæc uerba. Audio etiam ſexti.

QVæ ſunt uerba actiua ſexti ordinis? quæ exigunt ntūm & accuſatiuū cum ablatiuo a uel ab mediante: ut ego audiui hoc a præceptore ego quæſiui hoc abs te.

Audio	dis	ui	tum	per odire
Auſculto	as	aui	atum	per aſcoltare
Amoneo	es	ui	tum	
Remoueo	es	ui	tum	
Abigo	gis	egi	ctum	per remouere
Intelligo	gis	xi	ctum	per intendere.
Diuido	dis	ſi	ſum	
Separo	as	aui	atum	per partire
Accipio	pis	pi	ptum	
Recipio	pis	pi	ptum	per tore e per receuere
Quæro	ris	ſiui	tum	per domandare
Eripio	pis	pui	ptum	per tore e per liberare.

Audio & auſculto iūgunt̄ etiā datiuo ſoli: & ſignificant obedire fiuntq; ſequētis hoc eſt ſeptimi ordinis: & recipio ſimiliter: quod ſignificat promittere. Amoueo hoc eſt remoueo ſine d ſcribitur: nā ſi cum d ſcriberetur admoueo etiā eſſet tertii ordinis & ſignificaret adiungere ſiue appropinquare. Eripio duobus modis conſtruitur. Dicimus. n. eripio te a malis: & eripio te malis: & eſt tertii ordinis: ut iſte eripuit tibi filiam tuam. Quæro cuius figuræ? compoſitæ. componitur. n. ex quæ & res cum nihil aliud ſit quærere q̄ quæ ſit res aliqua dubitare: ideoq; per diphthongon ſcribit̄: q̄q̄ & alia rō eſſe poſſit ut eius paſſiuum differat a qu.eror deponente: quod eſt lamentor: quæ in compoſitione mutat diphthongon in i longam ut inquiro. Cuius uerbi regimen uarie auctores accipiunt. Dicimus. n. q̄ro uel req̄ro hanc rem abs te: & q̄ro uel req̄ro te de ſtatu rei. p. quēadmodum etiam deponēte eiuſdem ſignificationis utimur: ut habeo quos percontēr: & percontare hanc rem ab illo.

QVæ ſūt uerba actiua ſeptimi ordīs? q̄ exigūt ntūm añ ſe: & dtūm poſt ſe ſine aliquo actō. Sūt tñ q hæc putāt magis neutra dici debére: ſed nos cōtrariū cēſem⁹: cū añt paſſiua eoꝝ repiant̄: ut ego inuideo tibi: & tu inuideris a me. Hora. ī poetica. ego cur acqrere pauca ſi poſſum iuideor?

Inuideo	des	di	ſum	per inuidiare
Recipio	pis	pi	ptum	per promettere
Auſculto	tas	aui	atum	per obedire
Impero	ras	aui	atum	per ſignorigiare
Benedico	cis	xi	ctum	per benedire

d vi a d viii

30, 31, 32

Abundo & affluo poſſunt etiam eē poſſeſſiua: dicim⁹.n.ego abūdo & affluo Abondo
rebus oibus: & teſoēs abundant & affluūt mihi. Careo idigeo differunt: qa Affluo
nō indigemus omnib⁹ qbus caremus: ut puta caremus multitudine ſeruoꝝ Careo
qua non indigemus. Oibus autem quibus indigemus caremus: quia ſi nō ca Indigeo
reremus nō idigerem⁹. Deficio cis hui⁹ ordinis eſt: ut ego deficio pecunia. Po Deficio
teſt tamen eſſe etiam acqſitiuum tertii ordinis: ut pecunia deficit mihi⁹. Pōt
quoqꝫ eſſe actiuum primi ordinis: ut inopem deficiunt omnes amici hoc eſt
deſinunt. Quæ ſunt uerba neutra tertii ordinis? quæ dicuntur acquiſitiua:
& exigunt ntūm ante ſe & poſt ſe dtūm: ut ego indulgeo amori noſtro.

Seruio	is	ui	tum	
Inſeruio	is	ui	tum	per ſeruire
Faueo	es	ui	tum	
Aſpiro	as	aui	atum	per fauorire
Benefacio	is	eci	ctum	per ben fare
Derogo	as	ui	atum	per [illegible]
Detraho	is	xi	ctum	per biaſmare
Studeo	es	ui	ca. ſu.	per ſtudiare
Hæreo	es	ſi	ſum	
Inhæreo	es	ſi	ſum	
Adhæreo	es	ſi	ſum	per accoſtarſe
Obuio	as	aui	atum	
Occurro	is	ri	ſum	per incontrare
Subuenio	is	ni	tum	per ſeccorrere
Prouideo	es	di	ſum	per prouedere
Placeo	es	ui	tum	per piacere
Diſpliceo	es	ui	tum	per diſpiacere
Proficio	is	eci	ctum	per fare profecto
Parco	cis	pepci	ſum	
Indulgeo	es	ſi	tum	per perdonare
Pareo	es	ui	caret ſupino	
Obedio	is	ui	tum	
Obtempero	as	aui	atum	per obedire
Annuo	is	ui	tum	per conſentire
Abnuo	is	ui	tum	per degnare
Soluo	is	ui	tum	per pagare
Caueo	es	ui	tum	per guardarſe
Obſiſto	is	ſtiti	atum	
Obſto	as	titi	atum	per reſiſtere
Repugno	as	aui	atum	per repugnare
Conſulo	is	ui	tum	per conſigliare
Debeo	es	ui	tum	per eſſer debitore

Satiſfacio	cis	eci	ctum	per ſatiſfare
Incumbo	is	ui	tum	per attendere
Sapio	is	ui	tum	per hauere ſapore
Aquieſco	is	ui	tum	per ſtare contento
Vaco	as	aui	atum	per mancare

Hæreo Hæreo quot ſignificationes hẽt? duas. aliquãdo ſignificat adhærere ut hæreo
patieti: aliquando dubitare: & tunc eſt abſolutum: unde fit fræquẽtatiuum
Placeo hæſito. ut Iu. & tantũ hæret: & dubitat alta chionem deducere ſella. Placeo
quõ facit præteritũ? placui placitus ſum. Sicut ẽt plæraq; alia neutra: iuro iu
Prãdeo raui & iuratus ſum: prãdeo prãdi & pranſus ſum. cœno cœnaui & cœnatus
Iuro ſum. careo carui & caſſus ſum: pateo patui & paſſus ſum. titubo titubaui &
Careo titubatus ſum: poto potaui & potat⁹ ſum: potat⁹ tamẽ cœnatus & iurat⁹ ali
quãdo paſſiue capiuntur: ut epoto medicamẽto efflauit uenenum: & iuratus
Caueo diſceſſit & incœnatus it cubitum. Caueo põt ẽt inter actiua cõnumerari ſe/
ptimi ordinis: & eius paſſiuum eſt caueor: ut caue tibi .i. attende ne qd mali
tibi accidat. põt etiam iungi cum abltõ cum præpoſitiõe ut caue ab illo. Item
cum accuſatiuo: ut caue illum. Item cum alio uerbo: ut caue cadas.
Ubi notandum eſt q͡ cum negatione & ſine negatione eadem eſt ſignificatio:
ut caue cadas & caue ne cadas idem ſignificant.

Seruio Seruio & inſeruio quõ differũt? illud neceſſitatis eſt: hoc uoluptatis. Conſulo
Deſeruio debeo & ſapio interdum habent etiam poſt ſe accuſatiuum: ut conſulo tibi
Conſulo cõmodum: & debeo tibi taletum: & carmina ſapiũt demorſum unguẽ. Sed
Debeo tunc cõſulo & debeo ſunt actiua: ſapio uero nõ eſt actiuum: ſed figurata eſt
Sapio hæc locutio: ſapit mel: hoc eſt ſaporem habet mellis quemadmodum fit in q
Agit uxo/ buſdam aliis uerbis actiuis paſſiuis & neutris ut ille agit uxorem .i. agendo re
rem præſentat uxorem: & uxor temulenta uomuit maritum .i. uomitu ſparſit ma
Sonat aſi/ ritum: & tu uiuis bacchanalia .i. uiuendo bacchanalia exerces: ſonas aſinũ .i.
num. ſonando refers aſinum: & epiſtola redolet antiqtatem .i. bene olendo repræ/
ſentat antiquitatem. Ad hæc dicunt aliqui expuiſti me: exibilaſti me: excrea/
ſti me .i. expuendo exhibilando exereando deriſiſti me.

Quod uerbum ex his contrariam ſibi habens ſignificationem cum abltõ iun
Vaco. gitur? Vaco. Nam ſi datiuo iungitur: ſignificat do operam: ut uacõ lr̃is. Si ue
ro ablatiuo ſignificat cõtrarium: ut uaco curis .i. careo. Si abſolute ponatur
uacare interdum ſignificat ſuperfluum eſſe. ut. xv. carmina uacant .i. abun/
dant: & ſuꝑflua ſunt: interdum cõmodum eſſe & ocium eſſe: ut ſi uacat no/
ſtros audire labores: ideſt ſi commodum & ſi ocium eſt.

Quæ ſunt uerba neutra q̃rti ordinis? q̃ trãſitiua dicunt̃ & exigunt ntĩm ante
ſe: & poſt ſe actĩm: ſicut actiua: ut tu aras terrã: & ego ſero agrum: põt etiã
addi dtĩs: ut Virg. en qs cõſeuimus agros? & habent paſſiuum in tertiis per
ſonis in utroq; numero: ut terra arat̃ a te. & agri ſerunt̃ a me. Poetæ tamẽ
per proſopopeiam utuntur ẽt aliis perſonis: ut ſi terra loquens dicat aror.

Aro	as	aui	atum	per arare
Colo	lis	lui	tum	per lauorare
Sero	is	ui	tum	per ſeminare
Inſero	is	rui	tum	per [illegible]
Conſero	is	ui	tum	per [illegible]
Planto	as	aui	atum	per piantare
Poto	as	aui	atum	
Bibo	is	bi	tum	per beuere
Manduco	as	aui	atum	
Edo	es	edi	eſum	
Comedo	es	edi	eſum	per mangiare
Cœno	as	aui	atum	per cenare
Coquo	is	xi	ctum	per cocere
Digero	is	ſi	ſtum	p padire e cõſumar
Sorbeo	es	ui	caret	ſupino
Abſorbeo	et	ui	ca.ſu.	per ingiotire
Mingo	is	xi	ctum	per piſſare
Suo	is	ui	tum	per cuſire
Diſſuo	is	ui	tum	per diſcuſire
Neo	es	ui	tum	per filare
Glomero	as	aui	atum	per inaſpare
Texo	is	ui	tum	per texere
Voluo	lis	ui	tum	per uolgere
Euoluo	is	ui	tum	per ſuolgere
Inuerto	is	ti	ſum	per inuerſare
Retexo	is	ui	tum	per texere
Implico	as	aui	atum	per auilupare
Impedio	is	ui	tum	per impedire
Explico	as	ui	atum	per ſuilupare
Miſceo	es	cui	tum	per meſcolare
Frango	is	egi	ctum	per rompere
Scindo	is	di	ſum	per ſpezare
Findo	is	di	ſum	per ſfendere
Diuido	is	ſi	ſum	per ſpartire
Incido	is	di	ſum	per tagliare
Seco	as	cui	ctum	per ſecare
Amputo	as	aui	atum	per mozare
Aedifico	as	aui	atum	per edificare
Molo	lis	ui	tum	per maſenare
Pinſo	is	ui	ſtum	
Contundo	is	di	ſum	per piſtare

Pingo	is	xi	ctum	per penzere
Terebro	as	aui	atum	per forare
Vello	lis	li	ſum,	per cauare
Condo	is	ui	tum	per condire
Puto	as	ui	atum	per putare
Meto	is	ui	ſum	per metere
Tero	is	iui	tum	per tritare
Vindemio	as	aui	atum	per uindemiare.
Inhibeo	es	bui	tum	per ſiar la naue
Pitiſſo	as	aui	tum	per guſtare
Prægulto	as	aui	atum	per fare la credenza
Trituro	as	aui	atum	per battere el grano
Ventilo	as	aui	atum	per auentare
Pulſo	as	aui	atum	per battere

ro Nota ꝙ ſero ſeris ſeui ſatum ſignificat idem quod ſemino quando aũt facit in ſupino ſertum: ſignificat plãtare: ut ſerit arbores. Vir. Inſere: nunc meliboee piros: Inde dr̃ ager cõſitur .i. plenus arborib⁹. Significat ẽt ordinare: unde dicitur ſeries .i. ordo. & deſero .i. derelinquo: & ſerio aduerbium: cuius contrarium eſt ioco. Interdum ſignificat inſerere & per ordinem miſcere & intexere: unde ſerta dicuntur corollæ floribus intextæ. Dicuntur etiam ipſæ coronæ ſertæ hoc eſt intextæ floribus. Lucan⁹. Accipiunt ſertas nardi de flore coronas. Inſeritur etiã ram⁹ in arbore. Conſerere etiam ſignificat ſeminare & plantare. Vir. En quis cõſeuimus agros? poſſumus tamen dicere ſeui triticũ in agro: & ſeui agrum tritico. Conſeui hortos arborib⁹: & cõſeui arbores in hortis. Inſeui malum ramũſculo piri: & ramuſculum piri ĩ malo ĩſerui: unde fit ſatio & inſitio: quæ duplex eſt: & cũ infixo trunco ſterili ĩſeritur ſurculus fœcũde arboris: & quũ germen alienæ arboris inſerim⁹ libro infixo cortice. [illegible] porie eſt reſecarẽ q̃ ſupflua ſunt: unde dicim⁹ putare uites. Et ueteres [illegible] purũ putũ .i. purgatiſſimũ. Hinc fit ãputare: qđ ẽ reſecare ꝓpterea putare dicit̃: qa cogitãdo quaſi reſecamus q̃ ſupflua ſunt: & qđ meli⁹ ſit mẽte cõcipim⁹. Hinc deſcẽdũt ẽt diſputare: deputare: reputare: cõputare.

ſero

onſero

tare

tiſſo Pitiſſo qđ ꝓprie ſignificat? parce uinũ guſto: q̃ſi tẽtãdi gr̃a. Teren. Pitiſſando multũ uini abſũpſiſti hodie: Tale eſt uerbũ quo plaut⁹ utit̃ cyathiſſo q̃q̃ ſexti ordinis potius ſit: ut cyathiſſo apud te quando poto. Tale eſt etiam græciſſo.

entillare. Ventillare quot modis cõſtruitur? Dicimus uentillare triticum: hoc eſt uẽtillãdo purgare. Ventillare aurum digitis ſudantibus: dixit Iuuenalis. Dicimus etiam uentillare faciem & corpus flabello.

lſare Pulſare ꝓprie eſt ꝑcuteř: ut pulſat pugnis pectora. Antiq pulto dicebãt. Vnde fit ut ſignificet ẽt ſonař ſiue ludeř: ut pulſat citharã. Nec põt dici cãpana pulſat: ſed pulſat̃. Nec cãpanã ſono: ſed pulſo. Poſſumus tamẽ dicere ſono cãpana: ſicut ſono cithara ablatiui caſus: ut Vir. cithara crinit⁹ iopas ꝑſonat aura

ta. Poſſumus etiam dicere: campana ſonuit tertiam & quartam horã: & ter/ tia hora pulſata eſt & quarta hora pulſata eſt. Virg. Iãq; eadem digitis: iam pectine pulſat eburno. Aliquando ſono iungitur cum accuſatiuo. Virg. Nec uox hominem ſonat: ideſt exprimit ſonando; & ſiluæ reſonant amaryllida: ideſt reſonando exprimunt. Sunt quædam alia uerba hui⁹ ordinis: quæ raro apud poetas in primis & ſecundis perſonis in uſu ſunt: In tertiis uero pſonis frequens eſt eorum uſus. Sono

Pluo	is	ui	tum	per piouere
Ningo	gis	xi	ctum	per neuigare
Tono	as	aui	tum	per tonare
Coruſco	as	aui	tum	per balenare
Fulmino	as	aui	atum	per fulminare
Grandino	as	aui	atum	per grandinare

In his non poniť nominatiuus expreſſus: & ſubauditur deus: ut Iupiter pluit hodie magnos imbres. Liuius tamen & Valerius pluiſſe lapidibus dicunt. Et Vir. in georgicis. Nec denſior aere grando. Nec concuſſa tantum pluit ili/ ce glandis. Tantum hoc loco nominatiui caſus eſſe uidetur. Pluit Ningit

Quæ ſunt uerba neutra quinti ordinis? quæ effectiua dicunť: & exigunt ante ſe ntũm & poſt ſe abltũm ſine præpoſitione: uel actũm cum præpoſitione ob aut propter: ut ego caleo igni: uel ob ignem: aut propter ignem.

Caleo	es	ui	ca.ſu.	per ſcaldar[illegible]
Frigeo	es	ui	ca.ſu.	per hauere fredo
Gaudeo	es	ſus	ſum	per alegrarſe
Pingueo	es	ui	ca.ſu.	per ingraſſare
Palleo	es	ui	ca.ſu.	per impallidire
Areo	es	ui	ca.ſu.	per ſeccare
Vireo	es	ui	ca.ſu.	per inuerdirſe
Tepeo	es	ui	ca.ſu.	per intepedirſe
Albeo	es	ui	ca.ſu.	per inbianchirſe
Nigreo	es	ui	ca.ſu.	per innegrirſe
Rubeo	es	ui	ca.ſu.	per inroſirſe
Floreo	es	ui	ca.ſu.	per fiorire
Tumeo	es	ui	ca.ſu.	
Turgeo	es	ui	ca.ſu.	pregionſare
Ferueo	es	ui	ca.ſu.	per bollire
Stupeo	es	ui	ca.ſu.	per ſtupire
Horreo	es	ui	ca.ſu.	per hauere horrore
Mœreo	es	ui	ca.ſu.	per dolerſe
Calleo	es	ui	ca.ſu.	per farglie el callo
Splendeo	es	ui	ca.ſu.	
Polleo	es	ui	ca.ſu.	per reſplendere.

Liqueo	es	ui	ca.ſu.	per manifeſtare

leo Caleo p ſimplex l huius ordinis eſt & ſignificat caleſcere: hoc eſt caleſieri. Per duplex ll ſiſt hui⁹ ordinis eſſe pōt: & ſignificat callum facere: ut nimio dolore ob calluit. Aliquādo q̃rti ordinis eſt: hoc eſt neutri trāſitiui: & ſignificat callidum ſiue aſtutū eſſe: & optie aliqd ſcire. Perſius. Dicenda ſilendaq; calles.

loerere Mœrere quando primā ſyllabam longam habet cum diphthongo ſignificat mœſtum eſſe: & animo ægrum. & caret præterito. Nā mœſtus a um nomē eſt nō participium. Mereo uero habēs ſyllabam primā breuē. idem eſt quod mereor: & facit i præterito merui: ſicut mereor merit⁹ ſum uel fui: ut ego merui ſicut meritus ſum laudē. illud. n. netrū: hoc deponēs ē trāſitiuū. Mereo ēt idē eſt quod milito ſub ſtipendio: ut Auitus meret ſub Ioanne graccho. i. militat: & eſt ſexti generis neutrorū quæ abſoluta dicunt́: Dicunturq; a mereo quod eſt pro mercede aliqd opor. Vnde ipſa merces dicit́. poti⁹ q̃ a mercādo.

Meretrix Hinc meretrices dictæ ſunt ipſæ quoq; militiā ſuā exercētes: ac ſtipēdia ſua faciētes: & adiectiuū meritorius a um: Vnde ſcorta maſcula pueri meritorii uocant́. Hinc ēt tabernæ meritoriæ dicūtur. Et apud. A. Gellium. Lais meretri-

Meritoria taberna cādo magnā pecuniā demerebat. Mereo ēt & mereor q̄ſi poſt ſe abltūm hēnt cū ꝑpoſitōe de ſignificāt tractare: ut ego bū mereor de te. Antoni⁹ male meritus eſt de militibus ſuis: ſiue male meruit de militib⁹ ſuis. Vir. Si bene qd de te merui. Sic dicunt́ etiam ꝓmereo & ꝓmereor: cōmereo & cōmereor. Inter quæ hec differentia eſt: promeremur bona: cōmeremur mala. Demereri ēt dicim⁹. i. bene mereri: ut Quin. Vt pleniori obſequio demerer amantiſſimos

meriti mei. Vnde male uſurpāt aliq demerita pro uiciis. Emeriti milites dicunt́ qui ob ingraueſcentem ætātē ab onere militandi liberāt́: nec amplius merent.

Quæ ſunt uerba ſexti ordinis? quæ abſoluta dicunt́: & exigunt ante ſe nominatiuū: poſt ſe autem nullo indigent caſu. ut deus eſt: ego: uiuo: tu quieſcis: q̄q̄ poſſit eſſe ablatiuus cum in uel ſub: uel alia huiuſmodi præpoſitiōe: ut deus eſt in cælo: nos uiuimus ſub Romano pontifice.

Viuo	is	xi	ctum	per uiuere
Occumbo	is	ui	tum	
Obeo	is	ui	tum	
Pereo	is	ui	tum	
Occido	is	di	ſum	per morire
Dormio	is	ui	tum	per dormire
Deficio	is	ci	ctum	per mancare
Quieſco	is	eui	tum	per ripoſarſi
Iaceo	es	cui	ca.ſu.	per iacere
Sedeo	es	di	ſum	per ſedere
Sto	as	eti	atum	per ſtare fermo
Surgo	is	xi	ctum	per drizarſe
Maneo	es	ſi	ſum	per ſtare fermo

Remaneo	es	ſi	ſum.	
Reſto	as	aui	atum	per reſtare
Cado	is	cecidi	ſum	per cadere
Ruo	is	ui	tum	per ruinare
No	as	aui	atum	
Nato	as	aui	atum	per notare
Nauigo	as	aui	atum	per nauigare
Emergo	is	ſi	ſum	per uſcir fora
Volo	as	aui	atum	per uolare
Salto	as	aui	atum	per ſaltare
Laboro	as	aui	atum	per affadigarſe
Sudo	as	aui	atum	per ſudare
Ludo	is	ſi	ſum	per giocare
Vigilo	as	aui	atum	per uigilare
Titubo	as	aui	atum	
Nuto	as	aui	atum	
Vacillo	as	aui	atum	per uacillare
Labo	as	aui	atum	per caſcare
Hio	as	aui	atum	
Hiſco	ſcis	ct.ſu.		per ſbadachiare
Euado	is	ſi	ſum	per ſcampare
Veſperaſco	is	it		per farſe nocte
Luceſco	is	it		per farſe di

Viuo: uolo as & aliqua alia ex ſupradictis hēnt aliquādo ēt poſt ſe noīatiuum: Viuo
ut uiuo fœlix: hæc auis uolat hilaris. Viuo etiā aliquādo habet accuſatiuum Volo
poſt ſe: ut uiuo uitam: ſicut etiam dicim⁹ obeo mortem. Dicimus etiam iſte ui uit aſinum: & ii uiuunt bacchanalia. i. uiuēdo ſequuntur aſinum & baccanalia: quemadmodum etiam dicimus tu euigilaſti prælia. i. euigilando ſcripſiſti. A uiuo deriuatur uictus quod uerbum alimoniam ſignificat: ut Vir. Tum uictu reuocant uires: & Teren. ſemp erit præſidium clitipho uictus ueſtitus. Quando accuſatiuum habet uiuo: actiuum ē primi ordinis: ut uiuo ætatem unde & paſſiuum hēt. Iam tertia uiuitur ætas: hinc fit conuiuo cōuiuis con/ Conuiuo
uixi cōuictum. p uiuere e far una ſpeſa iſieme. Inde cōuictores q ſimul uiuūt ſed duo hæc cōuiuator: q ad cōuiuium inuitat: & cōuiua: q inuitat̃: a cōuitor Conuitor
cōuitaris uerbo deponēti habēt originē. Titubare eſt ei⁹ q non poteſt inſiſte/ Titubare
re pedib⁹: ut faciūt ebrii atq; ægroti: tranſferturq; ad aium: ut ille titubat. i. modo ait: modo negat: & neſcit qd loquat̃. Nutare eſt alicui⁹ magnæ molis Nutare
ruinam minātis: & trāſfert̃ ad aium. Labere eſt repēte ruere: ut labat turris: Labere
& ad aium quoq; tranſfert̃: ut labaſcit ille uno uerbo tam cito. Et differt a labor laberis. Nā labi eſt leuiter & ſenſim deorſum ire. Item ab elabor elaberis quod eſt piculum fugio: ut hic eſt elapſus: ideſt periculum aufugit: inſtar an/

gnilæ: quæ elabens manibus fugit.

Quid intereſt inter hiare & hiſcere. Hiare eſt aliquid ſua ſponte aperiri extre/ma aliqua ui: ut hiat tellus ſiue lignum. Hiſcere eſt oris tantum & quidem humani. Et capitur pro loqui: ut non audio hiſcere. Sum es eſt quando abſolute ponitur .i. ſolum unum nominatiuum ante ſe habens huius ordinis neutrorũ eſt: ut deus eſt: & ſemper erit inuidia & huiuſmodi: iungit᷑ autẽ & cum genitiuo quinq; modis. primo quando ſignificat poſſeſſionẽ: ut hoc pecus eſt meliboei: ſecundo quando notat laudẽ uel uituperationem: ut hoc pecus eſt magnæ utilitatis: uel magni detrimenti: cuius loco aliquando ponitur ablatiuus: ut Catilina fuit magna ui corporis & animi. Tertio quando nullum habet nominatiuũ: ſed genitiuũ cum infinitiuo & ſignificat intereſt ut diſcipuli eſt honorare magiſtrum: Quarto quando ſumitur pro ualet: & ad præcium tendit: ut quanti eſt ſumito pro quantum ualet: Cæſar: tanti ei⁹ apud ſe gratiam oſtendit: uti & reip. iniuriam & ſuum dolorem & eius uoluntati ac præcibus condonet. Quinto quando manſionem ſignificat: ut ego ſum domi meæ tu es domi tuæ: item domi noſtræ: domi ueſtræ: domi alienæ. Vbi notandum eſt ꝙ aliis adiectiuis non iungeretur: neq;. n. diceremus ego ſum domi honeſtæ & domi pulchræ: ſed in domo pulchra & in domo honeſta: & licet dicere ſum domi & in domo: ſicut egredior domo: & egredior e domo: Iungitur etiam ſum cum dtõ & ſignificat habeo: ut ſum mihi bis ſeptem præſtanti corpore nymphæ. Item cum duobus datiuis ut tua uerba ſunt mihi contemptui. Item cum datiuo & infinitiuo ſine nominatiuo: ut non eſt cuipiam fallere. Item cum accuſatiuo cum præpoſitione: ut hæc eſt apud Vir. Item in ablatiuo ſine præpoſitione: ut hæc eſt præſtanti corpore. Item cum ablatiuo cũ præpoſitione in: ut in mea manu eſt. Item penes uos eſt: eſt autem penes eſſe non apud aliquem eſſe: ſed in manu & quaſi in poteſtate alicuius eſſe. Aliquando eſt idem ſignificat quod uergit & expoſitum eſt iungiturq; accuſatiuo cum præpoſitione ad. Cæſar æquitaniam a garũna flumine ad pyreneos montes & eam partem oceani quæ eſt hiſpaniam pertinet. Aliquando iungitur cum infinitiuo ſine aliquo caſu: ut cernere erat: id eſt cernere licebat.

Pernoctare eſt totã noctem inſomnẽ ducere: q uigilare ẽt idẽ ſignificat: ſed in hoc differunt ꝙ illud nocte dũtaxat: hoc etiã die fit: unde pnox: peruigil.

Quæ ſunt uerba ſeptimi ordinis? quæ imperfecta dicunt᷑ & exigunt nominatiuum ante ſe & poſt ſe obliquum cum præpoſitione niſi fuerint nomina aduerbialiter poſita: ut eo in urbem: eo in domum.

Abeo	[illegible]	ui	tum	
Diſcedo	is	ſi	ſum	
Recedo	is	ſi	ſum	per partirſe
Eo	is	iui	itum	
Vado	is	ſi	ſum	
Incedo	is	ſi	ſum	

Pergo	is	xi	ctum	per andare
Venio	is	ni	tum	per uenire
Introeo	is	iui	tum	per intrare dentro
Exeo	is	ui	tum	per uſcir
Tranſeo	is	ui	tum	per paſſare
Tranſmigro	as	aui	atum	per trapaſſare
Contendo	is	di	tum	
Certo	as	aui	atum	per combattere
Curro	is	ri	ſum	per correre

Pergere ꝓprie eſt iter: aut rem aliã inceptam ꝓſequi. Venio apud doctos fre/ quenter ponitur ꝓ eo: ut ueniebam ad illam: ſicut contra eo pro uenio: ut eo ad te: & ambo coniungunt̃ cum datiuo ſine præpoſitione ut it clamor cœlo: utraq; deſup uerbi: & hoſtes ueniunt excidio. hoc eſt ad excidium. Migrare eſt domicilium mutare: & alio ſe ad habitandum conferre. Remigrare eſt op poſitum: hoc eſt ad primũ domicilium reuerti: & iccirco homines qui obeunt migrare ex hac uita dicuntur. Tranſmigrare eſt longius ad habitandum ire Eo & iter facio idem ſunt: ſed non eſt idem uiam facio & iter facio. Nam fa/ cere iter eſt ire ſeu uiam ingredi: facere uiam eſt aperire tranſitum p quem iri poſſit. Munire autem uiam idem eſt quod reficere: repurgare: ſternere ſilici/ bus quando uel contriti ſunt ſilices: uel forte deficiunt. Incumbere eſt toto aio ſiue corpore alicui rei inſiſtere: & aliquando eſt huius ordinis: ut incumbo in ſtudia & ad ſtudia philoſophiæ. Aliquando eſt ordinis acqſitiuorũ: ut incũ bo ſtudiis philoſophiæ: Sed illud aĩaduertẽdũ ꝙ quãdo ad aium referẽ utriuſ q; ordis eſt: quãdo aũt ad corpus dũtaxat tertii ordinis: hoc eſt acqſitiuoꝶ ut incũbo remis: nõ.n. dicerem⁹ incumbo in remos: neq; ad remos. Currere in agrũ dicim⁹: ſi ſim⁹ extra agrũ. Si aũt ſim⁹ in agro dicim⁹ curro in agro: nam hæ q̃ttuor præpoſitiones i ſub ſup & ſubter quotiẽs motũ ſignificant: iũgun tur accuſatiuo: quãdo autẽ nõ ſignificãt motum de loco ad locum: iunguñt ablatiuo: ut Tytirus recubat ſub tegmine fagi: nos quieſcimus ſub tecto: & nos eamus ad tegmen fagi: reducamus nos ſub tectum. nauta cecidit in un/. das: non in undis: & hoſtes labuntur ſuper hoſtes non ſuper Hoſtibus

Pergere | Venio eo | Migrare | Viam faci | iter facio | Munirẽ ui | Incumbe | Curro in agrum

Quæ ſunt uerba neutra octaui ordinis? quæ neutra paſſiua dicuntur: ꝙ in uo ce actiua inſtar paſſiuorum conſtruantur: ut diſcipulus uapulat a præcepto re: & ſunt quinq;.

Exulo	as	aui	atum	per eſſere ſbandito
Liceo	es	ui	tum	per eſſere apreziato
Vapulo	as	aui	atum	per eſſere battuto
Væneo	is	ui	itum	per eſſere uenduto
Nubo	is	pſi	tum	per eſſere maritata.

Exulo cui⁹ figuræ? cõpoſitæ: ex quot dictionib⁹ componit̃? ex tribus: una inte gra & duabus corruptis: hoc ẽ ex ꝑpoſitiõe ex: & ſolo noĩe & eo uerbo. Exu Exulo

lo.n.eſt ex ſolo eo: hoc eſt extra ſolũ eo: ſunt enim exules q natali ſolo priuãť q dicunť ẽt extorres: q̃ſi extra terrã ſuã eñtes. Diciť autẽ exulare de loco & in loco: ut Donat⁹ affirmat ut nos exulam⁹ Roma: & exulam⁹ Viterbii ideſt extorres Roma habitam⁹ Viterbii: qui locus exilii nobis aſſignatus eſt.

Nubere Nubere diciť de mulierib⁹ tantũ: ut hæc puella nupta eſt a patre formoſo adoleſcenti: diciť autẽ nubo a uerbo obnubo: quod eſt obtego: & cõperio ꝗ ſpõſæ ad uirũ proficiſcẽtes pudoris gr̃a obnupta .i. coopta facie proficiſcebanť: Hinc nuptæ.i.ſpõſæ. Repitur tñ apud ueteres nouus nuptus pro ſponſo.

Liceo Liceo lices in uſu ẽ: ut tu licebis a me præcio: Repiť tñ etiã deponens liceor eſt

Liceor frequentatiuo ei⁹ licitor quæ cum actõ iungunť: & ſignificat ultra præcium deferre in actione facienda: hinc fit polliceor: quod eſt ſponte promitto.

Quæ ſunt uerba neutra noni ordinis? Quæ neutro paſſiua dicunť & in præteritis: atq; his quæ a præteritis formantur: declinanť ſicut paſſiua: in cæteris uero temporibus ſeruant uocem actiuorum.

Gaudeo	es	ſus	ſum	per alegrarſe
Fio	is	ctus	ſum	per eſſere facto
Confido	dis	ſus	ſum	per confidarſe
Soleo	es	tus	ſum	per ſolere
Audeo	es	ſus	ſum	per ardire

Fido is ſus sum.

De Verbis communibus.

Quæ ſunt uerba cõmunia? Quæ in uoce paſſiua tam actiuam q̃ paſſiuam habent ſignificationem: ut ego criminor te: ego criminor a te Tu uenerans deum: deus ueneratur a te.

Largior	ris	tus	ſum	per donare & eſſere donato
Experior	ris	tus	ſum	per prouare & eſſere prouato
Veneror	ris	tus	ſum	per honorare & eſſere honorato
Moror	ris	tus	ſum	per aſpectare & eſſere aſpectato
Criminor	ris	tus	ſum	per incolpare & eſſere incolpato
Amplector	ris	xus	ſum	per abrazare & eſſere abrazato
Oſculor	ris	tus	ſum	per baſiare & eſſere baſiato
Hortor	ris	tus	ſum	per confortare & eſſere confortato
Interpretor	ris	tus	ſum	per exponere & eſſere expoſto
Hoſpitor	ris	tus	ſum	per albergare & p eſſere albergato.

Largior: experior: ueneror: moror: oſculor: hortor:
Criminor: amplector: interpretor: hoſpitor: adde.

Moror Moror ultra ꝓpriã ſignificatõem ſuã q̃ eſt expectare aut expectari ſignificat ẽt retinere: aut tardare: ut qd oẽs uenietes ad te tãtũ remoraris.i.tãtũ retines & Terenti⁹. Ne ueſtrum remorer cõmodũ: ideſt retardẽ Aliquando ẽt capiť moror ꝓ hæreo: ideſt dubito: ut nihil moror: ideſt nihil hæreo: nihil dubito.

Oſculor Oſculor unde d ciť? Ab ore: ꝗ baſiando os rei q̃ baſiam⁹ adiũgiť: unde diciť oſculũ.i.baſiũ q̃q̃ oſculũ ſignificat ẽt paruũ os: ut meũ oſculũ: meus ocellus:

Hortor p aſpiratõem ſcribit' dñiæ cã. Nã ueteres horto dicebãt: & iõ aſpirabãt ut ab orto noie differret: & ei⁹ oppoſitũ eſt dehortor. Dicim⁹ ãt hortor filiũ tuũ ad uirtutẽ: tu uero a uirtute dehortaris. Hoſpitari ẽ recipe uel rcipi queq̃ i domiciliũ amice. Inde fit hoſpes cõis gñis: & hoſpita fœminini: ut ſoſpes & ſoſpita. Inde dr̃ hoſpitiũ: qđ nõ ſignificat diuerſoriũ & cauponã ſiue tabernã uinariã: ut aliq putãt: ſed ius amicitiæ quæ eſt iter hoſpites: hoc ẽ amicos ex/ternos. Patior donat⁹ uult eẽ cõe uerbũ. Dicim⁹. n. patior te: & patior abs te Priſcian⁹ in nũero quorũdã deponẽtiũ ponit q̃ paſſiuã habẽt cõſtructiõem ut naſcor a te orior a te moror a te multa quoq; pter pdicta apud ueteres cõ/munia repiũt' ut Vir. Nũc oblita mihi tot carmia & aggredior'. Ci. ut a te ag grederer dõis & ſtipulor ĩ quo uerbo attẽdẽdũ ẽ q tã ĩ actiua q̃ ĩ paſſiua ſigni ficatiõe abltõ iũgit' ut ſtipulor a te p iterrogo te: et iterrogor abs te: queãdmo dũ dicim⁹ q̃ro a te p iterrogo te: q̃uis ſit actiuũ: ut Iuue. Quãtũ uis ſtipulañ & ptin⁹ accipe qđ do: ſubaudit' a me & actiue hoc loco accipit'. Suetõi. uero paſ ſiuũ poſuit. q̃ uetat miorẽ ãnjs. xv. ſtipulari: hoc ẽ iterrogari. De uer. dponẽti.

Hortor

Patior

Aggredi[or]
Stipulor

Quod eſt uerbũ deponens? Quod in uoce paſſiua uel actiuam uel paſ/ſiuam deponit ſignificationem.

Quare dicitur deponẽs? Quia nõ habet utranq; ſignificationem. ſi/cut commune: ſed alteram deponit uel actiuam uel paſſiuam.

Quot ſunt ordines uerbo℞ deponentium? Septem: poſſeſſiuum: acqſitiuum tranſitiuum: effectiuum: abſolutum: imperfectum: uocatiuum.

Quæ ſunt uerba deponẽtia primi ordis? quæ poſſeſſiua dicũt': & exigũt ntĩm ante ſe: & poſt ſe gtĩm uel abltĩm ſine præpoſitõe: ut dii ueſcũt' ambroſia.

Vtor	ris	ſus	ſum	per uſare e per opare i coſe utile
Fruor	ris	ctus uel itus	ſum	per uſare con dilecto
Abutor	ris	ſus	ſum	per uſare male
Fungor	ris	ctus	ſum	per uſare officio
Potior	ris	tus	ſum	per obtenere coſe deſiderate
Veſcor	ris	ſine	ſupino	per uſare cibi
Recordor	ris	tus	ſum	per recordarſe
Obliuiſcor	ris	tus	ſum	per dimenticarſe
Miſereor	ris	tus	ſum	per hauere miſericordia

Vti & frui differũt. Nã frui ẽ cũ dilectiõe uti. Vnde theologi frui trãſferũt dũ/taxat ad res diuias: & peccatũ dicũt eẽ ſi qs uel utat' reb⁹ diuis uel fruat' hu/manis. Scriptores aũt utunt' hoc uerbo ẽt in reb⁹ humanis quotiẽs nõ neceſ/ſitate ſed delectatõe utimur: uerbi gr̃a ſi amici patrocinio ĩ aliq cã egem⁹ di/cimur uti amicitia illi⁹: Si uero nulla cã intercedẽte: ex amici cõſuetudie: ſer/mõe: aſpectu præſentia uoluptatẽ capim⁹: frui dicimur amicitia illi⁹. Hinc dr̃ fruct⁹: & ex utroq; uerbo cõpoſitũ. uſuſfructus. Fruor. n. ſupinũ facit fructũ ut Ci. in Hortẽſio. Et amœnitate ſumma ſemp fruct⁹. Vlpian⁹ tñ ad Sabinũ fruitu℞ dixit nõ fructu℞ queãdmodũ ab ortũ oritu℞ dicimus non ortu℞ a

Vti Frui

riturum pertum periturum non perturum: ab erutum eruiturum non eruturum. Po
utum tior potiris uel poteris cum ſecundo quarto & ſexto caſu iungit᷑: & eſſe põt
tior tertiæ & quartæ coniugationis ut orior morior ſed infinitiuus facit mori ſe/
orior cundum tertiam: & oriri & potiri ſecundum quartam coniugationem.

Quæ ſunt uerba deponentia ſecundi ordinis? Quæ acqſitiua dicunt᷑ & exi/gunt ante ſe nominatiuum: & poſt ſe datiuum: ut ego auxilior tibi.

Auxilior	ris	tus	ſum	
Adminiculor	ris	tus	ſum	
Opitulor	ris	tus	ſum	
Suffragor	ris	tus	ſum	per adiutare
Imitor	ris	tus	ſum	per imitare
Iniurior	ris	tus	ſum	per iniuriare
Blandior	ris	tus	ſum	per lonſengare
Minor	ris	tus	ſum	per minaciare
Adulor	ris	tus	ſum	per adulare
Aſſentor	ris	tus	ſum	
Aſſentior	ris	ſus	tum	per aconſentire
Medeor	ris	ſine	ſupino	per medicare
Aduerſor	ris	tus	ſum	per contraſtare
Obſequor	ris	tus	ſum	per ſeruire
Moderor	ris	tus	ſum	per temperare
Fœneror	ris	tus	ſum	per dare ad uſura
Congratulor	ris	tus	ſum	per ralegrarſe e fare feſta
Inſidior	ris	tus	ſum	per inſidiare & aguaitare
Dominor	ris	tus	ſum	per ſignorigiare
Innitor	ris	ſus	ſum	per apogiare

Miſereor — Miſereor qđã ponũt huiꝰ ordinis: cũ dtõ interdum iungat᷑ ut miſerere nobis. Tamen ſupioris potiꝰ ordinis eſt: & gẽitiuo iungit᷑. Vir. Nil noſtri miſerere: & alibi. Miſerere laboꝝ tantoꝝ. Miſerere animi non digna ferentis.

Miſeror — Miſeror miſeraris ſignificat flere & lamentari: & ſemp iungit᷑ accuſatiuo: ut ignaroſq; uiæ mecum miſeratus agreſtes.

Medicor — Medicor huius ordinis eſt ſicut medeor: & iungitur etiam cum accuſatiuo: ut medicatus ſum tibi & te. Inuenitur tamen etiam medico medicas. Virg. Se/mina uidi equidem multos medicare ſerẽtes: iungitur etiã cum datiuo. Virg. Et ſenibus medicantur anhelis.

Moderor — Moderor moderaris iungit᷑ etiam cum accuſatiuo: ut imperator moderat᷑ mi/litibus & milites. Terentius. Qui ex ſua libidine moderatur nos. Minor & eius frequentatiuum minitor habet poſt ſe datiuum: & aliquando etiam ac/cuſatiuum ut tu minaris uel minitaris mortem uel exilium.

Iniurior — Iniurior & cõtrarior multis aliis modis uſitatius dicit᷑: loco. n. primi dicit᷑ tu es mihi cõtrariꝰ: tu īfers mihi iniuriã: tu nõ es mihi æquus: tu mihi iniuriã facis

tu afficis me iniuria. Loco ſecundi ponitur. ſemp mihi aduerſaris: ſemper mihi repugnas: ſemp mihi refragaris: ſemper mihi obniteris: ſemper mihi obſtas: ſemper mihi opponeris: ſemper mihi contrarius es: ſemp mihi aduerſus es: ſemper oppoſitus. Iraſci & ſuccenſere hoc differunt. q ſuccenſere eſt cum ratione iraſci. Aemulari eſt inuidere: eſt etiam ſequi & imitari: ut ego æmulor Platonem. Vnde æmuli dicuntur nõ ſolum inuidi: ſed etiam imitatores: ut æmulus atq imitator ſum platonis.

Naſci
Succenſ
Emulor

Quæ ſunt uerba deponentia tertii ordinis: quæ trãſitiua ſiue actiua dicunt: & exigunt ntũm ante ſe: & poſt ſe accuſatiuum: ut ego ſequor imperatorem.

Sequor	ris	tus	ſum	
Inſequor	ris	tus	ſum	per ſequire
Perſequor	ris	tus	ſum	per perſequire
Aggredior	ris	tus	ſum	
Adorior	ris	tus	ſum	per aſſaltare
Furor	ris	tus	ſum	per furare
Prædor	ris	tus	ſum	
Populor	ris	tus	ſum	per robare
Opinor	ris	tus	ſum	
Arbitror	ris	tus	ſum	
Reor	ris	tus	ſum	per penſare
Perconctor	ris	tus	ſum	
Sciſcitor	ris	tus	ſum	per domandare
Vlciſcor	ris	tus	ſum	per fare uẽdeta
Fateor	ris	tus	ſum	
Confiteor	ris	tus	ſum	per confeſſare
Adipiſcor	ris	tus	ſum	
Aſſequor	ris	tus	ſum	
Conſequor	ris	tus	ſum	per aquiſtare e (azonzere
Solor	ris	tus	ſum	
Conſolor	ris	tus	ſum	per conſolare
Opperior	ris	tus	ſum	
Præſtolor	ris	tus	ſum	per aſpectare
Contemplor	ris	tus	ſum	per cõtemplare
Operor	ris	tus	ſum	per operare
Imitor	ris	tus	ſum	
Aemulor	ris	tus	ſum	per imitare
Nitor	ris	tus	ſum	
Conor	ris	tus	ſum	per ſforzarſi.
Dignor	ris	tus	ſum	per dignare
Dedignor	ris	tus	ſum	per non dignare o reputare altro indegno.
Faris uel fare fatur		ſus	ſum	

Loquor	ris	tus	ſum	per parlare
Teſtor	ris	tus	ſum	per teſtificare & chiamare teſti/monio o fare teſtamento.
Præcor	ris	tus	ſum	
Depræcor	ris	tus	ſum	per pregare
Lucror	ris	tus	ſum	per guadagnare
Miror	ris	tus	ſum	per guardare cũ maraueglia
Rimmor	ris	tus	ſum	
Scrutor	ris	tus	ſum	per cercare con diligentia
Suſpicor	ris	tus	ſum	per ſuſpicare pẽſare & eſtimare
Aucupor	ris	tus	ſum	per ucellare
Meditor	ris	tus	ſum	per ſcriuere componere: & exercitare la mente.

Aggredior
Adorior
Conſolor
Solor
Meditor
Præcor
Depræcor

Aggredior & adorior ĩ hoc differunt: ꝙ aggredi eſt aperte hominem uel rẽ aliq̃ inuadere. Adoriri ãt eſt de improuiſo: & repẽte: & quaſi ex inſidiis iuadere. Conſolari & ſolari quid differunt. Conſolamur uerbis unde dicitur cõſolat o Solamur aliis rebus: inde fit ſolamen. Vir. Interea lõgũ cantu ſolata laborẽ. Arguto cõiunx percurrit pectine lanas. Meditari ſignificat ꝓprie exercere. Vnde meditatio apud rhetores exercitatio appellatur: & hẽt originem a græco dicitur.n.a potu meletein mutata l in d. Nã hæc ſæpe inuicem ſibi cedũt: ut ſella: pro ſeda a ſedendo.

Præcor & depræcor quomodo differunt inter ſe? præcari eſt rogare. Depræcari uero eſt præcando: auertere. ut Ouidius. Sæpe præcor mortem: mortem quoq; depræcor idem. Ne mea ſarmaticum contegat oſſa ſolum.

Quæ ſunt uerba deponentia quarti ordinis? quæ effectiua dicuntur & exigũt nominatiuum ante ſe poſt ſe uero ablatiuum ſine præpoſitione: uel actiũ cum ob uel propter: ut ego lætor tua fœlicitate uel ob tuam fœlicitatem.

Lætor	ris	tus	ſum	per alegrarſe
Triſtor	ris	tus	ſum	per attriſtarſe
Iraſcor	ris	tus	ſum	per adirarſe
Indignor	ris	tus	ſum	per ſdegnarſe
Verecundor	ris	tus	ſum	per uergognarſe
Lamentor	ris	tus	ſum	per lamentarſe
Glorior	ris	tus	ſum	per gloriarſe
Miror	ris	tus	ſum	per marauegliarſe

Lætor
Gaudeo
Gratulor

Lætor & gaudeo quõo differunt? Gaudiũ in aĩo dũtaxat eſt leticia ãt ẽt extrinſecus cernit᷑ per geſtus oculos & ſigna. Gratulor qdã putant annumerari debere inter uerba hui⁹ ordĩs: ſed errãt uehemẽter. Eſt.n. gratulor ordinis acq/ſitiuoꝝ & ſemp dtũm exigit: ſignificatq; de bono alicui⁹ gaudeĩ ut gratulor mihi ꝙ oĩa ꝓ deſiderio meo ſucceſſerit: gratulor tibi ꝙ ꝓceptori car⁹ ſis: qđ ſi aliũ caſum hẽat: hẽt poſt ſe dtũm. Significat tñ grãs agere: cũ ad deũ refertur

& nihilhominus dtō iungitur: ut gratulor deo q̄ res nr̄as ſecūdet.i.grās ago.

Quæ ſunt uerba deponentia quinti ordinis? quæ abſoluta dicunt & exigunt nominatiuum ante ſe: & poſt ſe nullo indigent caſu: ut ego philoſophor.

Expergiſcor	ris	tus	ſum	per ſuegliare
Morior	ris	tuus	ſum	per morire
Philoſophor	ris	tus	ſum	per philoſophare
Ruſticor	ris	tus	ſum	per andare per uilla
Iocor	ris	tus	ſum	per motigiare
Nugor	ris	tus	ſum	per cianciare
Venor	ris	tus	ſum	per caciare
Piſcor	ris	tus	ſum	per piſcare
Spatior	ris	tus	ſum	per andare a ſpaſſo
Vagor	ris	tus	ſum	per andare ſparſo
Labor	ris	pſus	ſum	per tranſcorrere
Peregrinor	ris	tus	ſum	per andare in uiazo
Periclitor	ris	tus	ſum	per andare in piculo
Ratiocinor	ris	tus	ſum	per fare ragione
Luctor	ris	tus	ſum	p giocare ale braze.
Crapulor	ris	tus	ſum	per impirſe el corpo
Pergræcor	ris	tus	ſum	per luxuriare

Piſcor & expiſcor quomodo differunt? Piſcari eſt piſces inquirere: expiſcari ē piſcando piſces capere. Aucupor poteſt eſſe huius ordinis ut aucupor ſine caſu aliquo.i.aues capio ſiue inſequor. Itē tertii ordinis tranſitiuoꝶ: ut aucupor laudem: aucupor gloriam. Ratiocinor interdum ſignificat: per rōnes demōſtro: unde ratiocinari dicit̄ qui pes ſyllogiſmos nitit̄ aliqd probare: interdum ratiocinari eſt quod uernacula lingua dicimus far conto. Vnde ratiocinator dicitur lo abachiſta. Ci. primus ratiocinator qui addendo & deducendo.y. uidet quæ reliqua ſumma ſit. Piſcor Expiſcor Ratiocior

Quæ ſunt uerba deponentia ſexti ordīs? quæ impfecta dicūt: & exigūt ntīm ante ſe & poſt ſe obliquū cū antiq̄ præpoſitiōe niſi ſint nomina aduerbialiter poſita ut ego egredior de tēplo: & ꝓficiſcor ad urbem? & reuertor domum.

Gradior	ris	ſus	ſum	
Proficiſcor	ris	ctus	ſum	per andare
Ingredior	ris	ſus	ſum	per intrare
Egredior	ris	ſus	ſum	per uſire
Regredior	ris	ſus	ſum	
Reuertor	ris	ſus	ſum	per ritornare
Caſtramētor	ris	tus	ſum	p mutare el cāpo accampare i castra lo
Congredior	ris	ſus	ſum	p uēire ale mane
Altercor	ris	tus	ſum	per contendere
Tumultuor	ris	tus	ſum	per fare tumulto

40

Molior ris tus ſum per tentare ordinare e fare
Graſſor ris tus ſum per andare
Quærot ris ſtus ſum
Lamentor ris tus ſum per lamentarſe

Gradior Graſſor Quæri Lamentari Tumultuor.

Gradior graſſorq; i quo differūt? Gradi eſt ire. Graſſari eſt cū ipetu & maleſaciēdi aīo ire: ut ſolēt latrones ire aduerſus uiatores. Vnde dicūt graſſatores. Quæri & lamentari quō differūt? Quæri eſt de iniuria cepta uerbis cōqueri. Lamentari eſt uoce querula & triſti iacturam ſuam teſtari. Tumultuor unde dicit? a tumultu. Tumultus autē dictus eſt quaſi tumor multus: unde italica bella dicta ſunt italiæ tumultus. Quæ ſunt uerba deponētia ſeptimi ordinis? quæ paſſiua dicuntur & exigunt nominatiuum ante ſe. & poſt ſe ablatiuum cum præpoſitione a uel ab: ut tu es ortus a bono patre.

Orior ris tus ſum
Naſcor ris tus ſum per naſcere
Patior ris ſus ſum per patire
Renaſcor ris tus ſum per renaſcere.

Patior

A patior fit unū compoſitum perpetior a mutata in e: & poteſt habere actūm cum abltō: ut ego patior a te magnā iniuriā. Sunt q octauo loco ponunt uerba uocatiua: ideo ſic dicta: qa p ea uocamus: ut quo noīe uocaris? ego uocor pyrrhus: ego nominor Nicola⁹: Aptius tamē dicit quod nomen eſt tibi? mihi nomē eſt Pyrrhus uel pyrrho & tu haberis aut diceris aut appellaris ſapiēs.

Eſt nomen Pyrrho

Dicor ris ctus ſum
Vocor ris tus ſum
Nominor ris tus ſum
Nuncupor ris tus ſum
Appellor ris tus ſum per eſſere chiamato.

De uerbis imperſonalibus.

QVid eſt uerbum impſonale? Quod nec hēt diſtictos numeros nec pſonas. Quotuplex eſt impſonale? duplex. actiuæ uocis & paſſiue uocis. Quod eſt impſonale actiuæ uocis? quod deſinit in t: ut tedet. Quod eſt imperſonale paſſiuæ uocis? quod deſinit in tur: & deriuatur a uerbis in o non ſignificantibus paſſionem: & nullum caſum requirit: ut itur ſtatur legitur.

Quæ i t deſinunt & ſimilia ſūt illis quæ deſinunt i tur.

Quædam ſunt uerba imperſonalia quæ in t deſinunt & tamen in ſignificato ſunt ſimilia illis: quæ deſinunt in tur: ut ſatiſfit: benefit: malefit: quorum præterita ſunt ſatiſfactū eſt benefactū eſt malefactum eſt. Vbi notandum eſt quod compoſita a facio quotiens a retinent in præſenti totiēs habēt paſſiuū io a fio fis: ut a calefacio calefio: a frigefacio frigefio: a patefacio patefio: a conſuefacio conſuefio: a tepefacio tepefio: a tantiſfacio tantifio: a quantifacio quantifio: a magnifacio magnifio plurimifacio: nihilfacio: naucifacio: floccifacio ſimiliter. At ſi mutant a in i faciunt paſſiuū i or cōficio cōficior: pficio perficior: reficio reficior: afficio afficior: reficio reficior: efficio efficior:

præficio præficior: ꝓficio ꝓficior: plærūq; ſine accuſatiuo ut conor ꝓficere litteris cuius impſonale Lucretius ꝓtulit in tertio. Proficitur bello ut ſæpe of ficio cum datiuo tantum. ut tu officiis mihi. Lucretius tamen in ſecūdo: Offi ciuntur ut cogantur tardius ire. Deficio deficior quando eſt actiuum pro re/ linquo ut ne te deficiat anim⁹. Quando autē eſt neutrum dicitur nihil mihi deficit: & pro paſſiuo habet defio. Terentius i eunucho. Omnia habeo neq; quicq; habeo: nihil cum eſt nil defit tamen.

Quot ſunt ordines uerborum imperſonalium deſinentium in t? Quinq;.

Quæ ſunt uerba impſonalia primi ordinis? quæ exigūt ante ſe gtūm & poſt ſe infinitum: ut præceptoris intereſt legere: diſcipuli refert audire. Excipiuntur genitiui quinq; pronominum mei tui ſui noſtri & ueſtri. Itē gtūs huius nomi nis cuius cuia cuium: loco quorum ponunt ablatiui fœminini mea tua ſua noſtra & ueſtra & cuia.

Intereſt	rat	fuit	
Refert	bat	ſit	per apertegnire

Laurenti⁹ Valla linguæ latinæ peritiſſim⁹ multis uerbis cōatus eſt rationē red dere q̄obrem ablatiuis hoꝝ ꝓnominum fœmininis poti⁹ q̄ genitiuis utimur & acute qdem multa diſſeruit: nec tamen attigit ueritatem quæ in promptu & quaſi ad manus erat: quod non eſt magnopere mirandum: quippe nō om nia poſſumus omnes: & ut poeta inquit. Quandoq; bonus dormitat. Home rus. Vera autē & aperta eius rei ratio eſt. q intereſt cōponit ex in & re & eſt. Refert autē ex re & fert. Nihil. n. aliud eſt intereſt q̄ in re eſt: & nihil aliud re fert q̄ res fert. Nō poterat itaq; aliter q̄ hoc modo dici in mea re eſt in tua ſua noſtra & ueſtra eſt. Ita res mea fert & tua ſua noſtra & ueſtra res fert & in re Platonis ſeu Ciceronis eſt: & Platonis ſeu Ciceronis res fert. Et ſimiliter ſi cum pronomine nomen ipſum ponere uolumus mea Platonis intereſt. i. in re mea Platonis eſt: tua pyrrhi refert. i. res tua Pyrrhi fert & in cuia ſiue cui⁹ res eſt: ut cui⁹ ſiue cuium pecus eſt dicimus. Cum itaq; dicimus intereſt mea: intereſt Ciceronis: idem eſt ac ſi diceremus in re mea eſt: in re Ciceronis eſt. Res mea fert: res Ciceronis fert. Intereſt poteſt eſſe imperſonale & perſona/ le. Imperſonale quādo habet genitiuum & infinitiuum ſicut ſupra dictū eſt. Perſonale uero ſi ante ſe habeat nominatiuum: ut ſermo tu⁹ intereſt noſtra: & quid mea intereſt quātumlibet ſcribas: cuius ſenſus eſt: quid ad rem meam pertinet: & quid intereſſe meum eſt ut iuriſconſulti loquuntur. Significat etiam aliquando præſentiam: ut tu interfuiſti nuptiis meis. Aliquando diſtā tiam: ut ex hoc ad prætorium duo paſſuum milia interſunt. Itē differētiam: ut multum intereſt bene an male quis agat. i. magna differentia eſt. Inueni/ mus quoq; aliquando parui & magni intereſt uel refert. Item prudens inter/ eſt a ſtulto. Teren. in adelphis. Hoc pater hoc dominus intereſt. Eodē mo/ do poſſumus dicere hoc non refert mea: nō refert ſocratis: hoc eſt nō fert res mea: non fert res ſocratis: ideſt non ptinet ad utilitatem meam & Socratis.

Cur mea tua ſua in abltō caſu.

itereſt quot modis con ſtruatur.

Oratius refert cum datiuo iunxit: ut dic qd referat ītra naturæ fines uiuēti

Quæ ſunt uerba impſonalia ſecundi ordinis? quæ exigunt datiuum ante ſe & poſt infinitiuum ut mihi contingit legere.

Accidit	bat	dit	
Contingit	bat	git	
Euenit	bat	nit	per auenire e per accadere
Conuenit	bat	nit	
Competit	bat	tit	per conuenire
Placet	bat	cuit	
Libet	bat	buit	per piacere
Licet	bat	cuit	per eſſere licito
Expedit	bat	dit	per eſſere utile
Liquet	bat	quit	
Patet	bat	uit	
Conſtat	bat	tit	per eſſere manifeſto
Sufficit	bat	cit	per baſtare

Hæc oia uerba & alia his ſimilia ſi ntūm & dtūm habēt: pſonalia ſunt & decli nant̄ p nūeros & pſonas. Si infinitiuū & dtūm impſonalia. Notādū aūt q̄ di cim⁹ recte placet mihi me eſſe largū & placet mihi eſſe larg⁹. Qui modus lo quēdi repitur ēt cum aliis uerbis: ut puto te eſſe bon⁹ amicus. Lucan⁹ in de cimo. Titāq̄ putauit iam bon⁹ eſſe ſocer. & Ouidi⁹ q̄ præcor eſſe tu⁹ & Te rentius Hei mihi pater eſſe diſce ab his q uera faciūt. idē. Quæ ſeſe inhone ſte optauit parare hic diuitias q̄ in patria paup uiuere. Hic modus loquendi e græco fluxit apud quos frequētiſſim⁹ eſt ut in ſacris lr̄is. popule meus qd feci tibi? aut qd moleſtus fui reſpōde. Et attendite popule meus legem meam. Et Vir. Nate meæ uires mea magna potētia ſolus. Nā hæc niſi a græco traherē tur. diceret̄ popule mi: uel p ntūm cum pnomine ſic: tu populus me⁹ reſpon de mihi & ſubintelligit̄ ens ut defende me tu dominus hoc eſt tu ens domin⁹. Adiuua me optime uir: & adiuua me optimus uir. i. ens optimus uir.

Placet mi/ hi eſſe lar/ go & largū

Quæ ſunt uerba impſonalia tertii ordinis? q̄ accuſatiuum exigunt: & infini tum ut me iuuat legere: te oportet diſcere: mulierem decet eſſe pudicam.

Iuuat	bat	uit	per giouare
Oportet	bat	uit	per biſognare
Decet	bat	uit	per conuenire
Delectat	bat	uit	per delectarſe.

Hæc uerba ſi ntūm & Accuſatiuum habeāt pſonalia ſunt: ut conſuetudo tua delectat me quāq̄ dicat̄ ēt ego delector cōſuetudīe tua. Si uero hēant actūm & īfinitiuū ipſonalia ſunt. Oportet. n. nō repitur ī uſu niſi imperſonale. De cet apud Terē. & Pla. ſæpe cum datiuo reperit̄: ut nobis decet eſſe bonis.

Decet cum datiuo

Quæ ſunt uerba impſonalia quarti ordinis? quæ ante ſe accuſatiuum habent pſonæ patiētis: & poſt ſe infinitum uel genitiuum pſonæ agentis: ut me mi/

Pœnitet	bat	uit	per pentirſe
Piget	bat	uit	per dolerſe
Pudet	bat	uit	per uergognarſe
Tedet	bat	uit	per rincreſcere
Miſeret	bat	tum eſt uel fuit	per hauere miſericordia.

Tedet facit p̄teritū p̄teſum eſt uel fuit. Repitur tn̄ teduit: pteduit: diſteduit. Miſereſcit ēt repitur huius ordinis: ut Terentius. Atq̧ inopis te miſereſcat mei: & Virgilius. His lachrymis uitam damus & miſereſcimus ultro.

Pudet cui⁹ oppoſitū ē depudet aliq̄n p̄ſonale reperiť ut Teren. Quid ille facit quē neq̧ pudet q̄cq̄ neq̧ metuit. quēq̄? & idē: hei mihi ſi te hæc pudet? Repitur ēt cū dtō: pudet mihi certare. Silui⁹. Quis pudeat certar̄ ſenes? Piget quoq̧ ip̄ſonale repiť. Teren. Ne plus min⁹ ue facit quod non poſtea pigeat. Pudet Piget

Pudet & piget quō differunt? Pudet ad dedecus referť. Vnde pudor. Piget ad dolorē animi. Terē. Fratris me q̄dē pudet pigetq̧: hoc ē uerecundor & doleo.

Quæ ſunt uerba imp̄ſonalia q̄nti ordinis? Quæ ſi infinitiuis uerborū p̄ſonalium iunguntuř p̄ſonalia ſunt. Si uero īfinitiuis ip̄ſonalium ip̄ſonalia: ſunt: ut iſtitutū uitæ tuæ incipit mihi placere: & incipit me pœnitere laboris mei.

Incipit	bat	cœpit	per comenzare
Deſinit	bat	uit	per finire
Debet	bat	uit	per deuere
Solet	bat	uit	per ſolere

Poſſunt etiam eſſe imp̄ſonal a ſupradicta uerba quando abſolute hoc eſt cum ſolo infinitiuo iunguntur: ut ſolet diluceſcere: debet adueſperaſcere: incipit ſtari: deſinit amari.

De infinitiuis.

Infinita q̄re ita dicunť? q̄a nō habēt certos ac determinatos numeros ac p̄ſonas. Infinita uerboꝝ imp̄ſonaliū ſi quē caſum exigūt ante ſe dūtaxat actūm exigūt: poſt ſe autē caſum ſuoꝝ uerboꝝ ut cupio te frui fœlicitate tua. Excipiunť īfinita quæ copulare deberēt ſimilē caſum: hæc. n. & a frōte & a tergo exigunt actūm: ut q̄a tu es deformis miror: miror te eſſe deformē: lætor q̄a tu euadis peritus: te euadere peritum lætor: q̄a tu incedis ſupbus doleo: doleo te incedere ſupbum. Infinita uero imp̄ſonalia & ante & poſt caſus ſuoꝝ uerboꝝ exigunt: ut gaudeo tibi accidiſſe erudiri. lætor te iuuari: uirtuti incumbere: doleo te non pœnitere uitiorum. Infinita q̄re dicuntur.

Aiaduertēdum ē q̄ īfinitiua p̄ntis & p̄ti impfecti tp̄is tā p̄ſonaliū q̄ ip̄ſonalium aliq̄n unum dūtaxat caſum ante ſe: hoc eſt caſum ſui uerbi habent nec alicui uerbo adhærēt: & tunc ponunť ꝓ p̄tis impfectis uerbi ſui indicatiui modi cū uniuſcuiuſq̧ p̄ſonæ & utriuſq̧ numeri: ut Saluſtius Milites romani pculſi timore inſolito arma capere: ali abdere: pars territos cōfirmare: pro capiebāt abdebant: cōfirmabant Sic dicere poſſumus nos tedere: illos pigere: alios pœnitere: pro nos tedebat: illos pigebat: alios pœnitebat. Infinita ꝓ p̄tis p̄fectis

De gerundiis.

Erundia hĕnt nō ſolū gtūm actūm & abltūm: ut pitus colendi agrū: legēdo: iterlegēdū: ſed ſecundū pitiores alios ēt caſus: ꝓpterea uerba eſſe nō poſſunt. Sed q̄ cōſtruūť cū caſib⁹ uerboꝝ ſuoꝝ trāſitiue: ut cā colēdi agrū: ueni ad colendū agrū nec noīa eſſe poſſunt: unde qdā uerba eē putauerūt: pp qđ Iuue. q̄ſi uerbū eēt corripuit o finalē. Plurimus hic æger moriť uigilādo: ſed illū. Cōtra Vir. ꝓduxit. Frigid⁹ i pratis cātādo rūpiť āguis

Duplicē cōſtructionē. Gerundia qdē ab actiuis fiūt & neutris & cōībus: præterea quæ a neutris abſoluta fiunt tam actiuam q̄ paſſiuā habere poſſunt ſignificationē ut mulier urit uiuendo: ideſt dum uidetur: & domus meritoria aperta eſt ad uidendum ideſt ut uideatur: & ego legendo diſco: ideſt dum lego.

Quare gerundia participalia dicunť? Quia cum non ſint nomina. & habeāt caſus & genera in utroq; numero: propter quod nec uerba ſunt: merito participialia dicuntur: quia participiis ſimilia ſunt.

Q̄ūo a participiis differunt. Gerūdia q̄re differunt a pticipiis? Quia ipſa ſignificāt rei adminiſtrationē ſine tpē: illa uero hoc eſt pticipia tp̄s ſine rei adminiſtratōe: ut tenet me occupatio iuris dicēdi: gerūdiū eſt nec tp̄s ſignificat futuꝝ: ſed rei adminiſtrationē: hoc eſt in iure dicēdo. Rurſus tenet me cura dotis numerandæ. i. quæ numeranda eſt participium eſt futuri ſine rei adminiſtratione ſignificatum.

In legēdis libris: gerundium ne an pticipiū eſt legens? Vtrunq; pōt eſſe. Nam ſi dicā in legēdis libris tp̄s cōſumo gerūdium eſt: ac ſi diceret in legendo libros Si autem dixerim in legendis libris deerit tibi tempus participium eſt futuri hoc eſt dum legis libros: uel potius dum legentur a te libri.

Q̄ñ actiue & paſſiue capi poſſit. Nota q̄ gerūdia cū ſociata ſint ſubſtātiuis ſemp paſſiue accipiūť. Diſtincta nero actiue: & nōnūq̄ paſſiue: cū ſine præpōne & ſine genere in caſu abltō q̄ſi abſolute uſurpāť: ut apud Virg. Vritq; uidēdo Fœmia. hoc ē dū uideť & cantādo rūpiť āguis. hoc ē dū cantať. Itē apud oratores: ut apud. M. Euryliū: ſed memoria excolēdo ſic ut alia oia augere: hoc eſt dū excoliť. Illud ēt aiaduertē dū eſt q̄ gtūs ſingularis gerūdii cū gtō plurali ſine uicio copulať. Liuius. non enī uereor ne qs hoc me ueſtri adhortādi cā magnifice loq exiſtiet. Adhortādi eī ſingularis nūeri eſt uīī pluralis. Itē Cicero ſecūdo de diuinatiōe. dolebas tantā ſtoicos nr̄is epicureis irridēdi ſui facultatē dediſſe. Pla. i captiuis Nominādi tibi iſtoꝝ magis q̄ edūdi copia.

De ſupinis uerborum.

Vpina quæ pars ōronis ſūt? Secūdū Quītilia. ſunt uerba pticipialia ſicut gerūdia a qbuſdā dicunť noīa pticipialia iō nō eſt dicēdū q̄ ſint alicui⁹ caſus: primū ſupinū qdā docti putāt eſſe accuſati caſus nō differt a gerūdio niſi quod ſupinū nunq̄ fere eſt ſine uerbo ſignificante motū ad locū. ut eo & uenio: nā illa do filiam nuptū do uenū ſiue uenūdo ædes. ſpectatum admiſſi fuim⁹: latentē in ſe motum optinēt. Gerundia nō ita: alioqn idē

Primū ſupinū a gerundio. ſignificāt: ut uado uēatū & uado ad uenādū. Vltimū ſupinum nō ē ablti neq; alteri⁹ caſus. neq; iūgiť uerbo: ut uēio lectu queadmodū uulgus grāmaticorū

Vltimū ſupinum. Subſtantiua putat: nec iūgiť cū adiectiuo: nec rgit caſū: nec rgiť a uerbo nec a pticipio: ſed

Y/.

a noĩe tãtum: eoq; adiectiuo nũq̃ itervenięte præpoſitiõe: ut mirabilis uiſu. i. cum uidet: facilis uiſu. i. ut uideat: uel facilis ad uidẽdum. Virg. Infert ſe ſeptꝰ nebula mirabile uiſu. Effabilis dictu: ideſt ut dicat optimum factu: ideſt ut fiat difficile factu. ideſt ad faciẽdum.

De participio.

Quare participium ſit inuentum.

Quare inuẽtum eſt pticipium? Vt orõ breuior ſit ac dilucidior omiſſis relatiuis: aduerbiis: aut cõiunctiõibꝰ: quæ alioqn i ipſa orone ponerent. Quõ primo uitat copula. Dicimus. n. legens diſce p lege & diſce deinde relatiuum nomẽ: ut homo currẽs mouet. i. homo q currit mouet. Præterea aliæ cõiunctiões ſiue aduerbia uerba: quoq; & aliæ partes orõnis: ut docente te præceptore: ac te nullã lectionẽ prætermittẽte celeriter: ac facile diſces. i. ſi doceret te quottidie pceptor: ac tu nullã lectiõem ptermitteres: celeriter ac facile diſceres. Itẽ cognitis bene pricipiis reliqua ſine labore diſcunt. i. poſtq̃ ſunt bene cognita pricipia. Itẽ uolẽte diſcipulo diſcere pag; laborat magiſter. i. dum aut quãdo uult diſcipulus diſcere. Itẽ cœnatꝰ eo cubitum. i. poſtq̃ cœnatꝰ ſum eo cubitũ. Itẽ iterfecto pr̃e iratꝰ eſt filiꝰ. i. qa interfectus fuerat pater: uel cum interfectꝰ eſſet pater. Itẽ mortuo hoie eiꝰ tñ aia uiuit. i. q̃q̃ mortuus ſit hõ. Itẽ uiuente pontifice pax erit in italia. i. donec uixerit põtifex. Inuentum eſt ẽt pticipiũ neceſſitatis cã cũ multa p pticipiũ dici poſſint: quæ aliter nõ liceret p uerbũ ut mulieres ornãt ſe ne uidẽtes hoies eas derideãt: non. n. poſſet dici ne hoies eas uideant & rideant nã: uidẽt omnino eas hoĩes.

Inter participia & tpalia noia.

Quid intereſt inter participia & noia tpalia? Noia [illegible] ſignificãt aliud niſi ipſum tẽpus p ſe: ut annus menſis dies: participia uero actionem uel paſſionem aliqñ ãdo diuerſo fieri tpe demonſtrant non tempus per ſe.

Quos caſus exigũt pticipia? Quos uerba ex qbꝰ naſcunt: uerbigr̃a: ego dum incũbo lr̃is nõ deſidero negoçia publica: ego incũbẽs lr̃is nõ deſidero negocia publica: ego q amor a pceptore meo amo ipſum: ego a pceptore meo amatꝰ: amo ipſum. Participiũ i ans uel i ens. pñtis & pti ipfecti tpis eſt: & deſcendit a uerbo actiuo neutro & cõi i ſignificatõe actiua: & deponẽti: ut legẽte el maeſtro fa che tu attẽdi cũ diligẽtia. Legẽte magiſtro fac ut diligenter attẽdas. i. quãdo legit magr̃. Viuẽdo tuo patre ipara quãto tu poi. Viuẽte pr̃e diſce quãtum potes. i. dum pater uiuit. Quãdo ha male o uero moro lhomo: albora ſe cognoſce la ſanita e la uita. ægrotãte aut moriẽte hoie ualitudo aut uita cognoſcit. Li homini che honorano dio farãno bene in ogni tempo. Venerãtes deum benefacient omni tpe. Concioſiacoſa chel mio maeſtro me exhorti & inſegni ogni di: certamẽte io debo diuentare docto. Exhortante ac erudiente me quottidie præceptore: debeo equidem fieri doctus.

Quot modis trãſeat i uim nois.

Quot modis trãſeunt pticipia i uim nois? Quiq; modis. mutatiõe cõſtructõis amiſſiõe tpis: cõparatõe & cõſtructiõe: & mutatiõe ſignificati: Mutatõe cõſtructõis qñ cõſtruũt cũ alio caſu: q̃ eoꝝ uerba regrãt: ut amãs uirtutẽ pticipiũ: eſt amãs uirtutis nomẽ. Saluſtiꝰ aliẽi appetẽs: ſui pfuſus. Tpis amiſſione qñ nullũ ſignificat tps ut amãs q̃ amore captus eſt: ut miſeri ſunt oẽs aman

tes.Itē doctus & erudit⁹: ut docti & eruditi hoīes ſolent laudari. Cōparatōe: ut amatior amatiſſimus. Cōpōne ut inocens & indoct⁹. Mutatiōe ſignifica/tiīut amād⁹: quādo ſignificat nō eū q amabit: ſed eū q eſt dign⁹ amari: ut me/rito laudād⁹ eſt. Cicero: quæ mutatio etiā ī pticipio actiui futuri aliquādo fit. Seneca de naturalib⁹ qſtioīb⁹. Nullā aūt mentiōem fecit cōetaꝝ. nō præter/miſſur⁹ ſi qd explorati apud illos cōpiſſet. Prætermiſſur⁹ dixit ꝓ eo quod eſt talis q prætermitteret: nec tþs ſignificat: ſed qualitatem hoīs & animi uolun

Qñ partici/pia nō ha/bentur

tatē. Si uero thema daret᷑ ī paſſiua ſignificatiōe: ī qua hoc participiū præſen tis & præteriti impfecti tpis nō reperit᷑: aut reſoluendum eſt ī uerbum quod reperit᷑ aut ſignificatio thematis in actiuam conuertenda: hoc modo. Legendoſe Virgilio dal maeſtro el ſe impararia. Si legeret᷑ a magro. Virgi. diſceret᷑ aut magro legente Virgilium diſceret᷑. In tus ſus & xus & uus pticipia tpis ſunt pti pfecti & pluſq pfecti: naſcunturq ab oīb⁹ uerbis habentibus ptūm p ſuplementum hoc eſt p ſum es eſt: & participium uerbi: ut Inteſa la cagione le infirmitade piu facilmente ſe curano: intellecta cā morbi facili⁹ curantur.

Quando in prima ſera facto queſto: tu cōſequirai el deſiderio tuo.

Hoc primo facto cōſequeris deſiderium tuum.

Accomodat᷑ etiam plerunq participium uerbo cui adiungit᷑: quod in exponēdo facile animaduerti poteſt.

Quādo io te inſegno tu impare. Me docente tu adiſcis.

Quādo io te inſegnaua tu imparaue. Me docente tu diſcebas.

Quādo io te inſegnarō tu imparerai. Me docente tu diſces.

Quādo ſono facti li fundamenti edifica: Iactis fūdamentis ædifica. Facti che ſerano li fundamenti edificarai. Iactis fundamentis ædificato. Facti che fuſſe no ſtati li fundamēti: tu haureſti edificato. Iactis fundamentis ædificaſſes.

Si autem deſit participium: reſoluat᷑ in uerbum: ut ad participiū eiuſdem tpis recurratur licet ſit in alia ſignificatiōe: ſicut ſupra dictum eſt. Vt Hauendoti io amato & ſeruito piu uolte: tu doureſti recordartene. Hoc participiū non reperitur in actiua ſignificatiōe. in qua tema eſt: ſed in paſſiua tātum.

Aut ergo ſic reſolue in uerbū actiuum. Cū ego te amauerim: uel quādo ego te amaui. Aut recurras ad participium: quod ī paſſiua ſignificatōe repitur. i. te amato a me. A neutro uero: ideſt ſeruio: quoniam nullū tale reperit᷑ partici/pium: reſoluatur in uerbum. i. quoniā ego ſeruiui: uel cū ego tibi ſeruiuerim.

Ricordādomi io di queſto: non lhaueria mai facto. Si ego huius meminiſſem: nunq id feciſſem. In rus participium futuri deſcēdit a uerbo actiuo: neutro: deponenti: & communi in ſignificatione actiua. Vt Hauendo tu a nauigare in Aſia: & andare in diuerſi paeſi donde habi a tornare richo: fa cō bon ani/mo. Nauigatur⁹ in Aſiam & ꝓfecturus in diuerſas regiones: unde rediturus es diues: id agas bono aīo. Vtimur etiā uerbo copulatiuo ſum es eſt: cum ntō eiuſdem participii: ut cum ſis nauigaturus in Aſiā: & ꝓfectur⁹ in diuerſas re/giones. Hauendo tu a ſtare a Viterbo: uiue a modo uiterbeſe. Cū tu ſis mora

turus uiterbii: uiue moribus uiterbienſibus: uel more uiterbienſium. Hauēdo
mio zeo a caminare in francia: me laſſo molte facende: profecturus patruus
meus ī galliā: multa mihi negocia reliqt. Hauendomi tu ad eſſere ſcholare &
hauēdoti io a giouare aſſai: de ĩpara uolūtiera. Cū tu ſis mihi futurus diſcipu
lus: ego uero tibi plurimū profuturus: diſce quæſo libenter. Hauendoti io ad
ĩſegnare cō diligētia: nō tardaro: Cū ego ſim te diligenter eruditurꝰ: minime
ceſſabo. Io te ho adire alcūe coſe. Sum tibi quædā dicturꝰ. Voi hauete a udi-
re. Vos eſtis auditurí. Andarai in cōtra a tua matre che ha tornare. Ito obuiā
matri rediturae. Vidi homo che ha ad morire. Vidi hominem moriturum.
Tp̄s uitæ ita metiendū eſt quaſi & paꝝ & diu uicturi ſimus: In dus ꝑticipia na
ſcunť a paſſiuo tm̄: & cōi ſignificatione paſſiua. his autē nō utimur in abltō
abſolute: ſed tantū cum uerbo copulatiuo: unde plerūq; nomē eſſe uidetur.
Hauēdoſe a legere Virgilio dal maeſtro: & hauēdo ad eſſere ĩparato da noi: ſe
uole odirlo cū diligentia. Cū legēdus a præceptore & nobis ſit diſcenđꝰ Virgi
lius: audiēdus eſt dilıgēter. Hauēdoſe ad odire da te molte coſe. ſe pora elege-
re le meliore & a q̄le acoſtarſe. Cum abs te audiēda ſint multa: eligenda erūt
potiora: illiſq; erit ĩherendū. Hauendo coſtui ad eſſere tormentato: e poi ſtrā
golato: doueria temere. Cū puniendus hic: & poſtea ſtrangulandus ſit: debe
ret formidare. Hauendotu ad eſſere aiutato e fauorito dagli amici: nō temeř
Cū tu ab amicis iuuādus: tibiq; amici fauturi ſint: ne timeas. Hauendoſe ad
ĩparar Virgilio: io uſaria piu diligentia. Si ediſcendꝰ mihi eſſet Virgilꝰ: maio
ri uterer diligentia. Nō ſe hauendo a ꝑdere tempo: impara preſto. Cū nō eſt
amittendum tp̄s: diſce q̄primum. Hauendo ĩ q̄ſto facto ad eſſerne lodato da
chi ben uiue attendiglie cō diligentia. Cū tu ĩ hac re laudāđꝰ ſis a bene uiuen
tibus da operā diligenter. Sæpe etiā huic ꝑticipio adiungimus dtūm ꝓ abltō.
Vt Hauendo io trouato uno hō elquale de eſſere amato & honorato da me:
penſo che pole ſe habiano ad uſare. Nactus hoiem mihi amandū colendūq;:
cogito q̄bus uerbis utendū ſit. Che ſe de fare o dire. Quid faciendū dicendū
ue eſt. Nel reuoltař & legeř li libri: molte coſe ſe ĩparāo. In reuoluendis atq;
ꝑlegēdis libris multa diſcūť: q̄q̄ hæc gerūdia potiꝰ ſūt qua ꝑticipia. Che coſe
ſe hāno da uoi ad ĩtendeř o uero ĩpare. Quæ a uob̄ ĩtelligenda: aut diſcenda
ſūt. La lectōe laquale de eſſeř ĩſegnata dal maeſtro a li ſcolari e difficile. Lectō
q̄ a magr̄o docendi ſūt diſcipuli eſt difficilis. Caue dicas: Lectio docenda: ſicut
nec lectio docta. Diſcipuli. n. docenť nō lectio. Similiter la ueſta ſpoliata a pyr
rho e lōga. Veſtis qua exutus eſt pyrrhus eſt lōga: Nō. n. dicendū eſſet: ueſtis
exuta: ſed pyrrhus exutus. Ab ĩperſonalibus fiūt ne participia? minime: niſi
ꝑteſus a tedet: quo utiť Suetonꝰ: ꝑteſus: ignauiā ſuā. Nā pudendꝰ pigendus
carendꝰ dolendus: & ſimilia noīa potius dicenda ſunt: uel participia abuſiua.
Quæ ſūt ꝑticipia quæ in uoce paſſiua actiuā ſignificatōem hn̄t? Circūſpectus
q circūſpicit: quem ſolemꝰ appellare cōſpicuum. Cōſideratꝰ q agenda cōſide
rat: quemadmodū ĩ cōſideratꝰ q nō uidet q̄d agat. Diſertꝰ q bn̄ diſcerit. Cau

Participia q̄ in paſſiua uoce hn̄t ſignificatio-nem actiuā

tus q cauet hoc e q ſibi ſcit cauere. Tut⁹ q tuetur: ut tutus portus: q tueť alios. Ignot⁹ aliqñ q ignorat: ut Quintil. Si qs tñ erret ignotus. Argutus qui arguit: hoc ẽ inueſtigat. Falſus q fallit. Teren. Cenſen me aliquã cãm fictã falſã ineptã ſaltẽ potuiſſe ꝓloq? Aliqñ ẽt paſſiue: ut idem. Carine falſus es. i. deceptus. Cõtẽt⁹ q cõtinet qđ aio ſatiſfacit: nõ q continet. Tacit⁹ q tacet: hoc eſt taciturn⁹. Vir. tñ paſſiue poſuit. Quis te magne cato tacitum: aut qs coſſe relinquat? Profuſus q ꝓfundit. Scitus q ſciẽs eſt. diſcretus q q̃litates pſonaꝝ & reꝝ momenta diſcernit. Cõplacitus qđ ab actiua uoce uenit: ſicut fluxus & inueteratus & iuratus a iuro. Iuratos. n. duces dicimus q iurarunt: & excretos hædos apud uir. ab excerno. ut exoletus ab exolere: qđ dũ eſt ſubſtantiuũ ſignificat ſcortũ maſculum præcipue iam adultũ: dũ eſt adiectiuũ ſignificat adultum. Sed raro repiť ut apud Plautum. Reliq domi exoletam uirginem Adult⁹ ab adoleo. Defectus q deficit. Mart. Dulcia defecta modulať carina lingua. Cantator cygnus funeris ipſe ſui. Quin defecta labore ſenectus.

Quæ in uoce actiua paſſiuã hñt ſignificationem. Quæ ſunt pticipia quæ ĩ uoce actiua paſſiuã hẽnt ſignificationẽ? Euidẽs nego ciũ dr̃ qđ uideť apte nõ qđ uidet. Indulgẽtior facies quæ pulchra: non q̃ aliis idulgeat: ſed cui alii idulgeãt: pterea magnificẽtiſſimos ludos dicimus q̃ſi magnifice factos: & honorificẽtiſſimos quaſi honorifice factos. Aliquãdo pticipia pñtis tpis præteritũ tps ſignificãt: ut Ci. in Bruto. Cum e cilicia decedens rhodum ueniſſem: nõ. n. decedens uenerat rhodum ſed diu poſt q̃ diſceſſerat quod ideo accidit qa latini carent participio præteriti actiui unde non recte diciť cum e cilicia ꝓficiſcens rhodum ueniſſem: ſed e cilicia ꝓfectus. Participia pñtis tpis cum ſubſtantiuanť cuius generis ſunt Neutri ut accidẽs cõtingens: antecedẽs cõſequẽs. decẽs cõueniens: præſens: continens: apud oratores ꝓ firmamento orõnis. Participia quæ ſubſtantiuanť & ſunt maſ. generis quæ ſunt? oriẽs. occidẽs: ꝓfluẽs: ꝓ flumine: & cõfluẽs quo duo flumina conueniunt. Participia quę ſubſtantiuantur & ſunt fœminini generis quæ ſunt? Cõtinẽs quæ nõ eſt ĩſula: ut a Sicilia ad cõtinentẽ paꝝ intercapedinis eſt: Animãs ut Cice. Ad quas ſe applicet ſui generis aiantes nõ nũq̃: tñ hoc nomen ĩ neutro genere reperitur. ſed magis ĩ plurali. Conſonans lr̃a pro non uocali.

Repetundarum. Quod eſt pticipiũ qđ a nullo originẽ hr̃e uideť? prægnans. Repetundaꝝ & de pecuniis repetẽdis nõ hẽt alios caſus: neſcio pticipiũ ne an gerũdium dici debeat. Hæc accuſatio ꝓprie cadit ĩ eos q ĩ magiſtratib⁹ ꝓuincialib⁹ aut ui: aut dolo eripuerũt pecunias. aut uaſa præcioſa: ueſtẽ frumentũ. nauigia: nũmos quæ oĩa pecuniæ noĩe cõpræhendunť. Et cum dicimus repetundaꝝ ſubintelligiť pecuniarũ. Ideo ãt in hoc uerbo mutata ẽ e in u ut differat ab illo qđ dicitur ad res repetẽdas ut ſunt miſſi legati ad repetẽdas q̃ſ principi aut populo erepta ſunt pecora: agri: hoĩes & ſimilia. De noĩbus Verbalibus.

Quod eſt nomen uerbale? Quod a uerbo deriuatur.

Verbale maſculinum deſinens in or quomodo formatur? Ab ultimo ſupino mutata u in or ut doctu doctor: auctu auctor.

Verbale in trix fœmininum quo formatur? A uerbali maſculino mutata tor in trix. Nam quæ in ſor deſinunt non faciunt ex ſe fœmininum: præter tonſor quod facit tonſtrix aſſumpta ti. Vnde fit diminutiuum tonſtricula & tonſtrina: & ab expulſor expultrix. Quem caſum regunt uerbalia poſt ſe? Genitiuum ut perſecutor malorum: expultrix uitiorum. uerbale in trix.

Verbalia i us uel i o quō formātur? A ſupio addita s: uel mutata u i io: ut uiſus & uiſio: & exigunt poſt ſe gtūm: & aliqñ duos: hoc eſt tā pſonæ uel rei agētis q̄ patiētis ut uiſio rei: uel multaꝝ reꝝ: uiſio.n. & actionē & paſſionē ſignificare pōt. Notandum tñ ꝙ uerbalia quæ ueniunt a uerbis primæ coniugatiōis poſitionē ſupini hñtibus i tum uel in ctum præter legem cæteroꝝ exeunt in atio nō in itio nec i ctio. ueto uetitum uetatio nō uetitio. pſto præſtitū præſtatio nō præſtitio: cubo cubitū cubatio: domo domitū dōatio: ſono ſonitum ſonatio: crepo crepitū crepatio: tono tonitum tonatio. Licet dicam' ſonitus crepitus tonitus. nō ſonatus crepatus tonatus. Frigo frictū fricatio: & ita in cæteris Sectio tñ crebrius repitur q̄ ſecatio: Lauo & poto qa i otū hñt ſupinū formant uerbalia lotio: potio & lotor & potor & lotium ꝓ urina pria tñ breui: & qa aliqñ repit' lauatum & potatū: fit lauatio & potatio & lauatorq; & potator. Iuuo a iutū facit iutor: unde adiutor. a iuuatū facit iuuatio: ex cæteris pauca ſunt uerbalia: ut a domitū domitor & domator: & ſector a ſeco: qui ſignificat uēdi rē: & ſectio ipſa uēditio. In mē uerbalia quō formant' A ſecunda uerbi pſona: ut acuo acuis acumen: nuo nuis numen: doceo ces documen moneo ones mon[illegible] quæ addita tum: formāt in tum uerbalia: ut documentum & monimētum. In bilis uerbalia paſſiuā hñt ſignificationē: & iungunt' dtō: ut nec dictu affabilis ulli aliqñ ēt ſine caſu ponunt' ut hæc res eſt laudabilis & nihil eſt amabili' uirtute: q̄ & uiuo & mortuo ſtabilis eſt & firma poſſeſſio. In ax quædam uerbalia ſunt: ut loquax dicax multorum uerborum: mordax: rapax: fallax: capax: ut turba rapax quam iuppiter pdat. In us uel i o. a pria cōiugatōe i atio. In bilis. In ax.

De relatiuis.

Quid eſt relatiuum? Quod refert aliquid precedens.

Quotuplex eſt relatiuum? duplex. relatiuum ſubſtantiæ & relatiuū accidentis. Quod eſt relatiuum ſubſtantiæ? quod refert antecedens ſubſtantiuum ut qui quæ quod is ſuus ipſe ille idem: & ſecundum aliquos alius alter reliquos & cætera cæterum. Quæ ſunt relatiua accidentis? quæ referunt antecedēs adiectiuū: ut qualis quātus quotus quotenus & quotuplex.

Qui quæ qd trib' modis accipit'. Relatiue: ut ſum pi' æneas raptos q ex hoſte penates Claſſe ueho mecū. Interrogatiue: ut ſed uos q tādē qbus aut ueniſtis ab oris? Itē ifinite: ut neſcio q̄ rē agas: aut quē hoiem diligas. Quis & qd nun q̄ ponunt' relatiue: ſed uel iterrogatiue: ut qs es tu? & qd agis uel ifinite: ut neſcio qs ſis: aut qd agas. Quis uel q ponit' aliqñ pro qualis ut Terē. q tibi uideor? Et Vir. Qui iuuenes: quātas oſtēdāt aſpice uires. Itē ꝓ q̄to: ut quo magis .i. q̄to magis. item. q ponit' ꝓ quō aut ꝓpter qd: ut Terē. Qui iſtuc. i. quō aut cur. Sui ſemp reciproce ponit'. Suus ſemp relatiue ponit': ut pater amat fili/ Qui quæ qd cōſtruit' modis.

os ſuos. Is ea id ponit relatiue: ut deus diligit bonos: ego eum colo. Et redditi ue: ut is q deū colit eſt bonus. Ipſe ipſa ipſum relatiue ponit in tertia pſona: ut ego deum colo: ipſe benefacit bonis. Demōſtratiue qſi pro noībus demonſtratiuis diſcrete ponitur: ut ego ipſe: tu ipſe: ille ipſe. Inuenit & ſine pronoīe ut Vir. Ipſe remitto: & alibi. Quæq ipſe miſerrima uidi. Et quorū ps magna fui. Sic.n. p diſcretionē quādā profert: ut in .vi. æneidos. Ipſe ratē ponto ſubigit uelíq miniſtrat: qſi ſolus. Ille illa illud ēt figurate ponit: ut Virg. Ille ego qui quondā gracili modulatus auena: & Tu ne ille Aeneas quem Dardanio Anchiſæ Alma uenus phrygii genuit ſimœuntis ad undā. Non tñ diſcretionē ſignificat: ut ipſe: ſed potius relationē quādā. Relatiue pōit: ut ego deū colo. & illū cupio uidere. Demōſtratiue: ut uidere tu illū: Redditiue: ut ille q legit diſcit. Ali⁹ alia aliud pōit relatiue: ut uideo Petrū & alios hoīes. Licet.n. antecedēs.i. Petr⁹ differat ab aliis hoīb⁹ nūero conuenit tñ ſpecie: q ē homo. Itē diſcretiue: ut ego ſum ali⁹ a te.i. q tu. Itē diuiſiue: ut hoīum alii qeſcunt alii laborāt. Alter & ali⁹ quō differūt: alter dicit de duob⁹ alius uero de pluribus Sicut uter ex quo cōponit neuter: duorū tātū eſt īterrogatiuū: qs uero pluriū. Relatiua accidētis multa ſunt ſcdm diuerſa gñia accidentiū: q per noīa adiectiua ſignificāt. Adiectiuorū.n. qdā ſignificāt qtitatem: qdam qlitatem. Adiectiuorū quæ ſignificāt qtitatem: alia ſignificāt qtitatem cōtinuā: alia diſcretā.

Quæ ſunt aduerbia ſignificantia quantitatem continuam? Magnus paruus longus latus profundus: quæ referunt per tantus & quātus: ut ego ſum magnus quantus es tu uel ut tu: uel ego ſum magnus: & quantus es tu. Item per tam & q ut ego ſum tam magnus q tu.

Ex his quæ ſignificant quantitatem diſcretam: alia ſignificant quantitatem diſcretam abſolutam: alia quantitatem diſcretam ordinalem. ordinalem. Quātitatem diſcretam abſolutam ſignificāt quæ referunt per tot & quot: ut ego habeo decem talenta quot habes tu: uel ut tu: & ſunt hæc.

Ntō unus una unū. Gtō uni⁹. Dtō uni. Actō unum unā unū. Vtō o une una unū. Abltō ab uno ab una ab uno. Et plr ntō uni unæ una. Gtō unorū unarū unorū. Dtō unis. Actō unos unas una. Vtō o uni unæ una. Abltō ab unis.

Plr ntō duo duæ duo. Gtō duorū duarū duorū. Dtō duob⁹ duab⁹ duob⁹. Actō duos duas duo. Vtō o duo duæ duo. Ablatiuo a duobus duabus duobus.

Pluraliter nominatiuo hi & he tres uel tris & hæc tria. Genitiuo horum & harum & horum trium. Datiuo his tribus. Accuſatiuo hos & has tres uel tris & hæc tria. Vocatiuo o tres uel tris & o tria. Ablatiuo ab his tribus.

Quattuor uſq ad cētū īdeclīabilia ſūt. Quiq ſex ſeptē octo nouē decē undeci duodeci tredeci qttuordeci qndeci ſexdeci decē & ſeptē: decē & octo uel duo de uigiti: decē & nouē uel undeuigiti. Vigiti un⁹ & uigiti duo & uigiti tres & uiginti qttuor & uigiti qnq & uigiti ſex & uigiti ſeptē & uiginti octo uel duo de triginta & uigiti nouē uel undetrigita. Trigita un⁹ & trigita duo & trigita tres & trigita qttuor &c. Quadragita qnqgita ſexagita ſeptuagita octogita

noag ta cetũ. Cetũ & un' uel un' ſupra cetũ: cetũ & duo uel duo ſupra cetũ: cetũ & decẽ uel decẽ ſupra cetũ: & cætera. Ducẽti tæ ta. tricẽti tæ ta: q̃drigenti qngẽti ſexcẽti ſeptigẽti octigẽti nonigẽti. Mille hæc duo milia hoꝝ duoꝝ miliũ. his duob' milib': hæc milia: o: milia: a milib'. Tria milia & q̃ttuor milia & reliq̃ Vbi nota ꝙ nõ dicim' hi & hæ milia: ut qdã putant ſed hæc milia qa eſt nomẽ ſubſtãtiuũ: nec dr̃e debem' duo milia hoies ſed duo milia hoium.

Milia

Nãqdẽ i ſacris lr̃is legim'. xii. milia ſignati: ſi nõ eſt error hoc mõ exponi debet ſignati numero. xii. milia hoc eſt q erãt numero. xii. m. Quidã iõ inciderunt i hũc errorem qa legim' duo milia põdo argenti: ſed põdo gti caſus eſt hoc loco nõ nti. Mille ãt iterdũ adiectiuũ eſt: & iõ dicere poſſum' mile hoies. Interdum ſubſtãtiuũ: & ſic dicim' mille hoium: ut mille nummum. Nec poſſum' dicere duo mille: tria milia: ſed duo milia tria milia: uel bis mille ter mille: ut bis centum ter centũ. Oui. Annos uixi bis centum: iam tertia uiuit' etas.

Ab his deriuantur aduerbia numeralia quæ referuntur per totiens & quotiens: ut ego ter legi Virgilium quotiens tu uel ut tu.

Semel bis ter q̃ter qnqes ſexties ſepties octies nouies decies undecies duodecies terdecies quattuordecies qndecies ſexdecies ſeptieſdecies octieſdecies nonieſdecies. uigeties ſemel & uigeties bis & uigeties ter & uigeties &c. Trigeties quadrageties qnquageties ſexageties ſeptuageties octuageties nonageties: ꝓ qbus dicimus uities trities quadragies qnquagies ſexagies ſeptuagies octuagies & nonagies. Centies ducenties trecẽties quadringenties quingenties ſexcenties ſeptingenties octingenties noningenties milies.

Quãtitatẽ diſcretã ordinalem ſignificant quæ referunt' ꝑ totus & quotus: ut ego fui ſecũd' quot' tu uel ut nõ fuiſti tu quot' qſqꝫ ẽ. q̃ſi nemo & ſunt hæc.

Tot' quot'

Primus ſecundus terti' quartus quintus ſextus ſeptimus octau' nonus decim' undecimus duodecim' tertiusdecimus quartusdecim' qntusdecimus ſextusdecimus ſeptimusdecim' octauusdecimus uel duo de uigeſimus: nonusdecimus uel undeuigeſimus. Vigeſimus uigeſimus primus &c. Trigeſim'. Quadrageſimus Quinquageſimus Sexageſimus Septuageſimus Octogeſimus Nonageſimus Centeſimus Ducenteſimus Tricenteſimus Quadringenteſimus Quingenteſimus Sexcenteſimus Septingenteſimus Octingenteſimus Nonigenteſimus Milleſimus.

Nos ſumus in anno ſalutis noſtre Milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo quinto quarto idus decembris.

Alia ſunt diuiſiua i ptes numeros. q̃ qdã dicũt referri ꝑ toteni & quotẽi: q̃ nolo legiſſe me apud aliquẽ doctũ nõ memini: ut quoteni eſtis? terni: ſunt aũt hæc ſinguli ſingulæ ſingula: bini terni q̃terni qni ſeni ſepteni octeni nouẽi deniũdeni duodeni ternideni quaternideni qndẽi ſenideni deniſepteni denioctenideniouenI uigeni trigeni quadrageni qnquageni ſexageni ſeptuageni octuageni nõageni cẽteni ducẽteni uel duceni tricenteni uel triceni quadrigẽteni quingenteni ſexcenteni ſeptingenteni octingenteni noningenteni milleni

Toteni

Bina pro duo. Ponunt ſtē aliquādo bina ꝓ duo: & terna ꝓ tria. Ponunt quotiens ſubſtātiua
gbus iungunt: declinant tantum in plurali: ut binas trinas denas litteras nō
duas tres decem. interdum tñ poetæ etiam cum aliis ſubſtātiuis eodem modo
uſurpant: ut Virg. Bina manu lato criſpans haſtilia ferro.

Alia ſunt quæ ipſum numeꝝ ſūptū ſignificant: ut unitas binariꝰ ternariꝰ qua
ternariꝰ qnnariꝰ ſenariꝰ ſeptenarius octonariꝰ nouenariꝰ denarius undena/
rius duodenariꝰ: & cætera. Vigenariꝰ trigenarius quadrigenarius qnquage/
narius ſexagenarius ſeptuagenarius octogenarius nonagenarius centena/
rius ducentenarius trecētenarius quatercētenarius quingentenarius ſexcē/
tenarius ſeptingētenarius octigentenarius noningentenarius millenarius.

Biennis Alia ſūt q̄ ſignificāt numeꝝ ānoꝝ: ut biēnis triēnis q̄drīēnis: qnquēnis ſexēnis
ſeptēnis octēnis nouēnis decēnis. Vñ fiūt ſubſtātiua biēniū trienniū q̄drieni/
um qnquēniū ſexēniū ſeptēniū octēniū nouēniū & decēniū. Alia fere nō ſūt
ī uſu: nec: repiunt apud bonos auctores: ut qdā ignari uolūt: totēnis & quotē
nis. Alia ſignificāt quātitatē diſcretā pōderis uel mēſuræ q̄ referunt ꝑ totuplꝰ
& quotuplꝰ & ſignificāt quēdā ſui exceſſū: ut cētuplo maior ē ager meꝰ q̄ So/
cratis: quotuplꝰ nō ē tuꝰ & ſunt hæc. Duplus pla plum: triplꝰ q̄druplꝰ qncu/
plus ſexcuplus: ſeptuplus octuplꝰ decuplus: cētuplꝰ ducētuplus millecuplus.

Quotuplex. Alia ſūt diuiſiua: ſeu multiplicatiua formæ & referūt ꝑ totuplex & quotuplex
ut hēo triplicē lanā & triplicē ueſtē. i. triū geneꝝ: quotuplicē tu hēs. Aliquā/
do tñ iproprie ponit cū dictiōibꝰ carētibꝰ plurali: ut triplex fumꝰ domū nr̄am
egredit: hoc ē tres fūi: ſi ita dici pōt. Siplex duplex triplex q̄druplex quincu/
plex ſexcuplex ſeptuplex octuplex nonuplex decuplex: uigecuplex: trigecu/
plex: q̄dragecuplex: qnq̄gecuplex: ſexagecuplex: ſeptuagecuplex: octuage/
cuplex: nōagecuplex: cētuplex. millecuplex. Itē duplex & triplex ꝓ duplica/
tꝰ & triplicatꝰ accipit uñ fiūt uerba duplico triplico: & a multiplex multiplico

Quæ incipiūt a c uel a q. Relatiua q̄ incipiūt a c uel a q tribꝰ modis accipiūt. Relatiue ut ego ſū albꝰ q̄lis
es tu: magnꝰ q̄tꝰ es tu. Sētias cuias es tu. Interrogatiue: ut q̄lis es tu? q̄tꝰ es tu?
quotū ānū agis? quot nūmos hēs? infinite: ut neſcio q̄tꝰ ſis. cuias ſis: aut cuia fi
lia ſit hæc puella? Relatiua q̄ icipiūt & capiūt rlatiue copula mediāte: ut ego
ſū albꝰ & talis es tu: ego ſū magnꝰ & tantꝰ ē Auitꝰ. Ego legi multos libros &
tot ipreſſit Ioānes ruber. Reditiue: ut ego ſū talis & tāta q̄lis & q̄ta ē eliſabet
īfinite: qñ ſeqt cōiūctio q̄ uel ut: ut ego ſum talis & tātꝰ: ut nō egeā opa tua.
Ego cupio talis eē q̄ fœlix uidear. Repiunt aliq̄ relatiua q̄ gemināt uel aſſu
munt cūq;: ut qſqs qcūq; quotq; quotcūq; q̄liſcunq;: quātocūq;: q̄ ꝓprie po
ſita uim hēnt ipſiꝰ relatiui ſimul cū antecedēte diſtributiuo: ut qſqs aut qcūq;

Quæ ſibi aſſumunt cunq;. legit dicit. i. oīs q legit dicit. Ponūt ēt aliquādo ꝓ ipſo relatiuo tātū: ut deꝰ oīa
qcūq; uoluit fecit & ꝓ diſtributiuo tātū: ut ego diligo quēcūq; hoiem. i. oēm
hoiem. Ponūt ēt infinite ut Vir. Quicqd erit ſupāda oīs fortuna ferēdo eſt.
Quis & q cū qbꝰ & quō cōpōunt? Siqs Enqs Nūqs Quiſputas Aliqs Ne/
qs: qlibet Quiuis. Aſſumūt ēt ſyllabicā adiectiōem nihil ꝑ ſe ſignificantem

Vt Quiſq; Quiſnam Quidam Quiſpiam Quiſquam & Quicunq;.
A relatiuis ſubſtātiæ multa aduerbia deriuanť: quæ eiſdem modis ponuntur.
Tpalia: ut a q q̃ qd quādo. A ꝓnoibus tūc.i.eo uel illo tpe. Ab alius alia aliud alias Localia uero iſta: a q quæ qd: quo q̃ unde ubi quorſum quouſq;. Ab ille illa illud ꝓnoie aduerbia deriuanť illinc illuc illorſū illic illac uel illa illuc uſq;
Ab is ea id ibi unde eorſum eo ea eouſq;.
Ab hic hæc hoc. Hic hinc horſum huc hac hucuſq;.
Ab iſte iſta iſtud: iſtinc iſtac uel iſta iſtorſum iſtic iſtuc iſtucuſq;.
Ab alius alia aliud: Alibi alia aliorſum aliunde alio aliouſq;.
Hic hæc hoc. iſte iſta iſtud. ille illa illud: qōo differūt? Hic ſignificat hoiem uete rē ꝓximā loquēti. Iſte ꝓximā audiēti. Ille remotā ab utroq;: Queadmodū ēt aduerbia eoꝝ. Hic ſignificat locū ꝓximū loquēti: uel ſcribēti: Iſtic locū proximū audiēti: uel ei ad quē ſermo aut lræ dirigunť: illic locū remotū ab utroq;: Iſte tñ poniť aliquādo ꝓ hic. Cicero: Cum iſto tpe ſtent cum gladiis armati. Ille quoq; nōnunq̄ ꝑ dignitatē quādā atq; eminentiā accipiť indicans eſſe ꝙ oēs noſſe debeant: ut Alexander ille magnus: Architas ille tarentinus.
Is & hic quō differunt? is ſpacio lōgiore accipiť. Hic uero ꝓpingore. Multis tñ ī locis cōfunduť. Vt q præfert uirtutē diuitiis: hic ſane prudēs eſt: uel is ſane prudēs ē. Poetæ tñ aliqñ capiunt ille ꝓ is: ut Horatius. Quid didicit priæ qd debeat: & qd amicis: Quo ſit amore parēs: quo frater amād' & hoſpes. Qd ſit cōſcripti: qd iudicis officiū quæ ꝑtes ī bellū miſſi ducis: ille ꝑfecto. Redde re ꝑſonæ quæ ſit reuerētia cuiq;. Nā qd in ſacris lris legiť. Non q ſeipſum cō mendat: ſed quem deus cōmendat ille probatus eſt equidem non probo. Is & hic.
Relatiuum diſcordat ne aliquādo ab antecedēte? Diſcordat: In qbus acciden tibus: in genere & numero. Quomodo in genere? ut apud Saluſtium: Eſt lo/ cus in carcere quod tullianum appellatur.
Quō in numero? Vt omnes tenues atq; humiles: quæ maxia in populo mul/ titudo eſt: ſibi præſidium partum putat.

De patronymicis.

Quod eſt nomen patronymicum? Eſt illud quod ſignificat filium uel nepotem filiam uel neptē: aut alium deſcendentem. Proprie tantum a propriis patrum nominibus deriuatur.
Quot ſunt terminatōes patronymicorum? Quattuor in des uel in as uel in is uel in ne: ut hic Priamides hoc eſt filius priami: hæc priamis dos hoc eſt filia Priami: hæc Pelias peliadis uel peliados: hoc eſt filia Pelei hæc adraſtine: ne rine: acriſione: hoc eſt filia uel neptis Adraſti. Nerei Acriſii. In des as is & ne.
Patronymica cuius generis? Fœminini præterea quæ deſinunt in des.
Patronymica cui' declinationis ſunt? Quæ deſinūt in des uel ī ne ſunt primæ declinatōis. Quæ uero deſinūt in as uel ī is ſunt tertiæ: patronymica qualia noīa ſunt? Subſtantiua: ut priamides Helenæ raptor cā fuit excidii troiani.
Quæ noīa ſunt q̄ iterdū ꝓ patronymicis ponūť? Poſſeſſiua: ut Iuno ſaturnia .i. filia ſaturni & Scipio Aemilian'. i. Aemilii fili'. Quō formanť patronymi Poſſeſſiua.

ca? Patronymica maſculina q̄ fiũt a noībus primæ declinatiōis formāt a gtō ſingulari mutata e i des: ut maia maiæ maiades: Ilia iliæ iliades: æneas æneæ æneades. Hippotes hippotæ hippotades. Anchiſes anchiſæ proprie anchiſa des q̄q̄ uſus obtinuit ut anchiſiades diceretur. Butes butæ butades. Corine/ tes corinetæ corinetades. q̄uis magis ſit in uſu corinetides

In des q̄uo formes — Patronymica maſ. a noib' ſecundæ declinatōis formāt a gtō addita des. Pria/ mus priami priamides: ſed q̄ duplex ii hn̄t in gtō mutata i in a & addita des faciunt patronymicū: ut Antoni' antonii antoniades. Menetius menetii me netiades. Patronymica maſ. a noib' tertiæ declinatō. s formāt a datiuo ſingu lari addita des: ut neſtor neſtori neſtorides antenor antenori antenorides. Li cet aliquādo poetæ addant a cauſa metri: ut amphitrioniades laertiades. Di cunt etiam deucalides pro deucalionides: & ſcipiades pro ſcipionides.

Fœminina — Patronymica fœminina a maſculinis formant remota de: ut a priamides pria mis: a dardanides dardanis: Dixerũt tn̄ poetæ atlātiades & phætontiades in plurali. hoc eſt atlātias & phætontias i ſingulari pro atlātis phætuntis a pelia des pelias: ab æneades æneis cū deberet facere æneas. Multa tn̄ patrōymica abuſiue pferunt: ut a Tide' titides. a Peleus pelides: a pmetheus pmetides a Theſeus theſeides: ab Achilles achilleides: ab Orpheus orphides: a Coro neus coronides penultima pducta. Iliades filius illiæ? Romulus rectæ forma tur. Patronymica aliquādo ſumunt loco patriorum nominum: ut romulidæ ideſt romani: theſidæ ideſt atheniēſes: æneadæ troiani cecropidæ atheniēſes. Timarchides proprium eſt: & thimarchides Thimarchi filius.

In ne — Pauca inueniunt patronimica in ne fœminina: ut Nereus nerine: Adraſtus adraſtine: Acriſi' acriſione: ex quo acriſoneus. Virg. Acriſioneis dane fun/ daſſe coloris. Quod dicit Priſcianus eſſe poſſeſſiuum ab acriſione. Seruius uero patronymicum fœmininum.

Improprie formata — Reperiunt patronymica iproprie formata: & a noib' matrū: ut Romulus ilia des. i. Iliæ filius: & maiades Mercurius. i. Maiæ filius. Et ab auis maternis: ut atlantides. i. Mercurius Atlātis filiæ filius: & lanchides. i. Epaphus Iouis Ianchi fili'. Et a regib' uel cōditoribus ut cecropide. i. athenienſes: ab ænea æneadæ. i. troiani uel Ro. Itē a noīe fratris: Virgi. Tū phætontiadas muſco circumdat amaræ Corticis inde ſorores Pphætontis. De comparatiuis.

Comparatiuum quid eſt? Quod cum intellectu poſitiui: uel aliquo participe ſenſu poſitiui magis aduerbium ſignificat ut liberalior ma gis liberalis: & fortior magis fortis: & doctius magis docte.

Comparatiua cuius generis? cōis: pter unum dūtaxat quod eſt maſ. ſenior.

Cū ablati/ uo uel ntō cū q̄. — Comparatiua quē caſum exigunt poſt ſe ntūm cum q̄: uel abltūm ſine q̄ cum alio abltō ſignificāte exceſſum: & cū oīb' caſibus quos hīc poſſet poſitiuum ſuum: ut hoc doliū eſt pleni' olei illo uel q̄ illud doliū trib': digitis: ueꝝ relati ua & negatiua ſemp ſine q̄ abltō iungunt ut nemo eſt doctior platone:

Cōparatiua unde formantur: a noibus adiectiuis ſignificātibus accidēs. q̄ð

cremētum diminutioneq; ſuſcipiat: ut ab albo albior. Vel a uerbis: ut a detero deterior: qđ uerbū teſte. Seruio minꝰ bonū ſignificat nō peior. Virg. Cum duo ſint apibꝰ reges alteꝝ deteriorē: hoc ē minus bonū iubet necari. Deterior q uiſus: eū ne ꝓdigꝰ adſit dede neci. A potior hic & hæc potior & hoc potius. A ꝑticipiis q̄ tunc i nomē traſeunt: ut amās amātior: a ꝓpoſitiōibꝰ ſiue aduerbiis: ut extra exterior: ultra ulterior. q̄q̄ exter quoq; nomē repiaꝛ: ut Vir. Fas extra q̄rere regna: antiq aliquādo a ꝓnoibus & noībꝰ ꝓpriis cōparatiua & ſuplatiua protulere: ut ipſe ipſior ipſiſſimus. Nero neronior neroniſſimus

Quomodo formantur comparatiua? A primo caſu deſinente in i: ut albus albi albior: fortis forti fortior.

Quæ ſunt cōparatiua anomala quæ contra hāc regulā formātur? Bonus melior optimus. Malus peior peſſimus: Magnus maior maximus: Paruus minor minimus. Dexter dexterior dextimus. Siniſter ſiniſterior ſiniſtimus.

Senex ſenior ſine ſuperlatiuo. Iuuenis iunior ſine ſuperlatiuo.

Multū plus i numero ſingulari generis neutri: In plurali oīs. A noībꝰ quæ habent uocalē ante is uel ante us comparatiua non formantur. Sed accipiꝛ magis aduerbium: dr̄ magis arduus: magis tenuis: magis pius quamuis tenuior apud ueteres repitur: & Iuuenalis: ægregius dixit pro magis egregie: Eregius cœnat meliuſq; miſerrimꝰ horum. Nequam cōmune trium generum nequior format comparatiuum & ſuperlatiuum nequiſſimus.

Quæ habent uocalem ante is uel us

Ab aduerbiis ſiue præpoſitōibus deſinentibus in ra fiunt cōparatiua in erior: ut extra exterior intra interior: ultra ulterior: citra citerior: infra inferior: ſupra ſupior: poſt poſterior: ante anterior: ꝓpe ꝓpior: a ſæpe comparatiuum nō inueniꝛ. Cato tamen ſuplatiuo uſus eſt ſæpiſſimam diſcordiam fuiſſe dicens. Pridem prior cuiꝰ ſuplatiuum eſt primꝰ cum genitiuo iungaꝛ: & ad plures ſui generis cōpareꝛ: Virgi. Primus ſe danaum magna comitāte caterua. Androgeus offert nobis. Ergo prior de duobꝰ: primꝰ uero de pluribus dicitur magnificētior & magnificētiſſimus: munificentior & munificētiſſimus: beneficentior & beneficētiſſimꝰ; q̄uis a magnificēs munificens & beneficēs deriuari uideanꝛ: tñ hæc in uſu nō ſunt: ſed pro his utimur magnificus munificꝰ beneficꝰ. Cato de rege Ptolomæo dixit. Optimo atq; bñficiſſimo & actius magnificiſſimo atq; excellētiſſimo honore. Terētius in Phor. At qn munificentiſſimū. Cōparatiuū ſæpe ꝑ poſitiuo accipitur ſenior ꝑ ſenex. Nōnūq̄ ſignificat minꝰ poſitiuo: ut triſtior & lachrymis oculos ſuffuſa nitētes ꝑ ſubtriſtis. Et quādo ad cōtraria cōparaꝛ minus poſitiuo: hic ſignificat: ut ſi dicam mare pōticum eſt dulciꝰ q̄ cætera oſtēdiꝛ paꝝ aliqd dulcedinis hr̄e: plus q̄ cætera. Cōparatiua ſæpenumero diminutiuoꝝ formā accipiūt a neutro addita culus: ut maius maiuſculus: & regimē ſeruāt cōparatiuoꝝ. Terētius. Thais q̄ ego maiuſcula eſt magis aduerbiū nō ſolū poſitiuo ſed ēt cōparatiuo aliquādo iūgiꝛ cū uel ad ſe uel ad aliū cōparaꝛ: ut Achilles fortior ænea magis q̄ iuſtior & Aiax Vlixe fortior magis q̄ Diomedes. Nota q; quēadmodum dicimꝰ

A ꝓpoſitionibus in ra

Prior et primus.

Abutimur cōpatiuo

Diminutiua

ego ſum fortior q̄ tu: in hoc caſu: ita dicim⁹ & in obliqs. Iudico te doctiorem q̄ illum: amo te magis q̄ illum: inſeruio tibi magis q̄ illi: indigeo tui uel te magis q̄ illo uel illi⁹. Q uādo cōparatiuo iūgit̄ multo uidet̄ plus ſignificare q̄ ſuperlatiuū. Ci. de offi. Vale igit̄ mi cicero tibiq̧ pſuade eſſe eqdem mihi cariſſimum ſed multo fore cariorem ſi talibus monumentis præceptiſq̧ lætabere.

Cōparatio ad unū ad plures ſuplatiuo.

Cōparatio quotiens fit apud græcos ad unum ſui generis cōparatiuo utunt̄: quotiens uero ad plures ſui generis ſuplatiuo: idēſt quo nos cum illis conuenimus: & hoc ab eis factū ē: ut ſenſum cōparatiui ſenſu ſuplatiui diſtinguerēt q utriq̧ hoc ē cōpatiuo & ſuplatiuo gtūm tribuūt cū careāt abltō. Apud nos uero illa ambiguitas nō ē q cōparatiuo abltūm dam⁹: ſiue ad unum ſiue ad plura diuerſi generis referat̄. tñ illa græcoꝝ rō tāti eſt momēti: ut iā latini ad formā græce cōſtructiōis imitati cōpatiuo gtūm addiderint: utiq̧ iter duo ſic. Aiacum fortior fuit. Thelamoni⁹ & manuū melior eſt dextera: ſi tres fuiſſent Aiaces: nō fortior ſed fortiſſim⁹ dicerem⁹ ſicut digitoꝝ medius eſt lōgiſſimus. Vnde nō licet dicere. Pyrrhus eſt doctior ſentinatibus: ſed doctiſſim⁹ ſentinatum. Vir. Huic coniunx ſicheus erat ditiſſimus agri Phænicum: & Oratius in ſermonibus. O maior iuuenū inqt: ad duos enī piſones filios patrēq̧ ſcribebat. Ouidius in pſona medeæ quæ duos filios habuit Cū minore pueris iuſſus ſtudioq̧ uiuendi. Cōſtitit ad geminæ limina prima foris: & Cæſar i cōmētario. x. In teſtamento Ptolomæi patris hæredes erāt ſcripti ex duobus filiis maior. Hic Cato maior & minor. Scipio maior & minor de duobus dicitur: de pluribus uero Fabius Maximus: & Valerius Maximus.

Comparatiuum iter duo. Suplatiuū inter plura

Cōparatiuum igit̄ inter duo ponit̄. Superlatiuum inter plura: quod manifeſte oſtēdit Cicero cum ait in Piſonē: Me ædilē priorē: ꝑtorē primū: Q uippe ædiles duo tantū erant: ſicut duo cenſores: & duo cōſules. Cæteri āt magiſtrat⁹ plures erant. Nota hoc etiā intereſſe inter cōparatiuum & ſuplatiuū ꝙ dubitando uel interrogando cōparatiuo utrum dicam⁹: ſuplatiuo uero qd: cuius rei ratio eſt ꝙ cōparatiuū de duob⁹ dicit̄: ſuplatiuum de plurib⁹. Q uintilianus. ita non tantum utrum ſit melius. ſed qd ſit optimum quærit̄: & Cicero Vtrum potius aut quid potiſſimum dicam⁹. Iungit̄ tamē qd etiam cum cōparatiuo ſed improprie: Vtrum uero nunquam cum ſuperlatiuo.

Q uot modis fit cōparatio.

Q uot modis fit cōparatio? Q uattuor: aut ab una ſubſtātia ad aliā: ut ego ſū maior te: Aut ad ſeipſā: ut ego ſum ditior ſolito uel ditior hodie: q̄ heri. Aut ab uno accidēte ad aliud: & tunc ſemp fere utimur aduerbio: ut ſū magis fortis q̄ doct⁹. Aut ab uno actu ad alium: ut ego malo uitā q̄ mortē: & magis lego q̄ diſco. Q uot modis nō pōt cum abltō iungi cōparatiuū? qnq̧. Aut cum cōparatio ad duos fit: tūc enim eget gtō: ut duoꝝ fratrum maior eſt marit⁹.

Q uare nō abltō utūt̄

Aut quādo nō inuenit̄ abltūs. ut dulcius eſt mare ponticum q̄ cætera maria. Aut quādo iter ipſa adiectiua fit cōparatio: ut ego ſum magis alb⁹ q̄ niger: & nō nigro. Vel cum inter ipſa uerba fit cōparatio: ut plura audio q̄ credo. Vel cum dictio a q̄ fit exceptio fuerit i noīatiuo: ut Diomedes fuit fortior q̄ troia/

ni oēs præter q̄ Hector. Coniūctio.n.exceptiua copulare debet ſimiles caſus.
Quot modis nō pōt cōparatiuum regere ntūm cum quam. Simūiter qnq; aut cū cōparatio fit inter duos: tūc.n.oino requirit gtīm: ut duoꝶ fratrū maior eſt Marius. Aut cū nō inuenit̄ ntūs: ut nihil eſt crudelius nece: & nihil ē ipſi ſeipſo carius. Aut quādo relatiuum eſt termin⁹ cōpatiōis: ut uirt⁹ q̄ nihil ē homini meli⁹. Aut quādo ponit̄ cum dictione negatiua: ut nullo homine ſis tardior: Aut quando dictio a qua fit exceptio fuerit in abltō: ut Diomedes fuit fortior oib⁹ Troianis præter quam Hectore. — Quare nō ntō cum q̄

De Superlatiuo.

Quod eſt nomē ſuplatiuum? Quod ad plures ſui generis cōparatum ſuperpōitur oib⁹ uel p ſe prolatum poſitiui intellectum habet cū ualde aduerbio. Quot ſunt terminationes ſuperlatiuorum? octo. — Octo ſuplatiuoꝶ terminatiōes.

Duæ fræquentiſſime in rimus & in ſimus: & ſex p raræ in limus ximus timus temus ſimus nimus. Superlatiua i rimus deſinentia quō formātur? A poſitiuis in r deſinētibus ſiue ſecundæ ſiuæ tertiæ declinatiōis fuerit addita rimus: ut pulcher pulcherrimus: pauper pauperrimus. Excipiunt̄ dextimus & ſiniſtimus: pro dexterimus & ſiniſterimus.

Suplatiua in ſimus deſinētia quō formātur? A genitiuis ſecūdæ declinatōis addita s & ſimus: & gēitiuis tertiæ addita ſimus ut locuplex locupletis locupletiſſimus. Excipiunt̄ a ſecūda q̄ ſunt anomala bonus optim⁹: malus peſſimus magnus maxim⁹: paru⁹ minimus: multus plurim⁹. Et quæ a facio cōponunt̄ magnificus magnificētiſſimus: munificus munificentiſſimus: maturus maturrimus. Cicero tamē ad Herēnium: in ætate inqt uelit cōparare maturiſſima Nuperus nuperrimus. Plau. Captum hominem nupeꝶ & nouitium. Vetus ueterrimus. A tertia uero excipiunt̄ facillimus difficillimus humillimus: ſimillim⁹: diſſimillimus. Excipiunt̄ ēt quæ i bris deſinūt: quæ ris mutata in er accipiunt rimus: ut ſaluber ſaluberrimus: celeber celeberrim⁹. Vetus & ueter qd olim i uſu erat ueterrim⁹ facit. In ximus quot ſuplatiua deſinunt? duo tātū maxim⁹ & ꝓxim⁹: qd uocabulū dum ꝓ cognato accipit̄ ſignificatū habet poſitiui ideoq; a ſcriptorib⁹ legū ſæpe cōparatiue ꝓfert̄. ut proximiores ideſt ꝓpinquiores cognati. In timus quot deſinunt? unū dūtaxat anomalum optimus & hæc deriuata ab aduerbiis ſiue præpoſitiōibus: inter iterior itim⁹: ultra ulterior ultimus: citra citerior citimus: extra exterior extim⁹: quod ēt ꝓ poſtremo ponitur: Plautus in turculento Bona pdidi mala repperi: fact⁹ ſum extimus a uobis. Hæc ſunt ab aduerbiis ſiue præpoſitionibus. Supra ſupior ſuprem⁹. extra exterior extremus: qa ſi eſſent a ntō ſuperus & extra ſeruaſſent regulam. In nimus quot ſuperlatiua deſinunt? unum. dūtaxat anomalum minim⁹. In rim⁹ quot ſuplatiua deſinunt? unum: A uerbo detero deterior detertim⁹: & unū anomalum multus plus plurim⁹: præterea quæ ſecundū regulā formant̄: Nouiſſim⁹ licet a nouo ſuplatiuū ſit: tn̄ pro poſitiuo ponit̄: & ultimum ſignificat. A pene Plautus ſuplatiuum formauit peniſſime in ciſtellaria: Ita me a cōſilio ꝑuertit peniſſime. A penitus penitiſſim⁹ ſuplatiuum

Quæ ſunt anomala

In limus

Proximus

Nouiſſim⁹

formatur: ut ex penitiſſimis ædibus. Suplatiua quæ a præpoſitioibus ueniūt
ipſa præpoſitionum exigunt caſus: ut arbor illa eſt proxime littus.
A neq; ſicut ſupra de cōpatiuis dictū ē: fit ſuplatiuū neqſſim⁹. Illud aīaduertē
q̃ p ualde cū ſuplatiuo. dū diligēter ē q̃ q̃ p ualde ſemp iūgit' ſuplatiuo. nūq̃ poſitiuo: ut q̃ fortiſſim⁹
& q̃ celerrime: qñ uero accipit' p quantum: nunq̃ iungit' ſuplatiuo niſi addāt'
uerba: poſſum q̃o uolo: & q̃ eiuſdē ſignificatōis ſunt: ut dicā q̃ breuiſſime po
Per. tero: feci q̃optime. Per uero nunq̃ iungit' ſuplatiuo: nec dicere poſſum⁹ per/
optim⁹: pdoctiſſim⁹: E cōtrario aūt q̃ quādo ualde ſignificat nunq̃ iungit' po/
ſitiuo: nec ēt cōpatiuo: niſi forte cū p: uel oppido: uel ſane: uel admodum: uel
ualde: uel nimis: tūc. n. poſitiuo iungit' ut Serui⁹ Sulpitius: Sane q̃ grauiter
ac moleſte tuli: ut debui. A. Geli⁹. Voce admodū q̃ſuaui: oppido q̃libēs nimis
q̃ ipiū. Et brut⁹ i epiſtola. Suos ualde q̃ paucos hēt. & itē ſane q̃ gauiſus ſū.
Perq̃. Perq̃ tū uſitatius eſt ut perq̃bonus. pq̃āpulcher: perquā doct⁹. i. ualde bonus
ualde pulcher: ualde doctus. Per uero p ualde iungit' poſitiuo. ut ppulcher
pdoctus. Cum uero q̃ pro quātum accipit' iungitur poſitiuo: ut Terentius.
Reiecit ſe i eā flens quā familiariter: ideſt quātum & in eunucho. Tu ſcis quā
intimum te habuerim p quātum: ſumitur enim intimus p poſitiuo queādmo
dum proxim⁹: Sic ēt iungitur compatiuo ut quam doctior eſt Ariſtotele Pla
to: ideſt quāto doctior: At qui dicunt narraui quambreui potui errant diceu
dum eſt enim quam breuiſſime potui.
Quod eſt cōparatiuum ſiue ſuplatiuum hui⁹ poſitiui pdoctus? Multo doctior
cōparatiuum: & q̃doctiſſimus ſiue multo doctiſſimus ſuperlatiuum.
Per q̃ nūq̃ iūgit' ſuplatiuo. Nā qd̄ legit' apd̄ Qui. Curtiū. Beſſū quoq; bactria
noꝝ ducē pq̃ maxie poſſet exercitu coacto deſcēdere ad ſe iubet. Error poti⁹
librarii dicēdus eſt: cū alia quoq; cōplura apud eundē auctorē corrupta ſint.
Multo. Multo ēt p ualde tā cōparatiuo q̃ ſuplatiuo adiūgit': ut multo doctior: & lōge
doctior: multo doctiſſim⁹ & lōge doctiſſim⁹. Suplatiuū gtō iūgit' & abltō: &
actō: ut Hector fortiſſim⁹ troianoꝝ: & multo maxim⁹: & pxime domum.
Quiſq; ois Cū ſuplatiuo iungit' ſemp qſq; ois aūt nō iungit'. neq;. n. dicēdū eſt ois optius:
ois peſſim⁹: ſed optius qſq; & peſſimus qſq;. Et ſilr ſi ſuplatiua i diuerſo caſu
pōnāt' ſic: maxima qſq; fortitudie debet hoſtib⁹ reſiſtere maximo qſq; aīo ca/
lūniatores deſpicit: ualidiſſimi qſq; corporis paret arma. Cōpatiuo uero ecō
trario nō qſq; ſed ois: ut Qui. Seruulos pēates & oīa utiliora: nec licet dicere
bōi qq; & ſapiētes qq;: ſicut nō licet dicere oēs optimi: & oēs ſapiētiſſimi. Ex
cipiunt' poſitiui q ſuplatiuo carent: ut pi⁹ & ſtrenu⁹. Dicim⁹. n. ois pius & pi⁹
Strenuus qſq;. quiſq;: Saluſtius: Nā ſtrennuus quiſq; aut occiderat in prælio: aut grauiter
uulneratus diſceſſerat. Itē numeralia: ut tertius qſq; quart⁹ quiſq; nā prim⁹:
& ultim⁹ ſuplatiua ſunt. Cicero. Primo quoq; die cōſules ad ſenatū referāt:
ergo nō eſt dicēdū omni qnquageſimo anno facimus iubileū: ſed qnquageſi/
mo quoq; āno: & ſic factū ē ut dicam⁹ unuſqſq; ſingularis qſq;: nā ſingulariſ
ſim⁹ quo plæriq; idocti utūt' nō repit': ſicut ab unico non repitur uniciſſimus

Quotus etiam iungitur cum qſqꝫ: ut quotuſquiſqꝫ eſt: ideſt quotcunqꝫ ſunt. quot⁹ qſqꝫ.
Illud quoqꝫ notandum ꝙ quiſqꝫ genitiuum pluralem non habet cum adiecti/tio dũtaxat iunctum: ideo utimur genitiuo ſingulari pro plurali: ut optimi cuiuſqꝫ animus: pro bonorum omnium animus.
Fa el melio & el piu preſto che tu poi. Fac q̃ optime & q̃ celerrime potes.
Io ſono aſſai piu grande de tutti li uiterbeſi che ſono menori di me & anche ſono menore di quelli che ſono magiori di me.
Ego ſum maxim⁹ oium uiterbienſiũ minoꝝ me: & minor oibus maioribus me
Eſſendo io nato a roma ſono magiore de tutti quelli che ſono menori di me: & menore di quelli che ſono magiori di me.
Ego cũ nat⁹ ſim romæ ſum maior oibus minorib⁹ me: & minor maiorib⁹ me.
Io ſono piu indocto di quelli che ſono piu docti di me: & piu docto de quelli che ſono piu indocti di me.
Ego ſum indoctior omnibus doctioribus me: & doctior oib⁹ indoctioribus me.
Io ſono minore de tutti quelli che ſono magiori di me: & anche ſon magiore de quelli che ſono minori de me.
Ego ſum minor omnibus maioribus me: & maior omnibus minoribus me.
Io ho doi deti in la mano liquali ſono piu longi de li altri: e doue orechie in capo de lequale luna e magiore.
Ego habeo duos digitos in manibus cæterorum longiſſimos: & duas aures in capite: quarum altera eſt maior.
Tutti li homini fortiſſimi debeno con grande animo uincere quelli delecti del corpo che ſonno piu brutti de tutti li altri. Debet fortiſſimus qſqꝫ magno aio ſupare eas uoluptates quæ ſunt cæteris fœdiores oibus. In ogni deci ãni ſe refa el buſſulo a uiterbo. Decimo quoqꝫ ãno fiũt cõitia uiterbii. De aduerbiis.

Aduerbia localia aut in loco ſignificãt: aut de loco: aut per locum: aut ad locum: aut uerſus locum: aut uſqꝫ ad locum.
Quæ ſunt aduerbia ſignificantia in loco: Hic illic iſtic intus foris: ibi ibidem alibi alicubi uſq̃ nuſq̃ ſicubi necubi nuncubi ſuperius inferius ubiqꝫ ubicunqꝫ. In loco.
Quæ ſũt aduerbia ſignificãtia de loco? Hic illic iſtic itus foris unde aliũde ſicũde necũde alicũde & unde ſupne iferne cælitus funditus utrinqꝫ undecunqꝫ. De loco.
Quæ ſunt aduerbia ſignificantia per locum? Hac illac iſtac ea ſi qua nequa aliqua & qua & utraqꝫ & quacunqꝫ. Per locum.
Quæ ſunt aduerbia ſignificantia ad locũ? Huc illuc iſtuc intro foras uſq̃ nuſq̃ eo eodem ſiquo nequo alio aliquo & quo ſupra infra utroqꝫ & quocunqꝫ. Ad locum.
Quæ ſunt aduerbia ſignificãtia uerſus locum? Horſum illorſum iſtorſum dextrorſum ſiniſtrorſum: & quorſum ſurſum: uel ſurſum uerſus: dehorſum uerſus: utroqꝫ uerſus & quoqꝫ uerſus. Verſ⁹ locũ.
Quæ ſunt aduerbia ſignificantia uſqꝫ ad locum uel uſqꝫ ad tempus? Hucuſqꝫ iſtucuſqꝫ illucuſqꝫ & quouſqꝫ. Vſqꝫ ad locum.

Noia ꝓ ad uerbiis. Noia urbiū ponunť ꝓ aduerbiis in loco ī gtō caſu ſi primæ uel ſecūdæ declinatōis ſint: ut ſum hic: fui illic: ſum romæ: fui bononiæ: ſum Tarēti: ꝗ ſi plr̄ tm̄ declinenť. ponunť ī abltō: ut ſum Baiis: fui thebis: Tertiæ uero declinatiōis noīa in abltō ponunť: ut fui carthagine: fui tybure: fui Neapoli: Ponimus ēt loco aduerbioꝝ humi domí belli militiæ & ruri in datiuo: ut ſum humi ſtratus dormio domi: eram ruri: belli ſiue militiæ fortis ſum. Reperiť etiam ueſperi & luci aduerbialiter: ut ueſperi ad te ueni: ueſperi ad te uenam: & luci ſimiliter. Cicero in phylippicis. Quis enim audeat luci & in militari uia.

Pro aduerbiis uero de loco & ꝑ locum ponuntur noia urbiū in abltō caſu cuiuſcūqꝫ decliatōis & numeri ſint: ut uenio illíc: aut trāſeo illac: uenio aut tranſeo uerōa: patauio carthagie thebis: & ſic domo & humo: rure: militia. bello

Pro aduerbiis uero ad locum noia urbiū ponunť in acЀō: ut eo Romā: tarētū carthaginē: eo illuc: uenio iſtuc. Et ſic eo domum: humum: rus militiā. bellū.

Si fiat interrogatio per quorſum: quomodo reſpōdetur? Dextrorſum ſiniſtrorſum: uerſus Venetias: uerſus thebas: uerſus Nurſiam.

Si fiat iterrogatio ꝑ ꝗ̄ quō reſpōdeť? Hac illac iſtac. Roma Venetiis. ꝑ. urbem.

Si fiat interrogatio per quo: quomodo reſpondetur? Huc illuc intro: foras florentiam. Romam. Senas: rus.

Si fiat iterrogatio ꝑ quouſqꝫ: quō rn̄deť? Hucuſqꝫ illucuſqꝫ uſqꝫ ad annū: uſqꝫ piſas uſqꝫ uercel. uſqꝫ puſiū uſqꝫ ad urbē uſqꝫ rus uſqꝫ domū uel militiā humū

Noia uiroꝝ ac mulieꝝ ꝓpria: Itē noia appellatiua hoīum aīaliū locoꝝ: & aliarū q̄rūcūqꝫ reꝝ quærūt præpōnē: ut ſum ī urbe ī agro cū ſocrate. Eo ī urbem ad agrū ad Socratē. Venio ad urbē ab agro a ſocrate: uel de ſocrate. Tranſeo ꝑ urbē ꝑ agrū ꝑ locū ī quo eſt Plato. Eo uerſus urbē uerſus agrū uerſus Catonē: Eo uſqꝫ ad urbē uſqꝫ ad agrū uſqꝫ ad Ciceronē. Interdū tm̄ poetæ omittūt ꝓpōnes: ut Italiā fato ꝓfugus lauinaqꝫ uenit Littora. Itē Deuenere loco

Propriis nominib' ꝓpoſitio. Interdū ēt ꝓpriis noīb' additʼ præpoſitio: ut Cicero Ea die Verres ad Meſſanam uenit. Aliquando ſubauditur præpoſitio noībus urbium: ut Vir. Non lybie non ante tyro deſpectus hiarbas: nominaliter ponitur tyro: nam ſi aduerbialiter ponere uoluiſſet: dixiſſet tyri in caſu genitiuo.

Supina etiam præpoſitione non egent: ut eo cubitum; & hoc eſt dignū relatu pro eo ad cubandum: & hoc eſt dignum ꝙ referatur.

Verſus. Verſus ſemp poſtponiť: ut italiā uerſus megarā uerſus Salu. Quē locū carthaginenſes egyptū uerſus finē īperii habuere: Cicero de diuinatiōe. Qui quum exercitu luſtrato Arretium uerſus caſtra mouiſſet. Interdum huic aduerbio iungitur ad: ut ad orientem uerſus: ad occidentem uerſus.

De nominibus etheroclitis.

Quæ ſunt nomina etheroclita? Quæ non ſeruant declinationem aliorum nominum: ut.

Paſcua paſcuæ	paſcua paſcuorum
Epulum epuli	Epulæ epularum

Delitium delitii Delitiæ delitiarum
A delitio fit delitiolum: quo uerbo utitur. Seneca in epiſtolis.
Carbaſus carbaſi Carbaſa carbaſorum.
Arbutus arbuti Arbuta arbutorum.
Intybus: intybi Intyba itybo℞. Vir. et amaris ityba fibris.
Pergamus pergami Pergama pergamorum ædificia ſublimia troiana. Naſo. Pingit & exiguo pergama tota mero.
Cælum cæli Cæli cælorum.
Altilis altili Altilia altilium.
Suppellex ſuppellectilis Suppellectilia ſuppellectilium.
Tartarus tartari Tartara tartarorum.
Supparus ſuppari Suppara ſupparorum.
Tænarus tænari Tænara thenaro℞: ꝑmõtorium laconiæ circa finẽ maleæ. Vnde ad inferos dicitur eſſe deſcenſus. Oſtenditur eni ibi quædam prærupta uorgo: per quam dicunt Herculem emerſiſſe.
Mænalus mænali Mænala mænalorum: mons archadiæ.
Auernus auerni Auerna auerno℞ lacus prope puteolos dictus ab auibus ꝙ ſuperuolãtes nimio foetore decidãt: ut Virgilius. Graue olentis auerni.
Didymus didymi Didyma didymorum: mons phrygiæ.
Pileus pilei Pilea pileorum.
Garganus gargani. Gargana garganorum: mons apuliæ.
Gargarus gargari Gargara gargarorum.
Pax caret plurali numero. Horatius dixit paces: Bella quis & paces longum diffundit in æuum.
Vulgus Vulgꝰ neutrũ caret plurali numero. Vir.
Pelagus Scindit icertum ſtudia i cõtraria uulgus.
Humus Sed hic uulgus habet pluralem. Ci. Saturnum maxime colunt uulgi. raro tamen utimur maſ. Vir. in uulgum ambiguas ſpargit uoces.
Pus Fas Ir non flectuntur
Fors. Forte.
Tabi in genitiuo. Tabo in ablatiuo.
Nemo caret plurali.
Duo ambo & tria declinantur tantum in plurali. A quattuor ad centum ſunt indeclinabilia.
Ilia Compitalia.
Moenia Neptunalia.
Manes Nundinæ.
Proceres Calendæ carent ſingulari.
Penates Nonæ.

Tenebræ	Idus.
Exta	Athenæ.
Arma	Thebe
Inſidiæ	Micenæ.
Arctus	Venetiæ carent ſingulari.
Sponſalia	Zinzania.
Diuitiæ	arum.
Minæ	Indutiæ.

Piſces pro ſigno cæleſti: Manes carent ſingulari.

Cæſares: Catones: Aiaces: Fabios. Scipiones pluratiue dicimus. Sed ſic non ſunt propria nomina: ſed appellatiua & æquiuoca.

Soles & lunæ a poetis dumtaxat pluraliter ponuntur: quia interdum plures uidentur ad ſenſum oculorum.

Sanguis & puluis uſu carent plurali.

Mel frumentum ordeum far uinum ea auctoritate habent pluralia.

Metalla. Aurum argentum ferrum auricalcum plumbum ſtannum electrum uitrum carent plurali: tamen æs habet æra in plurali in tribus caſibus: Metallum quod eſt nomen generale: habet pluralem numerum per omnes caſus.

Triticum caret numero plurali. Frumenta tamen ordea piſa fabas lentes i plurali numero inuenimus.

Acetum mulſum oleum & ſimilia carent numero plurali. Mulſum eſt uinum mellitum. Inuenitur etiam aqua mulſa: hoc eſt melлita.

Piper zinziber & fel in uſu cõmuni nõ habẽt pluralia. Mel tres tantummodo caſus habet ntũm actũm & uocatiuum mella: Thus thuris thura. Rus ruris rura: Balneũ balnei hẽt plurale balnea balneoꝝ: & balneæ balneaꝝ. Locus loci facit in plurali loca locoꝝ. & loci locoꝝ: utrũq; idẽ ſignificat: tñ loci ĩ maſculino ſignificãt ẽt ſedes argumẽtoꝝ apud rhetores: Iocus etiam ioca & ioci habet ĩ plurali. Balteus ſimiliter baltei & baltea habet in plurali.

Raſtrum neutꝝ raſtri & raſtra habet ĩ plurali. Addunt qdã porrũ frenũ clauſtrũ filum capiſtrũ. Rabies ſanies caries pernities ſcabies carẽt nũero plurali cũ ſimilibus noĩbus quintæ declinatõis. Res tñ & dies acies facies progenies ſpecies materies habẽt numerum pluralem.

Spes Spes tres tantum caſus in plurali hẽt. Iuuenalis poſt dãnum tpis & ſpes deceptas. A quo noie cõpoſitũ eſt ex pes habẽs ntũm dũtaxat & utũm. Cato facieꝝ dixit ſecundum analogiã: ſed nõ eſt ĩ uſu. Verua ẽ plurale hui⁹ nois qd eſt ueru: & reperiũť dumtaxat duo caſus uerua & uerubus. Virgil. Verubuſq; tremẽtia figunt. Fors nõ habet niſi forte: ut fors fortũa: & forte ſua libycis tẽpeſtas appulit oris. Tabi & tabo dũtaxat repitur.

Frugi Frugi ideclinabile eſt. Vicẽ dicim⁹ & uice aliis caſibus ſingularibus raro utimur: pluralis uero integer eſt. Precis preci precem & prece: pluralis uero ĩteger ẽ.

Nex Nex repiť apd Ciceronẽ & alios ꝓbos: unde ſeminex. pontus aer æther carẽt numero plurali: Sal neutri generis pluralẽ nõ habet

ſal maſcu. habet ſales & ſalibus pro quadā urbanitate dicēdi: tractū uerbum a ſale ſicut ſal ciboꝝ: ita ſales cōdimentū ſunt orōnis. Et dicitur etiā in ſingulari. Terentius: qui habet ſalem quod in te eſt. ſal

Laterem accuſatiuus eſt non habens alios caſus in ſingulari: Raro tamen reperitur latere. Sponte ablatiuus ſolus eſt: ut ſponte ſua.

Macte in uocatiuo tantū repitur. Dicitur tū macte uirtute eſto. Ador genus farris eſt aptū ſacrificiis deoꝝ. generis neutri: & īdeclinabile. Ab adorādo dictū. Priſcianus affirmat. At Feſtus pompeius ab edēdo: uel ab adurēdo dicit appellatum: Igne. n. toſtū fiebat. Vis oēs caſus habet: ut ſentit Priſcianus.

Interrogatiua: relatiua: īfinita: diſtributiua carēt uocatiuo: ideo ambo non habēt uocatiuū: qa eſt diſtributiuū: & ſecundū Priſcianū relatiuum. Duo uero collectiuū hēnt: & oia ,pnoia carēt uocatiuis: præter tu meus noſter & nr̄as.

Os oris ora tantum habet in plurali: q̄q̄ Virgilius uſus ſit oribus.

Os oſſis in utroq; numero omnes habet caſus.

Ops eſt dea terræ: quæ & tellus dicit̃. Sed opis opē ope auxilium ſignificat & facultatem: ut affer mihi opem: ideſt opitulare mihi: & uirg. Grates pſoluere dignas. Non opis eſt noſtræ ideſt facultatis.

Hæc opis nympha quædam fuit cuius poetæ faciunt mentionem. Opes uero pluraliter ſignificant diuitias.

Suppetiæ in plurali tantū auxilia ſignificāt: & iungitur hoc nomen fere ſemp cum fero. frequentiſſimumq; eſt apud hyſtoricos: ut ſuppetias tulit: hoc eſt præſidium attulit uel miſit.

Quidam putant ego quoq; pronomen etheroclitum eſſe: q̄ rectus nullam habeat cum cæteris caſibus ſimilitudinem.

Heſperus ſeu ueſperus eſt ſtella quæ ante noctē apparens heſperus ſeu ueſperus ſeu etiā ueſper dicitur. Virgilius. Ante diē clauſo componet ueſper olympo. Ante lucem uero lucifer dicitur. Vnde fit ut extrema pars diei ſeu magis noctis principium ueſpera dicatur in fœminino: ueſperum in neutro. Veſper etiam ueſperis in maſculino utitur Virgilius. Vnde qui in principio noctis ſalutare uolunt: bonum ueſperum dicere conſueuerunt quod magis cēſeo probandum. q̄ quod a plærīſq; dicitur Bonum ſero: quum enim ſero aduerbium ſit & tarde ſignificet: mala impræcatio eſt optatq; ut bonum tarde eueniat. Melius ſane & elegantius diceretur. Bonum ſerum ſeu Felix ſerum: nam ſerum dici apud probatiſſimos hiſtoricos reperitur pro extrema parte diei. Liuius. Erat iam diei ſerum. Ego morem noſtræ religionis ſequens dicere ſoleo noctem quietam. Heſperus

Penu etiam aliquando indeclinabile reperitur: ut apud Acium. penu autem optimu n eſt: & nihil deſit. Dicitur tamen hæc penus penus quarte: & penus penoris. Verba Auli Gelii ſunt: Q u. Scæuolam ad demonſtrandam penum his uerbis uſum. Penus eſt inquit quod eſculentum: aut poculentum eſt familiæ: quo opus non facit cauſa paratū & penitus reconditum. Vnde a peni Penu

tus penus dicitur. Nã quæ ad edendum bibendumq; in dies ſingulos prãdii: aut cenæ cauſa parantur: penus non ſunt: ſed potius ea quæ longæ uſionis cauſa reconduntur. Seruius Sulpitius ait. Sacco Helio placuiſſe: nõ quæ ad eſum & potum ſpectant: ſed thus quoq; & cereros in penu eſſe. Maſſur⁹ Sabinus. quod iumentorum cauſa apparatum eſſet: quibus dominus uteretur penori attributum dicit. penu igitur ea omnia continentur: quæ ad uictum pertinent: ſed priuatum ſi modo domi repoſita ſunt. Nam locus ubi iſta reponuntur. Varrone teſte penatium dicitur. Quæ uero ad uictum publicum ſpectant commeatus uocantur. Sed fere nihil continent q̃ annonam. Non enĩ eſt annona tantum frumentaria: ſed carnium ſalitarum & aliaꝝ huiuſmodi rerum. Cicero de diuinatione: Putaret annonam in macello cariorem fore: Repetundarum dũtaxat in genitiuo plurali inuenitur: de quo uerbo ſuperius diſſeruimus: quum de participiis tractauimus.

Indoles. Indoles nonunq̃ fere niſi numero ſingulari inuenitur. ſignificat autẽ in pueris & adoleſcentibus ſignum futuræ uirtutis. Cicero: Vt enim adoleſcẽtibus bona indole præditis ſapientes ſenes delectantur. Quint. In primis annis laudaretur indoles. Cicero tamen etiam de uiris indolem dixit. De officiis in quibus eſt uirtutis indoles commouẽtur. Idem pro Cælio. Si quis iudices hoc robore animi atq; hac indole uirtutis & continẽtiæ fuit. Liuius de lauinia iam matre & imperiũ adminiſtrante. Tanta inquit in ea uirtutis indoles fuit. Lucanus: indole ſi dignum latia: ſi ſanguine priſco: Robur ineſt animis. Indole quaſi generoſitate quadam uirtutis atq; animi. Liuius etiam in malam partem accipit. Nam loquens de Hannibale: Cum hac inquit indole uirtutum ac uitiorum triennio ſub Haſdrubale imperatore meruit.

Copiæ quando militum multitudinẽ ſignificant: tantum pluratiue declinantur ut copiæ Cæſaris copiæ pompeii: Reperit̃ tamen etiã in ſingulari ſed per raro. Pompeius ad Domitium. Atq; etiam hortor ut cum omni copia ad me uenias. Saluſtius. poſtremo ex omni copia catilinæ neq; in prælio: neq; in fuga quiſq̃ ciuis ingenu⁹. captus. Virgilius ſecundo æneidos. Et quæ ſit mecum copia luſtro: proprie autem ĩ ſingulari copia ſignificat facultatẽ poteſtatẽq;: ut faciam tibi copiam incipiendi libros meos: ideſt dabo tibi facultatem.

Copia. Nec iungitur cum alio uerbo quam cũ facio apud oratores: apud poetas uero cum aliis uerbis ut cum do das. Virgilius. poſtq̃ introgreſſi & coram data copia fandi: Accipitur etiam plærũq; copia pro abundantia. ut copia oratõis: copia frumenti. Barbari omnes fere ætatis noſtræ uſi ſunt copia pro exemplari: quod nuſq̃ apud doctos reperitur.

Excubiæ & uigiliæ tantum pluraliter dicuntur: hæc autem inter ſe differunt: q; excubiæ diurnæ & nocturnæ. Vigiliæ uero dũtaxat nocturnæ ſunt.

Tenebræ quando noctem ſignificant: pluratiue tantum dicuntur: ut luce & tenebris ſcribo: pro die & nocte ſcribo. Differt autẽ prima luce & prima die Nam ibi intelligit̃ prima pars diei & quaſi diluculo. Hic autem prima dies.

Ita primis tenebris & prima nocte. ibi de parte noctis loquimur: hic de ipſa nocte. Si diluculum uelimus ſignificare ante lucem dicimus non ante diem. Nam ante diem ſignificat ante tempus· præter q̄ ſi de certo die loquamur: ut ante diem decimum Kalendis nouembrium: hoc eſt decimo die ante Kalendas nouembris. Vbi notandum eſt præceptum Pauli qui ait ante diem decimum Kalendarum & poſt decimum diem Kalendarum æque utroq; ſermone undecimus dies ſignificatur. Ante noctem uero pro crepuſculo optime dicimus.

Lues & ſtrues nunq̄ fere pluratiue dicuntur.

Præſto a plæriſq; inter nomina ponitur: & nullum habet caſum. Nec aliter q̄ cum ſubſtantiuo uerbo conſtruitur: ut præſto ſum. Nam præſto adſum magis poeticum eſt.

Inſtar quoq; nonnulli nomen eſſe exiſtimant indeclinabile: & ſignificat ſimilitudinem ſiue æquiparantiam: ut inſtar montis. Iſtar.

Scalæ & ſcopæ tantum pluraliter dicuntur: & licet aliquando ſcala inueniat̃ qui ita profert barbariſmum ſi Quintiliano credimus committit. Liberi ꝑ filiis: pugillares: nuptiæ litteræ pro epiſtola carent ſingulari: Inimiciciæ duntaxat in plurali reperitur.

De figuris.

Figuras: quas greci Schemata uocant quomodo diffiniunt? Figuram eſſe dicunt uitium cum ratione: neceſſitatis ornatuſue gratia permiſſum.

Quomodo diuidunt figuras ſiue ſchemata? Alias dicunt eſſe lexeos alias dianœas. Sed dianœas ad oratores duntaxat pertinere. Lexeos uero ad grammaticos.

Rurſus figuras ſiue ſchemata lexeos quæ ad grãmaticos pertinent quomodo diuidunt. Alias dicunt eſſe dictionis: alias locutionis: alias conſtructionis.

Quid eſt barbariſmus? eſt pars orationis uicioſa: quæ uel ſcribendo uel loquendo uitium contrahit: apud oratores metaplaſmus dicitur.

Quid eſt ſolœciſmus? Eſt uicium in contextu partium: orationis contra regulam artis grammaticæ factum: quod apud poetas Schema uocatur. Ab Aſinio Capitone imparilitas dictus eſt: & a uetuſtioribus ſcribiligo: ut Aulus Gelius teſtatur.

Cauenda ne ſunt hæc uicia? Profecto elaborandum eſt. ut prima barbariſmi ac ſolœciſmi fœditas abſit. Sed quia aliquando excuſantur hæc uicia uel cõſuetudine: uel auctoritate: uel uetuſtate: uel uicinitate uirtutum. magna in his diligentia adhibenda eſt.

Quomodo adhibenda eſt diligentia? Docendi ſunt pueri quæ omnino uitãda ſint: ut guerra tregua: multotiens proſtrabit: ſingulariſſimus & ſimilia. Item quæ apud ſcriptores dũtaxat carminũ uẽia aut laude digna ſint: ut cãtꝰ: ploxenus: mapalia: poſtremo quæ in ſoluta quoq; orõne a doctis recepta ſint: ut

Cicero: canopitarum exercitum dicit: cum urbem canobon dicant. & duapondo & trepondo: quæ in uſu ab omnibus recepta ſunt: cum tamē nec dua nec tre apud auctores reperiantur.

Quot cō/mitatᶜ mo/dis Barba/riſmus.

Quot modis committitur barbariſmus? Vno & uiginti. Primo cum orationi latinæ uocabula barbara commiſcemus. Quemadmodum Cicero illudens maſtrucam. Quod ſardum eſt uocabulum orationi inſeruit pro Scauro: Quem purpura inquit regalis non commouit: eum ſardorum maſtruca mutauit. Item fit barbariſmus additione: detractione: imutatione: & tranſmutatione litteræ: ſyllabæ: temporis: toni: & aſpirationis.

Per additionem quomodo fiunt barbariſmi? Per additionem litteræ: ut Reliquias danaum per duplicem ll: cum per ſimplicem ſcribi deberet: & redintegro pro reintegro. Per additionem ſyllabæ ut Nos abiiſſe rati & induperator. per additiōem temporis: ut italiam fato profugus: cum italiam correpta prima ſyllaba ſcribere ac proferre deberemus.

Per detractionem quomodo fit? Per detractionem litteræ: ut Immitis achilli pro achillis. per detractionem ſyllabæ: ut repoſtum pro repoſitum. per detractionem temporis ut Vnius obnoxam: pro unius.

Per immutationem quomodo fit? per immutationem litteræ. ut olli pro illi: Per immutationem ſyllabæ: ut quum pro cum. per mutationem temporis: ut Feruere leucatem: cum feruere penultima producta dici debuiſſet.

Per tranſmutationem quomodo fit? Per tranſmutationem litteræ: ut Euādre pro euander: per tranſmutationem ſyllabæ: ut ſi quis diſplicinam pro diſciplinam dixerit: per tranſmutationem temporis: ut faciunt nōnulli indocti q dicunt maria prima correpta & ſecūda producta. Item iacobus prima ſyllaba ia producta & co correpta: cum plane cōtrarium ſit. Nam Maria primā ſyllabam productam habet: ſecundam correptā. Iacobus uero quadriſyllaba dictio eſt habetque primas duas correptas: & productam penultimam. Toni quoque per has quattuor ſpecies commutantur. Nam & ipſe addiiciūt detrahuntur: immutantur: & tranſmutantur: quorum exempla ultro ſe offerunt Totidem etiam modis deprehenditur barbariſmus per aſpirationē: quam tam in pronunciando q̄ in ſcribendo & adhibere poſſumus: & tollere: q̄q̄ non ſit lra: ſed aſpirationis nota: ut ueteres ſine aſpiratione ædos ircoſq; dixerunt: & graccos & triumfos. Erupit deinde uſus: ut coronæ centuriones: præcones dicerentur: & mehe pro me ut quibuſdam adhuc inſcriptionibus uideri pōt.

Poſſunt ne aliis modis fieri barbariſmi? Poſſunt ſecundum quoſdam per malas compoſitiones: quæ dicuntur cacoſyntheta: in q̄bus ſunt iotaciſmi: metaciſmi. landaciſmi: hiatus: colliſiōes: & quæcunque plus æquo minuſue ſonātia ab eruditis reſpuuntur. Sunt præterea qui abſurdum putant barbariſmū quod eſt unius uerbi uitium fieri per numeros: aut genera. ſicut ſolœciſmū: uerumtamen ſcala & ſcopa: contra ordea & mulſa licet litterarum mutationem: adiectionem: detractionem non habeant: nō alio uitioſa ſunt q̄ per plu

talia ſingulariter: & ſingularia pluraliter efferuntur: & gladia qui dixerunt genere exciderunt.

De Solœciſmo.

DE Solœciſmo multi erant qui cum putant in una parte orõnis fieri poſſe: ut ſi uirum oſtendentes dicamus illam: aut oſtendentes mulierem dicamus illum: aut interroganti quo pergamus: reſpondeamus Romæ: aut obuium unum ſalutantes dicamus ſaluete. Si quidem hæc omnia uim perfectæ orationis obtineant. Intelligimus enim illum aut illam uideo Romæ pergo: tu ſaluete.

Quot modis fit ſolœciſmus? Duobus modis. Aut per partem orationis: aut ꝑ accidentiam partium orationis.

Per partes orationis quomodo fiunt ſolœciſmi? Cum pars pro parte ponitur: ut Toruūq; repente clamat ꝓ torue: nomē pro aduerbio poſitum. Fit etiam in ipſa parte orationis hoc uitium cum ipſa pro ſe: nec in ſuo loco: ut conuenit ponitur: ut cui tantum de te licuit pro in te: & apud amicū eo: pro ad amicum: & intro ſum pro intus ſum.

Per accidētia partium oratiōis quot modis fiunt ſolœciſmi? Tot modis quot ſunt ipſa accidentia. Verbi gratia.

Per qualitatem nominum fiunt ſolœciſmi: ut Hauriat hunc oculis ignē crudelis ab alto. Dardanus pro dardanius proprium pro appellatiuo poſuit.

Per genera: ut ualidæ ſalices: & amare cortices quāq̃ ſupra dixerim hic potius barbariſmum eſſe q̃ ſolœciſmum: pro ualidi ſalices: & amari cortices.

Per comparationem: ut reſpondit iuno ſaturnia ſancta deaꝝ pro ſanctiſſima.

Per caſus: ut urbem quam ſtatuo ueſtra eſt pro urbs.

Per modos uerborum: ut itis paratis quamprimum uiri: pro ite parate. indicatiuum pro imperatiuo.

Per ſignificationes: ut ſpoliātur eos: & corpora nuda relinquūt pro ſpoliant.

Per tempora. ut ceciditq; ſupbum ilium & omnis humo fumat neptunia troia. pro fumauit.

Per perſonas: ut danai q parent atridis quāprimū arma ſumite ꝓ qui paretis:

Per aduerbia: ut uenio italia. pro ab italia: & ad Romam eo pro Romam & intus eo pro intro.

Per coniunctiones: ut ſubiectiſq; urere flammis pro ue aut uel.

Per præpoſitiones cum alia pro alia ponitur: ut ſub lucem pro ante lucem aut neceſſaria ſubtrahiť: ut Siluis te Tirene feras agitare putaſti: pro in ſiluis.

Fiunt præterea ſolœciſmi pluribus aliis modis: quos reprehendendo potius q̃ imitando poſſumus notare.

Quot ſunt uitia quæ cum barbariſmo & ſolœciſmo connumeranť? Duodecim: barbariſmus: ſolœciſmus acyrologia: cacēphaton: pleon aſmos: periſſologia: Macrologia: Tantologia: Eclypſis: Tapinoſis. Cacoſintheton: Amphibologia.

Acyrologia eſt impropria dictio. Vt hunc ego ſi potui tantum ſperare dolorē. ſperare dixit pro timere.
Cacēphaton eſt obſcura enunciatio in compoſita dictione: uel in uno uerbo: ut numerum cum nauib' æquat: & Arrige aures pamphile.
Pleonaſmos eſt additio uerbi ſuperuacua ad plenam ſignificationem: ut ſic eſt ore locuta.
Periſologia eſt ſupuacua uerbo℞ additio: ſine ulla ui rerum: ut qua poterant ibant: & qua nō poterant nō ibant.
Macrologia eſt ſententia longa & ſuperuacua: res nō neceſſarias cōprehendens: ut impator cum exercitu re infecta retro unde uenerat regreſſus eſt.
Tantologia eſt eiuſdem rei uicioſa repetitio: ut egomet ipſe.
Eclypſis eſt neceſſariæ dictiōis defectus: quam deſiderare uidet' perfecta ſentētia: ut hæc ſecum deeſt enim locuta eſt.
Tapinoſis eſt alicuius magnæ rei extenuatio: ſentētia nō id quod oſtēdit agente: ut penituſq; cauernas ingētes: uterūq; armato milite complēt: & Dulychias uexaſſe rates in gurgite uaſto.
Cacoſyntheton eſt uitioſa compoſitio dictionum: ut uerſaq; iuuencum terga fatigamus haſta.
Amphibologia eſt ambiguitas: dictionis: quæ fit aut per accuſatiuum: ut ſiqs dicat audio Socratem amare Platonē. Aio te æacida romanos uincere poſſe Aut per commune uerbum: ut ſi quis dicat Cato iniuſte criminatur: & non addat quem uel a quo. Aut per diſtinctionem: ut uidi ſtatuam auream haſtā tenentem. Fit etiam per omonyma: ut ſi quis dicat aciem: nec exprimat oculi uel gladii uel exercitus poteſt etiam fieri aliis modis: quos recenſere ſuperuacuum eſt.

De metaplaſmo.

Quid eſt metaplaſmus? Eſt tranſmutatio quædam recti ſolitiq; ſermonis in alteram ſpeciem: metri: ornatus: aut neceſſitatis cauſa.
Quot ſunt ſpecies metaplaſmi? Quattuordecim prothеſis. epentеſis: paragoge: aphæreſis: ſyncope: apocope: ectaſis: ſyſtole diæreſis: epiſynaliphe: eclipſis: ſynaliphe: antitheſis: metatheſis.
Quid eſt protheſis? Eſt appoſitio quædam ad principium dictionis litteræ uel ſyllabæ ut gnato pro nato. Epētheſis eſt appoſitio ad medium dictionis litteræ uel ſyllabæ: ut induperator.
Paragoge ē appoſitio qdā ad finē dictōis: ut dicier ꝓ dici: hāc alii paliпſi uocāt.
Quid eſt apheræſis? Eſt ablatio litteræ uel ſyllabæ de pricipio dictōis: cōtraria protheſi: ut tēno pro contemno: mitte pro dimitte.
Syncope eſt ablatio de media dictione: cōtraria epētheſi ut audacter pro audaciter & commorat pro commouerat.
Quid eſt apocope. Eſt ablatio litteræ uel ſyllabæ a fine dictionis: contraria paragoge: ut achilli pro achillis: & potes pro poteſtis.

Quid eſt ectaſis? Eſt extenſio ſyllabæ contra uerbi naturam: ut Italiam fato ꝓfugus. cum Italiam primam ſyllabam correptam habere debeat.

Quid eſt ſyſtole? Eſt correptio ſyllabæ contra uerbi naturam: contraria ectaſi: ut Aquoſus orion: cum orion dici debeat prima producta.

Quid eſt dihæreſis? Eſt unius in duas ſyllabas facta diuiſio: ut eſt Aulai in medio libabant pocula bacchi: pro aulæ.

Quid eſt epiſynaliphe? Eſt conglutinatio duarum ſyllabarum in unam contraria dihæreſi. ut Phæton pro phæton & æripedem ceruam pro aeripidem.

Quid eſt ſynaliquæ? Eſt per interemptionem cõcurrentium inter ſe uocaliũ lubrica quædam leuiſq; colliſio: ut Atq; ea diuerſa penitus dum parte geruntur. Sic quando abiicitur. ſ. ut Aut ouium fœtus: aut aurẽtes culta capellas. Hæc a quibuſdam ſynhæreſis uel colliſio nominatur.

Elipſis eſt conſonantium cum uocalibus aſpere concurrentium quædam difficilis ac dura colliſio ut multum ille & terris iactatus & alto. Antitheſis eſt litteræ pro littera poſitio. ut olli pro illi.

Quid eſt metatheſis? Eſt tranſlatio litterarum in alienum locum nulla tamen ex dictione ſublata: ut Euandre pro euander.

De Schematibus Lexeos.

SChemata lexeos quot ſunt? Multa ſunt. ſed magis neceſſaria ſunt decem & ſeptem. Prolepſis. zeuma. hipozeuxis: ſylepſis anadiploſis: anaphora: epanaleſis: epizeuxis: paranomaſia: Scheſonomaton: Paranomeon. Homoptoleuton: Homoptoton: Poliſyntheton: Hyrmos. Poliptoton: Dialiton.

Prolepſis quid eſt? Eſt præſumpto ſecutarum rerum ordinem antecedens: ut conturbans. ut Continuo reges ingenti mole latinum Conturbant.

Zeuma quid eſt? Eſt unius uerbi concluſio diuerſis clauſulis apte coniuncta: ut Troiugena interpres diuum qui numina phœbi. Qui tripodas clari lauros qui ſydera: ſentis.

Hypozeuxis quid eſt? Eſt figura ſuperiori: contraria: ubi diuerſa ſingulis clauſulis adiunguntur: ut Regem adit. regem memorat nomenq; genuſq;.

Sylepſis quid eſt? Eſt diſſimilium clauſularum per unum uerbum conglutinata conceptio: ut hic illius arma. Hic currus fuit. Item ſunt nobis mitia poma. Caſtaneæ molles: & preſſi copia lactis.

Anadiploſis quid eſt? Eſt cõgeminatio dictionis ex ultimo loco precedentis uerſus & in principio ſequẽtis ut ſequitur pulcherrimus aſtur: aſtur equo uidẽs.

Anaphora quid eſt? Eſt relatio eiuſdem uerbi per principia plurimorum uerſuum ut Nate meæ uires mea magna potentia ſolus. Nate patris ſummi qui tela thyphœa temptnis.

Epanalepſis quid eſt? Eſt uerbi in principio uerſus poſiti in eiuſdem fine repetitio: ut Ante etiam ſceptrum dictæi regis & ante.

Epizeuxis quid eſt? Eſt eiuſdem uerbi in eodem uerſu ſine aliqua dilatione con

geminatio: ut Me me adſum qui feci: in me conuertite ferrum.
Paranomaſia quid eſt? Eſt quotiens de nomine aliud efficit nomen ueluti quædam congeminatio: ut Nam inceptio eſt amentium: haud amantium. Schesonomaton uel ſynthiſionomaton eſt multitudo nominum ſimul coniunctorum quodam habitu copulãdi: ut Marſa manus: peligna cohors. feſtina uirtum uis & iterum Nubila: nix: grando: procellæ: flumina uenti.
Paranomeon quid eſt? Cum ab eiſdem litteris diuerſa uerba incipiunt: ut O Tite tute tati tibi tanta tyramne tuliſti.
Homoteleuton quid eſt: Cum ſimili modo diuerſæ dictiones ſummuntur: ut eos: reduci quam reliqui deuehi quam deſeri malui: item Abiit: exceſſit: euaſit erupit. Fit etiam hoc ſchema quotiens media & poſtrema uerſus finem: cõ ſimili modo ſententiæ finiuntur: Vt eccleſiaſtes. Melius eſt uidere quod cupias: q̃ deſiderare quod neſcias.
Homoptoton quid eſt? Cum in caſus ſimiles exeunt uerba diuerſa: ut Merentes flentes: lachrymantes: commiſerantes.
Poliptoton qd eſt? Eſt multitudo caſuũ uarietate diſtincta: ut Littora littoribꝰ contraria: fluctibus undas. Imprecor arma armis pugnent ipſiq; nepotes.
Hyrmos quid eſt? Eſt ſeries dictionum qui tenorem ſuum uſq; ad ultimum ſeruant: ut Principio cœlum ac terras campoſque liquentes Lucentemq; globum lunæ titania quæ aſtra Spiritus intus alit.
Poliſyntheton quid eſt. Eſt multis connexa cõiunctionibus dictio: ut athamaſq; Thoaſque Pelideſque neptolemus primuſque machaon.
Dialiton uel Aſyntheton quid eſt? Eſt figura ſuperiori contraria coniunctionibus carens: ut Ferte citi flammas: date tela: impellite remos.

De Tropo.

TRopus quid eſt? Eſt dictio tranſlata a propria ſignificatõne ad impropriam neceſſitatis aut ornatus cauſa.
Quot ſunt tropi? Tredecim Metaphora: Catachriſis: Metaleplis: Metonomia: Antonomaſia: Epitheton: Synecdoche: Onomatopeia: Periphraſis: Hyperbaton Hyperbole: Allegoria: Homœoſis.
Metaphora quid eſt? Eſt rerum uerborumque tranſlatio.
Quot modis: fit metaphora? Quattuor. Ab animali ad aĩale. Ab ĩanimali. ad inanimale. Ab animali ad inanimale. Ab inanimali ad animale. Ab animali ad animale: ut Typhim aurigam celeres fecere carinæ. Nã auriga & gubernator aĩam habent. Ab inanimale ad inanimale: ut Pelagus tenuere rates. Nam pelagꝰ & rates aĩam non habent. Ab animali ad inaĩale: ut Atlãtis cinctum aſſidue cuĩ nubibus atris: Piniferumque caput uento pulſat & imbri. Nam ut hæc animalia ſunt: ita mons animam non habet: cui mẽbra hominis aſcribuntur. Ab inanimali ad animale: ut Tantum pectore robur. Concipis nam ut robur animam non habet: ſic Turnus cui hæc dicuntur animam habet. Sciendum eſt alias metaphoras eſſe reciprocas: alias unius partis

Reciprocas:ut Altum mare.cœlumq́ profundum:poſſumus enim conuerte
re altum cœlum mareq́ profundum. Vnius partis ſunt:ut germinare uites
& fluctuare ſegetes:uolitare nubes.In his enim rebus alas fluctus & germi/
na non inuenimus.

Catachriſis quid eſt? Eſt uſurpatio alieni nominis:ut ſæpe patricidam dicimus
qui patrem non occidit & piſcinam quæ piſces nõ habet:hæc enĩ niſi extrin/
ſecus ſumerent ſuum uocabulum non haberent.

Metalepſis quid eſt? Eſt dictio gradatim pergens ad id quod oſtẽdit: Vt At pa
ter omnipotens ſpeluncis abdidit atris. Et poſt aliquot mea regna uidens
Mirabor ariſtas.

Metonomia:qd eſt? Eſt trãſmutatio quædã:cuiꝰ multæ ſunt ſpecies.Aut enim
ponit̃ qd cõtinet ꝓ eo qd cõtinet̃:ut Nunc pateras libate ioui. Aut contra.
Crateras magnos ſtatuunt:& uina coronant. Aut per inuẽtorem oſtẽditur
id quod inuẽtum eſt:ut Sine cerere & bacho friget Venus. Aut cõtra: ut Vi
nũq́ præcant̃. Nam deus eſt præſens. Aut per efficientem effectum: ut pi/
grum frigus:pallida mors. Aut ꝑ effectum efficientis:ut fræna ſpumant.

Antonomaſia qd eſt? Eſt figura uice nominis poſita quæ a tribus fit. Ab ani/
mo ut magnanimus anchiſiades. A corpore:ut ipſe arduus altaq́ pulſat ſy/
dera. Extrinſecus:ut Infœlix puer atq́ impar congreſſus achilli.

Epitetõ qd eſt? Eſt ſuppoſita dictio cum ꝓprio nomine. Nam antonomaſia ui/
cem nominis ſuſtinet. Epitethon uero nunquã eſt ſine nomine: ut Hos mihi
prædixit luctꝰ harpya celeno:& diua camillo. Fit ẽt tribꝰ modis epitheton ad
animo a corpore:& extrinſecus. His duobus tropis uel laudamus aliquẽ: uel
uituperamus: uel oſtendimus. Synecdoche eſt pleni intellectus capax cum
plus minus ue pronunciet. Aut enim a parte totum oſtendit: ut Pupeſq́ tuæ
pupeſq́ tuoꝝ. Aut contra ut ipſius ante oculos ingens a uertice pontus.
In puppim ferit:& Fontemq́ ignemq́ ferebat. Cum autem aperte totum fit:
ab inſigniori parte faciendum eſt.

Onomatopeia quid eſt? Eſt Nomen de ſono factum: ut tinnitus æris: clangor
que tubarum.

Periphraſis qd eſt? Eſt circũlocutio quæ fit aut ornãde rei cauſa: quæ pulchra
eſt: aut uitandæ: quæ turpis eſt: ut Et iam prima nouo ſpargebat lumine ter/
ras Titoni croceum linquens aurora cubile:& ne nimio luxu obtuſior uſus.
Sit genital aruo & ſulcos ſublimet inertes.

Hyperbaton qd eſt? Eſt trãſgreſſio quædam uerboꝝ ordinem turbans:cuiꝰ ſpe
cies ſunt qnq́. Hyſterologia. Anaſtrophe: Parentheſis: Temeſis. Synchiſis.
Hyſterologia uel Hyſteronproteron eſt ſententiæ cum uerbis ordo mutatꝰ:
ut Et torrere parant flãmis & frangere ſaxo.

Anaſtrophe quid eſt? Eſt Verborum tantum ordo præpoſterus: Vt Italiam cõ
tra:pro contra italiam.

Paretẽſis qd eſt? Eſt iterpoſita oratio diuerſæ ſententiæ:ut æneas neq́ eni pa/

trius cōſiſtere mentem Paſſus amor: rapidum ad naues præmittit achatem.

Temeſis qd eſt: Eſt unius compoſiti uel ſimplicis uerbi ſectio una dictione aut pluribus interiectis: ut Septem ſubiecta trioni: ideſt ſeptētrioni.

Synchiſis hyperbaton eſt obſcurum: & ex omni parte confuſum: ut Tris nothus arreptas in ſaxa latentia torquet. Saxa uocant itali mediiſq; i fluctibus aras. Eſt. n. hic ordo nothus tris arreptas in ſaxa torquet: quæ ſaxa in mediis fluctibus latentia itali uocant aras.

Hypbole quid eſt? Eſt dictio quædam fidem excedens augendi minuēdiue ca: ut it clamor coelo. Candidior niue. Teſtudine tardior.

Allegoria quid eſt? Eſt tropus quo aliud ſignificat̃ q̃ dicitur: ut Et iam tempus æquum fumantia ſoluere: colla hoc eſt carmen finire. Huius multæ ſunt ſpecies quibus eminent ſeptem. Ironia: antiphraſis: ænigma: charientiſmos: paroemia & aſtiſmos.

Ironia qd eſt? Eſt Tropus oſtēdens quod conatur p cōtrarium ſupioris: ut egregiam uero laudem & ſpolia ampla reportas Tuque puerq; tuus. hāc niſi grauitas pronunciantis adiuuerit: cōfiteri uidebitur quod negare cōtēdit.

Antiphraſis eſt unius uerbi ironia: ut bellum qa minime bonum eſt: & parcæ: qa nemini parcunt. Aenigma eſt obſcura ſententia p occultam ſimilitudinē rerũ: ut Et quæ me genuit mater: mox gignitur ex me: ſignificat enim aquā in glaciem cōuerti: & ex eadem rurſus effluere.

Charientiſmos qd eſt? Eſt tropus quo dura dictu gratius proferuntur: ut cum interrogātibus nobis nunquid nos quæſiuerit aliqs? reſpōdemus bona fortuna: ut ex hoc intelligatur neminem nos quæſiſſe.

Paroemia quid eſt? Eſt accommodatum rebus temporibuſq; prouerbium: ut lupus eſt in fabula.

Sarcaſmos qd eſt? Eſt plena odio hoſtiliſq; deriſio: ut En agros & quā belli troiane petiſti Heſperiam metire iacens.

Aſtiſmos qd eſt? Eſt tropus multiplex numeroſæque uirtutis: nam aſtiſmos putatur quicqd ruſtica ſimplicitate caret & facta ſatis urbanitate expolitum eſt ut illud Qui bauium nō odit: amet tua carmina Meui. Atq; idē iungat uulpes & mulgeat hircos.

Homoeoſis quid eſt? Eſt minus notæ rei p ſimilitudinem eius quæ magis nota eſt demōſtratio. Eius ſpecies ſunt tres. Icō parabola & paradigma. Icon eſt pſonarum uel eorum quæ perſonis accidunt comparatio: ut Os humeroſq; deo ſimilis.

Parabola eſt genere rerum diſſimilium comparatio: ut qualis mugitus fugit cum ſaucius aram Thaurus & incertam excuſſit ceruice ſecurim.

Paradigma qd eſt? Eſt narratio exempli hortantis uel deterrentis. Hortantis ut Antēor potuit mediis elapſus achiuis Illyricos penetrare ſinus. Deterrentis: ut non ſic phrygius penetrat lacedoemon a paſtor. Ledæam quæ hælenā troianam uexit ad urbem.

Endiadis fiat reſolutio in mobile fixi.
Vteris endiade ſi dixeris arma uirumque.
Tardi rati uentos dicas hyppallage fiet.

Emphraſis cum dicimus ſcelus pro ſcelerato. Proſopopeia cum ſermo rebus motis tribuitur: ut cum coelum uat terra loquitur.

Cronographia cum tempus deſcribitur: ut Tempus erat quo prima qes mortalibus ægris incipit.

Antipophora cum occurrimus tacitæ quæſtioni.

Apoſiopeſis cum partem ſilemus orationis: ut Quos ego.

Quot ſunt figuræ cōſtructiōis? octo: prolepſis: ſylepſis: zeuma: ſyntheſis: euocatio: appoſitio ſynecdoche: & antiptoſis.

Quid eſt prolepſis? Prolepſis quæ præſumptio latinæ dicitur eſt cum toti i ſuas partes diuiſio una proprietas attribuit̃: in qua ſi ordo incipit a toto tunc totum & partes in eodem caſu ponuntur: ut nos legimus ego bene & tu male: ſi uero e partibus incipiunt: tunc ponitur in genitiuo proprietas inter partes: ut aquilarum altera uolat ab oriente: altera ab occidente.

Sylepſis quæ conceptio dicitur quæ eſt? cum dignius concipit minus dignum: & una proprietas ſubiectis diuerſorum accidentium tribuitur una ꝑpter alteri⁹ dignitatem: Vt ſcipio & lucretia pudici: eſt autem aut diuerſi generis: ut Pyrrhus & Fauſtina poti ubi maſculinum cōcipit fœmininum: ut Fauſtina & mancipium potæ ubi fœmininum concipit neutrum: aut diuerſi numeri: ut Scipio & milites pugnāt: aut diuerſæ perſonæ: ut ego & tu legim⁹: ego & ſocrates ſcribimus: tu & Plato ſtudetis: aut diuerſi caſus: ut Remo cum fratre quirinus iura dabunt.

Zeuma eſt cum una proprietas ſubiectis diuerſoꝝ accidentium tribuit̃: uni ꝑ prius: alteri per poſteri⁹: quæ fit a ſupiori: ut ſcribo ego & tu: aut a medio. ut ego ſcribo & tu: aut ab inferiori: ut ego & tu lego licet potius legimus ſit dicēdum. i. ſimiliter in genere & numero fieri poteſt.

Syntheſis quid eſt? Eſt cum aliqua proprietas tribuitur uni ſubiecto: aut pluribus copulatis nō gr̃a uocis ſed ſignificati: ſub diuerſo genere: aut numero: ut Triſte lupus ſtabulis mutatis uitibus humor: Anſer fœta: Pars in fruſtra ſecant: & ſcipio & Lelius admirantur.

Euocatio eſt cum prima uel ſecūda perſona tertiam euocat: ut ego Cicero ſcribo: uos romani omnia ſubieciſtis imperio ueſtro.

Appoſitio eſt cum una proprietas duobus ſubiectis ſine copula attribuit̃ uni notiori: aut magis communi: alteri minus: ut animal homo loqtur: cāis ſtella lucet. Virgilius Ignauum fucos pecus. aut præſepibus arcent.

Synecdoche quid eſt? Eſt cum toti tribuitur proprietas partis: ut homo albus dentes. Aeneas os humeroſq; deo ſimilis.

Antiptoſis quid eſt? Eſt cum caſus pro caſu ponitur: ut urbem quam ſtatuo ueſtra eſt. Terentius. Quas credis eſſe has non ſunt ueræ nuptiæ.

Vot ſunt puncti quibus in præſenti utimur? Nouem. Suſpenſiuus: colus: coma: periodus: ſemipunctus: geminuſpunctus: interrogatiu⁹: exclamatiuus ſeu admiratiuus: & parentheſis.

Suſpenſiuus eſt ſimplex uirgula quæ ſolet quietis gratia poni ante quam ſen/ſus aliquis clauſulæ haberi poſſit: hoc modo. Arma. Geminuſpunct⁹ eſt quo utimur ubi clauſula maiorem quandam quietẽ habet & tamen ſenſum im/perfectum: hoc modo: arma libroſq; meos. Coma eſt quo utimur ubi clauſu la uidetur eſſe completa: & tamen imperfecta eſt: & ponitur planus in ſupe/riori parte lineæ hoc modo. Arma: libroſq; meos diripuerunt milites.

Colus eſt punctus qui ponit᷑ in fine clauſulæ quando ꝑfect⁹ eſt ſenſus. & poni tur planus in inferiori parte lineæ: hoc modo. Arma libroſq; meos diripue/runt milites: q̃q̃ eos nunq̃ exiſtimaui huc uenturos. Periodus eſt punctus qui ponitur in fine clauſulæ quando non modo ꝑfectus eſt ſenſus: ſed ẽt ipſe ſer/mo ut quod ſequitur quaſi de nouo inchoari uideatur: & ponitur in inferiori parte lineæ: adiecta uirgula hoc modo. Arma libroſq; meos: diripuerunt mi/lites: q̃q̃ eos nunq̃ exiſtimaui huc uenturos. Verum æquo animo ferẽda ſunt hæc. Semipunctus dicitur uirgula quam in fine lineæ ponim⁹ cum dictio im/perfecta eſt: & pars in ſequentem tranſit lineam hoc modo. Admiratiuus ſi/ue exclamatiuus eſt qui in tali oratione ponitur. O hominem fortem: o inte/grum: o omnibus qui etate noſtra ſunt præponendum: te ne incepto deſiſte/re nunquam aliquis uidit: te ne fortunæ ſubcumbere. Interrogatiuus eſt qui interrogationem ſignificat: & fit hoc modo: de te uero quid dicam? Parẽthe ſis eſt ubi oratio imperfectæ ad huc orationi interponitur hoc modo. Te ne (dicam quod ſentio) calamitatibus cedere. Hoc igitur exemplo omnium pun ctorum genera notabis. Arma libroſq; meos diripuerunt milites q̃q̃ eos nũq̃ exiſtimaui huc uenturos. Verum æquo animo ferenda ſunt hæc de te uero quid dicam? O hominem fortem: o ĩtegrum oĩbus qui noſtra ætate ſunt præ/ponendum. te ne incepto deſiſtere nunq̃ aliquis uidit: Te ne fortunæ ſubcũ/bere. Te ne (dicam enim quod ſentio) calamitatibus cedere.

De componendis epiſtolis.

Vare inuẽtæ ſunt epiſtolæ? Vt eos cum quibus ſiue ꝓpter abſentiam ſiue propter ruborem: ſeu ob alium quẽuis caſum loq non licet. Cer/tiores facere poſſimus ſi qd ſit quod eos ſcire oporteat ſiue noſtra ſiue illorum ſiue alioꝝ cauſa.

Vnde dicitur epiſtola? Epiſtola græcum plane uocabulum eſt diciturq;. ápótũ epiſtéllin. hoc eſt amittendo q; ad abſentes mittatur. Vnde etiam apotu apo/ſtellin: hoc eſt amittendo. Idem enim ſignificat. unde dicũt apoſtoli. T. Liui⁹ Apoſtolos ſuos fregit in ſenatu. hoc eſt epiſtolas: & nunc libelli q a iudicib⁹ a qbus prouocatum eſt ad magiſtratus mittunt᷑ dicunt᷑ apoſtoli: cum ſint in/ſtar epiſtolaꝝ. Latino aũt uocabulo epiſtolas lr̃as dicim⁹ dũtaxat in numero

plurali. Nā in ſingulari nūero lr̄a ſignificat elementū a uel b. ſignificat etiā manū ſcribētis ut Ci. ad Atticū. Nā alexidis manū amabā: q̄ tā ꝓpe accedebat ad ſimilitudinē tuæ lr̄æ. Repitur quoq̨ aliquādo ꝓ epiſtola apud poetas dūtaxat: ut Ouidius: Quam legis a rapta briſeide littera uenit. Littera

Quot ſunt genera epiſtolaꝝ? Multa ſunt. alia. n. ſunt dūtaxat de rebꝰ diuinis ut ſunt Platōis epiſtolæ ad Dioniſiū: & ī religiōe nr̄a Petri & Pauli & Iacobi & Ioānis epiſtolæ. Aliæ ſunt de moribꝰ: ut epiſtolæ Senecæ: epiſtolæ Aurelii: Auguſini: Hieronymi: Ambroſii: Cypriani: & alioꝝ quæ multa ē̄t de rebus diuinis cōtinēt. Aliæ ſūt de rebꝰ quæ quottidie accidūt: tū ſeueris & grauibꝰ: utpote q̄ uel belli uel pacis tp̄e aut ex caſtris ad urbē: aut ex urbe ī exercitū ſcribūt. fere ſimiles hiſtoriæ. aliæ q̄ de rebꝰ nouis q̄leſcūq̨ acciderint certiores faciūt abſentes. Aliæ cōſolatoriæ: ut ſi uel ꝓpinqui alicuius: uel amici mors aut calamitas interuenerit. Aliæ cōmēdatitiæ. ut cū amicum aliquem aut familiarē. aut alioqn notū ſiue ignotū lr̄is cōmendamꝰ. Aliæ hortatoriæ ut cū filios affines familiares diſcipulos principes aut quoſuis alios ad mores ad ſtudia ad laudē ad decus ad gloriā cohortamur. Aliæ amatoriæ quæ magis poetaꝝ ſunt. ut ſūt epiſtolæ Naſonis: Tibulli Proptii: cæteroꝝq̨ huiuſmodi. Aliæ de rebꝰ familiaribꝰ atq̨ domeſticis: ut deprediis pecore uino frumēto. ſeruis & reliqs id genꝰ. Aliæ poſtremo iocoſæ. dumtaxat animi gr̄a ſcribunt: ut cū deficiēte ē̄t materia ſcribit̄ quicqd in buccā uenit. Ad hæc cætera fere omnia ſi qua ſunt epiſtolarum genera reduci poſſunt. Genera epiſtolarum.

Quid ī primis obſeruandū ē in epiſtolis ſcribendis? Vt ſtilus īferior ſit. & quaſi familiarior q̄ cū uel orōnes uel hiſtorias ſcribimus: & tū ſit ſubiectæ materiæ cōueniens. Nā ut in cæteris tres ſunt dicendi characteres. amplus medius & infimus: ita & epiſtolæ tres ſuos characteres habēt. ab illis tamē diuerſos hoc eſt illis īferiores. Nā q in aliis mediocris eſt. hic eſt ſummus q in aliis īfimꝰ hic mediocris. Infimꝰ uero in epiſtolis quo dicendi genere in familiaribꝰ utimur erit ab īfimo illo oīno diuerſus: hoc eſt leuis facilis. uerbis quottidianis & q̄ſi uernaculus contextus: in quo tū nihil barbarum ſit aut ineptū: Amplo igit̄ illo atq̨ ſublimi utemur: cū de rebus altis atq̨ diuinis epiſtolas ſcribemus: ut plato facit. Mediocri cū de maioribꝰ de rebus geſtis de bello: de pace: de conſilio capiendo: aut rebus aliis ſeueris & grauibus tractabimus. Infimo cū materia erit de rebus familiaribus atq̨ iocoſis. Quid ſit obſeruādum.

Quid amplíꝰ obſeruādū? Vt quoad eiꝰ fieri pōt breues ſint: ꝓpria. n. & q̄ſi peculiaris epiſtolaꝝ ē breuitas. Cauēdū tū ne nimio breuitatis ſtudio: ſqualles: & ieiuna. & conciſa. ac plane ſicca orō fiat. qualis ē Annei Senecæ. a cuius lectiōe adoleſcētes oīno auertēdi ſūt ne paruū ac uicioſū dicēdi modū ībibant q̄q̄ paulopoſt q̄ſi iactis iā fūdamētis idē auctor ſūmo ſtudio legēdus ſit in quo magnæ alioqn uirtutes fuerūt. multū ingenii. plurimū eruditionis cū præſertim ſit uitioꝝ diligētiſſimꝰ īſectator. Quis maxiē ꝓponendus eſt quē ſtudeāt adoleſcētes imitari? M. Cice. hic ī oī dicendi genere oīum optimus fuit: hunc Breues ſit epiſtola. Marcꝰ Cicero.

ſolū præceptores.legāt.Hūc diſcipuli imitenť: nec mō uerba ei⁹ hauriāt. ſed
ēt clauſulas.quin ēt partes ipſas epiſtolaꝝ interdum furenť. & ſuis inſerant.
Ita.n.f.et ut ſucco Ciceronis q̄ſi lacte nutriti: ueri illius imitatores euadant.
Quō exordiēdæ ſūt epiſtolæ? In primis tā ſcribētis q̄ ei⁹ ad quē ſcribiť præponē
dū ē nom̄.& is ad quē ſcribiť ſalutād⁹ ē hoc mō. Pyrrh⁹ Perot⁹. Ni.P.S.D.
eupratein. Vel ſi græce ſcribas Pirros Perottos nicolao perotto eupratein:hic ē enim græ
corum mos.ut bene agere dicant.ubi latini ſalutē dicūt.in fine aūt epiſtolaꝝ
ponendū eſt uale.in quo græci cum latinis cōueniūt dicentes. Cuius nomen
ponit no/ ꝓponiť ſcribētis ne an ei⁹ ad quē ſcribiť? Scribētis ēt ſi ad pōtificē maximū ſi
mē ſcribētis ue regē aut īpatorē ſcribat hō īfim⁹ ſtulta eſt.n.obſeruatio quorūdā q dignio
ri nom̄ dicūt præponēdū eē.Cauēdū ꝑterea ē ne unq̄ dn̄m honoris cā noībus
propriis præponam⁹: ut dn̄o Pyrrho & dn̄o Nicolao: barbara eſt enim ea lo/
cutio.& nuper inuēta. Nō hoc latini non græci ueteres fecerūt: poteſt tñ ad
ignitas di nomen dignitatis ſiue magiſtatus poſt proprium nomen ut ſi ita ſcripſeris.
Sixto pontifici maxīo.Federico īperatori: Baſſarioni cardinali Ferdinando
regi. Nicolao Perotto thuſciæ pro pape Ioāni Perotto Florētiæ prætori. Illū
ēt ſummo ſtudio fugiendū eſt: ne ad unū ſcribēs pluratiuo numero utaris: in
quē errorē oēs fere nr̄æ ætatis hoīes īcurrerūt.putātes ſe magis honorare eū
ad quē ſcribūt ſi barbare loquāť.i q̄ re nō tā ignorātiā hoīum admiror q̄ ſtul/
ticiā. Nā ſi id honoris cā nō faciūt: cur barbare loquūť? Si uero id honoris cā
agūt cur eo quoqꝫ ſermone deū non honorāt? quē ſingulari numero affanť.
Barbare lo An maior in loquēdo reuerētia regi aut pōtifici debeť q̄ deo? Atq barbare lo
quimur nu qmur: cū aliquē unū alloquētes plurali numero utimur. cur ēt non dicamur
mero plura barbare loq cū de nobis ipſis loquētes ꝓ ſingulari pluratiuū numeꝝ uſurpa
utentes. mus dicētes nos ꝓ ego & qd mirabili⁹ ē ī eodē loco mō ſingularē mō pluralē
numeꝝ adhibētes: ut Vir. O meliboee deus nobis hæc ocia fecit. Nāqꝫ erit il
le mihi ſemp de⁹: illius arā ſæpe tener noſtris ab ouilibus ībuet agnus: Ille me
as.errare boues ut cernis: & ipſum. Ludere quæ uellē calamo ꝑmiſit agreſti.
Hic.n.Tytir⁹ de ſe loquēs nūc nos nūc me ait: & Quīti.utinā hoc fata mihi
præſtarēt ut reſiduū laborātis aīæ ī tuo poneremus amplexu. Obtinuit certe
ſus uſus ut in prima pſona loquētes mō ſingulari mō plurali numero utamur. In
ſecūda uero pſona nemo unq̄ doctus ad unū dirigēs ſermonē pluraliter locu
tus eſt. Cui⁹ rei hæc uideť rō fuiſſe qꝛ decet hoīes de ſeipſis modeſte: & ut ita
dicā hūiliter loq: de aliis uero honorifice poti⁹ & cū dignitate conuenit hēre
ſermonē: minuetem⁹ uero quodāmodo dignitatē alteri⁹ ſi ei reb⁹ geſtis alium
q̄ſi ſociū adiungeremus: ut ſi Cæſarē alloquentes diceremus nos pompeiū ſu
peraſtis: ueſtra ē gloria: ꝓ tu Pōpeiū ſuperaſti.tua ē gloria. Ita ecōtrario uide
mur neſcio quō modeſti⁹ loq ſi quæ nos ſoli egimus plurali numero exprima
mus hoc mō: multa ſcripſimus multa geſſimus magnā ſum⁹ gloriā apud no
ſtros hoīes cōſecuti: q̄ſi nō ſoli.ſed aliis adiutorib⁹ ea egerimus. Initiū igiť hu
iuſmodi loquēdi modeſtia fuit atqꝫ hūilitas.ſed tantū plurali īualuit cōſuetu

do: ut ēt ubi hic reſpectus nō eſt modo ſingularem modo pluralē numerum proferamus. Solemus etiam in principio epiſtolarum preſertim familiarium ad amicum ſcribentes hæc uerba ponere. Si uales bene eſt ego ualeo.

Q nis modus cōpoſitiōis i epiſtolis ſeruat? Vt uerbū frequēter in fine clauſulæ colloces hoc mō ego te cōmēdare nō ceſſo qđ lōge pulchri⁹ eſt q̄ ſi diceretur ego nō ceſſo te cōmendare. & ſpē maximā habeo potiuſq̄: habeo maximam ſpē. Interdū tñ in medio ponit̃: ut ſpē habeo maximā: interdum i pricipio⁹: ut ſcripſit ad me Cæſar in quo & imitatiōi attendēdū & aurib⁹ cōſulendum eſt dari. n. alioquin certa regula nō pōt. Circumlocutōibus q̄s græci piphraſes uocant raro utēdū eſt in epiſtolis: fugiēda ſunt ēt noua affectata dura &: obſoleta ſtructura quoq; ipſa facilis eſſe debet & minime iplicata: ut ad manus parati eſſe ſenſus uideat̃. Eſt ne utēdū artificio dicēdi i epiſtolis? Sæpe quodā utēdū artificio ē: ut qđ cupis abſenti pſuadeas. Adhibēda exordia ſunt qbus animū præpes legētis: Adhibēdæ rōnes qb⁹ pmoueas. Vtēdū ē iterim cōfirmatiōe: cōfutatiōe diuiſiōe. Excitādi ſunt affect⁹ & reliq̄ faciēda quæ etiā orō exigeret: ſed hoc nō in oib⁹ epiſtolis faciēdum eſt: ſed ubi ſuadendum aliquid aut diſſuadendum eſt: & præceptum illud quod ſupra de characteribus dixi mus obſeruandum ut etiam artificio dicendi inferiores ſint orōnibus epiſtole: & eo artificio cōponendæ ſunt ut nullum in his artificium eſſe uideatur.

Verbum fine. *Circūlocutiones.* *Exordia*

Licet i epiſtolis aliquādo ponere uerbū p uerbo? Licet pfecto ad maiorem uhæmentiam ſermonis: ut Ci. Vnum hoſtem in tabulis aut tuis aut patris tui em ptum: & uiteſtin pro uiteris. Plini⁹. Dediſſes huic animo pars corpus feciſſet quod optabat hoc eſt ſi dediſſes. Licet ne aliquādo prætermittere uerbum in epiſtolis quēadmodum faciunt poetæ: ut Virgi. Mene icepto deſiſtere uictā: Nec poſſe italiā teucrorum auertere regem? Licet ut Ci. ad Terentiam. Me miſeq; in tantas calamitates mea culpa incidiſſe. Vbi intelligitur uerbum principale uerum eſt: ut eſt ne uerum me in tantas calamitates incidiſſe? Deficit ne aliquando in oratione ſuppoſitum? Deficit certe: ita ut uixē t intelligi poſſit: Ci. ad Herēnium. Ob finem plurimum eo tempore reip. conſulum ſiue ſtultitiam: ſiue malitiam dicere opportet ſiue potius utrunq;.

Verbum p uerbo. *Deficit ſuppoſitum.*

Q uō eleganter dicemus. Io ho receuuto la tua littera? Multis modis dici pōt accepi lr̃as tuas: accepi abs te lr̃as: redditæ mihi fuerūt lr̃æ tuæ: redditæ mihi fuerunt abs te litteræ: reddidit mihi. Helius perott⁹ litteras tuas: accepi q̄s ad me Helio perotto dediſti litteras: accepi litteram quā ad me ſcripſiſti. Tuſculano reddita mihi eſt epiſtola tua: attulit mihi Helius perottus epiſtolā tuam.

Q uid in his notādum eſt? Animaduertēdum primo eſt dare alicui lr̃as ſiue epiſtolā eſt tradere ei ut alii cōſignet dare uero ad aliquem eſt mittere: ut legat: ut dedi Helio perotto uel tabellario: ad te litteras. i. dedi Helio perotto uel tabellario litteras quas ad te ſcripſi: unde reſcribentes poſtea dicimus: Accepi litteras quas Helio perotto ad me dederas.

Dare lr̃as.

Q uid itereſt inter lr̃as & epiſtolā? Significatio eadē eſt: differūt i elegātia. Dici

Lr̃a epiſtola.

mus.n.unā epiſtolā & unas lr̃as.Ideo.n.pluratiuū numeꝝ hẽt un⁹ una unū: ut iūgi poſſit cum noib⁹ carẽtibus ſingulari: ut reliqui filio meo ternas ædes unas i foro: alteras in ianiculo.tertias in ſuburra: nā ſi dicerem⁹ unā ædē: non domū ſed tẽplū ſignificarem⁹: Itẽ dicim⁹ duas tres q̃ttuor.qnq; ſex decẽ epiſtolas: Et binas ternas q̃ternas qnas ſenas dẽas lr̃as: Nec licet diceṙ duas lr̃as nec binas epiſtolas: in hoc tñ cõueniunt: q̈ dicim⁹ dedi ſingulis ſingulas.lr̃as uel epiſtolas.i maiori uero numero nõ cõueniũt: ut dedi ſingulis duas lr̃as.binas epiſtolas: ſed binas lr̃as & duas epiſtolas: & ternas lr̃as: & tres epiſtolas:

Binas ter/ nas quater nas lr̃as.

Vbi ẽt obſeruãdũ ẽ ut ſi dicis lr̃as nõ ſubiũgas q̃rum alteris reſpõdi: ſed quaꝝ alteris: ita ſi dicis epiſtolā nõ dicas quaꝝ alteris iā reſpõdi ſed quaꝝ alteri.

Ab abs.

Cur potius dicim⁹ accepi lr̃as abs te? Quia ab cũ duab⁹ liqdis & cum.i qñ conſonãs eſt: iungitur & cum oib⁹ dictiõib⁹ incipientib⁹ a uocali ab lege ab legatis ab rege ab re ab ioue ab ianiculo ab oib⁹ ab hoſtib⁹. Abs uero cum te: ut abs te abs Tito: interdum cum q: ut Terentius abſquouis homine bñficium accipe gratum eſt. Cum cæteris uero iungitur a ut a nobis a bello a foro.

Afferro. Referro.

Cur nõ ita dicim⁹ rettuli mihi epiſtolā tuā: ſicut attulit mihi epiſtolā tuā. Quia afferre & referre differunt. Afferre.n.eſt aliqd ad aliquẽ ferre ut attulit mihi lr̃as: attulit libꝝ: tps multa affert nobis: Referre uero retro aliqd ferre ut ſi remitterem lr̃as q̃s accepi ita dicerem. Rettulit tibi Heli⁹ pottus lr̃as q̃s mihi abs te attulerat: i quo notãdũ eſt rettulit dicẽdum eẽ: & nõ refert. Vbi oẽs ferẽ nr̃æ ætatis errãt dicentes lator p̃ſentiū i quo nõ mõ barbare loquunť: ſed etiā falſo. Nõ.n.lator ẽ nec cum ſcribunť lr̃æ: nec cũ legunť: ſed cũ ſcribũť latu⁹ ẽ: cũ legũť attulit. Inſpiciẽdũ ãt a nobis eſt tps quo legunť: nõ quo ſcribunť.

Lator

Cũ igiť lr̃as legit is ad quẽ ſcripſim⁹ nõ referũť ſed iā relatæ ſũt lr̃æ. Itaq; rettulit dicẽdũ ẽ nõ refert. ut Ci. Ad Valeriũ. Publi⁹ corneli⁹ q tibi has lr̃as dedit & alibi. Amo eũ q ad te cũ his lr̃is p̄fect⁹ miꝝ imodum: ſed ut eo unde diſceſſim⁹ reuertãť referre eſt retro ferre. Vt Qui.arma: nõ rettuli.i.reportaui

Rettulit mihi & ad me.

Differt ne aliqd.cum dicim⁹ retulit mihi.& retulit ad me: & retulit ſenatui & i ſenatu & ad ſenatũ? Differt ſane. Nã cũ dicim⁹ rettulit mihi: uel retulit ſenatui: ſignificat uel reportauit: ut rettulit lr̃as: referẽtẽ ſigna camillũ: uel enarrauit: ut.T.Liui⁹. Poſtq̃ legati cõſulib⁹ & i ſenatu q̃ geſta erãt retulerũt. Cũ uero dicim⁹ rettulit ad me: & ad ſẽatũ: ſignificat i cõſultationẽ tulit: ut Qui. Nõ rettulit ad matrẽ nõ amicos cõſuluit nõ p̄pinquos: ut Ci. i Catilina. refert q̃s ad ſenatũ.i.ifert i cõſultatõem ſenat⁹. Vir. Delectos populi ad p̄ceres p̄priumq; parẽtẽ Mõſtra deũ referro: & nẽ forte dubitares de ſenſu ſubiũxit: & q̃ ſit ſnĩa poſco. Sed nota q̈ quẽadmodũ dicim⁹ referre ad ſenatũ: ita dicim⁹ ferre ad populũ ut Põpei⁹ ad populũ tulit ex illo fit ſenatuſcõſultũ: ex hoc rogatio q̃ ẽ iſtar legis. Dicim⁹ p̄terea refero tibi acceptũ: p̄ eo qđ ẽ: fateor abs te accepiſſe. Ci. p̄ deiotaro. Uia q̃ poſtea uidim⁹: qđ ãt mali nõ uidem⁹ ſi recte rõcinabiur uni accepta referem⁹ Antõio. Itẽ fero tibi acceptũ: eſt hẽo abs te p̄ recepto id qđ mihi debeas ẽt ſi nulla ſolutio itcruenerit. Referre uero ip̄ eſt mẽ

Ferre acceptum:

rōnē reddere de expēſis factis. Io ho rēduta raſone de le ſpeſe che io ho facte.
Rettuli tibi expēſū: Ponit̄ ēt aliqñ referre ꝓ cōferre. Ci. Si ad unū oia referē Retuli ex
da ſunt digniſſimū eē Pōpeiū: hoc ē ſi i unū oia cōferēda ſūt. Notādū ē ꝙ cū penſum.
referro ſignificat i cōſultationē fero actūm hr̄e pōt: & abltūm cum de ut hæc
oia referā ad ſēatū: & de oib⁹ his referā ad ſēatū. Hoc tñ & frequēti⁹ & elegā
ti⁹ ē: qd cætera cōpoſita a fero: hēnt ne eādē aut uariā ſignificationē. Variā ꝓ
facto ꝓ uarietate cōpoſitōis. Nā āteferre ē ꝑpōere: circūferre ē ꝑ oēs ꝑtes rem Anteferre
aliq̄ ſiue ſermonē: aut rūorē ferr̄: ut circūfert camelū circūfert nouū. Offerre Circūferre
ē dedicare ſeu tradere. ut obtulit deo ſacrificiū obtulit mihi libꝝ ꝓferre ē tol/ Offerre
lerare. ut multas ꝑtulit calāitates. Proferre ꝓnūciare: ut ne uerbū qdē ꝓtulit Proferre
& ē i mediū ferre: & q̄ſi reuelare: ut ꝓtulit tabellas q̄s in ſinu hēbat. ꝓferre ē Preferre.
ēt ꝓrogare. ut ꝓfert negocia. i. lōgū. ꝑferre ē añ ferre: ut pudica uirgo ꝑfert
cōmodo pudorē: ꝙ ſi iter præ & ferr̄ iterpōat̄ me: aut te: aut ſe ſignificat oſtē
derē & q̄ſi ſignū atꝗ argūm̄tū q̄ddā ꝑbere: ut præ me fero magnā hum litatē
.i. oſtēdo magnā humilitatē & ſignū q̄ddā atꝗ argūm̄tū ꝑbeo magnæ humili Auferre
tatis. Auferre ē uel furto uel ui aliqd tolere: ut abſtulit mihi libꝝ abſtulit en/ Deferre
ſe. Deferr̄ iterdū ē deorſū ferr̄: ut d̄tulit nauē i mare. hoc ē deduxit. Interdū ē
accuſar̄ ſine maledicer̄. Vt plæriꝗ iniuſte d̄tulerūt me ad pōtificē: hoc ē accu
ſauerūt & male de me dixerunt pōtifici. Vñ dicūt̄ delatores: hoc eſt clādeſtini
accuſatores: & p i ꝓbitatē ſiue iuidiā malā referentes. Efferre ē iuxta ferre: ut Efferre
effer hanc rē ex ædib⁹ nr̄is. Eſt ēt fun⁹ ferre: ut extulit defunctū ſine ſumptu.
hoc ē fun⁹ fecit. Trāſferre ē trāſportare: ita tñ ut qd ātefert̄ ſæpe rēaneat. Ci. Trāſferre.
Hūc morē ſpātiatæ trāſtulerūt i fœm ias. Idē de off. cus. Q d̄ i una re ab Ennio
poſitum trāſfert̄ i multas. Lucan⁹. Nōdum trāſlatos rōana i læcula lux⁹. In Inferre.
ferre ē imittere: ut ifer digitū i plagā: ē ēt deducere: ut ex maiori & minori ex/
trēitate itulit cōcuſſionē: hoc ē deduxit. Sufferr̄ ē tolerare: & pati. Differre ē Suffere
ꝓtrahei: ut diſtulit negociū hoc ē ꝓtraxit. Eſt ēt differre itereſſe: ut multū dif Differre.
fert ꝓb⁹ ab iprobo. Vñ dr̄ dr̄ia. Cōferre aliqñ eſt cōparare ut cōfer hāc rem il Conferre
li uel cum illa: hoc eſt cōpara. Interdum eſt cōiungere: ut confer oia i unum.
Nōnunq̄ ē ire. Vbi notādū ꝙ ſi cum re ianimata iungit̄ pōt hr̄e i & ad ꝑpoſi/
tiōes: ut cōfero me i templum & cōfero me ad templū: cōfero me i uillā: & cō
tuli me ad uillā: ſi uero cū re aiata: dūtaxat ad: ut cōtuli me ad Platonē & nō
i Platonē Cōfero me ad pōtificē: & nō i pōtificē. Non. n. pōt hr̄e duos actōs
aiatos. ſed ſi habeat alteꝝ actūm rei ianiatæ pōt iūgi cū aiato cū ꝑpōne in: &
habet ſignificatōem q̄dā dōi ſiue bñficii: ut multa cōtuli in te & multa con/
ferā. i multa dōaui & multa dōabo. multis te affeci beneficiis: multis afficiā.
Eſt ne aliud hic notādum? Illud maxie notādum eſt. ꝙ primæ ꝑſonæ uerbi raro Primæ pſo
addit̄ ego: & ſecundæ ꝑſonæ raro addit̄ tu: cui⁹ rei rō eſt: qa ſola hæc duo ꝓ ne raro ad/
noīa ſubintelligi pūt. cum. n. dicim⁹ ſcripſi ſubint. lligit̄ ego: & cum dicimus ditur ego.
ſcripſiſti: ſubintelligit̄ tu Fruſtra itaꝗ ſæpe ponerent̄ hæc ꝓnoia ponunt̄ ta
men aliquando ad maiorem expræſſionem: eadem ratio eſt priæ & ſecundæ

perſonæ numeri pluralis: ubi nos & uos pronomina intelliguntur.

Quō latine eleganter dicimus? De la quale littera io ho preſo gran piacere? Id quoq; multis modis exprimimus: Quæ magnam mihi uoluptatē attulerūt. quæ mihi gratiſſimæ fuerūt: quæ me nō mediocri uoluptate affecerūt. quæ mihi mirū īmodū iucūdæ fuerūt. Ex quibus nō mediocrē lætitiā percepi. quæ uix exprimere poſſim quantum mihi uoluptatis attulerūt. quibus nihil mihi accidere iucundius potuiſſet quibus nihil mihi poterat gratius afferri q̄ ſingulari me lætitia affecerunt.

Gratum iocundum. Quid intereſt iter gratū & iucūdū? Iucūdū ꝓpriæ i reb⁹ ſcdis dicit̄. gratum in aduerſis: In iucūdo.n.ē quædā grā delectationis tantū flūina. fōtes: nemora roſæ: flores iucūda ſunt: In grato uero ēt cōmodi ut aſpectus meſſis: olearum fructicū. uineaꝝ gratus ē. Dicimus aūt hoīem iucūdum nō q lætus ē ſed qui lætitiā alteri affert. Vnde pōt aliqs triſtis mœſtuſq; eſſe & tamē iucundus: ut mœſtitia inimicoꝝ iucunda eſt nobis. Vnde nō recte locutus ē q dixit: Iucundos nos faciat ſuæ itereſſe cōmemorationi. Iucūdos dixit ꝓ lætos. Exprimit āt hāc drīam optime Cicero ad Sulpitiū cōſolantē de morte filiæ. Seruius inquit tuus oībus reb⁹ interfuit cuius officia & ſi aliquando iucūdiora nunq̄ tñ gratiora. Idem amor tuus gratus & optatus dicerē iucundum niſi id uerbū omne tp̄s pdidiſſem. Cōiungunt̄ ēt hæc duo adiectiua in ea quā diximus proprietate hoc modo: Litteræ tuæ gratiſſimæ mihi ac iucundiſſime fuerunt.

Afficere. Afficere qd ꝓprie ſignificat? Afficere.n.ē affectionē quādā ſiue diſpōne īducere. ut hæc res afficit me dolore.i. inducit ī me dolorē: afficit me moleſtia.i. īducit mihi moleſtiā: afficit me lætitia: afficit me cōſolatiōe.i. affert mihi gaudiū affert cōſolationē. Repitur ēt abſolute poſitū hoc uerbū: ut multa ſunt quæ afficiunt hoīem: hoc ē affectiōes ſiue affectus īducūt. Hincq; & affectio dicit̄ & affectus. Quāq̄ Ci. ſolo affectionis uocabulo utat̄: nunq̄ affect⁹: quo Quintilianus & poſteriores oēs utunt̄. Eſt āt affectio: ſicut Ci. diffinit animi corporis ex tp̄e aliq̄ de cauſa mutatio: ut lætitia: gaudium dolor. moleſtia & ſimilia:

Affectio. Affectus.

Facio tibi iuriam. Aiaduertēdum autē q̄ dicim⁹ facio tibi iniuriā & afficio te iniuria: facio tibi cōtumeliā: & afficio te cōtumelia. Nō āt dicim⁹ facio tibi moleſtiā facio tibi lęticiā facio tibi uoluptatē: facio tibi gaudiū: facio tibi iucūditatē: ſed afficio te moleſtia: afficio te lætitia: afficio te uoluptate: afficio te gaudio: afficio te iucunditate. Quid facio ex quo hoc uerbum expōit̄. quot modis capit̄ ī orōne? multis: modis: ſed illud ī primis notādum ē qd ī epiſtolis frequētiſſime pōim⁹.

Facio te certiorem. Facio te certiorē: & nunq̄ certū: dicim⁹ ēt facio tibi gratū facio ludos facio rē diuinā: facio ſacrificiū. Itē illud diligēter attēdēdū eſt: q̄ dicim⁹ feci dānū feci iacturā: feci naufragiū q̄ſi paſſus ſum dānū: iacturā: naufragium: ut reſpublica fecit iacturā: & dānū Cicerōis īteritu latinæ litteræ fecerunt: & Quintilianus ī portu naufragium fecim⁹: queādmodum ēt dicim⁹: fregi brachiū: ꝓ eo q̄ brachium meum fractum eſt: & fregi nauē: ꝓ nauis mea fracta eſt. Itē dicimus facio tibi copiam rerum meaꝝ: facio lucrum: facio urinam: & ſimilia.

Fregi brachium.

Quomodo cōponit᷑ afficio? Ex ad & facio. Cōponitur etiam cum aliis præpoſitiōibus: ut iterficio: hoc eſt neco: officio: ideſt noceo: cuius paſſiuum eſt officior: perficio quod eſt abſoluo. Deficio quod interdū ſignificat deeſſe: & exigit accuſatiuum: ut tp̄s me deficeret. Hoc eſt tp̄us mihi deeſſet. Interdum ſignificat deſiſtere ab uno ad aliū: & quaſi rebellare: & habet accuſatiuum cū ad ut deficit a Cæſare ad Pōpeium. hinc fit defectio ut p defectionē opidanorum præſidiū ſe in arcem recepit. Defectus autem fit a deficio quando ſignificat deſum ut deficiūt mihi pecuniæ. nō poſſum icūbere lr̄is: & pp defectū pecuniaꝝ nō poſſum icūbere lr̄is: defectu medicoꝝ: multi peūt. hoc ē qa deſūt medici. Nō āt ſignificat culpā: ſiue uicium: ut multi p iperitiā capiūt defect⁹. hoc eſt uitia. Vnde eleganter dicere poſſumus. Plures pereunt culpa medicorum q̄ defectu: plures pereunt quia malos hn̄t medicos q̄ quia non habent.

Intetfici Officio. Perficio. Deficio. Defectus

Efficio idē eſt quod facio: unde officium dicitur id quod facere unuſquiſq̧ debet: unde etiā factio a facio dicit᷑. ꝙ oppidanos ambiendo facimus unius: aut alteri⁹ partis. Proficio: ideſt fructū & quaſi ꝓfectum facio: ut adoleſcentes diſcēdo proficiunt: propter quod barbare loquuntur q diſcumbētes ita ſalutāt proficiat uobis. Dicendum potius eſſet proficite aut proficiatis Præficio ideſt præpono alicui rei agendæ. Vnde præfecti uigilū: præfecti ærarii. q aut uigilis aut ærario præfecti ſunt: Inficio hoc eſt tingo: ut lanæ infectæ interdum maculo ut ea lues finitima etiam loca infecit: Sufficio quod interdum ſignificat ſatis ſum: ut ſufficiat mihi beniuolentia principis. Interdū ſubſtituo: ut in locum defuncti conſulis ſuffectus eſt alius. Reficio quod eſt rurſus facio ſiue inſtauro: ut reficit domum: reficit templa. Conficio quod interdum pro facio: interdum pro perficio ponitur: ut confeci negotium tuum: hoc eſt pfeci. Reperitur etiam cum nominibus compoſitum: ut ſupra cum de uerbis tractaremus oſtendimus.

Efficio. Officium Proficio. Prefìcio Inficio. Sufficio. Reficio Conficio.

Officium de quo paulo ante mentionē feci qd ē? Eſt ea uirtutis actio quā græci prepon uocant: hoc eſt quod homini loco tp̄is dignitati conuenit. Vnde recte dicit᷑: in familia nr̄a oēs officium exercēt. i. oēs agunt quod debent. Et eo legatis obuiā officii gr̄a. i. quia ſic debeo. Vnde factū eſt: ut officia ſignificent ēt beneficia: ut Non ſunt exprobanda officia: & Quintilianus. Duxit me ſimilis ætas effecerunt officia: cœpit fides: amantem odiſſe nō potuit Magiſtratus quoq̧ aliquando officium dicitur: & artes bonum ſuum officium habent. Vnde officium dicimus grammatici: officium medici: officium architecti.

Officium

Quomodo eleganter dicemus? Perche de la dicta littera io ho facilmēte compreſo che tu ſei ſano: & che non ſolamente me uoi bene: ma me ami grādamēte. Ex his. n. facile perſpexi te & ualere: & non modo me diligere ſed etiam uehementer amare. Item quando quidem ex his intellexi & tibi bene eſſe: & me abs te non ſolum diligi: ſed etiam uehementer amari. Itē cum ex his facile cognouerim te & icolumen eſſe: & me nō uulgariter: ſed mirifice amare. Item ꝙ ſiue quando. ſiue nam. ſiue nanq̧ ſiue quoni

am ſiue quia: ſiue quippe ex his perſpexi & ualere te: & non modo me dilige/re ſed etiam mirifice amare: uel quin etiam mirifice amare.

Venuſti⁹ ē ſermo p infi/nitū q̄ per ſubiūctiuū

Quid ī primis notādū eſt? Quod ea q̄ p ſubiunctiuum uerbum cū coniunctione ꝙ dici poſſunt: longe elegantius ſiue ꝙ p infinitiuū dicunt̄. Verbi gratia. io ſo che tu leggi. Scio ꝙ tu legis: ſcio te legere. Io ho cognoſciuto che tu me ame. Perſpexi ꝙ tu amas me. ꝑſpexi te amare me. uel me amari abs te. Spero che q̄ſto o uero e: o uero ſera. Spero ꝙ hoc uel eſt: uel erit. Spo hoc uel eſſe uel fore. Io ti ꝓmetto ſopra la mia fede che tu me pdonerai a me: & io perdonaro a te. Do tibi fidem ꝙ & tu mihi: & ego tibi ueniā dabo. Do tibi fidem & te mihi & me tibi ueniā datuꝝ. Certa coſa e che q̄ſte coſe ſe deueriano ſcriue re nō in carta: ma i marmore: o uero in metallo: Certū eſt ꝙ hæc nō ī mēbranis ſcribi deberent: ſed uel in marmore uel in æs. Certum eſt hæc nō in membranis: ſed ī marmore uel in æs ſcribi debere. Vel potius. Certum eſt hæc nō in membranis: ſed in marmore uel in æs ſcribenda eſſe.

Eſſe & fore

Quid intereſt īter eſſe & fore? Eſſe præſentis tpis ſignificationē hēt: fore uero futuri. Ideoq eſt fore qđ futuꝝ eſſe. Licet forē fores foret idē ſit ꝙ eſſem eſſes eſſet. Vnde barbare loquūt̄ q dicunt amatuꝝ fore: quod ꝑinde eſt ac ſi dicere tur amatuꝝ futuꝝ eſſe. quæ duo futura latina līgua nō patit̄. Itaq; cū noib⁹ iungit̄ fore nō cū pticipiis: ut ſpo te amatorē fore. Nā cū dicim⁹ ſpero te amātem mei fore nomē eſt amātē nō pticipium: nō.n. dicerem⁹. Spero te amantē me fore. Ci. Spero amiciciā nr̄am notā poſteritati fore: poſteritati dixit: non a poſteritate: ut nomē ſit nō participiū. Dicim⁹ aūt ſpo te admirandum fore cū adoleueris: hoc eſt dignum admiratiōe: nā ꝓ noie ponit̄. Cōpoſita uero a forē abſolute ponunt̄. Virg. Affore cernetis: hoc eſt affuturos uidebitis uel iudi/cabitis ꝙ aderū. Ci. Veꝝ arbitrant̄ nō defore q illā reſtituant: hoc eſt nō de/futuros: uel ꝙ nō deerunt. Confore & profore apud poetas legunt̄. Horati⁹ quæ nocuere ſequar fugiam quæ profore credam: hoc eſt profutura eſſe.

Affore.
Defore.
Confore.

Nōne īpfecta ē oīo illa ſupior: Do tibi fidē ꝙ tu mihi & ego tibi ueniā dabo. deficit enim: ꝙ tu mihi ueniā dabis. Nā dabo illud poſtremum nō pōt referri ad tu: ꝙ eſt ꝓnomē ſecundæ pſonæ? pfecta eſt oratio & nihil deeſt. Nā cum in

Verbum de et ſeq ultimum ſup/poſitum.

oratione plura ſunt ſuppoſita: uerbū ſeq debet ultimū ſuppoſitū: ut ego te de grāmatica: tu me de epiſtolis pcontaris. Subintelligit̄ enim in pria parte pcōctor: ſic ecōuerſo: tu me de epiſtolis ego te de grāmatica pcunctor: ſubintelligit̄ ī prima parte pcunctaris: ſed aiaduertēdum diligēter ꝙ hoc nō fit quando p cōparationē aut ſimilitudinē loquimur: ut longe melius ego q̄ tu id dixiſſem: nō pōt dici dixiſſes: Hector ita eleganter hoc ut tu dixiſſet: nō pōt dici dixiſſes: tu melius q̄ ego diceres: non poteſt dici dicerem.

Dare fidē.

Do fidē qđ ſignificat? Dare fidē nō eſt adhibeī fidē: ut fere oēs loquunt̄. Des fidem uerbis illi⁹. i. credas: & nō eſt dāda fides uerbis illi⁹. i. nō eſt credēdum: illi. Immo ſoleo ego p iocū uernacula lingua dicere cōtrariū: & cū uideo aliquem infidū atq; mēdacē: aſſerere. A coſtui ſi uole dare fede: & querētibus perche?

Reſpōdere pche nō ha niēte: eſt ergo dare fidē aliqd ſacte ꝑmittere quemad/
modum uernacula ligua dicim⁹. Io te ꝓmetto ſopra la mia fede. Virgili⁹. acci
pe daq; fidē: hoc eſt accipe ſanctā ꝓmiſſionē a me & da mihi uiciſſim tuam.
Quod autem uernacula lingua dicim⁹. Dare fede ad altri: latīe dicim⁹ habere fidem. Quintil. Fidem habes hominibus quos mentiri alius affirmat: Illud quoq; notandum ꝙ a fides fit perfidus penultima breui: hoc eſt q fidem uio/
lat. A fido uerbo fit infidus penultima longa: hoc eſt cui non eſt fidendum. — Habere fidem. — Infidus.

Quæ eſt lingua uernacula? eſt lingua uulgaris & illiterata: quā imperiti mater nā uocāt: & dicit᷑ uernacula: quaſi peculiaris patriæ noſtræ: & in noſtra pā/
tria nata. Nam uernaculus ſa lum ſignificat quod domi noſtræ & ī patria no ſtra natū dicit᷑ a uerna: q eſt ſeruus domi noſtræ natus: hoc eſt ex nr̄a ancilla. — Vernacula

Dare ueniā eſt ne qđ dicim⁹ indulgere an aliud ſignificat? Longe hæc diuerſa ſunt. Impiti capiunt īdulgentiā ꝓ uenia: ut īdulgentiā & remiſſionem pcōꝝ tuoꝝ tribuat tibi oīpotēs & miſericors dn̄s: ſed hoc barbare nō latine dicit᷑. Indulgere. n. eſt cōcedere. & cum q̄dā q̄ſi ſuauitate ꝓmittere: ut īdulgent gu læ: īdulgent uentri. Quin. Mollis illa educatio: quā indulgentiā uocam⁹ non ergo īdulgentia ꝓ uenia accipienda eſt: dicēdum nō eſt: eo romā ꝓ indulgen/
tia. ſed eo romā ad īpetrādā ueniā: uel gr̄a īpetrādæ ueniæ. Sed ecōtrario ue/
nia aliqñ q̄ſi ꝓ īdulgentia ponit᷑: ut da mihi hāc ueniā: hoc ē īdulge mihi: & cō cede aut ꝓmitte mihi q̄ſi ueniā datur⁹ poſtq̄ id fecero: & cum uenia tua ibo: hoc ē dabis mihi ueniā ſi ibo: qđ īperiti dicunt cum licentia. In q̄ re errāt fere oēs grāmatice pceptores: ꝓ bonis lr̄is docentes diſcipulos ſuos barbariē. Icciri co notād⁹ eſt diligēter hic loc⁹. El maeſtro de la ſchola ha dato licētia a li ſuo ſcholari. Nō eſt dicendū. Ludi magiſter dedit licētiā diſcipulis ſuis. Licētia. n. eſt libertas q̄dā poti⁹ ad male agendum; & dr̄ a uerbo licet. Hoc eſt cū licet qc qd libet. Sed ludi magiſter dimiſit diſcipulos ſuos: uel ludi magiſter īdulſit di ſcipulis ut abirent. uel ludi magiſter dedit diſcipulis ueniā abeundi. Vel ludi magiſter dedit diſcipulis cōmeatum: qppe tria ſignificat cōmeat⁹ ānonā. lo/
cum ī quo ānona publica cuſtodit᷑: & facultatem abeundi: ut petii ab impato re cōmeatum: cœpi ab impatore cōmeatum. dedit mihi impator cōmeatum Item el maeſtro me ha dato licentia de andare a fare mio deſtro: Præceptor me⁹ īdulſit mihi ut eā ad curādum corp⁹. Vel pceptor me⁹ fecit mihi poteſta/
tem eundi: ad curādum corp⁹. Vel dedit mihi ueniā abeundi & corp⁹ curādi. Licet. n. curare corpus generale uerbum ſit ad oīa q̄ ad curā corporis ptinent ut puta euacuare uentrem: lauare. pectere: eſſe potare: qeſcere: capitur tn̄. Præcipue: honor ſit aurib⁹ tuis: ꝓ merere & egere & caue ne dicas dedit mihi ptātem. ſed fecit. Dare. n. ptātem eſt rem alicu⁹ arbitrio cōmittere lōge pluſq̄ facere ptātem. El maeſtro ce ha dato licentia che noi andiāo a merenda. Con ceſſit nobis pceptor noſter ut eam⁹ merendiatum indulſit nobis ut eam⁹ me/
rendiatum dedit nobis ueniam: fecit nobis ptātem eundi merendia: um. Me rendiare. n. aliquādo ſignificat cibum meredianum cape: q & merēda dr̄ ali/ — Dare ueniam. — Indulgere — Indulgētia — Licentia. — Cōmeatus — Curare — Dare poteſtatem — Merēdiare

quãdo ſonum: unde dicit̃ meredian⁹ cibus & meredian⁹ ſomn⁹: poſtmeridia/
ſtmeri/ nus cib⁹ & poſtmeridian⁹ ſonus. Dicit̃ etiã meridiana exercitatio: & poſt me
nus. rediana exercitatio. ut igit̃ breuiter cõcludã indulgere eſt cum q̃dã facilitate
cõcedere ueniã. aliquãdo ignoſcere aliq̃do permittere. & quaſi indulgere.

rtum eſt Certum eſt qd ꝓprie ſignificat? Aliqñ maĩfeſtũ eſt & exploratũ eſt: ut nos hoc loco cœpimus. Aliqñ deliberatum & cõſtitutum eſt quo loco frequenter ad/iungit̃ datiu⁹: ut certum eſt mihi poti⁹ mori q̃ hãc ignominiã ſubire. i. decretũ: & liberatum a me eſt. Vir. Certum eſt i ſyluis iter deſerta feraꝝ. Male pati.

marmo in æs Quare dicim⁹ in marmore uel in æs ſcribenda: & nõ potius in marmore & in ære? Quia ita obtinuit uſus eruditoꝝ. dicimus enim in marmore inciſæ ſunt litteræ. in gemmis: in auro: in ligno non autem in marmor: in gemmas. in li/gnum. econtrario uero dicimus in æs inciſas litteras. & nõ in ære. nõ eſt ne/ceſſe afferre exempla quia nuſquam aliter reperitur.

uãdo cũ nã nãq; oniã qa ippe. Differunt ne inter ſe hæ cõiunctiões qbus in eodem loco uteris. n. quãdoqdem quãdo: cum: q;: nam: namq;: quoniã: qa: qppe? Eadem certe eſt oium iſtoꝝ ſi/gnificatio. quãdo accipiunt̃ ꝓ qa ſed differunt in elegãtia: Enim nunq̃ in ora tione præponit̃. ſed ſemp ſortit̃ ſecundum locum aut tertium: ut ego eni: ex his eni: Nã nunq̃ ſecundum locum aut tertium habet: ſed ſemp primum. Vt nã multa ſunt quæ dici poſſunt. Nãq; aliquãdo primum locum ſortit̃: aliquã do ſecũdum. Quãdo qdem & quãdo ſemp præponunt̃. Vir. Quando qdem auſonios nõ fas cõtingere port⁹: Idem Hic tibi fabor. n. quando hæc te cura remordet. Quia & quoniã ſemp ꝑponunt̃: niſi forte poſtponat̃ aduerbiis: ſi/ue interiectiõib⁹: ut heu qa: huc quoniã. & nõ qa heu: & nõ quoniã heu. Si/cut etiã: nã quod ſemp alioquin præponit̃. Heu qa nã tanti cinxerunt æthe/ra nimbi. Et Cicero. Nunqd nã inquid noui: ſed hoc in cõpoſitione poti⁹ eſt: & nõ ſignificat qa. Cum præter ſupradictoꝝ morem ſemp ſubiectiuum req rit ut cum ex his facile cognouerim. Quippe ſignificat: qa certe.

rſpexi ſpicio cũſpicio eſpicio oſpicio ſpicio eſpicio onſpicio Perſpexi qd ꝓprie ſignificat? diligenter & plane intellexi. Vnde componitur? Ex per & ſpecio. i. uideo quo uerbo ueteres utebant̃: Ex quo etiã alia plurima cõponunt̃. ut aſpicio hoc eſt uideo: circũſpicio quod eſt circumluſtro oculis. Deſpicio quod aliquãdo ſignificat contemno. interdum deorſum aſpicio. ut Quint. Nullam ergo res humanas reſpicere ꝓuidentiam arbitror hoc eſt ſu perne aſpicere: Proſpicio quod eſt a longe uideo. unde dicit̃ ꝓſpectus quod ſpeculum ſignificat: interdum ſignificat ꝓuideo ſi cum datiuo iungat̃: pro/ſpice rebus noſtris: hoc eſt ſubueni. Inſpicio hoc eſt diligenter & quaſi intus aſpicio: ſuſpicio ſurſum aſpicio introſpicio introaſpicio. diſpicio diligenter in/tueor. Reſpicio retroaſpicio. Conſpicio uideo: ſiue ſimul uideo. Aſpecio fit ẽt ſpecto ſpeculare ſpectaculum. ſpecimen. ſpeculum ſpecus & auſpicium ab aſpiciendis auibus.

e ꝓnomẽ Te pronomen qd habet quod ſit notari dignum? Aduertendum eſt ne incida mus in barbariem aliquorum qui genitiuos iſtorum pronominum mei tui:

ſui idẽ putant eſſe quod pronomina ab his deriuata me⁹ tuus:ſuus: & æque poſſe dici iſte liber eſt meus: & iſte liber eſt mei. iſte liber eſt tu⁹: & iſte liber eſt tui. ille legit librũ ſuũ: & ille legit librũ ſui. qd a ueritate multũ abhorret.

Hoc ut facilius intelligat̃: ſciendum eſt genitiuos omnes aut actiuæ aut paſſiue accipi actiue: ut prouidentia dei: bonitas dei: paſſiue ut timor dei: & cult⁹ dei: quippe deus timetur: & colitur. Tria igitur iſta pronomina ego tu ſui ſola oium binos genitiuos ſortita ſunt. unos mei tui ſui. alteros qui iam exoluerunt mis tis ſis. loco quoq; fere nunc ponuntur deriuatiua illa meus tuus ſu⁹ ideſt quotienſcunq; actiua oratio eſt: ut hic liber eſt meus uel mis: Plautus. Da diem hunc ſoſpitem rebus mis agendis. Mei uero tui ſui nunq̃ ponũtur niſi paſſiue. Q uintilianus. Amore mei dicit eſſe matrẽ ſuã. Cicero quod deſiderium tui ferre nõ poſſet: & me tui pudet. Virgilius. Q uiq; ſui memores alios fecere merendo. Ita etiam in plurali: nam noſtrum & ueſtrum quæ ſuccedunt loco mis & tis utimur actiue tantum: ut nemo noſtrum & nemo ueſtrũ Noſtri uero & ueſtri: quæ ſuccedunt loco mei & tui utimur tantum paſſiue: ut habet curam noſtri: habet curam ueſtri. Nec diceretur nemo noſtri: & nemo ueſtri: nec habet curam noſtrum: & curam ueſtrũ. Vnde ſunt qdã modi dicendi habentes utrũq; ſenſum: ideoq; utroq; modo dicuntur: ut habes poteſtatem meã actiue: ideſt omnem poteſtatem quam ego habeo & poteſtatẽ mei paſſiue: ideſt poteſtatem faciẽdi de me quicquid libet: Octauius omnib⁹ faciebat ſui conueniendi poteſtatẽ Sic copia mea & copia mei utilitas mea: & utilitas mei: facultas mea & facultas mei: amor meus: & amor mei: uſus meus & uſus mei: non autẽ fortitudo mei ſed fortitudo mea. nec doctria tui ſed doctrina tua. Cuius rei certiſſimũ argumentum eſt ꝙ dicim⁹ mea unius cauſa. & nõ mei unius cauſa. quod certe diceretur ſi mei poni actiue in genitiuo poſſet ſicut unius in genitiuo ponitur. Cicero in Gabiniũ & Piſonem. Dico mea unius opera rem publicã eſſe liberatam: idẽ ad Atticum. ſolius. n. meũ peccatum corrigi non põt: Idẽ pro murena: ex tuo ipſius animo cõiectu ram ceperis. Item in plurali. Q uintilianus. ſuæ ipſorum fiducie dimittunt. | Differẽtia gti primitiuorũ & deriuatiuorũ mei tui ſui

Q uin etiam apud noſtros recentiores hoc idem reperit̃ ut in pſalmis. Exaudi uocem meã clamantis ad te. & alibi. Audi uocẽ meã loquentis: & alibi. Memorabor iuſticiæ tuæ ſolius: ſolius enĩ maſculini generis eſt: & ad deũ refert̃: ut ex græco apparet: Itẽ libro regum ſecundo: Suſtulit de latere meo ancillæ tuæ dormientis: & in euangelio Lucæ: Suam ipſius aĩam pertranſibit gladi⁹ & Boetius. Solãtor mœſti nunc mea fata ſenis.

Illud quoq; notãdũ de his tribus pronoĩbus eſt: quod propter cæterorũ uſum ſolent aliquando geminari: ut Meme adſum qui feci: in me conuertite ferrũ & uerte omnes tete in facies: & contulit ſeſe in templum.

Valere qd ꝓprie ſignificat? Bene eſſe & ſanũ atq; icolumẽ eſſe: & licet ualitudo mediũ uerbũ ſit: & tã bonã q̃ malã ualitudinẽ ſignificet: tñ ualeo ſemper capit̃ in bonã partẽ: niſi aliud uerbũ addat̃: ut puta male ualeo. uel nõ recte | ualere

ualeo. Sic ecõtrario ualitudinari⁹ ſemp capiť ꝑ infirmo: nã qđ apud Terenti
· um eſt. Valeãt q inter nos diſſidium quærunt nõ eſt exponẽdũ ꝑeant: ut aliq
uolũt ſed abeãt & diſcedãt. quod inde tractum eſt: qa ſemp ſolemus abeuntes
hoc uerbo ſalutare: uale ſic uenientes hoc uerbo ſalue: ꝗꝗ id uerbũ aliquan/
do ẽt i diſceſſu ponať. Vt Cicero. Vale mi Tyro uale & ſalue. Simile huic Te
rentiano eſt illud Ciceronis: Si de⁹ eſt talis: ut nulla gratia: nulla hoĩum cha
ritate teneatur. Valeat quod ſi ſignificaret pereat. ꝑfecto Cicero nõ dixiſſet
Lactãtius. de deo. Sed hũc ipſum locũ Lactantius ita exponit. Quid cõtẽptius. inquit
potuit in deũ dici ualeat. inqt: ideſt abeat ac recedat. cum ergo dicimus. Vale
ant qui inter nos diſſidium quærunt: ualeant qui de nobis mala dicunt: uale
ant qui aliter ſentiunt. perinde eſt ac ſi diceremus diſcedant a uobis Siue eos
cum ſuo odio & maledicentia & inſcitia relinquamus.
Te & ualere & nõ modo me diligere. Nam ſatis eſt dicere: te ualere & nõ mõ
Coniũctio me diligere. Et ita una ex his cõiũctiõibus & ſupuacua eſt. poſſet qdẽ altera
ſupuacua. ex his cõiũctiõib⁹ dimitti: tñ nõ i elegãter ſæpe nũero duæ ponũť ubi una ſuf
ficeret: qđ fit ad maiorẽ rei exꝓſſionẽ: ut ego quottidie lego aliquid & ſtudeo:
ego quottidie & lego aliqđ & ſtudeo. ego te diligo & amo: & ego te diligo &
amo. Ego dilexi te & q̃tũ i me fuit tibi bñ feci: ego & dilexi te & q̃tũ i me fuit
bñ feci. Facile ꝑſpexi: qđ ꝓprie hoc loco ſignificat facile. Significat nõ dubie
& mãifeſte. Ci. Vir ꝯ oium toti⁹ græciæ facile doctiſſimũ Platonẽ: nota ꝙ tam
Longe. lõge q̃ facile amãt ſecũ iũgi cõpatiuũ. Vir. At pedib⁹ lõge melior licus: Et re
latiuis ſiue aduerbiis ſignificantib⁹ diuerſitatẽ: queãdmodũ ſunt alius alter:
ſec⁹: lõge: ante: lõge poſt: & cõpoſita a præ: ut lõge ꝓſtat & lõge ꝓſtãs. Quin
tilian⁹. Sed eũ lõge præcedũt i gẽia uiuẽtiũ & cætera. quæ q̃dã ſuplationẽ ha
bẽt. & ꝓxima ad ſuplatiua accedũt: ut lõge ſupat: lõge uincit & nõia quæ di
uerſitatem ſignificant. ut longe diſſimilis longe alienus & longe diuerſus.
Princeps. Princeps licet adiectiuũ. quidem ſit. tñ qa ſuperlationem quandam ſignificat
aſſueſcit ſibi lõge: Quintilian⁹. Nouẽ lyricoꝝ lõge Pyndar⁹ princeps. Facile
eodẽ modo. Cicero ꝓ Roſcio regionis illi⁹ uirtute. exiſtimatiõe. nobilitate fa
cile pricẽps. præterea cũ primus: ſecundus cũ ſimilibus. cũ non reſpicimus or
Facile ſecõ dinẽ ſed dignitatẽ: ut facile ſecund⁹ a Cæſare. hoc eſt poſt Cæſarem primus.
dus Iungiť tamẽ facile cũ aliis pleriſqꝫ nominibus & uerbis quod lõge non facit.
Neqꝫ enim diceremus longe intelligo. & longe ꝑſpicio pro ualde intelligo: &
ualde perſpicio ſicut dicimus facile ꝑſpicio: & facile intelligo: pro haud dubie
Longe ual perſpicio & intelligo. Hoc igitur inter longe & ualde intereſt ꝙ longe & ual/
de. de proprium eſt comparatiui & ſuperlatiui exceptis paucis: ualde autem po/
ſitiui ut ualde bonus ualde malus: ualde laudat: ualde uituperat: nec dicere/
tur: longe bonus: longe malus: longe laudat. longe uituperat.
facile & ma Inter facile & manifeſte ſimiliter hoc intereſt. ꝙ facile cum his quæ ſupra dixi
nifeſte non mus poniť: ut facile præſtat: facile perſpicit: manifeſte paſſim cum omnibus.
modo. Non modo quid ꝓprie ſignificat. Non ſolũ: mõ enim aliquãdo ſignificat ſolũ

ut hoc loco: aliquãdo eſt datiuus ſiue ablatiuꝰ huius nominis modus modi: nõ
nũq̃ ſignificat aliquãdꝯ: ut modo ais modo negas. aliquando ponit̃ pro dum
modo ut modo me uocaueris ueniam. ideſt dummodo me uocaueris.

Nedum & non tãtum

Magna aũt differẽtia eſt inter nõ tãtũ & nedũ. Nedũ enim duobus duntaxat
modis in orõne accipimꝰ. Vno cũ utrãqꝫ ſentẽtiam eodẽ claudimus uerbo: ut
ꝑ te uitã exponerẽ: nedũ fortunas Alteꝝ cũ utriqꝫ ſentẽtiæ ſuũ uerbũ damꝰ
ut ꝑ te uitã expõerẽ: nedũ fortunas meas effunderem. Ponitur etiã negatiue
hoc modo. Non perderẽ ꝑ te quadrantem nedũ uitam. Itẽ non perderẽ ꝑ te
quadrantẽ: nedum uitã exponerẽ. Vbi notãdum eſt ꝙ in affirmando id quod
plus eſt in prima parte ponit̃ & quod minus in ſecunda ut uita in prima par/
te ponitur pecunia in ſecunda: In negando uero ecõtrario quod minꝰ eſt pri/
ma parte ponit̃: ut pecunia: & quod plus eſt i ſecũda: ut uita: atqꝫ ĩperiti hac
dictionẽ capiunt pro nõ ſolum: dicẽtes nedum pecuniam ꝑ te exponerẽ ſed
etiã uitam: quod dicẽdum eſt uitã ꝑ te exponerẽ nõ ſolum pecũiam: aut ꝑ nõ
ſolum ſic: non ſolum pecuniã ꝑ te exponerem: ſed ẽt uitam: Item non ſolum
fortũas meas ꝑ te effunderem: ſed etiam uitã ipſam expõerẽ: & negatiue nõ
modo pro te nõ exponerẽ uitã: ueꝝ ne pecuniam qdem: & non modo pro te
nõ exponerem uitã ueꝝ ne pecunias qdẽ meas effunderem: Vbi notandũ ꝙ
qñ per nõ modo: uel nõ tantum: uel nõ ſolum loqmur affirmando qdẽ quod
minus eſt in prima parte ponimus & quod plus in ſecunda. Negando uero
quod plus eſt in prima: & quod minus in ſecunda: Item notãdum ꝙ ubi poni
tur nedum. poteſt etiam poni nõ modo ſed addita altera negatiõe: ut ego nõ
ponerem pro te obolum: nedum exponerem uitam. ego nõ ponerem pro te
obolum. non modo nõ exponerem uitã: ſed hoc per raro reperitur.

Amare diligere.

Quid intereſt inter diligere & amare? Amare plus eſt q̃ diligere. Cicero. Quẽ
& ſi ante hac dilexi nunc amo.

Sed autem uero.

Sed autem uero differunt ne inter ſe? Significatõem qdem fere eandem hẽnt.
Verum ſed ſemp in principio clauſulæ ponitur: niſi aliquando apud poetas:
ut arma ſed arripuit. Vero & autem ponuntur ſemper antecedẽte aliqua di/
ctione: & diſtinguunt ſententiam a ſentẽtia: ut ego ſcribo: tu autẽ legis: ego
uigilo: tu autem dormis: Habent tamẽ aliquãdo neſcio qd differentiæ: nam
cum neqꝫ nõ ponimus autẽ: dicẽtes neqꝫ autem: ſed dicimus neqꝫ uero. Item
tum propter hoc: tum uero propter illud: nõ tum autem propter illud. Econ
trario nõ dicimus: non uero: ſed non autem: ut ſum amicus eius. non autem
æmulus. mutemus aduerbium & habebit locũ uero ſic ſum eiꝰ amicus æmu
lus uero nõ: uel æmulus autem nõ. Itẽ uero aliquãdo in principiis ſiue oratio
num ſiue epiſtolarum ponitur autem nõ. Virgilius. Egregiam uero laudem:
& ſpolia ampla refertis. & ad Sulpitiũ ſcribẽs. Cice. ita epiſtolã icipit. Ego ue/
ro Serui uellem (ut ais) in meis doloribus affuiſſes. Præterea nõ dicimꝰ ſane
autem: iam autem: enim autem: age autem: at autẽ Sed ſane uero: iam uero:
enim uero: age uero: at uero. Illud magnopere notãdum: ꝙ hæc duo aliq̃do

elegantiſſime: & cum maxima gratia dimittuntur. Cicero. Tu cum principem ſenatorẽ auunculũ domi habeas: ad eũ nõ referes: ad cæteros referes: Lõge pulchrius dicit᷑ q̃ ſi addita autem dicerem⁹: ad cæteros autem referes: Sed quando uerbum ponitur ſine contrarietate: omnino neceſſe eſt: addere autẽ ut incumbes litteris quantum poteris: poteris autem quantum uoles.

Porro licet eandem ſignificationem habeat: quam uero & autẽ: tamẽ nũquã poſtponit᷑: niſi cum dicimus age porro aut aliquid ſimile cum ſcilicet hanc ſignificationem habet. Sed apud quoſdam præſertim poetas ſignificat longe certe: poſtea: ultra. Ideoq; ſæpe in medio: non in principio ponitur.

Quinetiã. Quinetiam ſignificat ne idem quod ſed etiam? Aliquãdo ſignificat ſed etiam: ut hoc loco: Aliquando maiorem quãdam uim habet: & ſignificat imo etiã.

Quinuero Quin uero aliquando ſignificat quinetiã: ut Virgili⁹: quin aſpera iuno. Quæ mare nunc terraſq; metu cœlũq; fatigat. Cõſilia in melius referet. Aliquando ut nõ: ut idem. Hic tibi nequa moræ fuerint deponẽtia tãti. Quin autem inſaniam aſpicias. Aliquando cur nõ ut quin potius imus cubitum.

Et atq;. Rurſus & cõiunctio cuius modo fecim⁹ mentionẽ differt ne ab atq; coniunctione? Cum ambæ copulatiuæ ſint: nõ differunt ſed & aliquãdo cauſalis cõiunctio eſt: & ſignificat nam: magnãq; i epiſtolis gratiam habet: ut ſi dicã. El ſe uole con ogni ſtudio attendere ale littere: pche a pẽa tutta la eta de lhomo baſta a queſto. ſummo ſtudio incumbendum eſt lr̃is & uix humana ætas ad id ſufficit. Quintilian⁹. Has primum audiet puer: harum uerba effigere imitando conabitur. & natura tenaciſſimi ſumus eoꝝ quæ rudibus annis percepimus. Hoc eſt nã tenaciſſimi natura ſum⁹. Martialis. Quod nũmos cernis: mitti nõ credis amice. Falleris. & nummos iſta tabella rogat. Similiterq; coniunctio pro eodem accipitur. Cicero. Nõ ſolum nobis nati ſumus. ortuſq; noſtri partem patria uendicat partem amici. Competit etiam & principiis ſententiaꝝ. Quintilian⁹. Et finitæ quidẽ ſunt partes duæ. Interdum habet etiã effectum. Cicero. Et qs eſt qui de me loqui poſſit. Interdum ſignificat tamẽ. Vt ſi dicã ſuperaui te ſaltu & ſum ita ſenes. Significat præterea etiam.

Vt Vir. Natus & ipſe dea: hoc eſt etiam ipſe. Quintilian⁹ inter oẽs conſtat: niſi inter eos qui & ipſi inſaniunt. Atq; uero aliquãdo pro aduerbio ponitur: ut cum dicimus aliter ego feci atq; tu pro q̃ tu. Aliquando ponit᷑ pro ſtatim: ut apud Virgilium. Sic oĩa fatis. In peius ruere. ac retro ſublapſa referri. Nõ aliter q̃ qui aduerſo flumine lembum Remigiis ſubigit: ſi brachia forte remiſit. Atq; illum in præceps prono rapit alueus amni: ideſt ſtatim.

Valere Beneeſſe. Eſt ne idem ualere & bene eſſe? Valere quemadmodum ſupra diximus eſt i columen eſſe. Bene eſſe eſt bene habere: ut bene eſt: ideſt bene ſe res habet: Se tu ſtai bene: o uero ſe ſei ſano la coſa ſta bene. Si uales bene eſt: fere ſemp ponitur abſolute: quod ſi addatur mihi uel tibi: idem ſignificat quod ualere: uel incolumen eſſe: ut ſi tibi bene eſt gaudeo: mihi bene eſt: ideſt ſi uales gaudeo: ego ualeo.

Quot modis poſſum⁹ dicere. Io te amo ſummamente? Amo te multum: amo te ualde: amo te plurimum: amo te maxime: eximie amo te: amo te uæhemēter: amo te ſumme: amo te mirifice: amo te magnope: amo te ſupra modum: amo te plus æquo: amo te ſupra q̄ dici poſſit: incredibilis eſt me⁹ erga te amor incredibili te beniuolentia complector: exprimere non poſſum quantus eſt amor erga te meus. Ardentiſſimo amore te proſequor. Dici non poſſit quanto tui amore conflagrem. Nemo unq̄ uæhementi⁹ aliquem amauit q̄ ego te amo: ardentiſſima te charitate cōplector: nō poſſum mei erga te amoris magnitudinem exprimere: ardeo te uæhementer: q̄q̄ hoc nouiſſimum poti⁹ poeticum ſit. Amo te mirum immodum.

Quomodo eleganter dicimus. Io anchora Pyrrho mio ti rendo il cambio del bene che tu me uoi: & hote caro come la uita mia ꝓpria & parme che io ſia ſenza el mezo de lanima mia quando tu non me ſei appreſſo: che ſel nō fuſſe che io ho riſpecto alla dignitate mia io mene uerria uolando in teſta tua uilla: e dariami piacere inſiema cō teſti tuoi campetelli e giardineti & pecorelle. Ego quoq; mi Pyrrhe amo te: teq; non ſecus ac uitam propriam carum hēo: & cum ſine te ſum: dimidio animæ meæ carere uideor. Quod niſi dignitatis meæ rationem haberem: aduolarem mox in ſuburbanum tuum: neq; una tecum cum prædiolis tuis: & pomariolis: & ouiculis oblectarem.

Multa hic digna ſunt quæ notentur. Primo q̄ hic mos eſt alloquendi abſentes cum quadam ſuauitate: ut mi Brute: mi Cicero: mi Pyrrhe: Interdum ēt ad oſtendendam maiorem uim maioris: aut deſiderii repetuntur eadem uerba cum additione alicuius adiectiui. Mi Tulli. Mi Cicero: mi inquā ſuauiſſime Cicero. — *Modus ab ſentes loq̄ndi.*

Mutuo amare eſt amantem te amare: quod uernacula lingua dicim⁹ rendere el cambio: latine autem redamare dr̄. Dicitur autem q̄ſi meo tuo: unde diciť mutuus amor: mutua beniuolentia: mutua charitas: mutua officia: mutua beneficia: mutuæ lachrymæ: mutuæ querelæ: hoc eſt quæ abs te ad me prodeunt: & a me ad te. Ideo poſſumus dicere ego quoq; mi Pyrrhe amore mutuo. Ego quoq; redamo te: ego quoq; non minori te amore complector: ego quoq; tibi in amore reſpondeo: ego quoq; nō ſino me abs te in amore ſuperari. Itē iter nos uæhemēter amam⁹: qd pinde eſt ac ſi diceremus amam⁹ nos inter nos: ſed illud nos elegātiſſime dimittiť. Item mutuo nos amam⁹: eſt ut aliq dicunt inuicem nos amam⁹: uel uiciſſim nos amam⁹. Inuicem aut uiciſſim aliqd facere ꝓprie eſt p uices id facere: ut cantam⁹ uiciſſim .i. q̄ſi ego canto tu ſiles: & q̄ſi ego ſileo tu cātas. Item legim⁹ inuicem uel uiciſſim .i. q̄ſi ego lego tu nō legis: & q̄ſi tu legis. ego nō lego: unde fit adiectiuū uicari⁹ uicaria uicariū ut dedi tibi uicariā opam .i. dedi tibi opam uice illius. Itaq; ſi qs diceret amamus nos inuicem: pinde eſſet ac ſi diceret amo te dum tu nō amas me: & tu amas me dum ego te nō amo. Vbi cauēdū eſt diligenter ne dicas: hac uice tātum uolo tibi morem gerere: ſed nūc tātū. nec una tātum: ſed ſemel tantum: — *Mutuo amare.* *Inuicem. Viciſſim.*

Non dices duab⁹ trib⁹ ue uicibus: nec duab⁹ trib⁹ q̄ttuor uicib⁹: ſed bis ter q̄ter: uel ſecundo tertio q̄rto: uel bis tertio q̄rto. uel bis ter q̄ter: nec da mihi ueniā ꝓ hac uice tantum: ſed da mihi ueniā nunc tātum: nec quot uicib⁹: ſed quotiēs: nec multis uicib⁹: ſed plærūq̧ ſæpe: ſæpenumero. Vbi cauendum eſt ſimiliter ne multotiens dicas: quod nō min⁹ barbarum eſt q̄ multis uicib⁹: nec ueniam ad te alia uice: ſed alias. Nec prima ſecunda: aut tertia uice. Sed primo ſecundo tertio. Nec ultima uice ſed demum uel deniq̧. uel ultimo. uel tādē. uel poſtremo. uel nouiſſime. Sed quō dicem⁹? Per la prima uolta che tu fallerai io te ꝑdonaro: ma ꝑ la ſeconda io te ſpogliero nudo: & darotte de le botte. Pro prio quoq̧ errore tuo ignoſcā tibi. ꝑ ſecūdo te nudum cædam. Itē ꝑ la prima uolta che tu me farai ſeruitio io nō te ſaro ingrato. ꝓ primo quoq̧ tuo erga me beneficio nō ero ī te igrat⁹. Per la prima uolta che neſſuno de mei ſcholari ſe partira ſenza mia licentia glie daro una ſpalmata cō la baccheta: la ſeconda uolta con la ſcoriata el bat tero tutto. Si quis primum e diſcipulis meis in iuſſu meo e ludo diſceſſerit uir ga manum percutiam: ſi ſecundo id fecerit. loro totum cædam.

Non ueniā alia uice ſed alias.

Et tēgo te charo come la uita mia ꝓpria. Multis modis dici pōt. Aeq̧ te ac ui/tam meā carum hēo. Inſtar uitæ meæ apud me es. Inſtar uitæ meæ te carum habeo: Nō ſecus te amo q̄ uitā meā. Nō ſecus te ac uitā ꝓpriam ca℞ habeo. Haud aliter te amo q̄ ꝓpriā uitam. Ita te amo ut uitam meam. Perinde te ut uitā meam carum habeo. Vel perinde ac uitam meā: uel uitā ꝓpriā. Et pinde mihi carus es atq̧ uita ꝓpria. Vbi notandum eſt ꝙ proprius ꝓpria proprium cum trib⁹ ꝑſonis cōiungit᷑: & idem ſignificat quod meus tuus ſuus: Vt ꝓprio cōmodo hoc facio ideſt meo cōmodo: proprio commodo id facis hoc eſt tuo cōmodo proprio commodo ille hoc facit: hoc eſt ſuo commodo.

Proprius.

Pro d̄ uero Subinde. Pro de uero ſignificat quapropter uel ergo uel ideo. Lucretius tamē accipit ꝓ inde ꝓ perinde: & eam dictionē diſſyllabā ponit. Subinde aliq̄ſi ſignificat ſta tim poſt. Vt orati⁹. Si dicet recte: primum gaudere: ſubinde. Præceptū auri/culis hoc inſtillare memento. Capit᷑ ēt ꝓ frequēter cū quodam iterualloo: ut ſi ſæpe retro reſpiciā an aliq̄s me ſeq̄tur: dicā ſubinde reſpicio hoc eſt ſæpe cum quodā interuallo reſpicio. Deinde uero ſgnificat de hinc uel deiceps quāquā deiceps ſignificat ēt gradatim. Ci. Q uos uideo deiceps tribunos plebis ꝑ triē nium fore. hoc eſt unum poſt aliū. In q̄ ſignificatiōe capit᷑ aliq̄ñ ēt ſubinde.

Deinde.

Prima ua el maeſtro: dapoi gli ſcholari uanno drieto al maeſtro a uno a uno: o uero luno dapo laltro. Primo it ludi magiſter: poſtea diſcipuli eunt: deinceps uel ſubinde ſequunt᷑. Illud hoc loco prætermittendum nō eſt ꝙ pinde exigit poſt ſe ac ſi uel atq̧ ſi. cū ſignificat ita: ut lege pinde ac ſi ꝑceptor adeſſet uel peride atq̧ ſi præcor adeſſet. Sed quādo negatio præcedit: exigit etiam q̄ ut. Suetoni⁹. Nulla tñ re perinde mot⁹: q̄ reſponſione mathematici. Aliquādo tñ ponit᷑ abſolute hoc eſt ſine ac ſi. & ſine negatione. & modo ſignificat. Plini⁹. Funus Ruffi clariſſimi uiri & perinde fœlicis. modo multum Suetonius de Galba. Q uare aduent⁹ ei⁹ nō peride gratus fuit. i. multum grat⁹. Secus āt ſi

Perinde.

ne negatio præcedat: ſiue nõ: habere põt ac & q̃ ut lõge ſecus ac ego fecit. & lõge ſec⁹ q̃ ego fecit. nõ ſecus ac ego fecit: nõ ſec⁹ q̃ ego fecit. E parme che io ſia ſenza el mezo de la mia uita quando tu non me ſei appreſſo. Et cum ſine te ſum dimidio aīæ meæ carere uideor. Itē dimidio aīæ meæ mācus eſſe uideor q̄ñ tu nō es apud me. Itē nec dimidiū aīæ meæ habere uideor. quādo te careo Itē & cum careo uideor dimidio aīæ meæ eſſe priuatus. Itē & cum tu mecum nō es deeſſe mihi dimidiū aīæ meæ uidet̃. Itē facitq; diſiunctio noſtra ut ne dimidiū quidē aīæ meæ uidear habere. Vel facit diſiunctio nr̃a: ut diſiunctum eſſe aīæ meæ dimidium uideat̃. Hic notādum eſt in primis: q̄ mod⁹ iſte loquēdi: uidet̃ mihi q̄ quando ſine te ſum: dimidio aīæ meæ careā uidet̃ tibi q̄ ego ſim doctus: uidet̃ illi q̄ tu legas: uidet̃ nobis q̄ malefaciatis: ruſticam⁹ ē & plane puerilis. Qua ꝓpter ſic dicēdū eſt: uideor mihi dimidio aīæ meæ carere: uideor tibi eſſe doct⁹: uideris illi legere: uidemini nobis malefacere. Cū aliquando eſt aduerbiū: & ſignificat quādo: ut cū ad te uenio ſemp te inuenio ſcribentem. i. quando ad te uenio: & hoc loco cum ſine te ſum. i. quādo ſine te ſū. Aliquādo ſignificat partim: & cū ſemp ſequit̃ tum: ut cū propter neceſſitatē noſtram: tum propter ingenium tuum. i. partim ꝓpter neceſſitudinē noſtrā. partim ꝓpter ingeniū tuū. Vbi notandū eſt q̄ cum ſemp præcedit: & in eo eſt qddam minus: in tum quiddam maius: & hoc duob⁹ modis ut generale aliquid præcedat: ſequat̃ ſpeciale: ut apud Quintilianū. Quod cum oībus conficiendum eſt tum nobis præcipuæ: aut ambo ſint ſpecialia: ut apud eundē. Quod opus marcelle tibi dicamus quem cum amiciſſimum nobis: tum eximio litteratum amore flagrantem digniſſimū hoc mutuæ inter nos charitatis pignore indicauimus. i. multum ꝓpter amorē tuum in nos: plus tamen ꝓpter amorē litterarum. Aliquando cum ſubiunctiua cōiunctio eſt: ut cum in Africā ueniſſem. Aliquādo ſignificat quāuis iuncta cum tum: & tum ſignificat tñ: ut Cicero. Cū in oībus cauſis grauioribus Caii Cæſaris initio dicēdi cōmoueri ſoleā uehemētius q̃ uel uſus uel ætas mea uidet̃ poſtulare: tum i hac me multa pturbant. Tum pro tñ ponit̃ & cum pro quāuis. Notandū q̄ quādo tū & cum ſignificant partim ſemp fere indicatiuo adiungunt̃. Quādo aūt ſignificant quāuis ſubiunctiuo. Reperitur etiam tum pro partim aliquādo duplicatum: aliquādo triplicatum: aliquando ēt multiplicatum: cū in rebus paribus ponitur: ut tum ingenio meo: tum ſtudio: tum diligentia factum eſt.

Secus

Modus loquendi.

Cum.

Tum.

Cū præpoſitio abltō caſui ſeruit: ſed nunq̃ iungitur ablatiuo ſignificanti inſtrumentū: neq; .n. dicim⁹ cū gladio pcuſſi qd imperiti faciūt ſed gladio: nec cum pugno te ipulſi: ſed pugno: nec cū calce te ꝓſtraui: ſed calce: nec cū oculis te puerti ſed oculis: nec cum lachrymis lr̃as deleui: ſed lachrymis. nec cum igni aquā tepefeci ſed igni. Quādo autē ablatiui ſignificāt coniunctionē quandā & non inſtrm̄: tunc requirunt præpoſitionē ut conor cū quāta poſſum facilitate ſcribere. cū labore hæc ſcribo: cum facilitate diſcis: cum tpe oīa fiunt: cū ætate creſcunt mores. Qui autē ita loquuntur cum bachulo percuſſi cū ha-

Cū ꝓpoſitō nūquā iūgitur abltō ſignificāte inſtrumentū.

ſta uulneraui: inepte ſane præter omnium antiquorum morem loquuntur.

Apud penes. Apud & penes quõ differunt? Apud minus eſt q̃ penes nam apud te eſt q̃liter cũq; res tenet̃ penes te eſt quodãmodo poſſidere. Feſtus uero Pompeius dicit apud & penes in hoc differre ꝙ apud pſonã cum loco ſignificat: ut apud Platonem.i.in loco ĩ quo eſt Plato & apud templũ. penes uero pſonã & dominium ac poteſtatẽ: qd trahi dicit a penitus: ut penes te eſt ſalus & uita mea q̃ſi ĩ manu tua. & arbitriũ uitæ mæ penes te eſt: tamen aliquãdo penes reqrit perſonã ſine dominio: ut fides penes auctorẽ eſt.i.apud: nõnunq̃ etiã loco ſeruit. Cicero ad Herenniũ. Ita petulãs atq; acer. ut ne ad ſolarium qdem. ut mihi uidetur ſed penes ſcænam & in eiuſmodi locis exercitatus ſis.

Ma ſe non fuſſe che io ho riſpecto ala dignita mia: io me ne ueria uolando in teſta uilla. Quod niſi dignitatis meæ rationem haberem aduolarem mox in ſuburbanum tuum. uel Verum niſi dignitatis meæ ratio me retraheret: quã primum ad te in ſuburbanum tuum uenirem.

Quod aliquando ſignificat uerum ſiue ſed: ut hoc loco. Ponitur q; in pricipio clauſulæ quæ nullam habeat cum ſuperiori clauſula connexionem.

Niſi. Niſi aliqñ indicatiuo iungitur? præſertim qñ eſt principium ſententiæ. Cicero Niſi forte putamus dementẽ Publium Scipionem Africanum fuiſſe. Aliqñ cũ ſubiunctiuo. ut: ꝙ niſi dignitatis meæ rationẽ haberẽ qñ.ſ.nõ eſt in principio ſẽtẽtiæ. nã hic uerbũ principale ẽ aduolarẽ. Nota quãtã uim habet hæc parua dictio duarũ ſyllabarum qñ ſignificat. Se non che: uel ſe non foſſe che

Rõnẽ hře. Rationẽ habere qd proprie ſignificat? Reſpectum habere ſed capit̃ in bonam partẽ: ut habenda eſt ratio dignitatis.i.reſpectus ad dignitatẽ & ſalutẽ: non aũt diceret̃ habẽda eſt rõ ægritudinis & infamiæ. Et nota hře rõnem ſemper reqrere genitiuũ in hoc ſignificato. qñ autẽ habet ablatiuũ cũ ꝓpoſitõne cum ſignificat negocium: & quaſi cõmercium habere. Cicero de ſenectute. Ratõnem habet cum terra quæ nunq̃ recuſat imperium: ideſt negocium habet.

Aduolarẽ. Maturare. Aduolarem p methaphorã dictũ: hoc eſt q̃ celerrime uenirem. ſiue accelerarẽ ſiue properarem: nam maturare non auſim dicere. Maturare enim proprie: dicit̃ cum neq; ſerius aliqd fit ſed media quædã uia & tẽporata tenet̃ ut in pomis natura dicũt̃ quæ neq; cruda neq; immitia ſunt: neq; caduca neq; ſqualentia. ſed tpe debito adulta ac matura. ut ſit maturare celeriter quidem ſed ſine impetu & moderatione aliquid agere: Vnde Vir. cum deum faceret uentis iubentem: ut e mari diſcederent inquit. Maturare fugam: hoc eſt cũ quadam moderatione: & quaſi maturitate diſcedite: alioquin facto impetu maiorem maris procellam excitaſſent.

Prouerbiũ auguſt. Hoc uerbũ Cæſar auguſt⁹ duobus græcis uocabulis elegãtiſſime exprimebat ſpeſdebra deos hoc eſt ꝓpera tarde quaſi monere uolens in rebus agendis: & celeritatẽ induſtriæ adhibendã eſſe. & diligẽtiæ tarditatẽ. Elegantiſſime uidetur Maro. noſter hæc duo uocabula in Georgicis dixiſſe inqt autẽ: Frigidus agricolã ſi quando cõtinet iber. Multa forent quæ mox cælo ꝓperanda ſere

no Maturare datur. quaſi dicat. Poſſunt coloni inſtante tempeſtate multa maturare: quæ alioquin ſereno tempore properarent.

Suburbanum qd ꝓprie ſignificat: Suburbana ĩ plurali tantũ & ſuburbanum dr̃ dom⁹ cõiunctæ inſtar urbis & ubi ꝓpinquæ tñ extra muros: Suburbanũ uero ſignificat prædium ĩ ſuburbanis: & habet pluralem numeꝝ ſuburbana .i. prædia ĩ ſuburbanis quẽadmodum dicimus tuſculanum & cumanum. hoc eſt prædium ĩ agro Tuſculano & cumano. Vt eram⁹ in Tuſculano meo. Formiano tuo. Põpeiano Neronis: Frequentes uero domus extra ſuburbia dicunť uicus ꝙ ſint inſtar uici urbani: Vicus uero urban⁹ pars urbis ẽ: quippe diuiſa eſt urbs ĩ uicos q̃ſi membra minora ſicut ſuburra: carina: æſquiliæ uici Romæ fuerunt. Nã diuiſa fuit urbs in regiones circiter uiginti. in uicos autẽ ſupra mille. A uicis uicinia & uicinus & uicinitas dicunť: q̃ſi ex eodem uico. Vicus extra urbem ꝗ pagus diciť: muris caret. Nam ſi haberet muros eſſet caſtellum quod a caſtro diminutiuum eſt: ſignificat autem locum muris munitum inſtar oppidi uel urbis. Caſtra in plurali ſunt loca in qb⁹ milites tentoria fixerunt: ut illic recipiatur maneatq; exercitus: Oppidum eſt ois urbis præter Romã quæ primo urbs dicta eſt: fecitq; ut cætera oppida eodem: nomine appellarẽtur. Diciturq; oppidum ab ope danda. Vrbs uero dicta eſt: ut. Varro ait ab urbo. Vrbum autem inquit appellari curuaturam aratri: ꝙ aratro deſignatus ſit locus in quo Roma condita eſt: & Pomponius iuriſconſultus. urbs inquit ab urbo dicta eſt. Vrbare eſt aratro diffinire. Suburbanum. Suburbia. Vicinia Vicinus. Vicinitas. Caſtellum Caſtra. Oppidum. Vrbs.

Municipia quid ſunt: Municipia ſunt oppida quoꝝ ciues municipes dicunť: ut ſunt ciues Romani ex municipiis legibus ſuis & ſuo iure utentes: muneris tantum cum populo Romano honorũq; participes. A quo qdem munere capeſcendo appellati ſunt mũicipes nullis aliis populi romani legib⁹ aſtricti: primi ãt municipes facti fuerũt Cerites. Cõceſſumq; eſt eis ut ciues romani eſſent ꝓ ſacris bello gallico cuſtoditis. Colõiæ uero ſunt quæ nõ extrinſec⁹ ueniũt ĩ ciuitatẽ: nec ſuis radicib⁹ nitũť: ſed deducũť ex ciuitate & iura atq; inſtituta populi rõani hñt: quæ cõditio licet min⁹ libera ſit: tñ dignior exiſtimatur ꝓpter maieſtatem populi rõani: cui⁹ ipſæ coloniæ q̃ſi q̃dã effigies uidenť. Villæ dicunť dõus extra urbẽ & ſuburbia quæ cõſtitutæ ſunt habitandi cã. Mũicipia. Coloniæ

Prædia ſcribit Vulpian⁹ dici nõ ſolũ ea q̃ ſunt ĩ oppidis: ſed ẽt ſtabula: aut alia meritoria: in uillis & ĩ uicis agri cõtinẽt fundos: nõ continenť a fundis: ſuntq; ſimul cũ uillis: Vñ multi ſenatores ĩ agris: uixerũt. Differt ãt ager ab aruo ꝙ aruũ ẽ ĩ quo aliqd ſeriť. Saluſti⁹: qa numidæ pabulo pecoris magis q̃ aruo ſtudẽt. Fund⁹ ut dixim⁹ eſt ager: nã prata: uieæ: horti: olïueta: ſalicta: arbuſta: pomaria: paſcua: nẽora: loca aucupatoria: uẽatoria: piſcatoria: ſũt ptes agri: & ſingula ſinguli fũdi ſũt ĩ urbe ãt ſiue oppido ſiue uico ſiue caſtello tantũmõ ꝑdiũ ẽ qcqd his q̃ dixim⁹ ſimile ẽ. eadẽ ẽt in agro prædia ſunt. Vnde dicere poſſum⁹ ꝙ fund⁹ ẽ poſſeſſio ruſtica prædiũ & ruſtica & urbana. Fundus autẽ ut aliq putãt: dr̃ a funda ꝙ tãtum cõtineat q̃tũ funda lapidẽ iactaret. Diciť autẽ Prædia

Fundus. Fundare. fundus & fundũ: hinc fundamẽtũ dicit᷑: & fundo fundas: Differũt ãt fũdare & fundamenta iacere: Si qdem fundare eſt firmare aliqd & ſtabilire: ut recte funda domũ tuã. Iacere aũt fundamẽta eſt qlecũq; principiũ ædificii facere:

Vna ſimul Eſt ne drĩa aliqd inter una & ſimul? Simul aliqñ geminatũ repit᷑ apud bonos auctores excepto Cicerone: & hẽt fere eã ſignificatõem quã hẽt tum: de quo uerbo pauloante dixim⁹. Quin. Simul & pleniori obſeqo demeret᷑ amãtiſſimos mei: me ſimul ne uulgarẽ uiã ingreſſus aliẽs demũ ueſtigiis inſiſterẽ. Ci. Semel tãtum: qtum ego iueni una ꝑ ſimul uſus eſt ĩ Verrẽ: Vna & id qd facio ꝓbauit in una & in hac cã ꝑfecto neminẽ præponendum mihi eſſe exiſtimauit. Simul qñ nõ eſt geminatum aliquãdo ponit᷑ ꝓ pariter: Quintilian⁹. Homo fortis ſimul & ſapiẽs. i. ac pariter ſapiens. Cicero ꝓ roſcio. Perditiſſimi eſt igit᷑ hoĩs ſimul & amicitiã diſſoluere: & fallere eũ q læſus nõ eſſet niſi credidiſſet Cum autem ſimul ſignificat inſimul nihil differt ab una aduerbio.

Prædiolum. Dimiutiua cã neceſſitatis humilitatis & contemptus. Prædiolum qle nomen eſt? diminutiuum. Ponunt᷑ ãt aliqñ diminutiua neceſſitatis cã: ut ſi uelim exprĩere paruum pueꝝ dicã puerulũ: iterdũ hũilitatis: ut ſi uelim dicere res meas dicã reculas: interdũ cã cõtẽpt⁹. ut cum hoĩem uocam⁹ hõuntionẽ: aut hõulum aut hõululum. Interdũ ẽt utimur diminutiuis quaſi blãdiẽtes: ut ego hoc loco feci cum dixi ꝓdiolis & pomariolis & ouiculis. pro prædiis pomariis: & ouibus Sic Ci blandiculã ſpẽ uocitat. Sic Plautus ſæpe corculum dicit: & ãimulã & molliculũ caſeum: ꝓ corde & aĩa & molli caſeo.

Corculum corpuſculũ Paſſerculũ Mẽdaciũculum. Lucubratiuncula. Regula. Auũculus. Cuniculus Muſculus Pediculus. Cuculus. Cicercula. Anniculus Ridiculus. Vernacul⁹ ũbraculũ. cœnaculũ. crepuſculũ Curriculũ. Cubiculũ. cõuẽticulũ Baculum. Hic notãdum eſt q; ſunt aliqua noĩa quæ diminutiua uidẽt᷑ & nõ ſunt. Diminutiua. n ſunt quæ diminutõem ſignificãt. ut corculum: corpuſculum: paſſerculus: mendaciunculum: lucubraciuncula regula & ſimilia. Quæ uero non ſignificãt diminutiõem ſunt iſta auunculus q nõ eſt paru⁹ auus ſed frater mr̃is. cuniculus aĩal. muſculus nõ paruus mus: ſed oſſis gen⁹ in iũcturis. pediculus ſiue peduculus aĩal. cuculus auis: cicercula nomẽ leguminis. nouacula culter tõſoris. Anniculus ãnicula ãniculum: ut ãniculus puer: ãnicula puella: ãniculum mancipium: ideſt unius anni. ſicut bimus trimus quadrim⁹ duoꝝ trium quattuor annorum nec de animalibus tantum dicuntur. ſed ẽt de inanimatis: ut anniculum uinum bimum oleum: Ridiculus ridicula ridiculum: ideſt dignum riſu: & uernaculus uernacula uernaculum: ideſt domi noſtræ natũ. Sunt præterea multa neutra ut umbraculũ: cœnaculum: crepuſculum: uinculum: amiculum: ꝓ quodã genere amictus inſtar palii. Curriculum ꝓ curſu: & ꝓ loco in quo currit᷑: nõnunq etiã pro curru: ut Curtius: Alioꝝ tãtum acti equi non modo in uoragines lacunaſq; ſed etiam in amnem præcipita uere curricula. Cubiculum quod nõ eſt dicendum diminutiuum eſſe: cum in cubiculo ſit cubile. Conuenticulum ꝓ conuentu: ut Cicero. Tum conuenticula hoĩum quæ ciuitates nominant᷑. Baculus quod nõ eſt diminutiuum: ſed habet diminutiuum bacillum: reperitur etiam baculum neutri generis: ut Ouidius ĩ libro. xv. Eſſe ſolet baculumq; tenens agreſte. Notandum etiã q; ſunt aliqua diminutiua recte formata quæ tamen in ſignificatione diſſentiunt a

ſuo primitiuo: ut a menta quæ eſt herba reddens odorē fit mētula . quæ ſigni ficat uirilia. Ab os oris fit oſculū quod ſignificat baſium . Ab acu qua ueſtes ſarciuntur fit acicula: qua mulieres utuntur ad capitis ornatum . Ab angue ſerpēte fit anguilla piſcis. Ab aure fit auricula: quæ nō ſignificat aurem bru torum ut quidā indocti dicunt: ſed cartilaginem illā quæ eſt circum aurium concauitatē & fidicula hoc eſt cordula ſiue neruulus citharæ fit a fide: quæ: ut Feſtus Pōpeius inqt: eſt genus citaræ: Ita dicta ꝙ tantū iter ſe chordæ eiꝰ: quantum inter homines fides concordet. Quia mentio facta eſt de cōuentu: ſciendum eſt nō abſurde uocari a noſtris conuentus religioſorum: ut puta cō uentus minoꝝ: conuentus hæremitaꝝ. Verum id uerbum non domum ſiue habitaculum ſignificat: ut uulgus ſentit ſed ipſam conuentionem & congre gationē religioſorū: hoc eſt ipſos religioſos: ut ego habui orationem in cōuen tu religioſorum hominum: ideſt in congregatione & quaſi corona religioſo/ rum. quod ſignificatum habet eccleſia apud græcos: ſed ignari homines quē admodum nomen conuentus tranſtulerunt ad habitacula religioſorum uiro rum: ita nomen eccleſiæ quod cōcionem ſignificat ad templa. Templum eni ſiue ædes ſacra in ſingulari dicit̃ locus deo dicatus non eccleſia: ſed in hoc er/ rant ut in aliis plærīqꝫ: quippe qui clauſtrum barbare dicunt pro atrio: ſacri ſtiam pro ſacrario: beneficium pro ſacerdotio de iure patronatus pro gentili/ tio obſeruantiam ꝑ obſeruationē: miſſam pro ſacrificio: cōfiteor ꝑ audio cō feſſiones: confeſſorem pro auditore confitentium: indulgentiam pro uenia: Iſopum pro iſopo: hæremum pro hæremo ſine aſpiratione. characterem pro charactere. Iacobum pro iacobo. Mariam pro Maria. Luciam pro Lucia: idolum pro idolo: idolium pro idolio: idolatriam pro idolatria. ioſephum pro ioſepho: Salomonem pro ſalomone: Adamantinum pro adamantino. chry/ ſtallinum pro chryſtalino: cedrinum pro cedrino. Myrinum pro myrino: & alia huiuſmodi permulta.

Metula. Oſculum. Acicula. Anguilla. Auricula. Fidicula. Conuētus. Noia q̄ bar bare uſur/ pantur. Templum Eccleſia Clauſtrū. Sacrarium Sacerdotiū Sacrificiū. Gentliciū. Confiteor.

Pomariolum ſimiliter diminutiuū eſt a pomariū. Eſt aūt pomariū locus pomis cōſitus: ſiue locus in quo pōa reponūt̃. ꝙ ſit locus pomis cōſitꝰ teſtatur: Oui/ dius Id metuēs ſolidis pomaria clauſerat atlas Mœnibꝰ. ꝙ autē ſignificat lo cum ad reponēdū pōa certū ē: ſic eni dicimꝰ tabulatum in quo tabulæ hoc eſt inſtrumēta & litteræ ſacræ ponunt̃: ærarium repoſitoriū æris: armariū i quo reponuntur libri: armamētariū ubi ponuntur arma. cæteraqꝫ huiuſmodi.

Pomariolū. Pomariū. Tabulariū Aerarium. Armarium

Pomeriū eſt ne idē quod pomariū? Minie. Siqdē. T. Liuius ſcribit pomerium eſſe locū apud muros urbis ſiue oppidū tā intra q̄ extra: in quo ædificare non licet: dictum pomeriū q̄ſi poſt mœniū hoc ē poſt mœnia. Ouiculæ ſimiliter diminutiuū eſt: hoc eſt paruæ oues: Vbi cauendū eſt ne incidamꝰ in errorē ali quoꝝ: qui dicūt pecudes & oues idē ſignificare: & hēnt differentiā pecus pe/ cudis fœmininum & pecus pecoris neutꝝ qa pecus pecudis ē quæ dat nobis agnos lanā & lac. pecus uero pecoris: ſignificat oē animal quod humana ca/ ret facie. Pecus pecudis & pecus pecoris nihil differunt: ſignificat aūt oē ani

Pomerium Ouiculæ. Pecus.

mal quod ſub iperio hoīum & pabulo terræ paſcitur: ut bos equus mulus aſi
nus cantellus: & hæc omnia arměta faciūt. q̄q̄ aliqui dicant arměta dūtaxat boum eſſe ab arādo dictā aramēta: deinde ſublata tertia littera arměta. Præterea ouis quæ marē fœminamq; ſignificat: capra cū qua cap ſiue hirc⁹ por/cus & porca unde fiunt greges. Ouidi⁹. Mille greges illi totidēq; armenta p herbas Paſcebāt. Virgilius Hos ſatis armentis ſupat pars altera curæ Lani/geros agitare greges. Idē tñ de ceruis dixit. Hos tota arměta ſequuntur & de bobus greges. Aut aliq̄ i magno ſequāt̄ greges. Cicero ēt in philippicis dixit. Cecidit greges. armētoꝝ: q̄ſi grex ſit generalius nomē: armentum uero ſpecialius. Hæc igitur oīa & pecudes & pecora dicunt̄. Significat tamen nōnūq̄ pecus pecoris multitudinē pecudum gregaliū poti⁹ q̄ armetariū. Virgilius. Dic mihi dicta cuiū pec⁹ an meliboei? Infœlix o ſemp ouis pecus: & alibi. Capri/genū pec⁹ nullo cuſtode p herbam. Significat tñ pecus oris oues. Quitilian⁹ Cur i uſum ueſtiū ſæpe pecoꝝ lanæ detrahunt̄. Præter pecudes quadrupe/des feræ ſunt: licet ꝓprie dicāt̄ feræ quæ māſuefacte nō ſunt. Quæ uero ſūt manſuefactæ dicunt̄ cicures: ut canis elephas ſiue elephāt⁹ ad bella domitus aper onager ceru⁹ capreolus dama caprea leo & qcqd cicurari pōt. Cicurare ut Varro inqt: ē māſuefacere: qd. n. fero cōtrariū ē cicur dicit̄: & ideo dictum eſt circur ingenium habeo hoc eſt manſuetum. Acio autem dictū cicur uidet̄ Cicum dicebant ueteres membranam tenuem quæ eſt in malo punico. Cicero in tuſculanis hanc Varronis opinionem cōfirmat cum ait: nam aliæ ſunt feræ: aliæ cicures: aliæ natantes uolucres. Illud poſtremo notandum ꝙ bos cōprehēdit ēt taurū & uaccā. Equus & caballus differunt qa caballus dicitur potius q aſinariā artem exercet. Mulus ꝓprie dicit̄ q generatus eſt ex aſino & equa: nam qui ex aſina & equo gignit̄ hinulus appellat̄: q̄uis aliqui burdo nē nominēt. Camelus cōmunis eſt & tamē nunq̄ in fœminino reperitur: quē admodum bos: ut Virgilius. Ille meas errare boues: quod nō eſt mirandū cū lupus apud ueteres in fœminino genere reperitur: q̄uis fœmininum lupa.

Armenta. Greges. Fere. Cicures. Cicum. Bos. Equus Caballus. Mulus. Hinulus. Burdo.

Comodo elegāter dicetur? Coglieria cō teco de le herbette: coglieria de lu ua: recoglieria de le pome: ſeria preſente ala uendemia: ueria a uedere el torchio: guſtetia el uino nouo del canale ne me guardaria de quelle coſe che ſolen fare communamente ogni homo in queſto tempo.

Legerē tecū holuſcula: decerperem uuas: colligerē poma adeſſem uidemiæ: inuiſerem torculum: muſtum de lacu deguſtarem: nec a cæteris quæ agere ſere omnes hoc tempore conſueuerunt abſtinerem.

Legere interdum ſignificat analinoſcin ut lego librum: lego Priſcianum: un/de fit frequentatiuum lectito: Interdum legere eſt colligere: ut hoc loco: & Virgilius. Qui legitis flores & humi naſcentia fragra. Legare uero eſt mitte/re ſiue in teſtamento relinquere: unde dicuntur legati: hoc eſt oratores: & le/gata hoc eſt quæ in teſtamento relinquuntur: & legati quibus relinquitur. Quando componitur cum per: fit plego: eſt autem perlegere uſque ad finem

Legere. Legare. Legati. Perlego.

legere. Lactantius non iniuſte uideor petere: ut ſi quis erit qui inciderit ī hæc ſi legit plegat Sic differūt ſcribere & pſcribere unde dicimus ab initio ſcribā Scribere.
& ab initio ad finem uſq; perſcripſi. Sic perferre eſt uſque ad conſtitutnm fer Per ſcribe
re. Cicero ſed nuncius ille qui litteras cœpit ut ferret: non pertulit. Sæneca Perferre.
in tragœdiis Leue eſt miſerias ferre: perferre eſt graue: ideſt leue eſt per ali/
quod ſpacium temporis eſſe in miſeriis: ſed in his uſq; ad uitæ finem perſeue/
rare intolerabile eſt. Sic Martialis. Nam uigilare leue ē puigilare graue hoc Peruigila
eſt partem noctis uigilare leue eſt: totam uero inſomnem ducere graue. Vn/
de idem eſt peruigilare & pernoctare: niſi ꝙ illud & noctu & interdiu fit: hoc
tantum noctu.

Agere reum eſt accuſare. peragere reum eſt condemnare. Dicitur autem accu Agere reū
ſator reum condemnaſſe quando eum condemnandum curauit.

Perorare eſt orandi finem facere unde peroratio dicitur. perſuadere eſt ſuaden Perorare
do in opinionem ſiue ſententiam tuam inducere. Suadere enim & diſſuadere Perſuade
in actu eſt pſuadere ī affectu: unde male dicunt quidam. Diſſuaſi hoc illis pro Diſſuade
reuocaui eos ab opinione. Debet enim dici perſuaſi ne facerent: ſicut econtra
rio dicimus pſuaſi eis ut facerent: quare & ſuaſor dicitur q aliquid ſuadet: aut
diſſuadet: & ſi nihil pſuadeat. Permanere eſt ad finē uſque manere. Plinius Permane
tunc demum lente cunctanterq; ueniunt: nec tñ permanent: ſed ante finem
recedunt. Componitur etiā lego primæ coniugationis cum ab & fit ablego: Ablego.
quod eſt expello: ſicut tranſmitto: componit̃ ēt cum de & fit delego: eſt autē Delego.
de legare aliqd faciendum adminiſtrandum ue iniungere: ut Pōtifex delega
uit mihi hanc prouinciam. imperator delegauit mihi hanc curam. Quando
aūt lego eſt tertiæ coniugationis fit d. lego quod eſt eligo: quod ſimiliter ex e Elego.
& lego cōponitur. Cum di etiā cōpoſitū fit diligo quod idem ſignificat. Rele Relego.
go ſi a lego tertiæ coniugationis cōpoſitū ſit ſignificat rurſus lego. Lego ſi a
lego legas: ſignificat in exilium mitto: ut Galba multos ex ciuibus relegaue/
rat: Cū cō lego legis compoſitum fit colligo ut colligo pōa. Si uero lego legas
cū cō cōponatur: fit collego. i. ſimul mitto: unde qui in eandem legationem Collego.
ſimul mittunt̃. uel qbus aliquid munus ſimul delegatum eſt collegæ dicunt̃.

Quæ differentia eſt iter eligo & deligo? Deligere eſt magis idoneum ad rē agē Eligo deli/
dam ſecernere ut populus romanus delegit hunc ſibi imperatorē. Imperator go.
delegit ſibi hos milites: nō autem elegit qa uiri ad bellum gerendū ſecernūt.
Eligere uero eſt ad noſtrum emolumētum: uel ad eiꝰ q eligitur dignitatem ut
eligo mihi domum: eligo mihi equū: & notandū ꝙ deligo accuſatiuū requirit Deligo.
ſine præpoſitione: ut populus Romanꝰ delegit Cæſarē in imperatorē. Eligo
uero regit duos accuſatiuos. Alteꝝ cum præpoſitione: ut populus Romanꝰ
in principē eligit ſibi Octauiū. Cicero. Quos Cæſar in ſenatum elegerat. In
ter pares ſiue collegas eligere dicit̃ cooptare. Titus Liuius. M. Furiꝰ Camillꝰ
dictator magiſtratuū eqtū Luciū Aemilium cooptat. Cicero ī bruto: A quo Agere dele
in collegiū auguꝝ fuerā cooptatus. Dicimꝰ āt agere delectum. & facere dele ctum.

ctum & habere delectum: quæ a deligere hoc differunt: ꝗ deligimus ēt unū: facere uero uel habere delectum ſemper ad multa refertur.

ur potius cū ꝗ cū te

Tecū cur dicim⁹ poti⁹ ꝗ cū te: ita ēt mecū ſecū nobiſcū & uobiſcū? Illa tria pro noīa mei tui & ſui: ita in plærīſq; ſimilia ſunt: ut qcqd uni conuenit: alia duo exigere uideant̄: unde quū tecū nō ſine rōne dicat̄ potius ꝗ cū te: cætera etiā ꝗſi qdā ſocietate eodē mō in orōne collocari uoluerūt. Tecum āt ideo dicitur: qa ſi huic ꝓnomini præponeret̄ cū in gtō plurali fieret cacēphaton: qd uitiū i epiſtolis & i oī orōne ſoluta maxime notandū eſt. Eſſetq; lōge turpius cacem phaton ꝗ illud Vir. Numeꝶ cū nauibus æquat. Cæteꝶ obtinuit uſus. ut etiā qui quū diceremus i abltō caſu ꝓpter ſupradictoꝶ monoſyllaboꝶ ſimilitudi nē.

acempha n

Vua & poma qd ꝓpriæ ſignificāt? Quid uua ſignificet manifeſtum eſt. Il lud āt notādū ꝗ īter acina & bacchas & poma & nuces differētia ē. Acina in ter fructus minores arboꝶ fructicū ue denſius naſcuntur: ut ſunt uua quæ quum acerba eſt omphaciū dicit̄. unde oleū omphacinū: hoc eſt ex uua acer ba factū Itē grana hædere: grana ſambuci: grana ebuli: grana mali: morū: & qcqd eſt ſimile. Inter baccas uero ſunt fructus lauri: oliuæ. myrti: lentiſci: & ſimiliū. Quæ ſupra hæc ſunt. poma dicunt̄ qbus dūtaxat ueſcimur: ut ſunt ceraſum ſiue ceraſiū: prunū: meſpilū: caſtanea uero īter nuces refert̄. ut Vir. Caſtaneaſq; nuces: ſicut pinus: corylus: amygdalus: iuglans & his ſimilia.

cina bac as oma nu s mphaciū

Muſtū qd ꝓprie ſignificat? muſtus tum idē eſt qd nou⁹ ua uum. Plaut⁹ muſtā iuuēcā appellat ideo dictū ē uinū muſtum. i. nouū: poſtea inualuit uſus ut mu ſtum ſine uino dicerem⁹: ꝗſi muſtum ſubſtātiuū eēt nō adiectiuū quēadmodū merus mera merū ſolū. Vnde merula dicta eſt ꝗſi auis ſolitaria: merū uinum dicimus qſi ſolum eſt: hoc eſt ſine aq̄. Obtinuit tamē uſus ut quando merū di cimus uinū itelligam⁹: ut mero ingurgitatus: hoc eſt uino igurgitat⁹. Quin etiā quum dicamus uinū meracius: hoc eſt magis purū: quod uernacula lin gua dicim⁹ piu mōdo: & uinū limphaci⁹ in quo plus aquæ eſt qd eadē lingua dicim⁹ piu adaquato. nihilominus etiam ſine uino utrūq; dicimus & uinum intelligimus ut ego meracius bibo ꝗ tu hoc ē magis puꝶ uinū ꝗ tu & tu lym phatius bibis ꝗ ego: hoc eſt uinum magis aqua temperatum ꝗ ego bibis.

uſtum

erus. erula.

nphaci⁹

De lacu hoc ē ex lacu. Dicit̄ eni de uia te allocut⁹ ſum: hoc eſt ex uia: de lacu ad me aꝗ defecta eſt hoc ē ex lacu. Dicit̄ autem lacus loc⁹ ille i quē tortis uuis ui num decidit. Itē audiui de patre meo. i. audiui ex pr̄e meo: quæſiui te de ianua hoc eſt ex ianua. Sed notandū ꝗ de uia in alium quoq; ſenſum accipit̄. Ci. cū q; de uia lāguerē: & mihimet diſplicerē: Et alibi: niſi de uia feſſus eſſet. quaſi de labore uiæ: Hic. n. uia ſignificat iter hoc ē actionē ambulādi: illic ſignificat locū i quo ambulam⁹: Nec a neq; dicit̄ p apocopen ꝗ eni idem eſt qd cu. Itaq; ablatis ex fine u & e remanet nec. Significāt āt hæ duæ cōiūctiões: & non: ut ego nō ſcribo. nec uel neq; tu ſcribis. Interdum nec capit̄ ꝓ nō ēt: ut Quinti. Perſolui gr̄a nō pōt: nec malo patri: hoc ē nec ēt malo patri. Nota ꝗtenus ad elegantiā ſpectat ꝗ & et neq; aliqñ cōfundūt̄. Vt & diſcere uis nec tū ſtudes

cus.

c.

et neq;.

Itē nec ſtudes: & tñ uis diſcere. Itē & diſcere nō uis & tñ ſtudes. Itē & ſtudes: nec diſcere tñ uis. Nec & neq́ ſequente .n. aut uero ꝓ ſimplici nō præpoſita negatiōe accipiunt̄. Itē .n. ſunt: nec enim lego: & nō .n. lego: neq́ uero dixi: & nō autem dixi. Cōmunamēte ogni huomo. Caue ne dicas cōmuniter oēs ſed fere oēs. Cōiter .n. nō ſignificat fere: ut uulgꝰ accipit: ſed pariter. Ita oēs: ut cōiter in hanc rem cōcurrunt .i. pariter oēs in hanc rem concurrunt. Cōmuniter.

Fere qd ꝓpriæ ſignificat? Aliqñ idē eſt qd pene. Hoc eſt paululū abfuit qn: ut fere cecidit .i. paꝝ abfuit qn caderet. Aliqñ ſignificat quādam uniuerſitatē rei uel tpis uel loci: ut fere oēs: ita loquunt̄: ideſt fere omnes homines ita loquuntur. Fere utor hac ueſte .i. quaſi omni tpe & omni loco utor hac ueſte Romani fere orbem ſubegerunt. hoc eſt Romani q̄ſi totum orbem ſubegerunt. Fere.

Temere oēs fere docti poſt Ciceronē ꝓferre acceperunt. Quin illud ingenioꝝ uelut præcox genus nō temere unq̄ puenit ad frugē: pro nō fere unquam. Temere.

Oīs diſtributiua dictio eſt & cōplectit̄ qcqd ſubſtātiuo eſt cui cōiungitur: uerbi gratia oēs hoīes: ideſt qcqd hominum eſt: omne pecus ideſt qcqd eſt pecoris. Sed diligenter aiaduertendum eſt ne incidamus in multoꝝ errorē q dicūt qlibet oēm ſignificare & ſimiliter dictiōem diſtributiuam eſſe: uoluntq́ qlibet hō currit & nullus homo currit cōtraria eſſe. Sed oīs homo currit: & nullus homo currit nō eſſe cōtraria: eo ꝙ plus ſignificat oīs homo currit: q̄ nullus homo currit. Siqdē oīs homo currit tā mares q̄ fœmīas. hoc eſt omne humanum genus cōplectit̄: nullus homo currit dūtaxat mares. In utroq́ ſane pueriliter fallunt̄ q ita ſentiunt: nā & oīs homo & nullus homo plane contraria ſunt: nec obſtat ꝙ oīs cōmunis generis ſit: nullus tantum maſculini. Siqdem nullus homo omne genus humanum cōplectit̄. & nullus bos omne genus bouinum: cum hō & bos cōis generis ſint: & dictio diſtributiua nō ipediat quominꝰ tam mares q̄ fœmīas ſignificet. Eodem .n. modo dicit̄ nullus hō currit ac ſi diceret̄: nullus hō ſiue mas ſiue fœmia currit: nullus bos ſiue mas ſit ſiue fœmina arat. Quilibet uero diſtributiua dictio eſt: ſed particularis. ſignificat .n. unum ex multis ideterminate: ut ſi multi ſint hic mecum pugnaturi. dicam ꝓdeat qlibet: & mecum certet hoc eſt ꝓdeat unus qcunq́ ille ſit. Quintilianus. Quaꝝ nos una res quælibet nihil intermittentes fatigaret. Adeo facilius eſt multa facere q̄ diu. Hieronymus. Ad unum quēlibet filioꝝ Aaron. hic ſimiliter notandum ꝙ aliquis & qdē differunt. Aliqs .n. particularis dictio eſt & ſignificat aliquem incertum: ut ſi dicā aliqs pulſauit hoſtiū: hoc eſt homo aliquis quem neſcimus: quidam uero eſt dictio ſingularis: & ſignificat aliquem certum & diſtinctum hoīem: licet non nominatum: ut ſi dicam uenit ad me qdam amicus meus hoc eſt unus quem ſcio & nō nomino: nec liceret dicere: uenit ad me aliquis amicus meus. Ois dictio diſtributiua. Quilibet. Aliqs & qdem.

Abſtinere & cōtinere differunt iter ſe? Differunt ſane: nam continere fit cum quoniā labore cum .ſ. ratio obſtitit ſenſui: hoc eſt ſenſus trahit hominē in unā partē rat.o i aliā. Abſtinere uero ſine aliquo labore fit: cum .ſ. ratio dominat̄ Abſtinere: Continere

ſenſui & ab his tẽperat. quæ uicioſa ſunt firmato iam habitu: & ſine aliqua difficultate unde cõtinentia nõ eſt uirtus: ſed diſpoſitio ad uirtutem & principium uirtutis & ſic diffinit᷑. Cõtinentia eſt ꝑ quã cupiditas animi ratione ac cõſilio gubernatur. Abſtinentia uero eſt pfecta & abſoluta uirtus: & diffinitur. Abſtinentia eſt rationis ad libidinem atq; alios nõ rectos impetus animi firma & moderata dominatio. Tamẽ hæc duo uocabula apud ſcriptores indifferenter capiunt᷑. Quæ res quendam noſtra ætate uiꝝ doctiſſimum traxit in errorem: ut in expoſitione eoꝝ uerboꝝ longe a ueritate diſceſſerit.

Cõtinẽtia. Abſtinẽtia

Quomodo latine diceretur & eleganter? Io iocheria anchora alcuna uolta cõ teco a iochi piaceuoli: no in campo ſaltare: o alla balla. o a ſcrimire: o ad altri iochi che ſogliono affaticare o ſtrachare li corpi noſtri. ma caminãdo cõ teco per le ſelue colli & ualle & boſchetti: & portando le tue operette in ſeno: con memoria anchora le muſe a iochare cõ noi: nel qual iocho non ſeria alcuno che ce reprehendeſſe de troppa liberta & ſe alcuno ce foſſe noi ce excuſareſſemo per eſſere in loco ſolitario. Luderem etiã interim tecum ludis nõ iniucũdis: nõ ſcilicet in campo ſaltu: aut pila: aut gladiatoriis ludis ſiue aliis quæ laſſum ac defatigatum reddere corpus cõſueuerunt: ſed ꝑ ſiluas & colles & ſaltus & nemora tecum deambulans: ac luſus tuos ſinu gerens: ipſas etiam camœnas ad ludum excitarem: ubi nemo eſſet qui nos nimiæ licentiæ accuſaret: & ſi quis eſſet facile ipſa ſolitudine excuſaremus.

Ludere. Iocari

Ludere & iocari differunt? Ludimus enim re. iocamur uerbis. Vnde ludus ĩ facto eſt: iocus in uerbo: ideo dicimus: ioco ne an ſerio loqueris. Interdum tamẽ hæc duo confunduntur: ut iuuenalis. Quotiens uoluit fortuna iocari. pro ludere poſuit. Ouidius.

Hos ignara iocos tribuit natura puellis.
Materia ludunt uberiore uiri.
Mille feciſſe iocos turpe eſt neſcire puellam:
Ludere: ludendo ſæpe parat᷑ amor: Cicero ioca pro iocos ſcripſit ad Atticum.

Itaq; ioca tua plena facetiaꝝ. E cõtrario ludus ꝓ ioco ponit᷑. Horatius: Sed tamen amato quæramus ſeria ludo: hic ludere pro iocari frequenter inuenitur. Plinius. Ludere me putas ſerio peto. Cicero. Qui ita dicit ludere uidet᷑.

Eludo

Vnde & cõpoſita a ludo poti⁹ ad uerba q̃ ad actionẽ ꝑtinent: ut eludo. Cicero Sed & uos ab illo irridemini: & ipſi illum uiciſſim eluditis. Ludere ẽt dicimus uerſib⁹ ſcribere: unde & opuſcula poetaꝝ: ſiue alioꝝ uerſus ſcribentiũ luſus dicunt᷑. Alludere ẽ quũ aliqd dicim⁹ ad aliud latenter referre ſniam: ut Vir. dum narrat ludos Aeneæ: alludit ad Auguſti uictoriã: Atticaq; iliacis celebramus littora ludis. Ludum ẽt appellam⁹ ſcholam: unde ludi magiſter dicit᷑. Et

Alludere

Ludus.

eſt ludus litterarius ſchola grãmaticæ. Dicitur ẽt ludus cæterarum artium: ſicut muſicæ: ut apud Teren. de fidicina: quæ quottidie diſcebat in ludo. Item ludus armoꝝ: q̃ ludus quoq; gladiatorius dicit᷑: ludos tamen gladiatorios frequenti⁹ q̃ ludum dicim⁹ quotiens unũ pluraue paria gladiatoꝝ ad ſpectacu-

lum pugnatura producuntur: quæ res munus gladiatorium dicit̃ & q id ſpe ctaculũ populo facit: numetari⁹: & q gladiatores domi exercet & poſtea uenit. Iam iſta. Vocant̃ autem ludi gladiatorii: ſicut ludi circenſes: appollinares & reliqui. Interim nõnunq̃ ſignificat interea: ut interim uenit ad me Socrates: ideſt interea dum hæc agerentur: nõnunq̃ ſignificat aliquando. Quintilianus Barbariſmi ac ſolœciſmi fœditas abſit. Sed quia interim excuſantur hæc uicia: hoc eſt aliquando excuſantur. Interea.

Nota ꝙ eleganter dicimus ludo ludis: & ludo ludos: ſed ludere ludis eſt ludere ad aliquod genus ludi: ut ludo pila & ludo palæſtra. Ludere ludos eſt ludere quemadmodum dicimus uiuo uitam: non morior mortem. In quo modo dicendi multum ineſt ſuauitatis: & ſignificat uiuo & morior. Secus dicitur acta age: hoc.n. prouerbium eſt: quod dici ſolet quum ſuperuacuo dicimus: aut facimus aliquid quod notum actum ne ſit. Acta age.

Non in iocũdis: hoc eſt iocundis. Vbi animaduertendũ eſt ꝙ quum poſitiuum exprimere uolum⁹: longe elegantius cum poſitiuo ſibi contrario ꝓpoſita negatione exprimimus: q̃q̃ aliq̃ñ minus aliquid ſignificet q̃ poſitiuum: ut ſi dicã hõ non eſt improbus: hoc eſt ſatis ꝓbus. & philoſophus haud ignobilis. i. ſatis nobilis. Interdum pluſq̃ poſitiuum ſignificat: ut ſi dicam nõ illepide inquit poeta. ſignificat lepidiſſime. Et nõ inſula oratio dicit̃ in qua plurimũ ſit ſalis: & nõ ſemel. i. ſæpius: q̃q̃ non ſemel ſignificare ẽt poſſit nunquam: ut non ſemel ad me uenit. ideſt ſæpe ad me uenit: & non ſemel ad me uenit: ideſt nunq̃: ſiue ne ſemel quidem ad me uenit. Item eadem aliquando uerba duo plane inter ſe contraria ſignificant. Vt ſit etiam ſi dicam: Adoleſcens cui acutum eſt ingenium: nullo labore fit doctus. Eſt adoleſcens cui obtuſum eſt ingenium: nullo labore fit doctus. Prima quippe oratio affirmatiua eſt & ſignificat adoleſcentem boni ingenii ſine aliquo labore fieri doctum. Secunda uero; negatiua eſt: ſignificat adoleſcentem obtuſi ingenii cum q̃tocunq; labore non doctum fieri. Ita hæc uerba nullo labore diſcis duo contraria ſignificant: hoc ẽ ſine aliquo labore diſcis: & cũ quouis labore nõ diſcis. Tu ipari ſenza alcuna faticha. Tu nullo labore diſcis. Tu nõ impari etiãdio cum qualũca fatica: Tu nullo labore diſcis. Itẽ io mi maraueglio grãdiſſimamẽte: duobus modis inter ſe cõtrariis exprimit̃: hoc ẽ nõ poſſũ ſatis mirari: & nõ poſſũ nõ ſatis mirari. Eadẽ.n. utrobiq; ſentẽtia eſt: & mirari me uæhementer ſignificat. Quãq̃ illic dicat̃ nõ poſſe me tantũ admirari: q̃ñ magis ẽt admirãdũ eſſet: hic non poſſe me facere q̃n admirer. Sic etiam dicimus. Non poſſum ſatis deflere calamitatẽ nr̃am: & nõ poſſũ nõ ſatis deflere calamitatẽ nr̃am: & nõ poſſum ſatis queri: & nõ poſſum nõ ſatis quæri: hoc eſt lamentari: & alia huiuſmodi p multa quæ nõ ueniunt mihi in mentẽ: ut eſt ueni in opinionẽ: quæ oratio aliquãdo actiue accipit̃: & ſignificat opinor: aliquãdo paſſiue: & ſignificat uenio in exiſtimationẽ. i. alii opinãt̃ de me. Nota ꝙ elegãtiſſime dicim⁹. Nõ memini hui⁹ rei: nõ uenit mihi i mentẽ huius rei: & hæc res nõ uenit mihi i mentẽ: & exci

Elegãtia cũ negatiõe ꝓpoſita poſitiuo cõtrariũ ſignificamus.

Non poſſũ ſatis.

Nõ memini huius rei

dit mihi memoria huius rei: in ntō: & hæc res excidit mihi memoria in ablтō Dicimus etiam non occurrit mihi non ſuccurrit mihi: nō ſubiit mihi. Virgi.

Subiit. Subiit chari genitoris imago: Quin. Curtius hoc uerbum cum actō cōiūxit Sera penitentia ſubiit regē: Scilicet ſignificat certe hoc loco quemadmodum apud Virgi. Scilicet is ſupis labor eſt: ea cura qetos. Sollicitat. Scribat̃ āt cum c ꝙ cōpoſitum fere eſt ex ſcire & licet Interdum ſignificat quod dicimus .i. ſi ue hoc eſt: ut ſi dicam homo animal .ſ. mortale: hoc eſt homo .i. aial mortale. Eaſdem ſignificationes habet uidelicet: & componitur ex uidere & licet.

Campus. Camp⁹ qd ꝓprie ſignificat? Camp⁹ ē grāde atq; amplum ſpaciū terræ quæ pla na ſit. Vñ aliqñ ſpacioſas plateas cāpos uocamus: ut Romæ campus Marti⁹ dicit̃. Nā locus huiuſmodi anguſtior area uocat̃. Differt āt campus ab agro: nā ager ſi cū noīe urbis iungat̃ territoriū ſignificat: ut ager uiterbienſis: ager

Ager. faliſcus ager ſentinas: & tūc caret plurali. Aliogn eſt loc⁹ ruri: ſicut ſupra di/ ctum eſt quē colim⁹ ſiue arādo: ſiue ſerēdo arbores. Nā ſi terrā ſeráus frugib⁹

Aruum. aruū noiat̃: & in hoc ſecundo ſignificato hēt pluratiuū numeꝝ: ut oēs agros uiterbienſes & faliſcos & ſentinates depopulati ſunt hoſtes. Priore aūt modo nō recte dicerem⁹ hoſtes depopulati ſunt agros uiterbiēſes & ſentinates: nō .n. intelligeret̃ de territorio: ſed dicēdū eſt agros uiterbiēſem & ſentinatē. A

Cāpeſtria. cāpo āt dicta ſunt cāpeſtria: hoc eſt brachæ: ludētes ꝙ in cāpis oībus ueſtibus

Cāpeſtrati exuebant̃: & nudi ludebāt ſolis cāpeſtrib⁹ tecti uirilia. Vnde & campeſtrati di

Femoralia. cunt̃ ſicut tunicati & manicati. Dicunt̃ ēt femoralia ſiue fœminalia a femori

Fœmina. bus: ſiue a fœminibus: nā femora partē illam exteriorē ſignificat. fœmina in

Coxa. teriorē. Coxa āt pars illa eſt quæ eſt ſupra femora. Vnde coxa uitiata ſeu fra/

Saltus. cta dicit̃ qñ os illud ꝙ in uertebro uoluitur fractum ſeu uitiatum eſt. Saltus a

Salto. ſaltādo dicit̃. Saltare āt ſiue eius frequētatiuum ſaltitare interdum ſignificat

Salio. choream agere: & quod uulgo dicunt tripudiare unde & ſaltatio dicit̃ & ſal tatiūcula ut puellæ egregiæ ſaltant: & Plato aliquando ſaltauit. Scripſit autē Plato in libris de repu. de diuerſis generibus ſaltationis: modeſtis tñ: & non qualia his tpibus cernimus. Interdum ſignificat ſalire: & tunc ab eo fit ſalt⁹ qualis eſt ceruorum. Ponitur tamen aliquando ſalire pro ſaltare: hoc eſt tri/ pudiare ſed ſaltus pro ſaltatione nunꝗ ponitur.

Laſſus. Laſſus laxus & lapſus quō differunt iter ſe? Laſſum dicimus tam aio ꝗ corpore

Laxus. defatigatū. Lax⁹ uero nō ſignificat largū: ut qdā putāt: ſed lentū molle & fle/ xibile: nullā duritiē: nullā rigiditatē hēns: & ad inaīata magis refert̃: ut laxi

Lapſus. rudētes laxe fūes laxe ueſtes. Lapſus a labēdo dicit̃ ut lapſus in errorē hoc eſt

Defeſſus. q cecidit i errorē. Feſſus idē ē qd fatigat⁹: ſiue aio ſiue corpore. Defeſſus defati

Fatigatus gatuſq; is dicit̃ q ita feſſus ac fatigatus eſt: ut ab opere deſiſtat. qd inſtituerat: Cicero de oratore. Equidē nunꝗ quieſcā neq; defatigabor. donec perfecero.

Collis mōs Collis & mons in hoc differūt: ꝙ mons eſt maior & collis minor eſt & qſi mon

Cliu⁹ iugū ticulus qdā: ſiue a mōte ſeparatus ſit: ſiue pars montis. Iugum eſt ipſa ſūmitas montis ſiue etiā collis. Cliuus eſt pauus collis & facilis: ut cliuus capitolinus.

Promōtoriū mons eſt i mare ꝓminens.qđ græce acron dicit᷑.Vnde Sicilia di/ ꝓmōtoriū
cta eſt Trinacria: ꝙ habeat tria ꝓmōtoria.Salt⁹ autē dicunt᷑ colles q̄ & ſpar/ Saltus.
ſi iterpoſitis uallículis a ſaltādo dicti. Vallis dicit᷑ q̄ itroitū ab una pte & ad Vallis.
alterā exitū hēt latū & patentē.Couallis uero q̄ itroitū dūtaxat hēt arctū et Conuallis.
difficilē:qlis eſt introit⁹ ad lacū tranſumenū uenietib⁹ ex Tuſcia:quē locū p
metaphorā fauces dicim⁹.Accuſare eſt reū arguere uel rephendere: & ſemp Accuſare.
iungit᷑ cū gtō ut accuſo te inſolentiæ:accuſo te pricidii.Excuſare uero ſignifi Excuſare.
cat in excuſatiōem adducere & reqrit actūm: ut excuſat morbū excuſat im
brem.i.in excuſatōem adducit uel morbum uel ibrem.Quintil. Tu tū ſi in/
terpellatus tempeſtatib⁹ ſerius ueniſſes:excuſares mare & ambiguos flatus.
Excuſares dixit hoc eſt in excuſatiōem adduceres.Item excuſare aliqñ ē pur
gare:ut excuſamus crimen obiectū. Quod cum uidet᷑ ſatis purgatum dici/
mus accipio excuſationem:pro eo quod uulgus dicit habeo excuſatum.

Nemo nō dicit᷑ quaſi nullus homo:ut aliq exiſtimāt: Nā ſi ita eſſet nō iungere Nemo nō.
tur cum homo.Cicero dixit hoiem adhuc uidi neminem.Veꝝ eſt ꝙ de hoib⁹
ſolum dr̄: & apud poetas de diis ſiue deab⁹. Apte autem aliqñ ponitur in fine
clauſulæ ut homo adhuc uiſus eſt nemo:& hoiem adhuc uidi neminem.

QVomodo eleganter dicem⁹? Ma dapoi che io nō poſſo uenire da te: e
condecente coſa che tu torni da noi.Laqual coſa ſe tu farai:io haue/
ro in tutto el deſiderio mio.Cōcioſia coſa che io non poſſo da hora in
anzi non ſtare in malenconia di facti toi:& non dubitare di te eſſendo tu an
chora giouenetto:o uero piu toſto fanciullino. Sed poſtq̄ ad te ipſe non poſ/
ſum uenire.par eſt:ut tu ad nos reuertaris.

Quod ſi feceris oia nobis ex ſnia ſuccedent.Neq̧ enim poſſum de te abſente
poſt hac nō eſſe ſolicit⁹:& adoleſcēti tibi ne dicā puero aliqñ nō timere poſtq̄ Poſtq̄ po/
anteq̄ dicim⁹:& poſteaq̄ & anteq̄: Iungit᷑ āt plerūq̧ elegantiſſime cum indi/ ſteaq̄.
catiuo:ut anteq̄ ad rem uenio:& poſteaq̄ ad hoc ueni. Ipſe oium pſonaꝝ: & Ipſe.
ſi cū prima pſona uerbi iungat᷑ idē ſignificat qđ ego:ut Quæq̧ ipſe miſerri/
ma uidi:hoc eſt queq̧ ego uidi.Si cum ſecunda pſona uerbi iūgat᷑ ſignificat
tu:ut ſed celer ipſe redi.i.tu redi.Cum tertia uero pſona ꝓprium habet ſigni
ficatum. Sed notādum ꝙ ipſe aliqñ cum ego & tu & ille uel cū noie proprio
ſimul pōit᷑:& hēt maiorem expreſſionē:ſignificatq̧ me te uel illum non p ali
um ſed p nos aliqd agere uel egiſſe uel acturos eſſe. ut ego ipſe iterfui:& tu ip
ſe uidiſti:ille ipſe ſentit. Plato ipſe teſtat᷑. Quam uim hēnt hæc ꝓnoia quādo
met ſyllaba eis adiicit᷑:ut egomet tumet ipſemet. Huic uero ꝓnomini tu iun Met addit᷑
git᷑ etiā:te ut tute id feciſti: Id eſt tu ipſe: Repitur etiā apud ueteres ipſus ipſa
ipſum:unde fit ipſior & ipſiſſim⁹.Par eſt ꝓdecens ē elegantiſſime dicit᷑. Qui/ Ipſiſſimus.
tilianus.Si ꝓpter matrimonia uiolata urbes euerſæ ſunt.qđ quæri adulterio
par eſt.Sed nō min⁹ eleganter parem eſſe pro ſufficere ponimus alicui opi: ſi Par eſt.
ue reſiſtēdo ſiue exequēdo.Reſiſtēdo ut repugno fletui quoad poſſū. ſed ad Parem eſſe
huc pares nō ſum⁹.Itē:nūc iſœlix par nō dolori.nūc nō iuenit ulla ſolatia.In

Paria face ... exequẽdo ſic aſpicio par laborib⁹ corp⁹. Paria facere eſt qđ nobis aliunde pſti tũ eſt aliunde cõpẽſare: multũq; hẽt elegãtiæ. Q uin. Paria tecum facio reſp. q̃ ꝓpter me unum ciuem pdideras. Et alibi: Sic paria faciem⁹. Tu ille eris ui cari⁹ me⁹. Seneca ut ſtatim ſoluã qđ debeo: et q̃tum ad hãc epiſtolã paria facia m⁹.

Reuerto ſi ... reuertor. Reuertor ſiue reuerto: utroq; enĩ modo Ci. utit̃: interdũ ſignificat redeo: ut hoc loco: iterdum ſignificat uẽio: multũq; in eo uerbo elegãtiæ ẽ. Ci. de fa to: ad Chryſippi laqos reuertãt̃ cum nihil de Chryſippo locut⁹ fuiſſet. In ea dẽ ſignificatiõe accipit̃ reddo. Q ui. Si neq; eſt poſt uetuſta ſæcula & inume rabiles ãnos reddidi rurſus aliis corporib⁹ aĩas. Reddidi dixit ꝓ dari: ſicut Ci. reuertamur ꝓ ueniam⁹.

Ex ſentẽtia. Ex ſententia ſignificat ꝓ deſiderio nr̃o & ad uotum additurq; aliqñ animi & dicim⁹ ex animi ſnĩa. Vbi notãdum eſt q̄ aliud eſt ex

Ex animo. aio aliud ẽ ex animi ſnĩa. Nã ex aĩo ſignificat qđ græci dicũt ecris cardias. hoc eſt ex corde: ut ex aio loquor: q̃q̃ in aio eſt & corde eſt ſint diuerſa. Nã in aio ẽ

In animo. ſignificat in aio habeo uel aius eſt mihi: uel uolo atq; cõſtituo. Ci. in aio mihi

Cordi eſt. erat mittere ad dolobellã: At cordi eſt ſignificat placet & delectat. Teren. Si tibi hæ nuptiæ ſunt cordi .i. ſi tibi iucundæ ſunt: & alibi. Q uia uterq; utriq; eſt cordi .i. uterq; alteꝶ amat. Ex animi uero ſententia eſt ex uoto: uel ad uo

E & ex tum: ut duxi uxorem ex animi ſnĩa. Notãdum eſt huiuſmõi ꝑpoſitões e & ex magnã hẽre elegãtiã: ſi recte i orõne collocent̃. Dicim⁹. n. e rep. i. ꝓ rep. uel ad utilitatem rei. p. Q uin. Nemo dubitabit ut ſaluos eſſe eos magis e rep. ſit q̃ puniri. E regiõe .i. ex oppoſito. E diuerſo .i. ecõtrario: E re tua & e re nr̃a .i. ad tuã & ad nr̃am utilitatem. Liui⁹ pinde ac nõ poſtulauerit q̃ e re ſua eſſent: ſed ſuaſerit q̃ nobis ſenſerit utilia eſſe. Similiter dignitate & utilitate ex uſu Ci. ex tua ac rep. dignitate facies: & alibi: Legem ut æquum eſt: ex dignitate rei pu. cõſiderate. Cæſar. Vtrum prælium cõmitti ex uſu ſit:

Ex tpe. Ex tpe dicere eſt im

Ex tpalis oro. prouiſum & ĩpræmeditate dicere: Hinc dicit̃ ex tpalis orõ: quæ non eſt domi præmeditata: q̃ etiã ex temporaria dictio appellat̃: ex tpe uiuere dicit Perſi⁹: hoc eſt tpi ſe accõmodare. Item dicit. Ci. ex tpe agere: & ex tpe cõſilium cape re: & ex tpe officium q̃rit̃ quaſi ex tpis cõditione. Item Ci. Rẽibus laborabat inqt: hoc eſt in rẽibus morbum patiebat̃.

Ex uiculis. Ex uinculis cauſam dicere eſt uin ctum reſpondere: ut ex equo pugnare eſt equo inſidentem pugnare.

Pro ꝑpoſi tio. Operæ præcium eſt cõmemorare: q̃tum etiã elegantiam in orõne habeat ꝓ præpoſi tiõe. Si qdẽ: ut. Au. Gellius refert: aliter dicimus pontifices ꝓ collegio decre uiſſe aliter quẽpiam teſtã introductum ꝓ teſtimonio dixiſſe: aliter prælium fa ctum depugnatumq; ꝓ caſtris: aliter ꝓ æde Caſtoris: aliter ꝓ roſtris: alter ꝓ tribunali: aliter ꝓ concione: aliter tribunum plebis ꝓ poteſtate interceſſiſſe: quæ omnia neq; paria ſunt: neq;: uſquequaq; diuerſa.

Succedere. Succedere qđ proprie ſignificat. Succedere eſt euenire & capit̃ tã in malã q̃ in bonam ptem: ut bene ſucceſſit & male ſucceſſit. Hinc dr̃ ſucceſſus hoc eſt re rum euent⁹: Cõponit̃ ãt ſuccedo ex ſub & cedo b mutata in c queãdmodũ ẽt cum aliis præpoſitõib⁹ cedo cõponit̃: ut cum ad accedo qđ interdum ſignifi

cat aduenio: iterdũ appropinquo: iterdũ capit̃ ꝓ addit̃ ut ad hoc accedit. i. ad hoc addit̃. Vnde acceſſus aliqñ ſignificat augmentum. Cum ante antecedo hoc eſt præeo: cũ iter ītercedo qđ uerbum multum elegãtiæ habet. ſignificat .n. iterdũ ītercedit: hoc eſt neceſſitudo quædã iter nos eſt quæ nos ĩuicẽ cõcili at ut ĩtercedit mihi tecum affinitas: ĩtercedit tibi cũ illo amicicia: ĩtercedit illi cum utroq̃ neceſſitudo: interdũ intercedit ſignificat mediũ ſe uerbis & ui op poſitioni: ut tribuni interceſſerunt: hoc eſt oppoſuerũt. Cum abs abſcedo. i. recedo: ut abſcede a me ſcelerate. Cum de decedo qđ iterdum eſt diſcedo ſiue recedo: ut cum domo recederẽ: uel cum ex orbe decederẽ: hoc eſt diſcederem. Sed magis proprie diſcedere eſt a mandato cuſtodiæ ſuæ recedere: ut cõſules prætores: cæteriq̃ magiſtrat⁹ dicunt̃ e ꝓuincia diſcedere: Itẽ præſidia ex urbi bus: & milites ex caſtris. Differt autem decedo quando diſcedo ſignificat a migro. Migrare. n. eſt mutare domicilium. & alio ſe ad habitandũ conferre: cui ſimilia ſunt: emigrare: demigrare & cõmigrare. Remigrare ãt ſignificat reuerti in priſtinum domicilium. Trãſmigrare uero eſt in locum magis remo tum domicilium mutare: ut tranſmigrauit in ſyriam. Immigrare in domum aliquam habitandi gratia ſe conferre: propter hoc q̃ moriuntur migrare di/ cuntur: ſed cum appoſitione: ut Cicero. Anteq̃ ex hac uita migro. Quintilia nus. Seu cum ad īfernas ſedes aĩa migrauit. Decedo aũt ſine appoſitiõe poti⁹ ſignificat morior: & eo mõ dr̃ deceſſit q̃ defunctus eſt: non enim ponitur: ſed intelligit̃ uita. Cũ ex excedo qđ aliqñ ſignificat diſcedo: interdum morior ſed ſemp cum appoſitõe. Ci. ſubito exceſſit e uita. Cum ꝓ pcedo. qđ eſt pſequor & ꝓfectũ facio: ut pcedat opus. Cũ præ præcedo. qđ eſt antecedo. Cũ ĩcedo qđ eſt ambulo. unde ĩceſſus dicit̃ q̃cunq̃ & qualiſcunq̃ fit: proprie tñ graui or quidã atq̃ ſublimior dicitur. Virg. Et uera ĩceſſu patuit dea. Optime oĩum Sæneca hoc declarat dicens. Tenero ac molli paſſu ſuſpendimus gradũ: nec ambulam⁹: ſed ĩcedimus ut liceat diffinire. Incedere eſt tenero ac molli paſſu ambulare. Cũ dis diſcedo hoc eſt abeo: cum re recedo qđ ſimiliter ſignificat abo: cum ſe ſecedo. i. deorſum cedo. ut ſecede parũp. cũ cõ cõcedo. qđ aliqñ ſi gnificat do ſiue pmitto: ut cõcedo tibi libꝝ: cõcedo qđ petis aliqñ ĩdulgeo: ut cõcedo hoc lachrymis uiduæ. Nõnunq̃ cõcedo eo ut cõcedo ĩ foꝝ: ſicut cõue nio ẽ alloquor: ut cõceſſi ĩ foꝝ: & cõueni hoiem hoc ẽ ĩui ĩ foꝝ. & allocut⁹ ſũ hoiem: q̃q̃ cõuenire alia quoq̃ pmulta ſignificet. Eſt. n. ſimul uenire: ut oẽs ĩ unũ locũ cõueniemus: eſt decẽs aut cõueniẽs eẽ: ut cõuenit hoc mihi cõuenit hoc tibi: Cõuenire eſt cõſtare: & cõtrouerſia carere: ut cõuenit hoc inter nos cõuenit hoc mihi tecũ. Nota q̃ plurimũ elegãtiæ hẽt hic modus nõ poſſum nõ legere hoc eſt nõ poſſum facere q̃n legã: nõ poſſum nõ eſſe ſollicit⁹ ꝓ non poſſum facere quin ſim ſollicitus: nõ poſſum nõ admirari. nõ poſſum nõ do lere pro non poſſum facere: quin admirer: non poſſum facere quin doleam.

Quid proprie ſignificat ſolicitus? Solicitus homo ꝓprie dicit̃ inquiet⁹ anxius curis plenus iter ſpem metũq̃ conſtitutus. Vnde ſolicitare aliquẽ dicimus: cũ

Accedo. Antecedo. Intercedo. Abſcedo. Decedo. Diſcedo. Migrare. Remigrař. Tranſmi/grare. Immigrare. Excedo. Incedo. Concedo. Conuenio. Solicitus.

ſpem metūq̧ oſtēdimus: ut apud Ci. reperit̄ ſolicitare plebē. i. inq̄etare curā q̄ iniicere. Abſens & præſens ſunt ne cōtraria. Q uādo pſens ſuā ꝓpriā ſignificationē habet ſignificatq̧ qđ adeſt cōtraria ſunt ut mō pſens eſt mō abſens: īterdū præſens ſignificat īminētē rē & iam ſtantē ac nō dilatā in aliud tps: ut Virgilius. Præſentēq̧ uiris intētāt oia mortē. Iuuena. Pene tñ pſens & pſens ultio. Vnde præſentiſſimū picul ū præſentiſſima medicina: præſentiſſimū remediū: præſentiſſimū uenenū. qđ ēt præſentaneū dicitur. Hæc ideo præſentiſſimū dicunt̄: qa ſtatim aut ſanant aut occidunt: præſens. ēt aliqñ idē eſt qđ præſtans: ut dr̄ ptæſens animus: præſens cor: In rem præſentē non tēpus ſed locum ſignificat: ut Cicero. Si conſtitueris cupiam te in rem præſentē eſſe uēturum: ideſt ad locum de quo cōtrouerſia eſt. Varrus. Q uint⁹ Fabius Labeo arbiter a ſenatu cōſtituendoꝝ inter Nolanos & Neapolitanos finium dat⁹. cū in rem pſentem ueniſſet utroſq̧ ſeperatim monuit. Sed illud in primis notandū ꝙ pſens nō modo ſignificat qđ eſt huius tpis: ſed etiam alterius: ut Ci. Ego incolumitati ciuiū primū & poſtea dignitati: ille præſenti potius dignitati q̄ futuræ cōſulebat: præſenti dixit non quæ nunc eſt: ſed quæ tunc erat. Dicitur aūt nō mō de præterito ſed ēt de futuro: ut Horati⁹. Hæc amet: hec non hæc præſens in tempus omittat. i. in id tempus qđ tempus rei dicendæ erit. Eodē modo in præſentia & in præſentiaꝝ capiuntur: hoc eſt tam in præterito q̄ in futuro. Q uintilianus. Q uia pauci aderant nō putauit ī præſentia diſſerendum eſſe. Seneca. Sed ſi calumniator aderit differendum in præſentia erit hoc eſt tunc differendum eſſe & tunc differendum erit.

Poſt hac ſignificat poſt hoc tēpus: ſicut ante hac ante hoc tēpus: aliquando tñ reperitur ſignificantia poſt illud uel ante illud tempus. Salu. ſic erat accenſa libidine: ut ſæpi⁹ peteret uiros q̄ peteret̄ a uiris: ſed ſæpe ante hac fidē pdiderat creditū adiurauerat. Suetoni⁹ de domiciano pari arrogātia cū ꝓcuratorū ſuoꝝ noīe formalē dictaret epiſtolā: ſic cœpit: dñs & deus noſter ſic iubet fieri unde īſtitutū poſt hac ut ne ſcripto qdē & ſermone cuiuſq̄ appellaret̄ aliter.

Hic duo notanda ſunt præcipue: prio ꝙ timere te & timere tibi differūt. Timere te ē formidare te neqđ. ſ. ex te q̄ſi inimico mali mihi cōtingat: ut timeo hoſtes: timeo naufragium: timeo ſerpētē. Timere tibi ē metuere ne qđ tibi tanq̄ amico aliūde mali cōtigat: ut timeo pr̄i: timeo amicis: timeo filiis. Scđo ꝙ duobus modis elegantiſſime hoc dicim⁹: uidelicet adoleſcenti tibi: ne dicā puero & adoleſcēti tibi. ne dicā pueꝝ: ſed ſi ꝓnomē poſtponeret̄. nō liceret dicere in actō: nō. n. recte dicerem⁹ adoleſcēti ne dicā pueꝝ te: ſed dicēdū eſt adoleſcenti ne dicā puero tibi. C. crudelis caſtor ne dicam ſceleratū & impium. Sunt tñ q uolunt hāc regulā dūtaxat in recto ſeruari: ut ſi dicā homo ſuperbus ne dicam crudelis: uel etiam homo ſuperbus ne dicam crudelem: in obliquis uero id non accipe: ut puta. Hoc uiuo ne dicam conſule Milone. Diligens tamē lector aliquādo aliter inueniet. Poſtremo ēt illud maxime animaduertēdum eſt ꝙ mihi & tibi iterdū nō ad unū. ſed ad oēs refert̄: interdū ad nullū ut ſi dicam

Abſens. Præſens. In rem præſentem. In præſen- tiarum. Poſt hac. Ante hac. Timeo te tibi. adoleſcēti ne dicā pue- Mihi & tibi

ne tibi fores crepuerũt: tu mihi ſemp dormis: oro ẽ ſemp de medio: nec ad me nec ad te: nec ad quẽq̃ refert: Sicut Ci. Hic mihi gloriat ſe oẽs honores ſine re pulſa obtinuiſſe. cõtra uero cum inqt. Vir. Hei mihi tũ molles libeat iacuiſſe p herbas. Neue tibi ad ſolam uergant uineta cadentẽ. Sed pria & ſecũda per ſona ad uniuerſos præcipit. Hoc frequẽtiſſimũ ẽ in oĩ genere ſcribendi ut ſi di cam ſtultũ ẽ laborare: dũ nihil ꝓficis: idẽ ẽ ac ſi dicerẽ ſtultũ ẽ hoĩes laborare dũ nihil ꝓficiãt: & ſi tu hic ſis aliter ſentias. i. ſi alii tales eſſent aliter ſentirẽt.

Quomodo eleganter dicimus: Che tu attendi ogni di piu alli ſtudii de le bone littere: Io me ne piglio gran piacere alegrome cum teco e re/gratio dio che da picolino te ha cõceſſo coſi facto animo: e ſpero che tu ſarai per modo che non parerai indegno de tuo patre & di tuo auo liquali furno homini excellentiſſimi e da bene. Quod indies magis optimaꝝ artium ſtudiis incumbas: gaudeo mirũ immodũ: & tibi gratulor: ac deo gratias ago: ꝙ tibi talẽ ab ineunte ætate animum præſtiterit: teq; ſpero non cõmiſſurum ut pater atq; auo tuo optimis & clariſſimis uiris indignus eſſe uideare.

Quid ꝓprie ſignificat indies? Quottidie. Sed nota ꝙ indies in hoc a quottidie differt. ꝙ ſemp fere cũ quodã incremẽto dicit: ideoq; plerũq; cum comparati uo ponit: ut cũ indies malũ arctius præmeret: & cũ in urbe malũ ſerperet. i. maneret indies latius. Sine cõparatiuo ẽt dicit ſed p uerbũ ſignificans incre/mentum. Liuius Creſcente indies multitudine. Quottidie autẽ & hoc mõ di ci poteſt: ſine incremento: ut quottidie lego: quottidie ſcribo: non in dies lego & indies ſcribo. Eſt ne differentia ſi qs dicat idies uel in diẽ? Maxima differen tia eſt. Nã in diẽ aliqd agere eſt præſentis diei habere rationẽ nihil cogitando de craſtino: & fere ſemp iungit cũ hoc uerbo uiuo: ut ego inſtar feraꝝ & lolu crum indiẽ uiuo. Saluſtius dixit panẽ indiẽ mercari. Sed quõ differunt indiẽ & idies: eodẽ mõ differũt in hora & i horas. Ci. Nũc q in horã uiuunt nõ mo do de fortunis ac bonis ciuiũ. ſed de utilitate qdem ſua cogitauerunt. Virgil. Gallo cuiꝰ amor mihi tm̃ creſcit i horas. Propediẽ dicitur cum prope eſt dies. eo modo quo dicimꝰ ꝓpemodũ: qd ſignificat pene uel quaſi. Incũbere eſt toto pectore alicui rei faciẽdæ iſiſtere ut ualidis icũbite remis. Quẽadmodum ecõ trario ſupini dicunt q negligẽter aliqd agunt. Sed illud notãdũ ꝙ qñ opus ali quod manuũ ſignificat cum datiuo tm̃ iungit incũbo: ut incumbite remis nõ ãt ad rẽos uel i remos. Cum ãt adhibet ingeniũ dicimꝰ incũbo ſtudiis: & in ſtu dia: & ad ſtudia: ac ẽt in malã partem aliqñ accipit: ut incumbit in eius perni/ciẽ. Multa ãt uerba eodẽ mõ diuerſam hñt cõſtructiõem & eleganter dicun/tur: ut ieſt huic loco & ieſt i hoc loco. Cõparo hãc rẽ illi & cũ illi. Cõfero tibi & cũ iſto. Sum ſimilis tibi & ſum ſimilis tui. Hoc eſt cõe oibꝰ & oĩum: hoc ẽ mihi cõe tecũ & cũ cæteris. Ego ſum pticeps laboꝝ tuoꝝ: & ſum tibi i labo ribus pticeps. Accidit huic rei & ad hãc rem: & huc eo uel eodem. Reſpõdeo tibi & ad te. Reſcribo tibi & ad te. Cælo te hãc rẽ: & cælo tibi hãc rẽ: cælo te de hac re. Impẽdo curã: uel operã: uel laborẽ: uel ſtudiũ huic rei: & i hãc rẽ: &

Indiesquottidie.

Indiem.

In hora & in horas.

Propediem

Incumbo.

Comparo.

Confero.

Similis tui.

Accedit.

Particeps laborum.

Reſpõdeo tibi & ad te

Celo hanc rẽ & de hac re tu es na/tus.

adi et ad dem. emini. ſens. ſentum. audere gra lari. rator. ratum fa re. ratificari gere grãs e grãs re re grãs.

ad hãc rẽ. Audiui a patre meo de pr̃e meo & ex pr̃e meo: Tu es natus laudi & ad laudẽ. Aſcribo ad ciuitatẽ: aſcribo ĩ ciuitatẽ: aſcribo ĩ ciuitate: aſcribo ciuitati. Meminit uadimõia: mẽinit iniuriaꝝ. Veꝝ ĩ hoc uerbo notãdũ ẽ ꝙ aliqñ meminit capit̃ ꝓ mẽtionẽ fecit: & tũc oĩno recuſat accuſatiuũ: exigitq; genitiuum uel ablatũ cũ præpoſitõe de: ut neq; hui⁹ rei meminit Plato. Itẽ de q̃ re multi mẽinerũt huic: ut nõnulli putant deriuat̃ mẽtio & mens quæ oĩum re/cordat̃: & mẽtũ q̃a ĩ mẽtione faciẽda hac pte præcipue utimur. Oĩa .n. aĩalia mouẽt dũtaxat partẽ inferiorẽ. Solo cocodrillo excepto: q mouet dũtaxat ſuperiorẽ. Mentẽ tamẽ Aurelius Auguſtinus uel a mene quæ græce ſignificat lunã dictã eẽ ait: & ſicut luna creſcit & decreſcit: & uaria uiciſſitudĩe cõmutatur: in id tñ qđ fuit pfecta quadã nouitate ſe reſtituit: ſic mens nũc caput ſummis inſerit: nunc decidit in infima: mõ ad corporalia deflectitur mõ ſublimi/bus atq; æternis rõnib⁹ adhæreſcit: uel ab eminẽdo ꝙ præſtantior uis aĩæ ſit.

Quid intereſt iter gaudere & gratulari? Gaudere ẽ lætari. Gratulari eſt uerbis oſtẽdere gaudiũ: qđ ex alicui⁹ cõmodo aut fœlicitate ſuſcipias apud eũ ipſum q cõmodo ſiue fœlicitate affectus eſt ut gratulor tibi ob conſulatũ adeptum: gratulor mihi ꝙ ſub tali pricipe educat⁹ ſum: qđ uernacula lingua dicim⁹. Io me alegro cõ teco. io me alegro cõ meco. Gratari uidet̃ idẽ ſignificar̃. Sed dũtaxat poetis atq; hiſtoricis pmittit̃. Virgi. Inuẽi germana uiã gratar̃ ſorori. T. Liuius. Tuũ ſequentes currũ Iouis optimi maximi tẽplũ gratãtes ouanteſq; adire. Quidã exiſtimant gratari aliqñ pro gr̃as agere: cum. ſ. diis ĩmortalibus gratulamur. Ego cẽſeo potius in priori ſignificato accipi q̃ſi ſignificatio ſit uoluiſſe illos nobis benefacere: idq; aſſecutos eſſe. Neq; hoc mirũ eſt: cum etiã deos ſalutamus: id hoĩb⁹ conuenit non diis. Quinetiam in religione noſtra lignũ ſacratiſſimæ crucis qđ ſenſu caret ſalutamus dũtaxat in ſignificatiõe reuerẽtiæ. Gratũ facere uero & gratificare licet idẽ plane eſſe uideat̃ niſi ꝙ alterum cõpoſitum eſt nõ tñ differunt: nã gratum facere eſt aliqd minus & ſignificat obſeq. hoc eſt qđ uernacula lingua dicim⁹ cõpiacere. Gratificari uero eſt aliqd mai⁹ & ſignificat benefacere ſiue beneficia cõferre: quẽadmodũ dii gratificant̃ hoĩb⁹. Vnde poſſumus dicere. Se me farai del bene tu me farai coſa grata. Si mihi gratificat⁹ fueris gratum facies: & fieri põt ut gratificemur alicui: & tñ diſpliceamus potius q̃ gratum faciamus: ut ſi ægroto aquã negam⁹ gratificamur quidem & tamen moleſti potius ſumus q̃ gratum faciamus.

Quid itereſt iter agere gr̃as & hr̃e & referr̃? Agim⁹ gr̃as uerbo: qđ uernacula lingua dicim⁹ regratiare. Habem⁹ gr̃as aĩo: cũ. ſ. memores ſum⁹ accepti bñficii. Referim⁹ uero ſiue reddim⁹ gr̃as facto: ut ſi tu a me bñficio aliquo honeſtat⁹ fueris: aut malo aliquo affectus uiciſſim mihi aliqd boni maliue retribuas: ut q̃ſi ſit qđ ſupi⁹ dixim⁹ paria facere & qđ uernacula lingua dicim⁹. Io te la rendero Et ĩ bonã & ĩ malã partẽ. Seneca tñ uult maloꝝ reddi gr̃a nõ referri. Bonoꝝ uero ecõtrario referri nõ reddi. Sed hãc dr̃iã ſolus ipſe & cogitauit & fecit. Cice. fere unq̃ aliter dixit q̃ referre gratiã ſiue in bonum ſiue in malum.

Quod ãt hæc differẽtia ſit iter gratias agere & referre aptiſſime declarat Plan
cus in epiſtolis Ciceronis. Immortales inqt. ago tibi grãs agãq; dum uiuam.
nam relaturũ me affirmare nõ poſſum. Tantis.n. tuis officiis nõ uideor mihi
reſpondere poſſe. Ecce quod reſpondere officiis hoc eſt ſatiſfacere beneficiis Reſpõde
eſt gratiam referre: quod aliqui & præſertim poetæ dicunt perſoluere. officiis.
Illud aũt quo ad elegantiã notãdũ eſt qd dicim⁹ ſemp agere grãs: hẽre grãm &
grãs: & referre grãm. Raro.n. & fere nunq̃ repies referre grãs. Apud Cicero
nẽ certe & Quin. plane nunq̃. Itẽ illud aĩaduertendũ eſt q̃ diis nũq̃ referim⁹
gratiã: dicim⁹. Quis.n. referre diis grãm poſſit? Agimus grãs diis dicim⁹ p ra/
ro. Habem⁹ aũt freqũter: quotiẽs.ſ. agnoſcimus: & nobiſcũ fatemur bñficiũ
nos ab aliis accepiſſe. Ago grãs nũq̃ fere niſi apud poetas uel hiſtoricos iuẽit̃.
Ab ineunte ætate qd proprie ſignificat? A principio ætatis: hoc eſt a pueritia: Ab ineun
Maximã eñi gratiã atq; elegantiã habet hoc uerbum ineo: a quo fit participi te ætate.
um iniens ieuntis. Dicim⁹.n. ineo fœdus ineo pacẽ: ineo ſocietatẽ: ineo bellũ: Ineo.
ieo pugnã: ieo uiã q̃ſi igredior & incipio: Vbi nota q̃ ſemp fere dicit̃ de re aliq̃
graui & magna: nõ.n. recte dicerem⁹ ieo op⁹. ineo libꝝ: ineo prãdiũ: ineo cœ
nam. Hinc fit initiũ qd eſt principiũ alicui⁹ rei maioris: ut initiũ libri initium Initium.
orõnis: qd aperte teſtat̃ Quin. Quod latine inquit principium uel exordium
dicit̃ id maiore quadam ratione. Græci uident̃ prohœmium noiaſſe q quod Prohœmi
a noſtris modo initium dicitur propterea ẽt huius uerbi participium quando um.
poſt ſe caſum non habet cũ maioribus qbuſdam rebus poni ſolet: ut ineunte
pueritia: ineũte ætate: ieunte adoleſcẽtia: ineũte uere: ieunte æſtate: ineunte
hyeme: ieunte nouo anno: Nõ ãt diceremus: ieunte die: ineũte nocte: ineũte
cõuiuio: ieunte ꝑlio: ſed ieunte bello: & ieũte belli tpe. Rurſus aĩaduertẽdũ ẽ
q̃ ieo aliqñ ſignificat cõparo ſiue cõtraho ut dicim⁹ ineo grãm: nõ aũt dicere
mus ieo amorẽ uel beniuolẽtiã ſicut ecõtrario dicimus cõcilio mihi amorem:
cõcilio bẽiuolentiã: nõ ãt cõcilio grãm. Et tñ reconciliari & in grãm redire idẽ
ſunt: qñ q fuerãt ex amicis facti inimici iteꝝ in priſtinã redeunt beniuolentiã
Dicimus ãt redire in grãm ẽt cũ inanimatis: ut cum agello meo redii in grãm Redeo in
Ci. in grãm cum uoluptate redeamus. Præterea cõciliam⁹ nobis famã. hono gratiam.
res non ãt inimicos. Cõponit̃ ãt in eo ex eo & in præpoſitione quẽadmodũ cũ
ad adeo: ut adeo ſocratẽ. i. eo ad ſocratẽ: cũ ante anteeo: qd ẽ præcedo & iũgi/
tur tã cũ datiuo q̃ cũ actõ: ut anteeo te: & anteeo tibi. Cũ circũ circũeo qd in Adeo ãteeo
terdũ ſignificat ire circũ aliqd: iterdũ circũdare & q̃ſi obſiderẽ: ut circuiuit mi Circũeo.
litib⁹ oppidũ: hoc ẽ circũdedit. Cũ ob obeo qd aliqñ ſignificat exequor & per
ago: ut obeo legationẽ obeo mun⁹ mihi cõmiſſum: aliquando ſignificat mo Obeo.
rior q̃ qui morit̃ q̃ſi exequat̃ & pagat mortẽ: quẽadmodum etiã dicimus ob/
iſſe aliquẽ diẽ ſuũ ꝑ piſſe diẽ ſuũ: & obiuiſſe uitã. i. pegiſſe uitã. Interdũ repit̃
ſine actõ obiit. i. mortu⁹ eſt Quẽadmodũ ẽt oppetit dicim⁹ & itelligimus mor
tẽ & defunct⁹ eſt & intelligim⁹ uitã. Dicit̃ etiã defunctus a defungor: quippe
fungor ẽ officiũ ac mun⁹ aliquod ago: ut fungor magiſtratu. fũgor prætura: Oppeto.
Fongor

ſungor munere iudicis: unde ſungor uita. i. ſungor munere & adminiſtratõe
Defunctus gubernãdi corpus & ſeruandi uitã. Quapropter defunct⁹ officio dicit̃ q̃ fini/
uit officiũ: nec ãplius eã adminiſtrationẽ habet: unde dicit̃ defunctus munere
prætorio defunctus cura tribunitia .i. q finiuit officium prætoꝝ & tribunitiũ
munus. Itẽ defunct⁹ piculis q finiuit & iam eſt extra pericula. Vir. O tandem
magis pelagi defuncte picli: & corpora defuncta morbis nõ mortua ſed quæ
iã finierũt morbos: & ſana ſunt. Ti. Li. Defuncta morbis corpora ſalubriora
eã incœpere. Sic itaq̃ dr̃ defunctus uita .i. q finiuit adminiſtrationem uitæ &
Intereo. mortu⁹ ẽ. Cũ iter ſilr̃ cõpõit̃ eo: & fit itereo ſignificatq̃ morior: unde iteritus
Pereo. mors. Cũ p peo qd ẽt ſignificat morior: ut piit .i. extict⁹ ẽ. Itẽ i magnã aliq̃ ca
lamitatẽ icido: ut perii niſi me adiuues: qd uernacula ligua dr̃. Io ſon diſſacto.
Virg. Vt uidi: ut perii: ut me malus abſtulit error: qd uerbũ ſi cũ de cõponat̃
Deperio. fit depio: & exigit actũm ſignificatq̃ flagro amore alicuius: ut eam puellã de
Abeo. piebat .i. uæhemẽter amabat. Cũ abeo hoc ẽ recedo. Cũ ex exeo cuius ſignifi
Preeo. catio manifeſtã eſt. Cũ præ peo: qd ẽ ante eo: & interdũ apud poetas ſeparat̃.
Subeo. Terẽ. I pſequar. Cum ſub ſubeo qd ſignificat ſuppono me alicui rei: ut ſubeo
hãc ꝓuinciã: ſubeo hoc onus. Interdũ ſicut ſupradictũ ẽ ſignificat i mentẽ ue
Redeo. nio: ut Subiit cari gẽitoris imago. Cũ re redeo d iterpoſita euphoniæ grã quẽ
Subeo. admodũ fit i redintegro: ſignificat ãt redeo reuertor. Cũ cõ coeo abiecta n qd
Coeo. aliqñ ſignificat cõiungo: ut iter ſe coiſſe uiros: hoc eſt intereſſe coniunctos &
q̃ſi cõmixtos eẽ. Aliqñ ſignificat ita miſceri ut ex duob⁹ aut plurib⁹ fiat unũ
ut duæ uocales coeũt iter ſe .i. ex duab⁹ fit una: ut rephẽdo reprendo. Interdũ
coire cõcumbere: unde dicit̃ coitus q̃ ex duob⁹ corporibus: unũ q̃ſi fiat coeũ
do. Iungit̃ præterea eo cum ificias: & dicit̃ ificias eo qd eſt nego. Item cũ obui
am: ut eo obuiã quod multis modis dicit̃: eo tibi obuiã: obuius tibi ſum: obuio
tibi: fero me tibi obuiã: obuiã me tibi fortuna obtulit. obuiam proceſſi.
Animus & anima. Inter aĩum & aĩam qd itereſt? Aĩa eſt q̃ uiuimus: aĩus eſt quo ſapim⁹. Sæpe alte
rũ pro altero ponit̃. Plautus aĩam ponit ꝓ flatu cũ inqt. Feret aĩa uxoris tuæ.
Præſtare. Præſtare qd ꝓprie ſignificat? Præſtare aliqñ eſt dare ſiue cõcedere: ut præſtat
mihi opem .i. da mihi opem: & hoc loco deus præſtitit talẽ aĩum: hoc ẽ cõceſſit
Aliqñ præſtare eſt exhibere: ut præſta te uiꝝ bonũ: pſta te fortẽ hoc eſt exhi/
be te uirũ bonũ & fortẽ qd uernacula lingua dicim⁹. Fa che tu ſia uno bono
homo: Fa che tu ſia uno ualente homo. Interdum præſtare eſt antecellere ut
Terẽ. Dii. boni homo homini qd præſtat? hoc ẽ q̃tum homo homini antecel
lit: & habet nõnunq̃ abltũm poſt dtũm: ut præſto tibi doctrina .i. antecedo te
doctrina: & doctrina tibi ſuperior ſum: hoc eſt doctior te ſum. Interdum præ
ſtare apud iuriſcõſultos eſt ꝓhibere alicui fiat aliqd incõmodi: & ſi non prohi
buerit ſatiſfacere: ut uẽditor debet præſtare uitiũ rei quã uendit: hoc eſt ꝓhi/
bere atq̃ efficere ne emptor dãni qd faciat alioquin ſatiſfacere. Neq̃ id i alte
rũ modũ ueꝝ ẽt i nos ipſos. Ci. Cũ id quod ab hoie non potuerit præſtari: eue
nerit .i. id qd nõ potuerit caueri & ꝓhiberi. ꝓpria aũt hui⁹ uerbi ſignificatio

eſt ꝓſtat: hoc eſt melius & ꝓſtātibus eſt. Vnde fit præſtās & præſtātia. Præſtat
mori q̄ i ſeruitute uiuere: hoc ē meliꝰ eſt. Cōponiturq; præſto ex præ & ſto ſi/
gnificat aūt præ ualde: ſicut i præpotē: præcelſus: præclarus prælongus præ
ualidus: & ſimilibꝰ. & præcox fructus q ualde coctus ac maturus eſt ante tē/ Præcox:
pus. Vbi notādū ē ꝙ præ maiorē i cōpoſitiōe uim habet q̄ per. Plus.n. eſt præ præ.
potēs: q̄ ſi diceremꝰ ꝑpotēs q̄q̄ aliqn̄ nullā hæc præpoſitio a ſuo poſitiuo diuer
ſitatē faciat: ut præcludo: præmorior. præcingo. hoc eſt claudo morior cingo.
Cōponit̄ āt ſto cū aliis ꝓpōnibus: cō ad aſto: quo ſignificat aſſiſto ut aſto tibi Adſto.
.i. aſſiſto tibi præſens ſum: ut aſtat: hoc eſt adeſt & ſtat: ut Arectiſq; auribus Aſſiſto.
aſtat. Cū ante anteſto: cuiꝰ ſignificatio eſt nota. Cum circum circūſto: qđ ſilr̄ Anteſto.
notā hēt ſignificatōem. Circū.n.ē circūſto: & facit præteritū circūſteti ſicut Circumſto
facit ēt circūſiſto: qđ ſignificat inuado: & cū terrore quodam aggredior Vir.
Circōſtāt aiæ dextra leuaq; patentes. Nōnūq̄ econtrario hortandi cā ponit̄
cæſar: ſi qs grauiori uulnere accepto deciderat circūſiſtebāt: hoc eſt hortabā
tur tæla hoſtiū arcētes: Cū ob obſto: qđ eſt cōtrauēio & ipedio: ut illud mihi Obſto.
obſtat .i. illud ipedit: Cū ꝑ ꝑſto .i. fixus ſto: ut perſtat i opinione .i. fixus ſtat & Perſto.
ꝑmanēt in opiniōe. Cū ex exſto qđ uerbū plurimū elegātie hēt i orōne. Quip Exſto.
pe exiſtit atq; extat unū atq; idē præteritū habēt & ſignificāt eminet ſiue ſup
eſt: ſed primum cū motu dicit̄: q̄ſi prodit uel exurgit: hoc uero ſine motu: q̄ſi
ſupſtat. Ci. ſubmerſus equus uoraginibus non exiſtit. Itē nec diu ulla uox ex
titiſſet. Idē anguē ab ara extitiſſe. De rebꝰ quoq; quæ ad mentē pertinent exi
ſtere dicimꝰ. Ci. exiſtit hoc loco q̄ſtio difficilis. De extare. Virg. ſtāt circūfuſa
pruinis Corpora magna bouum: cōfertoq; agmīe cerui. Torpēt mole noua
& ſūmis uix cornibus extant. Hic dicimꝰ extāt pauci libri Varrōis: hoc eſt ſu
ꝑſunt. Et ſicut de hoīe dicimꝰ ſupeſt. uel ſupeſtes ē: ſic de rebꝰ exat: ut mēoria Supeſtes:
non extat: extat orō: Ciceronis Cum pro ꝓſtat: hoc eſt i propatulo eſt: unde Proſto.
dicunt̄ meretrices ꝓſtare: hoc. eſt i ꝓpatulo eſſe ad ſe oībus ꝓſtituēdō. Cum Inſto.
in inſtat: qđ aliqn̄ ſignificat iminet: ut inſtat uer inſtat hyems. Aliqn̄ urget ut Subſto.
inſtat Pyrrhus ſcribā: hoc eſt urget cum ſub & ſuper ſubſtat & ſuperſtat quo
rum ſignificationes manifeſtæ ſunt. Cum di diſtat: hoc eſt differ ſiue remotū Diſtat.
eſt. Cum re reſtat: hoc eſt ſupereſt. Cum con cōſtat hoc eſt manifeſtum eſt. Reſtat.
uel conſtat in proprio eius ſignificato: ut tantum conſtat quantum ualet. Conſtat.
Siſto neſcio an aſto cōpoſitū ſit Significat aūt ſiſtere repræſentate: habet ꝑte Siſto.
ritū ſteti: & ſupinū ſtatum. dictumq; ab eo eſt ꝙ nō tm̄ cōparere qs debet. ſed
ēt manere. unde de iudicio Siſti: hoc eſt de. ſiſtēdo aliquē in iudicio. Cice. Ad
Atticum. Des operā id qđ mihi affirmaſti: ut te ante kalendas ianuarias ubi
cunq; erimus ſiſtas. Proprie tn̄ ſiſtere eſt retinere: & qđ uernacula ligua dici/
mꝰ Fermare: ut Siſte gradū. ſiſte fugā: ſiſte lachrymas: Vnde fit ſtator: & Iup
piter ſtator dictus eſt q Romulum rogantē: ut fugā ſuoꝝ ſiſteret: exaudiuit. Stator.
Spero quot modis. dicitur? Multis: Spero: nō deſpero: magna ſpe ſum: nō par Spero.
ua ſpe ſum: capio ſpem de hac re. concipio ſpem de hac re: ducor i ſpem huiꝰ

rei.uocor i ſpem.igredior i ſpem: colloco ſpem: repono ſpem: ſpex fixa ē: ſpes
mihi eſt: non deeſt mihi ſpes. nōn deſino ſperare: ſpem habeo. Necnulla nec
magna ſpe ſum inqt Cice. Sed notādum hoc loco diligenter ꝙ hæc duo uer/
Confido. ba ſpero & cōfido uſurpātur frequentiſſime a doctis uiris ꝓ credo: & ideo ca
piunť non ſolum pro tpe futuro: ſed ēt pro præterito & præſenti. Pro futuro
ut ſpero ita fore: & confido ita fore: Pro præterito. ut forti: ut ſpero aīo mor/
tem tulit: & facile ut cōfido eum laborem tolerauit. Pro pſenti ut ſcribo rem:
ut ſpero non inutilem neq; indignam: & laboro in te ut confido non inutili.
Cōmiſſuꝝ Commiſſurum quid proprie ſignificat? Cōmittere aliquando eſt iniungere ali
Cōmitto. qd faciendum: & quaſi commendare: ut commiſſi tibi hoc negocium: hoc eſt
mandaui & commiſſi tibi ut ad me uenires. Aliquando cōmittere præceden
te negatione: & ſequente ut uel quāobrem ſignificat præmittere: & ſemp ca/
pitur in malam partem: ut non cōmittam ut aliquis me laceret. Cicero: Non
committas: ut cum oīa tibi a nobis ſuppeditata fuerint ut tibi defuiſſe uidea/
re. Idem alibi. Nihil tibi eſſe comittendum cōſiderare debes: quāobrem eorū
Vt. quos laudas te nō ſimillimum præbeas. Vt quid proprie ſignificat? Vt aliquā
do eſt cōiunctio cauſalis: quemadmodū ſi dicimus: cōparo mihi diuitias ut ale
re familiā poſſim: hoc eſt ꝓpter hāc cām & ad hunc finem cōparo diuitias: ut
poſſim alere familiā. Aliqñ nullā talem uim habet: ſed ponit dūtaxat elegan
tiæ cā: ut. Ci. iuit⁹ feci: ut. C. Flaminiū de ſenatu eiicerem: nihil .n. aliqñ ſigni
ficat hæc oratio iuitus feci. ut eiicerem niſi iuitus eieci. Et Quinti. Quis cre/
dit me feciſſe: ut ſtipem filio negarē? Ideſt qs credat me negaſſe filio ſtipē? Sic
hoc loco ſpero te nō cōmiſſurum ut idignus uideare. Idē eſt ac ſi diceret ſpo
qd nō uideberis indign⁹. Vt nō nunq̄ ſignificat poſtq̄: ut apud Virgilium. Vt
uidi. i. poſtq̄ uidi: uel q̄primum uidi. Nōnūq̄ quomodo: ut apud eundem: ut
uidi: ut perii. i. poſtq̄ uidi. quō perii. Vñ amicos ſiue hoſpites interrogamus: ut
uales? hoc eſt quō uales? Aliqñ etiā ſignificat ſicut ut ego loquor ut rex: ideſt
loquor ſicut rex loqtur. Aliqñ uelut: ut loquor ut rex. i. pinde ac ſi eſſem rex.
Aliqñ ita: ut ſi dicā quotidie ad me hoſpites ueniunt: ut incipiā iam ſtomacha
ri tantā frequentiā: hoc eſt ita ut incipiā ſtomachari uel propter qd: uel qua ꝓ
pter incipio ſtomachari Aliqñ ſignificat ꝙ: ut non eſt opus ut fugias: ideſt ꝙ
Velut uelu fugias: Hic notandum ꝙ uelut ueluti & tanquam differunt a ſicut & uti: ꝙ
i. illa imaginem ſignificant: hæc ſimilitudinem unde illa reſoluuntur p ſubſtan
Sicut ſicuti tiuum: hæc p idem uerbum. Nā ſi dico tu icedis uelut rex uel tanq̄ rex. ita re/
ſoluitur tanq̄ ſi eſſes rex uel quaſi eſſes rex. ſi uero dico tu loqueris ſicut rex
& uti rex reſoluitur ſicut rex loquitur: uel uti rex loquitur.
Clariſſim⁹ Clariſſimus qd ꝓprie ſignificat? clarus. præclarus: ſplendid⁹: luculent⁹ & ſimi
Preclarus. lia improprie & p metaphorā dicuntur pro eo q tanq̄ fulgore quodā gloriæ re
Luculent⁹. ſplendeat: ut clar⁹ poeta: ſplendidus eques: præclarus orator: luculent⁹ hō. i.
celeber & magni nois ac gloriæ prælatus: tamen aliquando pro bonus a Ci/
cerone accipitur: & luculentus pro magnus. in philippicis. Luculentum

uum accepit hoc eſt magnum:& alibi:O præclaræ cuſtodē ouium : ut aiunt lupum præclaræ ideſt bonum. In cuſtode enim bonitas potiuſq̄ fama reqrit̄: & in Lælio. Cum illo uero qs neget actum eſſe præclare? hoc eſt optime : qđ ipſe paulopoſt declarat cū inqt . Cū illo qdē (ut ſupra dixi) actum optīe eſt.

Nobilis autem & clarus in hoc differunt: ꝙ clarꝰ ſemp accipit̄ in bonā partem Nobilis uero aliqñ ēt in malam & a naſco dr̄ : quaſi notus unde & nobilis meretrix dicit̄ & nobile ſcortum & nobilis iniuria: quomodo ēt famoſus accipit̄ aliqñ ſcilicet in bonā partem: ut apud Iuuenalem. Famoſus equitum cum dictatore magiſtros. Aliq̄do in malā ꝓ infami & turpi: ut famoſa mulier & impudica. Glorioſus ēt aliqñ ſignificat plenum gloriæ: ut glorioſa mors: glorioſa uictoria: Aliqñ oſtentatorem gloriæ: ut apud Plautum & Terētium miles glorioſus dr̄. Itē impioſus q forti animo exercet impium: et q eſt oſtentator imperii. Vnde Torquatꝰ dictꝰ eſt impioſus quod filium ob impium tēptatum occidit. Hoc loco notandum illud maxime eſt ꝙ a uirtute non dicit̄ uirtuoſus: quo uerbo impiti utunt̄ quēadmodum ēt græci apotis aretis nō faciunt adiectiuum: ſed cum uirtute præditū dicere uolunt: dicunt ſpudapō. i. ſtudioſum: quos Ci. imitat̄ multis i locis ut in libris ad Herēnium: ideoq; bōis uiris & ſtudioſis amicus erat. i. uirtute præditis. Videare cur potius dixiſti q̄ uidearis? animaduertēdum eſt ꝙ nō modo in epiſtolis & ſoluta oratiōe: ſed etiā in carmīe: ubi maior licentia eſt conari debēt ſcriptores q̄tum fieri poteſt euitare frequētiam litteræ s: nā in orone qdem r littera ſonoritatem q̄dam & pulchritudinē affert: ut ſi dicā. Fūdatorē Romani impii Cæſarē: & apud Vir . Tante molis erat romanā condere gentē. Vnde graui aio Demoſthenes orator ꝙ r lr̄am ꝓferre naturæ uicio nō poſſet cū uero iduſtria et exercitatione naturā ſupaſſet lætꝰ exclamauit icoſiphe retor cataro geſrenon: qđ latie dr̄. En tibi afferor retorizatū. Ecōtrario uero s lr̄a de honeſtare: ſi frequens ſit oronem uidet̄ : nā ſi humili & ſumma uoce ꝓferat̄: ſibilū generat quē ut euitaret Vir. dixit imitis. Achilli ꝓ immitis Achillis. Sic hoc loco ſi diceretur optimis & clariſſimis uiris indignus eſſe uidearis: nimia eſſet huius litteræ inculcatio. ideo uideare potiꝰ dicendum fuit. Sæpenumero tamen contingit : ut etiam nulla cauſa intercedente doceare potius q̄ docearis: & itelligare q̄ inteliigaris dicatur: in qua reſtandum eſt ſoli aurium iudicio: quemadmodum a principio diximus.

Marginal notes: Nobilis / Clarus. / Famoſus / Glorioſus / Impioſus / Virtuoſus nō dicitur / Frequentia lr̄es eſt uitanda r. ſonoritatem hēt.

QVomodo latinæ dicemꝰ & elegāter. Qui hormai laere e ſano . gia tre meſi nō glie morto niuno da peſte. q̄ſi tutti li citadini ſono tornati ala cita: ſolo Mario elq̄l amo dopo te e anchora a phaleria . Ma pur lo aſpectiamo domane o laltro. coſi me auiſo hoggi e tre di il ſuo maeſtro hauēdo mādato i q̄l di li ſoi cagnoli e le ſue beſtiolette a caſa : ma q̄ſto nō aptene a te. Hic iam ſaluberrimꝰ eſt aer. nemo iā tribꝰ menſibꝰ peſtilentia periit. Ciues fere oēs in urbem redierunt: dūtaxat Mariꝰ quem ego ſcđm te diligo adhuc phalerios icolit: eum cras aut perendie expectamꝰ. Ita mihi nudiuſtertiꝰ pædagogus eiꝰ nunciauit quum eo die catulos eiꝰ & pullos domum miſiſſet. Sed

: iſtic il/ hoc nihil ad te. Hic.i.in hac urbe. Significat.n.hic queadmodũ ſupra quum
de grãmatice tracterem⁹ dixim⁹ locum ꝓximũ dicenti. Iſtic locum ꝓximum
audiẽti: & illic locũ remotũ ab utroqꝫ. Vñ ſi uolum⁹ dicere. Qui laere e bono:
dicem⁹ hic: uel in hac urbe ſalubre eſt cælũ. Li ſono piaceuoliſſimi prati. Iſtic
uel i ſuburbano iſto ſunt amœniſſima prata. De phaleriis uero ubi Mari⁹ eſt
loquens. Coli e ſemꝑ gran copia de ucelli et de beſtie. Illic ſiue i illo oppido ma
gna ſemp multitudo ẽ auiũ atqꝫ feraꝝ. In hoc plurimi nr̃æ ætatis ſcriptois er
rãt ꝓ iſte iſta iſtud: uel iſtic: ſcribẽtes ille illa illud uel illic. Miſi ad illã ciuitatem
bs ciuit. dicẽtes ꝓmiſi ad iſtã urbẽ. Vrbs.n.locũ ſignificat: ciuitas multitudinẽ ciuiũ.
n. Iam qd ꝓprie ſignificat? Aliqñ nunc primũ: & qd uernacula lĩgua dicim⁹ hora
mai. hic iã ſaluberrim⁹ ẽ aer. Aliqñ accipit̃ ꝓ nũc. Ci. Ipſa uerba cõponẽs &
q̃ſi coagmẽta: qd nec græci qdẽ factitauerũt iã neminẽ ãteponẽs. Cãi. Aliqñ
ſignificat ꝑterea. Cicero. Iã qs parẽtis tui ſingularẽ erga me beniuolẽtiã expli
cet? qd idẽ efficit iũctũ cũ uero: ut iã uero urbib⁹ cõſtitutis. Iãiã de futuro tãtũ
dr̃.i.mox. & licet repiat̃ cũ pñti: ut iã iãqꝫ mãnu tenet et ꝑmit haſta. reſoluit̃ tñ
ad futuꝝ: ut iãiã tenebit et ꝑmet. Aliqñ p idignatõem dr̃: ut apud Vir. Iãiã nec
maxia iuno. Nec ſaturn⁹ hæc oculis pater aſpicit æqs. Itẽ p cõmiſeratiõem.
Saluſti⁹. Iãiã ãno meo cariſſime frater: q̃q̃ tibi imaturo: & unde minie decuit
uita erepta ẽ: tñ lætãdũ magis q̃ dolẽdum puto. Itẽ p exhortatõem: ut Liui⁹.
Iamiã erigite aĩos: tæla ſumite: obuiã ite hoſtib⁹: habetis i manib⁹ uictoriam.
ubrem. Quæ differentia eſt iter ſalubrẽ & ſanum? Saluber ſiue ſalubris dicit̃ qd ſaluti
num cõducit: ut aer cibus pot⁹ exercitatio & ſimilia. Sanus uero cui ſalus ineſt: ut
homo & animalia. Salubre eſt quod dat: ſanum quod accipit ſalutem.
oſper Queadmodũ differunt ꝓſper & fœlix? qa ꝓſper dicit̃ q dat ꝓſperitatem. Fœ
lix. lix q accipit: ut ſidus ꝓſpeꝝ dr̃ ſub quo nat⁹ eſt q fœlix ſignificat̃ futur⁹. Fœ
lix igit̃ homo dicit̃: dii autem poti⁹ ꝓſperi. ſimiliter loca actiões ſucceſſus ꝓ/
ſperos dicim⁹. Aliqñ tñ cõfundunt̃ ut Suetoni⁹. Proſperã Cæſaris ualitudinẽ
dicit: & Vir. Sis fœlix. noſtrumqꝫ leues quacunqꝫ laborem. Sic etiam dicim⁹
interdum ſanum cibum: ſanũ potũ: & Saluſti⁹ dicit. Gen⁹ hoĩum ſalubri cor/
pore. In epiſtolis tamen ſeruanda in primis eſt uerboꝝ proprietas.
elum Notandũ ãt ꝙ capit̃ cælum aliqñ ꝓ aere: unde dicere poſſum⁹ hic iã aer eſt ſa/
lubertim⁹. hic ſaluberrimũ eſt cælum: hic eſt cæli ſiue aeris ſalubritas cælum
es men/ eſt clemẽti⁹ ſolito & ſimilia. Nemo iã trib⁹ menſib⁹ peſtilẽtia periit. Liceret ne
& trib⁹ dicere nẽo iã tres mẽſes peſtilẽtia periit? An ẽ aliq̃ differentia ſi tp̃s in abltõ &
nſibus. in actõ ponat̃? Ineruditi dicunt p abltũm ſignificari tp̃s iterruptum & nõ cõ
tinuatum ut ſi dicam⁹ magni æſtus fuerũt hoc ãno: cum nõ toto ãno. ſed aliq̃
ãni parte fuerit: p actũm uero ſignificari tp̃s cõtinuũ ſine interruptiõe: ut Ci.
Quãq̃ te Marce fili annum iam audientem Cratippum: ꝙ Marc⁹ integrum
ãnum: hoc eſt ſingulis dieb⁹ & ſine intermiſſione Cratippum audiuiſſet. Fru
ſtra excogitata eſt hæc differentia cum falſa ſit. Nã ſi in actõ ſignificaret̃ tp̃s
continuum nõ oporteret addere uel poti⁹ nõ liceret addere cõtinuos. At Ci/

cero ꝓ lege manlia inqt. At Hercule aliquot ānos cōtinuos ante legē gabinīā ille populus Roman⁹ cui⁹ uſq; ad nr̄am memoriā nomen inuictum i nauali/bus pugnis pmanſerat magna ac multo maxīa parte nō mō utilitatis: ſed di/gnitatis atq; impii caruit: & Virg. Hic iam tercētos totos regnabit̄ ānos. Si p actūm tp̄s minime iterruptū ſignificaret̄ nō oportebat addere totos dicēdum eſt igit̄ ꝙ idifferēter utimur abltō more latino: & actō inſtar græcoꝶ: nihilq; differt. ſi dicam⁹ audiui Platonē decē annis & decē ānos audiui Platonē: ſed illud fortaſſe ueri⁹ præcipet̄: cum de parte nō de toto tpe loqmur: nō licere p actūm loq ſed p abltūm: q̄le eſt. ego hoc āno ad te ueniā. i. aliquo tpe iſti⁹ āni: qđ nō recte diceres hunc annū. Illud ꝑterea notādum: qđ dicim⁹ ꝓximis die/bus ueni in affricā: & Ci. q his paucis dieb⁹ factus eſt & in futuro paucis die/bus ēt domeſticos tabellarios miſſurus: & triduo aut ad ſūmum q̄triduo pati tuꝶ. & Salu. Legati triduo nauim cōſcēdere. Hæc oīa nō p ſupiores dies & p triduum & p paucos dies exponēda ſunt: ſed intra ſupiores dies: itra paucos dies: itra triduum aut q̄triduū. Illud quoq; aīaduertēdum ꝙ aliqñ in hoc ge/nere ſermonis omittim⁹ poſtq̄ uel ante: ut triduo ad te ueni cōfeci omne ne/gocium. i. triduo poſtq̄ ad te ueni cōfeci omne negocium: & decē dieb⁹ q̄ ad te uenirē accepam a Caſare lr̄as: hoc ē decē dieb⁹ anteq̄ ad te uenirē. In urbē redierunt hoc eſt reuerſi ſunt. Poſſum⁹ ēt elegantiſſime dicere reuerterunt. Omittitu aliqñ poſt

Scdm te qđ ꝓpriæ ſignificat: Poſt te. Secundū. n. multa ſignificat. Prīo habet notiſſimum illum ſenſum: ut ſcdm Plat. loquor: ſcdm Pythagoram diſputo: Aliqñ ſignificat iuxta. Virg. Dulcibus illa qdem illecebris & plena ſecūdum Flumina. Sulpitius. Duo uulnera accepiſſe unum in ſtomaco: alteꝶ in capi/te ſcdm aurem. ideſt iuxta aurē: ſcdm flumina. ideſt iuxta flumina: quod ea ratione fit: qa qđ ſcdm a prīo eſt iuxta ē. Aliqñ ſignificat poſt ob eādem ratio/nem: ut hoc loco ſcdm te: ideſt poſt te. Quin. Nā ꝙ unum mihi ſecundū pa/trem fortuna uidebat̄ paraſſe præſidium. id ego ſupare in illa forte nō pote/ram. Cic. Proxime autem ſcdm deos homines maxīe utiles eſſe. Scdm ēt acci/pitur ꝓ eo quod ē pro ut ſecundum te litē do: ſecundum me iudica. i. do litem pro te: & tu iudica ꝓ me. Et pro in: ut ſecundum qetem. i. inter dormiendum Cicero ſecundum qetem uiſus eſt repente adeſſe. ideſt in qete. Scdm te.

Incolit. i. habitat: & de exteris dūtaxat dicit. Hic dicūt̄ inqlini & incolæ. Sunt āt icolæ & inqlini q ī alieno habitāt oppido. Oppidani uero q habitāt ī ſuo. Incolit. Inquilini

Eū cras aut pendie expectam⁹ qđ ſignificat perēdie: id qđ uulgares dicūt poſt cras. Dicit̄. n. pendie de die ſequēti craſtinum diem dictūq; ē ut qdam putāt: q̄ſi pempto die uno. Cicero ad Atticum. Facies igit̄ cras aut ad ſummū pen/dies. Hinc dr̄ dies pendinus: hoc eſt dies ab hinc terti⁹ Cæſar ī cōmentariis. Quod ſi p te liceat pendino die cum ꝓximis hibernis cōiūcti cōmunē cum reliqs belli caſum ſuſtineant: unde cōperēdinare apud aliquos reperitur. i. in lōgum de die in diē differre: Pridie uero & poſtridie q̄ſi idem ſignificat quod heri & cras. Dictūq; ē pridie q̄ſi priori die: & poſtridie q̄ſi poſteriori die. Sed Oppidani. Perendie. Perendin⁹ Perēdinar. Pridie. Poſtridie.

notādum ꝙ magnā elegātiā hn̄t hæc duo uocabula. Pridie.n.ſignificat heri
a die præſenti: neq; poſtridie ſignificat cras a die præſēti . ſed ab altero quodā
die. Vñ pridie dr̄ nō ſolū de tpe ptō.ſed ēt de futuro.& poſtridie nō ſolū de fu/
turo: ſed ptō: hoc eſt utrūq; dr̄ tā de ptō q̄ de futuro. De ptō ſic. Pridie q̄ Cæ/
ſar urbem ītraret ꝓfecti ſunt ei obuiā partes. De futuro ſic. Pridie q̄ ingredia
mur petamꝰ a Cæſare cōmeatum.i.die præcedenti quo Cæſar in urbem itra
uit & nos iter īgrediemur. Itē poſtridie de ptō ſic. Poſtridie q̄ Cæſar urbem in
trauit oēs legati diſceſſerūt: & de futuro. Poſtridiæ q̄ Cæſar diſceſſerit mihi
quoq; erit abeundū. Iungunꝛ hæc aduerbia aliqñ cū gtō: ut pridie eiꝰ diei: &
poſtridie eiꝰ diei. aliqñ nec q̄ habet nec genitiuū. ſed ītelligiꝛ gtūs uel q̄: ut ue/
nit ad me chremes poſtridie clamitās: hoc eſt poſtridie eiꝰ diei: quo hæc geſta
ſunt uel poſtridie q̄ hæc geſta ſunt. & cū domum tuā ueniſſem: ut te cōueni/
rem. audiui te pridie diſceſſiſſe.i.pridie eiꝰ diei quo ad te ueni uel pridie q̄ ad te
ueni Dicimꝰ tñ pridie cal. & pridie nōas: & pridie ludoꝝ circenſium: & poſtri
die nūdinaꝝ. Eſſendo io andato a caſa ꝑ parlarglio me diſſe torna domane a
me. Cum domum ut eum cōuenirem iuſſem: dixit mihi poſtridie redeas: ma/
Cras. le dr̄. Debet enim dici cras redeas. nūq̄ enim dicimꝰ poſtridie uel pridie huiꝰ
Heri. diei. ſed cras uel heri: ſicut cras & heri nō dicimꝰ de diebꝰ iam præteritis aut
futuris ante uel poſt ꝓximum. Dicendū itaq; fuit dixit mihi cras redeas: uel
mihi ut poſtridie redirē dixit: & nō ut cras redirem dixit. Intelligiꝛ.n.cras de
die hunc quo loquor ſequenti: & nō de craſtino illius diei quo domum iui. Ex
Pridianus pridie fit deriuatiuum nomen pridianus pridiana pridianum. quod diciꝛ non
de die præſenti hodiernum: ſed de quolibet die aliquem diem præcedenti. in
Heſternus quo ſignificato accipiꝛ etiā heſternus heſterna heſternum. Terentiꝰ Iure he/
ſterno panem atrum uorent: nō de heſterno die dixit: ſed de quouis die alteꝝ
ꝑcedente. Suetoniꝰ in uita Tiberii. Solemniꝰ ipſa cenis & pridiana ſæpe & ſe/
meſa obſonia appoſuit. Idem ī uita Caii. Marcente iam ſtomacho pridiani ci
bo onere. Iuriſcōſulti nr̄i tpis multum a ueteribꝰ illis differentes exponūt po/
ſtridie poſt tertium diem: pridie ꝓ eo quod eſt nuꝑ ſiue ꝓximis diebꝰ. Atq; hu
ius tam inſignis erroris multos ſequaces habet: cuiꝰ erroris auctor uideꝛ fuiſ
bartolꝰ auc ſe cōterrāeus noſter et fere ex matre gentilis Bartholus. At q poſtridie nō for
toris ex ma mat denominatiuum poſtridianꝰ ſicut pridie pridianꝰ: ſed ꝓ poſtridiano uti/
tre gentilis mur hoc uocabulo craſtinꝰ craſtina craſtinum: quod ſignificat non modo di
em ſequentem hodiernum ſed etiā quemlibet alium diem ſequentem. Virgi.
Si uero ad ſolem rapidum lunaſq; ſequentes. Ordine reſpices: nunq̄ te craſti
na fallet Hora: neq; niſi diis noctis capiere ſerenæ.
Nudiuſter Nudiuſtertiꝰ q ꝓprie ſignificat: nudiuſtertiꝰ dr̄ de die antecedēte diem heſter/
tius. num: ſicut nudiuſquartꝰ de die antecedente diem tertium: ut ſi hodie cal. ſint:
& dicā nudiuſtertiꝰ ad te ueni intelligiꝛ tertio cal. & ſi nudiuſquartꝰ q̄rto cal.
Cur ita dicimꝰ nudiuſtertiꝰ & nudiuſquartꝰ: Dicta ſunt q̄ſi nunc de die tertio
Nudiuſqn & nunc de die q̄rto. Procedimus ne amplius & dicimus nudiuſquintus: nu/
tus nō dr̄.

diuſſext⁹ & reliqua? Minime: licet Plau. ꝑ licētiam his aliquādo uſus fuerit. Nā ꝙ in philippicis legit̄ nudi⁹ tertiuſdecimus: error eſt. Dicim⁹ itaq̨ nudiuſ/tertiꝰ & nudiuſquart⁹ tantum. ſicut biduo: triduo: q̄triduo tātū: & binoctio: trinoctio: & q̄drinoctio tantum. Cur nō dicimus & nudiuſſecundus quēad/modum terti⁹ & quart⁹: ſicut dicimus biduo triduo q̄triduo: binoctio trino/ctio quadrinoctio? Quia pro nudiuſſecundus habemus heri: ideo nec ſecūdo calen. dicimus: quia pro ſecundo habemus pridie & dicimus pridie calen. Binoctio Trinoctio

Pædagogus dicitur nō ludi magiſter: ſed is quem domi tenemus ad ſequendos atq̨ erudiendos pueros noſtros. Eſt autē græcum uocabulum dictum apotis pedogogis hoc eſt a puerorum educatione. Pædagog⁹

Nunciare qd ꝓprie ſignificat? Nunciare eſt uerbis alicui⁹ abſentis aliqd ſigni/ficare: & quod triuiali lingua dicit̄. Mandare a dire. uerbi gr̄a. Mario te mā/da a dire che preſto ſera qua. Marius nunciat tibi ſe ꝓpediem affuturum: & tam q nuncio rem cōmittit q̄ ipſe nunci⁹ nunciare dicit̄: ut ſi Helius perott⁹ libertus noſter nūcius a Mario ueniens dicat: nuncio tibi Pyrrhe uerbis Marii: & Marti⁹ nūciat tibi uerbis meis. A nuncio nuncias dicit̄ nunci⁹: & tam eum q nunciat ſignificat q̄ id quod nunciat̄: ut uenit ad me nunci⁹ tu⁹ Heli⁹ perottus libertus noſter: & nō potui nō commoueri ob infelicem nunciū de obitu camillæ ſororis tuæ: hoc eſt ob infelix nouum Serui⁹ grāmaticans ſcri/bit ꝓ nouo nuncium i tertio genere dici. Sed ubi id reppererit ip̄e ſi pōt dicat. Nunciare. Nuncius.

Catuli & pulli qd ꝓprie ſunt? Catuli licet a canib⁹ dicti eſſe uideat̄ ſignificāt tñ nō ſolū filios canum: ſed oīum ferarꝝ. Vnde & murꝝ catulos legim⁹. Pulli ue/ro pecudum dicunt̄: ut pulli equorꝝ: mulorꝝ: aſinorꝝ: & ſimilium: fœt⁹ auiū ſi ue piſcium q̄q̄ hoc ultimum generali⁹ nomen ſit: unde fœtificare accipimus ꝓparere: & fœturā ꝓ partum: quæ ad oīa aīalia muta pertinent: ceruorꝝ: ca/prearꝝ: capreolorꝝ: dāmarꝝ: leporꝝq̨: & ſimiliū hinulos dicim⁹. Serpētum ca/tulos: ut Vir. de colubro. catulos tectis atq̨ oua relinq̄ns. dicunt̄ et̄ catuli im manium piſcium q oua nō edunt. Repit̄ tñ aliquādo pullos de auib⁹ dici A. Gelli⁹ pullis iam plumātib⁹. Idē: pulli et̄ tunc in uolucres erāt: unde pullaſtra apud Varronē dicit̄ quæ eſt parua adoleſcenſq̨ gallina. Nomia. n. in aſter di minutiua ſunt ſæpenumero: ut ſurdaſter q male audit: nō tñ omnino ſurdus eſt: & recaluaſter qui non toto capite: ſed ſola fronte clauus eſt. Catuli pul li. Pullaſtra. Surdaſter. recaluaſter

Nihil ad te qd ꝓprie ſignificat? Aliq̄ñ intelligit̄ ptinet: ſicut hoc loco: & ſignifi cat nihil ad te ptinet. Aliq̄ñ ſignificat nihil eſt in cōparatōe tui: quod uerna/cula lingua dicim⁹. Nō ha a fare niente cō teco: ut ſi dicam. Quitiliano e elo quente: ma nō ha a fare niente cō Tulio. Quinti. eſt eloquēs ſed nihil ad ci/ceronem. Helia perotta e bella: ma nō ha fare niente con penelope perotta. Helia perotta eſt pulchra: ſed nihil ad penelopem perottam. Cic. Lucium uo lo quem cognouimus: uirꝝ bonum & nō illitteratum: ſed nihil ad præſicum ideſt nihil in cōparatione Perſii. Teren. eſt ne thais: ut fertur: forma? Sane ni hil ad noſtram hanc: hoc eſt nihil fere ad comparationem noſtræ. Nihil ad te

QVomodo latinæ dicimus? Attendi a ſtar ſano: & apparechiate a tornare. o beato & iocundo quel'di nel quale te potremo abraciare e baſiare. Cura ut ualeas: teq; ad reditum para. O fœlicem illum & uere iucundū diē: quo te amplectio oſculari q̄ poterim⁹. Vale. Cura ut ualeas: hoc eſt da opam ut ualeas. Interdum dicim⁹ cura ualitudinem tuā. Dicimus etiā curæ tibi ſit ualitudo tua: & curam habeas ualitudinis tuæ. Curare aūt a cu

ura. ra dr̄: quod ea quæ curam⁹ cum quadā animi ſollicitudine agere uideant̄. Eſt .n. cura animi ſollicitudo dicta quaſi cor ura: q̄. ſ. cor urat. Ponit̄ tñ cura pro ſtudio & diligentia: ut ſtudiis litteraꝝ omni cura incumbo atq; induſtria.

pticula. O fœlicē illū & uere iucūdum diē: cur poti⁹ i acīō dicim⁹ q̄ i uocatiuo: cū aduerbio ſemp ſoleat iūgi uocatiu⁹? Multis modis ſolem⁹ ponere o aduerbiū. Aliq̄do cū ntō. Virg O fortūati quoꝝ iā mœna ſurgūt. Aliqñ cū acīō: ut o fortunatos nimiū ſua bona norint Agricolas. Iūgim⁹ ēt o cū pria & ſecunda perſona: ut O me miſeꝝ O te infœlicē. Aliqñ cum ntō: ut o ego infœlix q alioꝝ culpa huc redact⁹ ſum. Aliqñ o ꝑtermittit̄ & tñ ſermo eādem uim hēt ut indignū facim⁹. ꝑ eo qd eſt o idignum factus. Et Ci. Hoiem neq̄: ꝑ eo hoiem neq̄ Et notādum q̄ nō eſt aduerbiū uocādi i his locis: ſed uel miſerādi uel idignādi.

ſculari. Oſculari ab oſculo dr̄. Oſculum āt interdum ſignificat paruum os. Eſt .n. diminutiuū hui⁹ nois os oris. Interdū ſignificat qd baſiū dicim⁹: eo q̄ baſiantis reſtringunt̄ labia. & os diminuit̄: hoc āt iter oſculū & baſiū intereſt: q̄ oſculum

ſculum. pii amoris eſt & caritatis ſine aliqua cognitiōe libidinis: ut pris i filium: & filii i

aſium. parētes. Baſiū uero lacinium ē: & iter amātes. Eadē quoq; diña ē iter baſiaī &

auiare. oſculari. q̄q̄ oſculari & oſculum aliqñ ēt in laſciuiā capiant̄. Suauiare etiā & diſſuauiare ſignificat oſculari: & in utrāq; partē accipit̄: & ſuauium dr̄ baſium a ſuauitate ut opinor dictum: & ideo in laſciuiā partē magis accipiēdum

auiolū. eſt. Plautus Meum ſuauiolum dixit: meum ſuauiolum: mea ſuauitas.

QVomodo latie dicem⁹? Data i uiterbio a di uintinoue de octobre mille q̄trocēto ſeſātaocto. Viterbii q̄rto kal. nouēbris āno ſalutis milleſimo q̄drigenteſimo ſexageſimooctauo. Cur poti⁹ uiterbii q̄ uiterbio ſcribendum ē? Vtroq; mō ſcribi pōt recte. Et præpōit̄ aliqñ hoc uerbū datæ ſub itelligiturq; lr̄e. Quod ſi date nō ponat̄: nihilōin⁹: itelligit̄ id uerbū. Itaq; lr̄æ tradūt̄ tabellario i urbe Brūduſii: i caſtris: i littoræ apud epheſū: i tuſculano. Et ſicut dicere poſſum⁹ accepi lr̄as q̄s Romæ ſiue i urbe liberto meo dediſti. Illa

ate Ro/ poſſum⁹ in calce lr̄aꝝ ſcribere Romæ hoc eſt date ſunt lr̄æ Romæ: i urbē: in

æ. caſtris & reliqua. Sic ēt quēadmodū diceī poſſum⁹. Accepi lr̄as q̄s liberto nr̄o ad me ex urbe: ſiue ex caſtris: ſiue brūduſio dediſti. ita poſſum⁹ diceī. Datæ ex caſtris: ex urbe: Brūduſio: Rōa. Itaq; potes ſi uelis pōere. Date ſiue ſcriptæ: & potes ēt omittere. Noia ēt oppidoꝝ uñ ſcribūt̄ i gtō ſiue abltō ponere potes: hoc ē cū ſignificatōe i loco aut de loco: uel i dtō & in abltō ſi ſint tertiæ de

loia cōpo clinatōis: q̄ ſi tātum plr̄ declināt̄ in abltō tātum. Si uero cōpoſita ſunt i abltō

a cū præ cum præpōne in uel apud uel ex. Vt i monte alto: apud montē altum: ex mon

ſitione

te alto. Potes etiã dicere domi: ruri militiæ: belli: & domo: rure militia: bello.
Quarto cal. nouẽbris qđ ꝓprie ſignificat: aut quæ ſunt calẽdæ & unde dicũť?
Quarto cal. nouẽbris ſignificat antepenultimã diẽ octobris. Vnuſqſq3.n. mẽ/
ſis diuidiť ĩ cal. nonas & id⁹. Prim⁹ dies uniuſcuiuſq3 mẽſis dr̃ calen. In nũero
plurali. dicte ãt ſunt calẽde a potu calo qđ eſt uoco: q2 eo die minor põtifex ca
lata: hoc eſt uocata ĩ capitoliũ plebe iuxta curiã calabrã q̃ ædib⁹ Rõuli ꝓpinq̃
erat: quot dies a cal. ad nonas ſupeſſent ꝓnunciabat: unde & ipſa curia cala
bræ nomẽ accepit: & claſſis appellata: q2 oĩs ĩ eã popul⁹ uocareť. Dies uero q
eſt ante cal. hoc ẽ ultim⁹ dies ꝑcedẽtis mẽſis dr̃ pridie cal. q̃ſi prio die ante cal.
Qui uero ante hunc diẽ eſt. dr̃. iii. cal. qđ. iii. ſit a cal. Sic præcedẽs hunc q̃rto
cal. & hunc rurſus præcedens q̃nto cal. quouſq3 ad id⁹ ꝑueneris. Nonæ uero
q dies ſunt: aut unde dicũť. Ex. xii. mẽſib⁹ in quos ann⁹ diſtribuiť: q̃ttuor: no
nas hẽnt octauo die mẽſis. ſ. Marti⁹: Mai⁹: Iuli⁹: & October: reliq uero men
ſes nonas hẽnt q̃nto die: unde & q̃ttuor mẽſib⁹ ſupradictis prim⁹ dies eſt cal.
Secund⁹ ſexto nonas. Terti⁹ q̃nto nonas. Quart⁹ q̃rto nonas. Quint⁹ tertio
nonas. Sext⁹ pridie nonas. Septim⁹ nonæ. In cæteris uero mẽſib⁹ prim⁹ dies
cal. Secundus q̃rto nonas. Terti⁹ tertio nonas. Quartus pridie nonas. Quin
tus nonis. Notãdum.n. qđ queãdmodum nõ dicim⁹ nudiuſſecundus ſed heri
nudiuſterti⁹ & nudiuſquart⁹. ita nõ dicim⁹ ſcđo cal. ſcđo nonas: ſecundo id⁹:
ſed pridie cal. pridie nõas: pridie idus & poſtea tertio nonas: tertio cal. tertio
idus. & ſic de reliqs. Dicunť ãt nonæ quaſi nonæ: qđ ideo minor pontifex nu
meꝝ dieꝝ q ad nonas ſupant calãdo: hoc eſt uocãdo populum ꝓdibat: quod
poſt nouam lunam oportebat nonaꝝ die populares q in agris erant ĩ urbem
confluere cauſas feriarum a rege ſacroꝝ accipe. & qd eo menſe faciendum
eſſet intelligere: unde nonæ dicte quaſi nouæ initium obſeruatiõis uel q2 ab
eo die ad idus ſemp nouem dies computantur.

Pricipium menſis dr̃ kalendis.

Marti⁹ maius iuli⁹ october: ſex hẽnt nõas.

Dicuntur none.

Idus q ſunt: aut unde dicanť Vnuſqſq3 mẽſis hẽt octo id⁹: unde in ſuperiorib⁹
q̃ttuor menſib⁹: Martio: Maio: Iulio & Octobre: q ſex hẽnt nonas. Idus eſt
q̃ntodecio die mẽſis: ĩ cæteris uero q q̃ttuor hẽnt nonas die tertiodecio. Vnde
illis quattuor octauo die incipim⁹ diceř octauo idus: & ſeq̃nti die ſeptio idus:
& ſic deiceps. vi. v. iiii. tertio id⁹: & pridie idus. & idibus: ĩ cæteris uero mẽſibus
a ſexto die ĩcipimus diceř. viii. idus: & ſeptio die. vii. idus: &. viii. die ſexto idus:
& ſic deinceps. Finitis idibus ſi ſint mẽſes iãuarii uel auguſti uel decẽbris q̃a hi
mẽſes hẽnt unum & trigita dies: & dũtaxat q̃ttuor nõas: dicimus ſtatim. xix.
cal. ſeptẽbris ſi auguſtus ſit: uel ianuarii ſi ſit menſis decẽbris uel februarii ſi
menſis iãuarii ſit. Quippe is dies eſt decimus octauus añ. cal. & cũ ultim⁹ dies
dicať pridie cal. penultius tertio cal. antepenultimus. iiii. cal. & ſic de cæteris
merito hic erit. xix. cal. Si uero ſit menſis februarii: ſtatim poſt idus dicim⁹ ſex
todecimo cal. martii. niſi forte ſit biſextus: tunc enim q̃a februarius hẽt nouẽ
&. xx. dies: & quattuor nonas dumtaxat: ſtatim poſt idus dicimus. xvii. cal.
martias. Si autem ſit mẽſis aprilis iunii ſeptembris & nouembris. q. xxx. dies

Idus.

Habes rationem nonaꝝ kalendaꝝ & iduum.

habent & dūtaxat quattuor nonas: ſtatim finitis idib⁹ dicimus decioſeptimo cal. iunii uel auguſti uel nouēbris uel decēbris: qd reliqui mēſes fuerit: hoc ē marti⁹ mai⁹ iulius & october q dies triginta habent: & nonas ſex ſtatim poſt idus dicim⁹ .xviii. cal. aprilis aut iunii aut auguſti: aut nouembris: Quod ut ſummatim colligat̃ ſit hæc regula: menſes q̃ unum & .xxx. dies habēt: ſi quattuor nonas habēt incipiunt a .xix. cal. Si ſex habeant nonas .xvii. cal. Februari⁹: ſemp a .xvi. cal. icipit niſi ſit biſext⁹ reliq menſes a .xviii. cal. incipiūt. Idus autē nomen a tuſcis trāſlatum eſt. Dicunt eni illi itē: quod uerbū interptant̃ iouis fiduciā. nā cum iouem accipiam⁹ ꝑ lucis anctore: Vnde Luceti⁹ a ſaliis uocat̃: & cretenſes phoſphoron uocitant: romani quoq; dieſpitrem diei patrē appellauerūt: optio iure is dies itis: hoc eſt Iouis fiducia uocat̃: cui⁹ lux nō finit̃ cū ſolis occaſu ſed ſplendore diei & noctis cōtinuat ꝑpter claritatē lunæ quod ſemp in plenilunio: hoc eſt medio mēſis fieri ſolet: alii exiſtimāt idus q̄ſi uidus a uidendo dictas eſſe u littera detracta quod tunc plena luna uideatur. Meli⁹ tñ apotu idin deriuari: qd ſignificat uidere: & hinc tractum ē uideo addita u cōſonāte. Sunt q exiſtimant idus dici apotu idus: hoc eſt a ſpecie: quod eo die luna pleniſſimam ſpeciē oſtendat. Alii cenſent ab Ioue idus dici. quia omnib⁹ idibus Ioui imolatur hāc idulā tuſci uocant. Nonnulli quod uere eſt ſimili⁹ opinat̃ idus uocari: ꝙ is dies diuidat menſem. Iduare enim æthruſca lingua eſt diuidere: unde uidua dicta eſt quaſi uiro diuiſa.

[Soli hac di]uiſione utū[t]ur latini. Hoc loco notandū eſt quod hac menſium diuiſione ſoli latini utunt̃. Cæteræ enim natiōes dumtaxat i dies & ſeptimānas mēſes diſtinguunt. Vnde Cæſar Auguſt⁹: ut erat faceto ingenio cū aliquos nō ſoluturos exiſtimabant ad cal. græcas ſoluturos aiebat: ideſt nūq̄ ſoluturos cum nullæ ſint apud græcos cal. Illud quoq; notadū eſt ꝙ dicimus tertio calendas: idus & nonas: tertio calendaꝝ iduum: & nonaꝝ. Item pridie cal. pridie calendaꝝ. poſtridie cal. & poſtridie cal. Itē tertio cal. & ad tertium cal. quarto cal. & ad q̄rtum cal. Hoc tamē intereſt iter tertio cal. & ad tertiū cal. & ſimilia: qa ꝑ tertio cal. q̄rto cal. & huiuſmodi: determinat⁹ dies & cert⁹ ſignificat̃ q eſt tertio aut quarto a cal. Per illud uero quod dicit̃ ad tertiū aut ad quartum calen. nō intelligit̃ ipſum tertium diem aut quartum a calen. nec aliquē tertium diem: ſed diem aliquē illi ꝑpinquum & perinde eſt dicere ad tertium cal. ac ſi diceremus circiter tertiū cal. Poteſt tñ aliquādo poni tertio ſiue quarto cal. pro ipſo die tertio aut q̄rto cal. ut ſi dicam ab hoc die uſq; ad quartum idus decem dies interſunt.

[C]al. Ianua[r]ii et Ianua[r]ias. Nec illud prætermittendum eſt qd dicim⁹ calendas Ianuarii: & Ianuarias: Februarii & februarias. Martii & martias. aprilis dūtaxat & nō aprilias. Maii & maias. Iunii & iunias: Iulii & iulias qntilis. Auguſti & auguſtias & ſextilis Septēbris & ſeptēbrias & ſeptēbres. Octobris & octobrias & octobres. Nouēbris & nouembrias & nouembres. Decembris & decembrias & decēbres.

[C]ur Iulius [&] Auguſt⁹ Cur Iulius & auguſtus dicunt̃ qntilis & ſextilis? Rogare potius debuiſti. cur Quītilis Sextilis Iulius & Auguſtus dicant̃. Illa. n. hoꝝ menſiū ꝑpria nomi/

na fuere: hæc poſtea ipoſita ſunt. Veteres dũtaxat decẽ mẽſes habuerꝛ. eratq̧
apud eos annus trecẽtoꝝ quattuor dieꝝ: ſex.n.menſes habere.i.Aprilis iuni dicantꝛ qnti
us ſextilis ſeptẽber nouẽber december: ſinguli triginta dies habebant. reliqui lis et ſextilis
uero q̃ttuor hoc ẽ Martius Mai⁹ Quitilis October: unũ & triginta dies ſin
guli cõtinebãt. hãc anni ordinationẽ primus Romulus fecit: et primũ mẽſem
genitori ſuo Martii dicauit: & ab eius noie martiũ appellauit. Secundum uo
cauit Aprilem uel a ſpuma quam græci aphron uocant unde uenus aphrodi Martius.
ti dicitꝛ ꝗ ex ea orta credatꝛ: & ſic cũ aſpiratione ſcriberetꝛ aprilis. Quippe ex Aprilis.
Venerẽ nat⁹ ẽ Aeneas: & ideo primi duo mẽſes ãni iure uidentꝛ dicati Marti:
Veneris geminis Romanæ urbis ꝓcõditorib⁹: uel aprilẽ dixit quaſi aphrilem
eo ꝗ hoc menſe & cælũ qđ nubibus obductũ fuerat: & mare qđ clauſum fue
rat nauigantibus: & terræ quas ĩbres niues glacies contexerant aperiantꝛ: qn
ẽt arbores frugeſq̧ parturiãt. Vnde Virg. inq̃t. Et nunc ois ager nunc ois par
turit arbor: Nunc frondent ſiluæ: nunc formoſiſſimus ann⁹. Tertiũ menſem
& quartum Romulus Maium: & iuniũ appellauit ꝗ cũ populũ Romanum
in maiores iunioreſq̧ diuiſiſſet: ut illi cõſilio: hi armis rẽpublicã tutarentꝛ i ho Maius.
norẽ utriuſq̧ partis duos menſes cẽſuit noiandos eſſe. Aliq̃ tñ putant Maiũ Iunius.
a Maia Mercurii matre ita dici ꝗ hoc mẽſe mercatores oẽs Maiæ mercurio
q̧ ſacrificabant: Iuniũ uero dictũ eſſe prio iunoniũ: deinde poſt longũ tp̄s de
tractano Iuniũ dictũ: ſiue qđ ædes iunoni monete cal. Iunii dedicata eſt: ſiue
qđ hic mẽſis iunoni ſit ſacer: alii tñ exiſtimant Iuniũ a iunio Bruto appellatũ
eẽ q primus Romæ conſul fuit qđ cal. Iunii expulſo Tarquinio ſacrũ in mon
te ælio fecerit. cal. Iuniæ dictæ ſunt fabariæ: quia hoc menſe adultæ fabæ ſa
crificiis adhibentur: hinc ſeq̃tur q̃tilis ſic dictus: qđ in ordine q̃tus ſit. Dein Fabarie.
de ſextilis qđ ſit ſextus. Poſtea ſeptember october nouẽber december qđ ſint
ſeptimus octauus nonus decimus. Cæteꝝ quintilis iulii nomẽ in honorẽ Iulii
Cæſaris poſitũ fuit: legẽ ferente Marco Antonio cõſule quod eo mẽſe ꝓcrea Iulius.
tus eſſet Iulius Cæſar. ſimiliter ſextilis appellat⁹ eſt Auguſtus ſenatu ei hunc
honorẽ decernẽte: quod eo menſe primũ cõſulatũ iniuiſſet: triumphos tres ĩ
urbem ĩtuliſſet: Aegiptum ĩ poteſtatẽ po. Ro. redegiſſet. Statuerat ẽt. Domi
tianus ut noie ſuo october uocaretꝛ: ſed poſt mortẽ eius id nomẽ tanq̃ ĩfauſtũ Domitian⁹
ex oi ære & ſaxo deletũ eſt. Poſt romulũ Nũ. Pom. aliq̃ñ ꝑitior: huic anno. L. October.
dies addidit: q̃bus adiecit alios ſex retractos ex ſingulis illis ſex menſibus q tri
ginta habebãt. Et ex his cõſtituit duos alios mẽſes quos his decẽ ꝓpoſuit uoca
uitq̧ primũ Ianuariũ tanq̃ bicipitis diei mẽſem reſpicientẽ ac ꝓſpicientẽ trã/ Ratio iter/
facti anni finẽ & futuri principiũ. Scđm dicauit Februo deo luſtrationũ uoca caĺdi
uitq̧ februariũ: qđ ciuitas eo mẽſe luſtrabatꝛ. Poſtremo. C. Cæſar. ccclxv. die Ianuarius.
rum annũ cõſtituit: quo ſpacio addito quadrãte ſol zodiacũ circuit: & ne qua Februarius
drãs deeſſet cõſtituit ut quarto quoq̧ anno ſacerdotes q curã de menſibus ac
diebus habebãt unũ ĩtercalarent diẽ ante q̃nq̧ ultimos mẽſis februarii dies:
idq̧ biſextũ noiauit. Vnde dicitꝛ mẽſis græcũ uocabulũ eſt. illi.n.mena dicũt.

Annus. Annus unde dicitur? quidã exiſtimãt ab an dictũ eſſe: qđ uerbũ antiq dicebant pro cir cũ: unde dicit ambio.i.circũdo: & cato antermінũ dixit ꝓ circũ termi nũ: ꝙ annus in ſeipſum reuoluatur: qa ſol ſemp ab eodẽ ad eundẽ terminũ renouat unde. Vir. Interea magnũ ſol circunuoluit annũ. Annum ſalutis di cimus quo deus optimus maxim⁹ humanũ genus legato filio ſuo ppetuo exi lio liberauit: & quẽadmodum ueteres olim ꝑ olimpiades: & Romani ꝑ conſu les tpa diſtinguebãt: ita nos ꝑ ãnos: q annũ ſalutis ſeqmur diſtinguim⁹ a quo tpe agitur nunc ann⁹ milleſimus quadringenteſimus ſexageſimus octauus.

D A nũc totã epiſtolã. Nicholaus perottus pont. Sypõtinus Pyrro pot to fratris filio Sal. P. D. Redditæ mihi fuerũt lr̃æ tuæ q̃ magnã no/ bis uoluptatẽ attulerũt: Ex his.n.itellexim⁹ & tibi bñ eſſe: & me abs te nõ modo diligi. ſed ẽt ueheмẽter amari. Ego quoq; mi Pyrrhe amo te mu tuo. teq; nõ ſecus ac uitã ꝓpriã carũ habeo. & cũ ſine te ſum dimidio aiæ meæ carere uideor. Quod niſi dignitatis meæ rõnẽ haberẽ. aduolarẽ mox ĩ ſubur banũ tuũ: meq; una tecũ cũ prædiolis tuis & pomariolis & ouiculis oblecta rem legerẽ tecũ oluſcula: decerperẽ uuas: colligerẽ poma. adeſſem uindemie. muſtũ de lacu deguſtarẽ. nec ab his quæ agere fere oẽs hoc tpe cõſueuerunt abſtinerẽ. Luderẽ ẽt interim tecũ ludis nõ iniucundis. non.ſ.in cãpo ſaltu aut pila aut gladiatoriis ludis: ſiue aliis quæ laſſum ac defatigatũ reddere corpus cõſueuerũt: ſed ꝑ ſiluas: & colles: & ſaltus: & nemora tecũ deambulans ac lu ſus tuos ſinu gerens ipſas etiã camœnas ad ludũ excitarẽ: ubi nemo eſſet qui nos nimiæ licentiæ accuſaret. Et ſi qs eẽt facile ipſa ſolitudine excuſaremur Sed poſtq̃ uenire ad te ipſe non poſſum: par ẽ ut tu ad nos reuertaris: qđ ſi fece ris. oĩa nobis ex ſentẽtia ſuccedẽt. Neq; enĩ poſſum de te abſente poſthac nõ eſſe ſolicitus. & tibi adhuc adoleſcenti ne dicã puero aliquando non timere.

Quod indies magis optimaꝶ artiũ ſtudiis incumbas gaudeo miꝶ in modũ & tibi gratulor. & deo gr̃as ago ꝙ talem tibi mentẽ præſtiterit: teq; ſpero nõ cõ miſſuꝶ: ut patere atq; auo tuo optimis ac clariſſimis uiris idignus eſſe uidea re. Hic iam aer ſaluberrimus eſt. Nemo iã tribus menſibus peſtilentia periit. Ciues fere oẽs in urbẽ redierunt. Marius dũtaxat quem ego ſecundũ te dili/ go adhuc phalerios incolit: eũ tñ cras aut perendie expectamus: ita mihi nu/ diuſtertius pædagogus ei⁹ nunciauit: cũ eo die catulos eius & pullos domum remiſiſſet. ſed hoc nihil ad te. Cura ut ualeas: teq; ad reditũ para. O fœlicẽ il lum & uere iucundũ diem: quo te amplecti oſculariq; poterimus. Vale Datæ Viterbii quarto kal. nouembres. anno ſalutis. M. CCCCLXIII.

Nepos. Pronepos. Abnepos. Auus. Abauus. Proauus. Atauus.

Fratris filius põt recte nepos appellari? Nepos ꝓprie dicit fil i aut filiæ fili⁹: un de auus & nepos ſunt relatiua: & ſicut nepotis filius dr̃ ꝓnepos: pronepotis fi lius abnepos. Ita aui pater dr̃ proau⁹ & ꝓaui pater abauus. Tñ Aurelius Au guſtinus & Hieronymus & alii recẽtiores alioqn docti & excellẽtes uiri uſur pant nepotẽ pro filio fratris: eũq; ex fratre ſiue ſorore nepotẽ uocãt: quos ego ut in aliis plæriſq;: ita in hoc libenter ſequor: cũ id nequaq̃ a rõne alienũ eſſe

uideať: qđ qdem patrui fratrum filios diligāt inſtar nepotū: ſuntq; quaſi auo rum loco: unde fratres matrū auunculi dicuntur: quod uei bū ab auo certe di minutiuū eſt. q̃ ſi parentū fratres auunculi ſunt: profecto ſororꝫ filii ſunt nepotes. Licet itaq; mihi te appellare modo fratris filiū modo ex fratre nepotē. Illud poſtremo Quintiliani in calce operis ponēdum exiſtimaui: plurima a nobis per mutationem figurari debere: ut ſcio: nō ignoro: nō me ſugit: non me præterit: quis neſcit: nemini dubium eſt: etiā ex proximo mutari licere. Nam & intelligo & ſentio. & uideo. perſpicio ſæpe idem ualent quod ſcio.

Peroratio.

SEd ſatis ſuperq; euagata eſt oratio noſtra. Tēpus eſt ut receptui canamus. Habes Pyrre fili: quē maxime oīum & qūo imitari debeas. Habeāt tua quoq; cā preceptores quā in erudiēdis pueris atq; adoleſcētibus uiā tenere: qūo eos docere. qūo examinare. & quæ meliora ſunt. in primis tradere debeāt. Supereſt ut cōſilium meum toto aīo ſequaris: & q̄tum fieri poteſt. nitaris ad optima. Quod ſi ut ſpero feceris. non dubito te breui tpe ſupis iuuantibus in ſummum uirum euaſurum. Vale.

Nicolai Perotti pontificis Sypontini ad Pyrrhum Perottum nepotem ex fratre ſuauiſſimum rudimentorum grammatices.

FINIS.

Auguſtinus datus de ſupſcriptionibus atq; inſcriptionibus & ſubſcriptionibus ad nobiliſſimū ac generoſiſſimū equitē Laurētium beninſignium integerrimum ac ornatiſſimum ciuem ſenenſem.

NIhil uereor amice oīum ſuauiſſime & conciuis per egregie te plane cognouiſſe oīb⁹ i reb⁹ plurimū habere momēti diſtiguēdi rōnē: nec eni eadē oēs: nec ubiq; oīa: nec oīa oīb⁹ tpibus decēt. quo circa non min⁹ ſcite quā elegāter dictū: eſt ieptū haberi oportere q nec rerū: nec pſonaꝝ: nec locoꝝ: nec tporū rōnē habet. Is aūt cōtra & aptus appellatur: & iure laudať: qui ea oīa: que mō cōmemorauimus: & ſapiēter diſtinguit: & diligēter conſiderat. ac pp eā quidē cām aliter: q iferiores aliter q ſupiores: ſunt: compellare ſolemus. & ſuperiores quidem potius dignitatis nomine: inferiores autem proprio nomine plerunq; uocamus. Regem Carolum ſiquis alloquať: & dux Calabrie rotolādus dícet (ſi uocare uoluerit) Rex ſereniſſime: uel chriſtianiſſime priceps: aut alio titulo nūcupabit nō diſſimili: at rex Carolus ſi con tra affabiť Ducē rotolandum: Rotolande uocabit non dux: aut alio quouis titulo dignitatis. hinc eſt illud apud Virgiliū de Iunone ſupiore regina deoꝝ: &

Aeolo inferiore uentorum rege. Tuus o regina quid optes: explorare labor. il la autẽ ad eolum. Aeole nãq; tibi diuina pater: atq; hominũ rex: & cætera. Igi tur noua exorta conſuetudo eſt: ut ꝙ ueteres plerũq; alia ratione uſurparent: nũc per abſtracta nõia conficiãt diſtinguendo uarias dignitates: ut in ſpiritua libus de ſummo pontifice dicimus ſummi pontificis ſanctitas: beatitudo. clemẽ tia: pietas: ut tua ſanctitas: Apoſtolica pietas: de Cardinale dicimus: reueren diſſima dominatio: & idem quidam de metropolitano archiepõ: & etiam epiſ/ copo in ſuis dyoceſibus. Item in eccleſiaſticis dignitatibus Paulo inferioribus paternitas: ut reuerendiſſima paternitas aut reuerenda paternitas: tua digna tio: ꝙ etiam in quolibet pontifice dicimus: aut ſimpliciter paternitas pro digni tatis uarietate. Item in ſecularibus de imperatore ac rege: tua maieſtas: tua ſa cra maieſtas tua ſacratiſſima maieſtas: tua ſerenitas: tua ſublimitas: tua cle/ mentia: tua celſitudo: tua excellentia. Item in inferioribus paulo dignitatibus. tua excelſa dominatio: uel tua magnificentia. In minoribus tua præſtantia: tua amplitudo. Item in minoribus tua reuerentia: tua nobilitas: in æqualibus tua humanitas: tua probitas: tua circumſpectio: tua prudentia: tua ſolertia: tua induſtria. pro uarietate rerum de quibus ſermo uerſatur. que omnia & con ſimilia ſunt: ſtudioſe conſidera: & diſcrete. pro ut diuerſitas perſonarum: & re rum diſtinctio poſtulat: ad uſum uel loquendo uel ſcribendo accomodata. di/ gnitas perſonarum ſpectanda eſt: & earum que ſcribunt. & ad quas ſcribunt litteræ ut impleriſq; rebus aliis ita in hac quoq; conſuetudini potiuſq̃ rationi parendum eſt: multa cõmutant tempora: multa uſurpant: corrumpunt nõnul la ac ſæpe peruertunt: inſeruiendum uidetur temporibus: & ipſi nos tempori/ bus accomodemus: quod ne ipſi quidẽ ſapientes diffitentur. magnã ætatis ptẽ in hac ſcribendi exercitatione conſumpſi rei publice uerſatus muneribus. Ipſe mihi ſæpe uim attuli. Frequenter animi conſiliũ: & rectã ſententiã extorſit de/ prauata conſuetudo: q̃ nature defenſor Auerroys uim nature obtinere non abnuit in cõi hoĩum uſu: & populorũ frequentia: quã uulgus & multitudo pro bat: ſeruanda conſuetudo eſt: quã ſi qui forte ſuo quodam freti iudicio impro/ bare conati ſunt: cum irriſione legentiũ: atq; audientium exploſione quaſi ridi diculi improbãtur: reiiciunt repudiant. Neq; enĩ debemus plus uelle ſapere: q̃ ſapere expediat. Scite monuit Fauorinus philoſophus: priſce illius uetuſtatis ſe ctatorẽ adoleſcentẽ. Viue moribus ꝑteritis loquere uerbis præſentibus. Sed id quoq; uerũ ẽ aliã eruditã: aliã popularẽ orõnẽ. aliter cũ paucis: aliter cũ multis eſſe loquendũ. quũ Igit publicũ obibis munus: ab uſu forenſi: & publico ne di cedas: & illud imprimis teneas triplicẽ cõſtitui pſonaꝝ gradum. alie ſuperiores ſunt: alie pares: ĩferiores alie: oĩum habẽda rõ eſt: & ſingulaꝝ quidã delectus: q̃ qdem oĩa qualia eſſe debeãt: & quo fieri optime modo: & ſuo ſeruari ordĩe poſ ſint: tũ demũ facillime ĩtellexeris: quũ oẽm curã eã in rẽ cõferes ac ꝓcipuã quã dam diligentiã adhibueris & ꝓceptis contis oratorie artis ĩſtitutis ac legib⁹ lon go ꝓterea uſu: & aſſidua quadã ſcribendi exercitatõe præſtaueris queadmodũ

uarie ſunt hoīum dignitates: ita uariis rationib⁹ potiſſimum in lr̄is perſcribendis uti debemus: ut cum maioribus reuerentia: cum æqualibus moderatio: cū inferioribus beniuolentia: & charitas indicetur. Sed et eorum: quos ſupiores eſſe intelligimus: delectus habendus eſt. ut quoſdam uocemus dominos quoſdam patres: quoſdam benefactores noſtros: quoſdam oībus predictis cōplectamur: ut de ſummo pontifice: Cardinale: rege: principe: digniſſimo collegio: excelſe ciuitatis rectorib⁹: quod debet prudētis uiri: & circūſpecti iudicium diſtinguere. Sed nos breuiter colligemus: que huic prepoſito neceſſaria ſunt. Primum q̄dam ponentes exempla: deinde breuiter pcurrēdo diuerſos hoīum gradus. Ante oīa cōſiderandum eſt: qs ſit ſcribendi modus & ordo: ut uulgo & imperite hoīum multitudini fiat ſatis: quibus ue caracteribus: aut notulis: & concíſis qbuſdā lr̄aꝝ annotationibus: ueluti ſignis ſcribenda ſint noīa dignitatis: & propria cuiuſq; in dignitate conſtituti & admirandis nonnullis epithetis: ac titulis prænominanda pro trito hoīum uſu: & uulgata: qualis ipſa tandem eſt noſtri tp̄is cōſuetudine. Satius eſt enim: & in uita cōi: & ciuili ſocietate longe magis eligibile inſanire cum multis: q̄ cum ſolus ſis ſapiens ab omnib⁹ irrideri. Demus hoc igitur plurimoꝝ uoluntati: & magnatum atq; potētum deſiderio condonemus: eamus & nos in cōem opinionem atq; ſententiam: ut latis ipſoꝝ auribus: & falſo laudum præconio gaudentib⁹ blandiamur. Sed licet uſq; laudes attamen ſtat cōtra ratio: & ſecretā eoꝝ gannit ī aurem: falſas eſſe omnino atq; inanes prorſus aut magna ex parte nr̄as laudes. eos tamen ſemp excipio: q dei uoluntate annuente: & apoſtolice ſedis largiente gr̄a: ac ſummi pōtificis concedente auctoritate quoq; dignitatis gradus aſcendunt: quos merito iure ſummis qbuſq; dignos honoribus iudicamus: Itaq; ut rem ſermo redeat.

¶ Ad ſummum Pontificem ſcribimus.

Pater ſancte ſeu beatiſſime ſiue ſāctiſſime alias ſacratiſſime Pōtifex uel clemētiſſime ſiue piiſſime uel diuine fidelium paſtor poſt pedum oſcula beatorum.

¶ Subſcribimus.

Nos filios ac deuotiſſimos ſeruitores.

¶ Super ſcribimus.

Sanctiſſimo ac beatiſſimo in xp̄o patri domino dn̄o Hiii diuina ꝓuidentia ſancte Romane atq; catholice eccleſie. Sūmo pōtifici. Clemētiſſimo bn̄factori ac ſingulariſſimo dn̄o nr̄o uel ſic. Sāctiſſimo pr̄i & Ieſu chriſti ī terris uicario ſummo ponti. Hiii eccleſie catholice principi: ac beatiſſimo dn̄o noſtro: uel ſic pontifici maximo. Vel ſic ſanctiſſimo dn̄o nr̄o pape.

¶ Ad Cardinales.

Reuerendiſſime in xp̄o pater & domine: pater ac benefactor precipue: ſeu ſingulariſſime poſt humilem comendationem.

¶ Sub ſcribimus.

Nos filios & poſſumus addere deuotiſſimos.

¶ Super ſcribimus in hunc modum.

Reuerēdiſſimo in xp̄o patri & dn̄o dn̄o. B. miſeratiōe diuina ſancte Romane eccleſie: Ep̄o ſabinenſi: Cardinali niceno: Conſtantinopolitano patriarche patri ac benefactori noſtro: ſiue ſuo ſingulariſſimo.

In hoc uero notādū q͞ Cardinaliū triplex eſt ordo. Vn̄ dr̄ uel ep̄o tali Cardinali niceno: uel p̄ſbitero Cardinali Aquilegienſi: uel Dyacono Cardinali.

Item aduertēdum q͞ qn̄ fuerit Ep̄s Cardinalis: ponit̄ titulus ut ep̄o tuſculano: uel ſabinenſi & deinde dr̄ Cardinali niceno ſeu aliud ſecundum titulum diuerſum: ſed quando eſt dyaconus Cardinalis in ſuperſcriptione tacetur titulus.

¶ Ad collegium Cardinalium.

Reuerendiſſimi in xp̄o patres & domini: ut ſupra ad unum ſub ſcribimus con ſimiliter ad ſingulos.

A tergo.

Eccleſie reuerendiſſimis patrib⁹ ac benefactoribus noſtris ſingulariſſimis: Vel ſic Reuerendiſſimis in xp̄o patrib⁹ ac dn̄is. d. Cardinalibus ſancte Ro. eccleſie patribus ac benefactoribus ſingulariſſimis. Vel ſic ſacro reuerendiſſimoꝝ dominoꝝ Cardinalium collegio Catholice eccleſie reuerendiſſimis patribus.

¶ Ad conſilium generale.

Reuerendiſſimi in xp̄o patres: & cætera ut ſupra ad collegium Cardinalium. Sub ſcribimus ita ut ad Cardinales.

A tergo ſic.

Criſtianiſſime ac ſacro ſancte uenerabiliem ac ſanctoꝝ patrum Synodo patribus colendiſſimis auignioni ſeu pariſius congregatis.

¶ Ad electores Imp̄atoris ſcribimus & ſubſcribimus ſicut ad Cardinales: ſupra ſcribimus in hunc modum.

Reuerendiſſimis in xp̄o patribus & dn̄is obſeruandis. D i maguntinenſi. i. Colonienſi. i. treuerenſi Archiep̄is per germaniam galliam archi cancellariis: & electoribus ſacri Ro imperii ſingulariſſimis patribus noſtris.

¶ Ad magnum Rhodi magr̄um lr̄e ſic ſup ſcribuntur.

Reuerendiſſimo in xp̄o patri & . d. d. Fratri Baptiſte Vrſino dei gratia ſacre domus hoſpitalis ſancti Io. hieroſolymitani magiſtro humili & pauperum chriſti cuſtodi amico nr̄o cariſſimo: ſeu aliter pro qualitate ſcribentium perſonarum.

¶ Ad Imperatorem ſcribimus.

Chriſtianiſſime princeps: atq; inuictiſſime Cæſar dominator orbis humillima comandatione premiſſa.

¶ Sub ſcribimus nos filios & ſeruitores.

A tergo.

Glorioſiſſimo principi ac ſereniſſimo dn̄o & regi regum potentiſſimo. D. F. dei gratia inuictiſſimo imperatori & romanorum regi ſemper auguſto.

Notandum q͞ i maximis principib⁹ uel eccleſiaſticis uel ſecularib⁹ nunq̄ in ſuperſcriptione ponit̄ niſi prima lr̄a ꝓprii nois: & illa qdem maiuſcula. ſed hec ſatis: iam ſecundam propoſitam partem breuiter percurramus.

¶Archieps dr̃ reuerẽdus aut reuerẽdiſſim⁹ dei gr̃a &c.
¶Eps cõſimiliter & reuerẽdiſſim⁹ ſolum in ſua dyoceſi.
¶Generalis alicuius religionis ſcribit' & intitulat' reuerẽdiſſimus preſertim ordinis p̃dicatoꝝ: minoꝝ: heremitaꝝ: Carmelitaꝝ: & ſimiliter abbas generalis (ſi ſic uiſum fuerit) et generales eiſdem epithetis p̃notantur: niſi ꝙ generalis minoꝝ dicit' generalis miniſter & nõ alii: igit' exempli cauſa ſic ſuper ſcribitur generalibus.

¶Super ſcriptio generalium reuerẽdiſſimo in xp̃o patri & ſacre theologie profeſſori magiſtro Antonio: generali miniſtro tocius ordinis minoꝝ diui Franciſci amico noſtro cariſſimo: ſeu ſuo benefactori precipuo. Hoc intereſt inter ep̃m & generalem alicui⁹ ordinis ꝙ ille dr̃ reuerendus in xp̃o pater & dñs. Hic uero reuerendiſſimus in xp̃o pater ſed nunq̃ dominus.

¶Magiſtri theologie.

Magiſter theologie dr̃ reuerendus in xp̃o pater ſeu uenerabilis in xpo pater.

¶Doctor Canonum.

Eximius Canonum ſacrorum doctor.

¶Canonicus & Sacerdos.

Venerabilis pater. & ita ſacerdos.

¶Fratri obſeruantiæ. Seruus Ieſu chriſti.

¶Imperatori.

Glorioſiſſimus inuictiſſimus ſereniſſimus.

Regi idem dicitur.

¶Dux marchio Magnificus excelſus ſi dignior fuerit Illuſtriſſimo.

¶Cõites ac libere reipublice dñi. Magnifici potentes excelſi.
Inferiores. Spectabiles uiri.

¶Doctor legum exim⁹: ſi dignior p̃cellentiſſim⁹ uel famoſiſſim⁹: aliter ſi fuerit doctor utriuſq; iuris: qa addit' eximius utriuſq; iuris doctor & ita ſuo modo artium & medicine doctor.

¶Orator. Eloquens diſertus facondus eloquentiſſimus.

¶Scolaſticus. Doctus eruditus: uel in ſuperlationẽ doctiſſimus: eruditiſſimus clariſſimus.

¶Miles. Spectabilis generoſus.
¶Nobiles. Ingenui nobiles: generoſi.
¶Armiger. Strenuus: maguanimus: fortiſſimus.
¶Mercator. Egregius induſtrius prouidus.
¶Ciuis. Bñmerit⁹ de re publica: ornatiſſim⁹ integertim⁹.
¶Senex. Meritis & pietate grauiſſimus.
¶Iuuenis uel adoleſcens. Animo: uirtute: laude: gloria preſtans: ac moribus probatiſſimus.
¶Puer. Clare indolis & ſpei.

Alia ſunt quedā cōſideranda ꝓ diuerſa hominum cōditione: ut circunſpectus ſpectatiſſimus prudens diſcretus & inferioribus. Fidelis: deuotus: que ipſa tua diligenter conſideret. & cōgrue utatur prudentia uaria hominum merita de/ ſtinguendo. ꝑterea nō eſt ſilentio pretereundum: quadruplicem eſſe ſitum ſub ſcriptiōum in lr̄is: aut eni equales ſcribunt ad æquales & tunc ſubſcriptio per/ ſcribat̄ principio linearum hoc modo. Senatus populus que ſenenſis.

Aut paulo inferior ſcribit ad ſuperiorem & tunc ſic ſcribatur aut longe a prin cipio lune aeꝗ uidelicet hoc pacto.

¶ Senatus populus q; ſenenſis.

Aut minor lr̄as mittit ad ſe longe ſupiorem & tunc fiat ſubſcriptio medio albo in hunc ferme modum.

¶ Senatus populus q; ſenenſis.

Si uero littere dirrigantur ad pontificem: ſeu ad Cardinalē: ſeu regis ac dn̄os potentiſſimos in fine papyri ſubſcriptio annotetur ſic.

¶ Senatus Populus q; ſenenſis.

Addat̄ ēt (ſi placuerit) epithetum aliquod ſuppoſitiōis (ut appellant) ueluti fi/ lius: ſeruitor: ſeruus indignus: aut humilis: aut aliquod huiuſmodi.

At ſcito hunc ordinem tātum ſeruarii ab his: qui ſunt in poteſtate & dominio conſtituti: nā priuate pſone: & ſi longiſſime fuerint ſuperiorem: ſemper tamen nomen ſuum ꝓprium modeſtie cauſa ſeruande collocant. fine linearum.

Poſtremo nequid hac in re te lateat: ſcias uolo annotari nomina tituloꝝ: & di gnitatum eoꝝ ad quos ſcribunt̄ epiſtole: ſingulis uel paucis admodum lr̄is & maiuſculis interiecto ſpatio hoc modo. E. V. Sancti deuotus fili⁹ Au/ guſtinus datus humilis ſeruus.

Habes mi Clariſſime Laurēti: que mihi in preſentiarum breuiter explicanda occurrunt in hac materia: que et ſi ipſa per ſeſe uideatur parua eſſe: tamen tuo dicata nomini. plus habere uidetur auctoritatis: & ponderis. Vale.

F I N I S

¶ Impreſſum Taurini per magiſtrum Franciſcum de Silua
Anno Domini. MCCCCCVII. die. ix. Menſis Iunii.

a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. Omnes ſunt quaterni præter. l. qui eſt duerni.